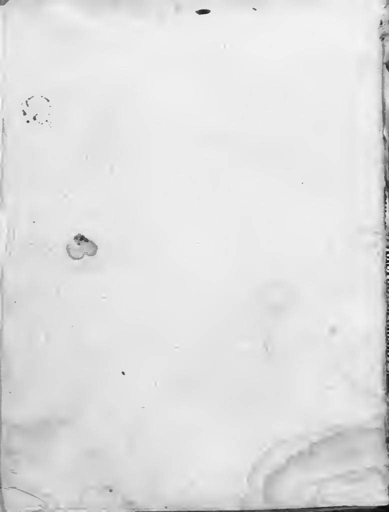
21 123

11 33

326
130

comprote[redacted]), de la casa professa [illegible]

Cat. 16

B.E

¶Incipit sumula cõfessionalis vtilissima:in qua agit quomodo se habere debeat confessor erga penitentem in cõfessionibus audiendis:quam edidit reuerendissimus vir ac in Christo pater domin⁹ frater Antonin⁹ archiepus floreñ.ordinis fratrũ pdicatoꝝ.

Efecerũt scrutãtes scrutinio Psal. lxiij. Scrutiniũ qdẽ ẽ cõfessio vel inqsitio in quo ꝛ penitẽs scrutatur conscientiã suam:ꝛ confessor cũ eo. Scrutans ergo est cõfessor qui in hoc põt tripliciter deficere: qꝛ vel per malitiam absoluẽdo.quẽ scit nõ posse:vel per ignorantiaz. nesciendo discernere inter lepram ꝛ leprã:ꝛ quẽ possit vel nõ possit absoluere:vel per infirmitatẽ conscientie inde sumendo occasiones maloꝝ ex auditu duz incaute se habet. Unde Aug. de peni.di.vj.c.j. Caueat spiritualis iudex:vt sicut nõ cõmisit crimen nequitie:ita nõ careat munere sciẽtie. Ex quibus verbis innuit ꝙ confessor siue sacerdos.debet habere ista tria ex auctoritate Aug.pallegata. Primo potestatẽ in foro ꝯscientie: vt s.sit iudex spiritualis. Secũdo cõseruare puritatem vite sue: ne cõmittat crimen nequitie. Tertio habere sufficientẽ scientie claritatem:vt nõ careat munere scientie.

¶De potestate seu auctoritate ꝯfessoris:ꝛ qs possit vel nõ possit audire ꝯfessiões. Cap.j.

n Otandũ primo est ꝙ nõ sacerdos : ꝛ si possit audire ꝯfessiões in casu mortis.nõ tamen absoluere põt:alias si absoluit vt:sacerdos indicatiue:secundum quosdã incurrit irregularitatez:sicut si celebraret. Hoc tamen est dubiũ:qꝛ nõ est in iure expressũz sicut de celebrante:vnde nõ videt irregularis. Extra de sen.excõ.c. Is qui. li.vj. Ibi.n.dicit:ꝙ nõ incurrit quis irregularitatẽ pter aliquod delictuz:qñ nõ est in iure expressum:ꝛ cõfessus tali nõ sacerdoti tenetur iterũ ꝯfiteri:ratio est qꝛ solis sacerdotibus dictum est:quoꝝ remiseritis pctã:ꝛc. Jo.xx. Nec tñ

a quolibet sacerdote pōt quis absolui: sȝ a ꝓprio aut altero de licētia ei⁹. Unde dicit de pe.ꝛ remis.in.c.Omis:ꝙ quilibet semel in ȧno cōfitear oia peccata sua ꝓprio sacerdoti:ꝛ de pe.di.vi.c.Placuit:rō est: qꝛ nō pōt quis soluere vel ligare eū:qui sibi cōfitetur:nisi habeat iurisditionē sup eum. Si autē sit proprius prelat⁹ꝛ nō sacerdos:sicut curatus : ꝛ epūs nō sacerdos:pōt absoluere per aliū cōmittendo hoc alteri. ¶Sed nota ꝙ ꝓprius sacerdos aliter intelligit cum dicit:ꝙ qlibet debet confiteri proprio sacerdoti: ꝛ aliter cū dicit.ꝙ de licentia proprii sacerdotis pōt alteri confiteri. Nā in primo casu dicit ꝓprius sacerdos:quicūqȝ hēt potestatē absoluēdi ordinariam vel delegatā:siue sit cōis:siue sit singularis: qꝛ actor sequitur for rei:sȝ est in electione eius quē for de multis sequat:nisi sit actio realis in qua sequitur for rei de qua agit. Et qꝛ in foro pnie idē est actor ꝛ reus:inde est ꝙ idē seipsū pōt accusare corā quocūqȝ cōfessore de oib⁹qui illū possit absoluere de crīe vbicūqȝ commisso : qꝛ huiusmodi absolutio.nō respicit territoriū:sicut alia: rōne rei vel delicti.propter qd dicit Hosti.ꝙ qlibet habet tres sacerdotes ꝓprios ordinarie.s.curatū de cui⁹parrochia est:epm suū ꝛ papam. Sed in scdo casu ꝓprius sacerdos de cuius licētia pōt alteri cōfiteri:intelligit strictius ille qui de iure suo ordinario hoc hēt:non ex cōmissione: ꝛ sic intelligit.c.Omis vtriusqȝ sexus equoce loqui:de ꝓprio sacerdote scdm oēs. ¶Nā cōstat ꝙ ad iplendū illud preceptū de confitēdo semel in anno oia pctā sua proprio sacerdoti:ita sufficit confiteri vicario curati:sicut ipsimet curato:ꝛ tñ ad cōfitendū alteri.nō sufficeret accipe licentiam ab eius vicario:sicut sufficeret ab ipsomet curato. Unū respectu primi vicarius est ꝓprius sacerdos:sȝ nō respectu secūdi. vnde ꝛ si possit qs cōfiteri vicario curati: tamē ipse vicarius non potest dare licentiam illi ꝙ alteri confiteatur. Hec Pe.de pal.in.iiij.dist.in.xvij. questione.iij.ar.ij.

¶De ordinario ɔfessore quo ad ecclasticas ꝑsonas.cap.ii.

Ciendū est q̄ papa. qa non habet superiorem a xp̄o: nec a ɔcilio quo usq̄z hēt ꝓprium confessorem quē duxerit eligendū: qui auctoritate xp̄i potest eū absolvere vel ligare in foro penitētiali: non aūt in foro exteriori qa ipse non potest ligari vinculo excōicationis a quo indigeat absolui: ⁊ pp̄ hoc non oportet a xp̄o sibi committi. Quia tamē potest ligari vinculo peccati sicut ⁊ alij, ꝓpterea indiget remedio sicut ⁊ alij: quia nec xp̄s dimisit eū sine remedio: ideo hoc ɔcessit vt sicut a principio glibet poterat quēlibet volentē se sibi subijcere absoluere: ita ⁊ nūc quo ad illū q nulli ē subiect⁹ sic papa. ¶ Si vero excōicat⁹ eligatur in papā. anteq̄z consentiat supiorē hēt a quo absolui potest: sed si prius assentiat: absolui postea non potest sz nec idiget: qa nulli legi subest. Unde lex positiua: q̄ arcet excōicatū a cōione fideliū ⁊ pceptione ⁊ collatiōe sacramentoꝝ ipsū non ligat: propter qd̄ excōicatio non ipedit electū nec electionē ipsā. Qui vero sunt de familia pape: habent summū penitētiariū pro priū sacerdotē cū papa: quia nulli aliū subsunt. Secus ē autē de capellanis eius: qui per mundū sunt dispsi: qui ꝓpter hoc non sunt ab alijs exēpti. ¶ De cardinalibus aūt qui sunt episcopi. ipsi non minus habēt q̄z alij ep̄i: q. s. liberū pūt eligere. Idē si sunt legati: qa sunt prelati vel exēpti. Si vero sunt simplices cardinales nec ep̄i: nec legati: dic. Hosti. eos non habere nisi papā ⁊ summū penitētiariū. Et quāuis imediate sint sub papa. ⁊ p consequēs exēpti. nō tamē possunt sibi eligere confessorē sine ipsi⁹ aut summi penitētiarij licētia. q̄z non sunt prelati. sz coadiutores prelati ⁊ pastoris. licet sint presbyteri cardinales. ideo tuti⁹ est q̄ habeant licentiā a papa. Familia vero commensalis eoꝝ. de licentia eorūdem cardinalium possunt sibi eligere ɔfessorē quis de cōsuetudine sunt subditi eis siue sacerdotes sint siue nō: vel forte summus penitentiari⁹: est quasi curatus respectu omniū mansionarioꝝ curie pape: quoꝝ ipse papa est quasi ep̄us ꝓpri⁹. Nec De.

de pal.i. iiij.di.xvij.q.iij. ar.ij. ¶ Patriarche: archiepi: epi: habent pprios sacerdotes suos imediate supiores: vt episcopus archiepum: ille prima tem: ille patriarchā: ille papā: ꝛ hoc nisi sint crēpti. Nihilominus oēs isti pñt sibi eligere cōfessorez. Extra de peni. ꝛ remis. c. fi. qui pñt eos absoluere nō solū de occultis: sed etiā de manifestis: ꝛ notorijs etiā archiepō inuito: ꝛ etiā a vinculo excōicationis maioris ꝛ minoris: ꝛ mutare vota: ꝛ relaxare iuramēta: ꝛ omnia alia ppter que nō esset consulenda sedes apl̄ica: licet Hostien. dicat cōtrarium: ꝛ illud cōtrariū tenet frater Barto. in pisanella: cōfessio. iij. di. xvj. Nec obstat q in illo. c. fi. non fit mētio nisi de absolutiōe a peccatis: qꝛ cū intentio pape fit. ipsis epis qbus esset graue semp ad archiepm recurrere ꝛ grauiꝰ ad papā: ita prouidere eis per confessorez ab eis electū. sicut puisum est inferiorib⁹ episcopoꝝ: per ipsos epos: Ideo de omni peccato ꝛ vinculo de quo potest epus absoluere inferiorez: ꝛ electus ab eo pōt ipm absoluere ꝛ in omni casu in quo potest epo dispēsare cū inferiori: ꝛ ille cū epo: qꝛ vbi eadē ratio ꝛ idem ius. Et sicut bene dic Hosti. Istud priuilegium nō perdit per hoc q venit Romam: qꝛ ibi nō distinguitur vbicunqꝫ fit: sed si desinit esse eps: puta qꝛ cedit loco ꝛ dignitati de licentia pape forte pdit priuilegium datum epis: qꝛ ipse nō plus habet epi dignitatē. Si vero cedit loco ꝛ nō dignitati: non pdit. Ratio qua aliqui probant. q cōfessor ab epo electus nō potest eū absoluere a vinculo excōicationis ē: qa nō habet potestatē nisi ex electione epi. Sed ad hoc respondetur: q nō ab epo eligente: sed a iure cōmittente. habet potestatem iste sicut qui eliguntur ab illis: qui per litteras penitentiariorū habent: q possint sibi eligere confessorē ab ipsis penitētiarijs: ꝛ nō ab eligentibus habet auctoritatem. sicut cū epus committit fratribus quos prior eligit: ipi sunt commissarij prelatorū nō eligentium. Et qd etiā dicunt. q si ille electus ab epo in cōfessorē eēt excōicatus minori nunqꝫ cum eligeretur ad hoc: posset

absoluere: qa ligatus minori licet possit cōferre sacramēta nō tamē eligi. Respōdetur q nō valet istud: q2 intelligit de electione iuris ad dignitatez: Immo ⁊ si qn̄ ab epo eligitur confessor: essent tūc ambo ipse ⁊ elect9 ligati maiori: adhuc nō impediret factū: dum modo elect9 ille qui absoluit: nō sit ligatus maiori nec suspensus. Hec Pet. de pal. in iiij. di. xvij. q. iij. ar. ij. ¶ Prelati etiā exempti. habent simile priuilegiū cum epis in eligendo libere cōfessorem: Nā ex quo sunt exēpti ⁊ prelati: sicut multi sunt abbates: ex hoc ipso habēt istud priuilegium: q2 graue esset eis semp adire papam nouū: pro licētia cōfitendi. Si aūt sic sunt exempti q nō prelati: nō habēt istud priuilegium. Verbigratia O ēs subditi collegij exempti. seculares vel regulares. qd̄ est exemptū in capite ⁊ in mēbris. Hi. n. imediate suis prelatis cōfiteri pñt: nō alijs nisi de licētia ipsoꝝ. Si autē sic sunt exēpti q citra papā. nec decanū nec ꝑpositū hñt: qui hēat curā ipsoꝝ: ⁊ ad hoc nō pñt sibi eliger: s3 petāt hoc ip3 a papa vel ei9 pēitētiario: cū alias nullus possit eos absoluere. ¶ Similiter abbatissa q̄uis iura cpalia exerceat ponēdo officiales. nisi in hoc habeat speciale priuilegiū alias q̄tū cūq3 exēpta nō pōt hoc habere: q2 nō est plata nec platissa cū nō habeat claues iurisditionis. Et q ei9 officialis excōicat. qd̄ p se ipsa nō pōt: nō est auctoritas ipsius: sed pape. Similiť qcunq3 preest qbuscunq3 ex cōmissiōe alterius: ⁊ est delegatus: non pōt dici prelatus. Unde quantūcunq3 exemptus q2 tñ nō est prelatus: nō habet hoc priuilegiū: puta supprior in religione: vel prior nō conuentualis: aut cōuētualis sub abbate: nō per electionē: sed ab ipso abbate ex cōsilio senioꝝ positus vel institutus. nisi forte quando mortuo abbate vel priore ipsi fuerint quasi ordinarij: q2 tūc actio subrogata. hēt priuilegiū eius in loco cuius subrogatur. Sed prior q per electionē canonicā instituit prelatus est: ⁊ ideo si est exēptus hēt idē priuilegiū: pp qd̄ non oportet q confirmās det sibi potestatē eligendi confessorē

sicut nec confirmans vel con secrans epm. Nec obstat de cretalis. Ne pro dilatione.cr tra de pe.z re. Istud.n.priuile giū de eligendo confessorem: equaliter conceditū episcopis z minoribus prelatis exēptis Unde cū episcopi licet imediate subsint archiepis: nihil ominus sine eorum licentia hoc pnt etiā qui sunt non exē pti:ergo z pores hoc possunt licet subsint abbatib⁹ vel ma iorbus sine licētia eorū cum sint ordinarii. Si aūt sunt in dignitate constituti: nō tamē prelati:sicut cantor:thesaurarius: sacrista:z hmōi persone nō hnt puilegiū q̄uis exēpti. ¶ Si vero eēnt plati: sed nō eēnt plati in foro pniali:sicut sunt archidiaconi de pari cō currētes cū epis in foro cārū adhuc nō puto eos hēre hoc priuilegiū:sʒ solos platos.hoc dico qui hnt curaʒ aiaꝝ. Sic āt dici de epis: q̄ q̄dāu sunt epi: quo ad dignitatē retinēt hoc priuilegium:ita z de istis q̄diu sunt in prelatione: z similiter electus ab eis potest agere cū eis absoluendo z di spensando qcqd posset episcopus si ei subessent. Sic elect⁹ ab episcopo potest tantū quā tū archieps:excepto in snia la ta a supiori contra eos: puta ab archiepiscopo contra suf fraganeū suū:ab abbate con tra priorē conuentualem sibi subditū. ab huiusmodi.n.non potest absoluere electus talis confessor. Quicūqȝ eni pōt eligere vno electo siue mortuo : siue non mortuo:potest alium mutare ad placitum:z eoipso q: talis q potest eligere confitet alicui:vt ipsum eli gere:qa plus ē factis z mētis intentione eligere : q̄ verbis iii.q.6.c.i.z de ma. z de obe. c.legebat. Hec pe.de pal.vbi supra di.17. ¶ Inferiores plati nō exēpti si subsunt imediate epo:ipsum soluʒ habēt cū superioribus ei⁹pro ꝓprio sacerdote sicut abbates:decani:ꝓpositi:z archipsbyteri ru rales. Curati vero decanos rurales:z epm. qn̄ ille decanat⁹ est annexus cure: Similiter priores qui sunt sub ab batibus:illis subsunt z epis: Nō prelati vero z nō curati subsunt imediate suis curatis:siue abbatib⁹: siue prioribus:siue decanis. qn̄ sunt de collegio vel simplicib⁹ cura-

tis:qñ in parrochiis suis cõ-morãtur Clerici vero chora-les subsunt ei:qui pest choro siue sit cãtor.siue succẽtor in exterioribꝰ. Sed q̃tũ ad for ꝯsciẽtie solus decanus videt curatꝰ eoꝝ. Hec Pe.de pal. vbi.s.di.xvii.q.iii.ar.ii.

¶ Cui debeãt laici ordinarie confiteri. Capl̃m tertiũ.

Imperator fm Hos. de antiq̃ssima cõsuetudine ꝯfitet capellanis suis: Sed sicut dicit extra de pe.⁊ re.c.ii.li.vi. Nulla ꝯsuetudine introduci põt: vt pter ꝓprii sacerdotis licẽtiã aliqs possit sibi eligere ꝯfessorẽ. nisi de licẽtia pape. ¶ Rex hẽt epm siue archiepm:in cuiꝰ ciuitate ẽ sedes regni. Dicit ãt sedes vel metropolis regni: nõ in qua plus morat̃ s; in q̃ iungit ⁊ coronat. ¶ Principes minores si hñt sub se ciuitates plures:simil'r a sede principali ducatꝰ vel comitatꝰ:domicilũ sortiũt. S; si nõ hñt vnã ciuitatẽ.alia pricipaliorẽ ab vtroq; epo vel metropolitano licẽtiã ꝯfitẽdi capiãt s; Hosti. S; h nõ est veꝝ q̃tũ ad metropolitanũ: qꝛ nullus subditꝰ suffraganeoꝝ:ẽ ei sub ditus imediate:nisi qñ visitat s; solũ ipsi suffraganei. Dñ cũ dñs duaꝝ ciuitatũ in tpalibꝰ: ita suberit epis i spũalibꝰ ac si esset seruꝰ: sicut dñs castri subest in spũalibꝰ curato. Jõ sic metropolitanꝰ nõ posset dare licẽtiã ꝯfitẽdi hoi habẽti domos in diocesi suffraganeoꝝ:ita nec pricipi. De illo vero pricipe qui hẽt dñiu; in diuersis diocesibus: s; nõ sup ciuitate videt ꝙ ipse multomagis ab ipis epis petere debeat hoc ab illo.s.i cuiꝰ diocesi hẽt pricipal'r dñiu;:vt ab vtroq; si eq̃lit i duabꝰ. Nã absurdũ eẽt ꝙ a tot curati hẽret hoc petẽ q̃t in suo dñio includũt. ¶ Dñi vero q in eadẽ diocesi in diuersis villis hñt dñiu;:si in vna hñt pricipale dñiu; in q̃ nõ sit nisi vna parrochia tñ:siue vnꝰ curatꝰ:tñ illi videt subesse. S; qñ nullũ h; dñiu; in illa villa ꝙ sub se nõ ꝯtineat plures prochias: marie si vna nõ ẽ pricipalior altera:tũc nulli curato subest: sed imediate epo. Si vero in vna villa sit pricipale dñiu;:i q̃ nõ ẽ nisi vna prochia tñ:vt sunt mlte ⁊ vna pricipalis:curatꝰ illiꝰ est sibi ꝓpriꝰ sacerdos

citra ep̃z. ¶ Balliui ⁊ seneſcal chi ſi nullibi hĩcrẽt manſionẽ niſi ſm q̃ aſiſtere requiruntur: modo huc modo illuc diſcur rendo vbiq̃ confiteri pñt: vel ep̃is ciuitatum: vel curatis in quoꝝ parrochijs hoſpitiũ cli- gũt. Si vero principaliter ali cubi degũt: ibi curatuz hñt il- luz: in cuius parrochia hoſpi tiuz ſuũ ſitũ eſt: Et ſic de pre- poſitis: licet habeant domos parentũ extra balliuiã ⁊ ſeneſ chaliã vel prepoſiturã: q̃z per hoc officiũ: quaſi cõtrahendo ſortiuntur foꝝ. ¶ Ceteri vero burgẽſes ⁊ alij laici nõ in po teſtatibus cõſtituti: illis cura tis ſubſunt: in quoꝝ parro- chijs degũt principaliter: vel ſi in duabus equaliter: in qua tunc manent qñ ꝯfiteri volũt illi⁹ parrochie ſũt. Hec Pet. de pal. vbi ſupra diſ. xvii. q. iii. Regulariter ergo cõfeſſio fi- enda eſt ꝓprio ſacerdoti. Vñ dicit Inno. i. c. Ois extra de pe. ⁊ re. Si qs alieno ſacerdo ti iuſta de cauſa ꝯfiteri pecca ta ſua voluerit: licentiã prius poſtulet ⁊ obtineat a ꝓprio ſa cerdote: cũ aliter ipſe nõ poſ- ſet ſoluere vel ligare: Hec ibi. ¶ Caſus octo in qbus qs po teſt alteri cõfiteri q̃ꝫ ꝓprio ſa cerdoti ſine ei⁹ licẽtia. cap. iiii.

¶ Et nota ſ3 Pe. de pal. vbi ſupra ar. iii. caſus octo in qb⁹ quis põt al teri ꝯfiteri q̃ꝫ ꝓprio ſacerdo- ti ſine eius licẽtia: quos ponit Hoſti. in ſumma. ¶ Prim⁹ propter indiſcretionẽ ſacerdo tis ꝓprii. Et ſub hoc caſu cõ prehenditur qñ ipſe ſacerdos propri⁹ eſt ſollicitatoꝛ ad ma- lum: vel reuelatoꝛ ꝯfeſſionis: vel eſt talis q̃ ex ꝯfeſſione im minet periculuz cõfitenti vel confeſſori. In hoc igitur caſu dicit Hoſti. q̃ eoipſo hẽt licẽ tiam a iure aliũ adeundi. De pe. di. vi. c. Placuit. Sed alii dicũt q̃ tũc debet petere licẽ tiam ab eo vel a ſupioꝛi: q̃z. c. ois dicit q̃ qui ex iuxta cã vo luerit alteri ꝯfiteri petat licẽ- tiam a proprio ſacerdote. Et q̃uis quidã hoc intelligãt ni ſi ex culpa ſua hoc ꝓcedat: vi- detur tñ melius etiã ſi hoc fit ex culpa ſua: q̃z culpa ſua non debet alteri nocere: puta ſupe rioꝛi: ſic ꝓprio ſacerdote moꝛ tuo: vel excõicato: nõ eoipſo li cet ire ad aliũ ſed opoꝛtet re- currere ad epiſcopũ. Sꝫ ſi ſu perioꝛ adiri nõ põt: vel etiã ſi

pōt est eque defectuosus:tunc qꝛ ad papam nō est facilis re cursus:eoipso ad aliū ire pōt. ¶Quādo ergo ꝓprius sacer dos oio indiscret⁹ ꝛ ineptus est pro tūc pōt adiri sine licen tia petita: vel saltē cū licentia petita ꝛ si nō obtenta pōt ire ad aliū:dico aūt petita: qꝛ ꝛ si sit indignus per se audire: nō est tñ ipotens cōmittere:ꝛ in hoc.s.ꝙ debet petere licentiā ab ipso: vel ire ad superiorē: ɔcordāt.Tho.Pe.Al.Inno. ꝛ Dul.ꝙ si negatur ab eis li cētia:tūc dicūt predicti ꝙ idē iudiciū est de eo qđ ꝛ de illo qui nō habet copiā cōfessoris Vñ magis debet eligere lai co cōfiteri:nec in hoc trāsgre ditur precepta ecclesie:qꝛ pre cepta iuris non se extēdūt vl tra caritatē:nec ēt fit iniuria sacerdoti:qꝛ priuilegiū meret amittere qui cōcessa sibi abu tit ptāte Nec Tho.in.iiii.dis. xvii.q.iii.ar.iii. Item dicit ibi Tho. ꝙ peccaret sacerdos si nō esset facilis ad prebendā li centiā alteri ɔfiteri.Sꝫ Pe. de pal. dicit ꝙ tūc potest libe re ire ad aliū vt pꝫ supra. Et si non posset aliū hēre ꝛ necces sitas iminear:dicunt predicti doctores ꝙ confiteat peccata sua in genere.sine eo de quo posset malū prouenire. ¶Secūdus casus est:qñ par rochian⁹ trāstulit domiciliū suū:qꝛ tūc desinit eē parrochi an⁹ primi sacerdotis.ꝛ fit par rochianus illi⁹ad cui⁹ parro chiā se trāstulit. Sꝫ si in dua bus parrochiis hēret domū: ꝛ in vna maneret tpe estiuali: in alia vero tpe hyemali:vtro biqꝫ sortit forū non simul:sed successiue ꝟm ꝙ habitat mo do hic:modo illic:ꝛ hic tūc re cipiat sacramēta vbi tūc ha bitat alias alibi. ¶Tertius casus est cū est va gabūdus nec hñs nec petēs domiciliū:tunc iste potest ɔfi teri cuilibet curato: vl' epo in cuius parrochia est:imo etiā non curato videť:qꝛ nulli sub dit⁹: subdit se cui vult. Nā omnis sacerdos ptātē hēt or dinis ꝛ iurisditionis ex sua or dinatione : sꝫ subditos hēt so lum eos:qui se ei submittūt: nisi ꝙ ꝟm iura : qui se semel alicui submisit : factus est ei⁹ parrochian⁹: nec pōt se aliis submittere quousqꝫ de ꝓmo se subtrahat simpliciter : nisi de voluntate illi⁹: vnde dicit

extra de pe. et re.c.si. permitti
mus eligere.q.d.iure diuino
licebat eis eligere: sed electiōe
eis subtracta:pmittimus.re-
laxātes retentionē q possint
eligere. Vn in dicto.c. Pla-
cuit de peni.di.vi.dr.sine cō-
sensu ei⁹ cui prio se cōmisit: et
postea cui penitēs ɔfessus ē.
¶ Quartus casus est si qrit
domiciliū quo se ɔferat quo
usq se alicui subdat. Et de
peregrinis quidē dicēdū est
q si sine licentia curatorum et
epoꝝ pfecti sunt. nil priuile-
gij hnt in hoc. Concor. in hoc
s. q peregrini et negociatores
et alii viatores: si nō hnt licēti
am a suis curatis vel epis: vr
sine licētia coꝝ iter arripiunt
nō pnt ab aliis absolui. Inno.
Hosti. et Guil. Si āt de
licētia epoꝝ et curatoꝝ pfecti
sunt: eoipso hnt licētiā inter-
pretatiuā ɔfitendi. cū sine cō
fessione digne pegrinari ne-
queāt. Si et superueniat pas
cha: a cōicare pnt pp eandē li-
cētiā implicitā et de casu epa
li absolui: qr eps nō retinēdo
sibi auctoritatē licentiādo pe
regrinos: et hoc ipso vr eis
dare licētiā ɔfitēdi de casib⁹
epalibus: sic curat⁹ de parro-
chialib⁹. ¶ De mercatorib⁹
aūt si nusq hērent domicili-
um nisi semp sequēdo nūdi-
nas: idē iudiciū est qd de va
gabundis: et idē si in loco suo
tenēt hospitiū: sed nō declināt
illuc in Pascha cōiter Mō
n: tūc videnẗ ibi hēre domici
liū quo ad sacramēta. Et idē
de familia pricipis vel baliui
qui nūq in eodē statu pma-
nēt: et quo licet ipi teneāt ho
spitiū alibi. nec tn ad illud de
clināt nisi ad horā. isti vaga-
būdi censenẗ. Idē de familia
epi laica. qr nō sic hēt ius in
ea sicut cardinales. Sed si eēnt
de diocesi ipsa: de ei⁹ licentia
ɔfiteanẗ. Si aūt de alia ex q
ei⁹ hospitiū dimiserūt. qr per
diocesim vaganẗ respectu illi
us diocesis vagabūdi reputā
tur. vt de licentia epi illi⁹. vel
cuiuslibet curati. ad cui⁹ par-
rochiam veniūt cōfiteri pnt.
¶ Quint⁹ casus est rōne de-
licti. vi.q.iii.c.placuit. qd qdā
dicūt esse veꝝ tūc solū. qn pp
hoc est excōicat⁹. qr si cēt ex-
cōicatus a plato loci illi⁹ pp
illud pctm: sicut cōsueuit fieri
vt in futuris et huiusmōi quo
rū ignoranẗ actores: mitten-
dus est talis ad excōicatorem

absoluēdus ab eo. Sȝ si peccatū est occultū. ⁊ pp hoc nō sit excōicatus: pōt de hoc ɔfiteri ꝓprio sacerdoti. vt dr in summa pisana. Frā. zaba. refert Laudē. tenere q̄ curati. ⁊ ēt fratres admissi ad audiendū ɔfessiones ꝫm formā cle. dudū pñt audire ⁊ absoluere pctā cōmissa: nō solum in diocesi: ſȝ etiā extra territoriū diocesis dūmodo tñ confitentes se possint illis cōfiteri. i. q̄ sint illius diocesis: vel parrochie quo ad curatos.

¶ Sert⁹ rōne studij vt scholares ēt si non sint moraturi nisi per ānuȝ in studio: vel qr nō hñt plus de spatio vel ab epo: vel capitulo: de cui⁹ licētia ibi sunt: vł qr sic disponūt vel de parrochia in parrochiaȝ mutāt. De illis vero scholarib⁹ qui veniūt de omni pte regni ad parlamētū parisius cū rex reputet se fiscuȝ: nō recognoscens superiorē in toto orbe: videtur q̄ ibi possint cōfiteri epo ⁊ curato. in quoruȝ parrochijs domos cōducūt: sicut olim in tēpore imperatoꝝ Rome: erat ibi cōis patria: ⁊ quicūq̄ illuc veniēbat hēbat iudicē suū. s. pretorē pe regrinū. Sed ɔ̄riū est verū. s. q̄ nō pñt absolui rōne parlamenti si nō hñt licētiā a suis prelatis: qr rex Parisius nō hēt potestatē in spūalib⁹: nec in ceteris partib⁹ regni. Episcopus autē pōt in spūalibus soli sue diocesi: Soluȝ. n. Rome vbi est sedes pape: in spūalib⁹ oib⁹ est patria cōis: sicut ecclesia cathedralis omnib⁹ de diocesi: Unde in curia romana sicut curato suo: summo penitentiario de omni loco mundi pōt confiteri: ⁊ penitentiarijs simplicibus sicut vicarijs sui curati.

¶ Septimus casus est ratione necessitatis: quādo esset in mortis articulo: tūc omnis sacerdos ab ecclesia non preciſus: auctoritate iuris. fit proprius sacerdos. Extra de of. or. c. pastoralis. Ex hoc q̄d habetur de conse. di. iiij. c. Sanctū: videtur q̄ etiā laicus in huiusmōi necessitate. possit ēt excōicatū recōciliare ecclesie: si non est ipse precisus nō tamen potest absoluere a peccatis audiendo confessiones.

¶ Octauus casus quē ponit Hosti. est si sacerdos nō proprius: ponat spē in ratibabi-

tione proprij sacerdotis. Sz vt dicitur in summa pisana ꝛ bene:iste casus cōiter nō tenc tur:cuius rationem assignat Pe.de pal. Nulla.n.ratibabitio confirmat sacramentū qd nullū fuit:quia in non sacramentis ratibabitio:saltem pape valere potest:qū ille solēnitatez mutare potest: sicut de ecclesia per non epm dedicata solū ratihabitione pape: dedicata vel reconciliata reputatur. Extra de conse. ec. vel al.c. Aqua:tamē in sacris valere non potest:quia illa papa mutare nō potest:quia regula iuris est ꝙ ratibabitio retrotrabitur:ꝛ mandato cōparat:quādo solo mādato ꝛ a principio res agi potest. In talibus aūt locū non babet quādo.s.essentia sacri deficit: qa tunc totū iterandū est. De essentia āt absolutionis est potestas iurisditionis: quā potestatē erga talē nō hēt. ex hoc ꝙ ponit spem i ratibabitiōe.

¶ Quis possit committere:ꝛ quis non audientiam confessionum. Caplm quintū.

Ota secundū Pe.de pal.in.iiij.di.xvij.q.iiij. ꝙ ois sacerdos ppri⁹ qui iure ordinario potest audire confessionem: potest hoc ipsum alteri cōmittere : quia habet cām meri imperij. Et quia qcūqz p electionē habet curā aiarū ē ordinari⁹. Jdeo ois talis potest licentiare quē libet subditum cure sue alteri confiteri. Item ordinarius est qcūqz ex officio sibi ānexo hoc babet:licet nō sit per electionē. Itē gerens vicē curati p legē vel consuetudinez sicut fact⁹ prior p abbatem:q viuente abbate erat delegat⁹ non potens subdelegare: co mortuo vel amoto eius vices in omnibus obtinēs: ē quasi ordinarius delegatus q̄tum ad hoc vnde licentiare pōt si bi subditos de cōfessiōe. Jdē videtur de suppriore amoto priore: vel vicario cū conuentus non habet priorem.

¶ Archipresbyter ciuitatis ꝺ quo iura loquuntur: vr̄ ꝙ sit ordinarius.sicut si eēt prebēda sacerdotalis cui ex officio esset annexū offm̄ audiēdi cōfessiones illoꝝ de diocesi extra ciuitatē ꝛ multomagis si de ciuitate.Sed si penitētiarius nō habet officiū ex sua p̄benda sed ex cōmissiōe viue

auctoritatē nisi ex commissione ipsius curati : declarādo etiā q̄ ipse paratus est eū audire. si tñ ē talis q̄ ad hoc sit sufficiens: vel etiā q̄ est paratus sibi dare vnū aliū loco sui:in quo casu bene videatur det sibi ad hoc sufficientem. Naꝫ si insufficientē daret sibi imputaref detrimentum qđ inde sequeretur oui sue: q: ꝫm iura: qui parꝫ diligēti socio suā rem custodiendā cōmisit:facilitati sue iputari debet si perit. Si aūt ille petit a parrochiano:vel diffamat habet potestatē supioris: puta q: est vicarius epi: vel cōfessor deputat in ordine minoꝝ vel pdicatoꝝ ⁊ huiusmodi:nō pp hoc phibendus est simpliciter : qa iudex malus: ordinari:vel delegatus: non perdit iurisditionē suā:sed debet dicere petenti:nō expedit tibi vt tu vadas ad illum:vel ad aliū : nec ibis de volūtate mea:nec assensu:nec licentia: sed ipse hēt potestatē ab alio maiore:vñ nō possuꝫ tibi prohibere:ſꝫ paratus sum te audire vel per vicariū: vel eꝫne um idoneuꝫ: ⁊ ꝫm hoc soluit i instātia illius regule.s.q̄ non pōt eē pastoris excusatio si lupus oues cōedit.⁊ pastor nescit.q: hoc verū est qñ pastor scire dbet. Et licet aliqs semper debeat reputare aliū meliorē se simpliciter:nō tñ q̄tū ad oia:puta q̄tū ad officium hoc:vel illud. Itē suspitiones hēre possumus:nō ad iudicādum primū: ſꝫ ad cauenduꝫ nobis. Nā si video pauperē nō iudicabo fureꝫ:tñ ne forte sit fur:custodiaꝫ rem meā ab eo. Et sic in pposito. Tamen si ꝯriū nō apparet:plus debꝫ homo psumere de his quos papa:vel eps per totā diocesim pfecit:q̄ꝫ de se qui deputaf ad vnā paruā parrochiā.

¶ De religiosis qui nō possunt audire ꝯfessiones sine licentia plati sui. Capłm.vij.

Item q̄ religiosus nō debet audire cōfessiones etiam illoꝝ qui hñt licentiā sibi eligendi confessorē quēcūqꝫ: etiā si haberent a papa:sine licētia ⁊ auctoritate sui supioris : q: sine suo supiori velle ⁊ nolle non hēt. Patet hoc per simile eꝫ de elec.c. Si religiosus li.vi. ad huiusmodi offiñ: vbi dicif q̄ electiōi de se facte nō de-

bet nec potest assentire sine li
centia superioris sui. Sz vbi
papa nominatim eligit religi
osum ad aliqd officiu: presu
mit noscere psone industria3
vnde nō reqritur alteri⁹ licen
tia: siue pro inqsitiōe: siue pro
predicatiōe: siue pro audiētia
ɔfessionū: siue pro plātione si
ue alio quocūq3 officio. Sed
ex hoc q papa daret alicui li
centiam q posset sibi eligere
quēcunq3 etiā religiosu3. pro
audiendo cōfessiones: vel pro
predicatione: ex ista tali licē
tia nō debet religiosus audi
re ɔfessiones: vel predicare si
ne licētia sui supioris vel pla
ti vel abbat?. Ar. ad hoc ex̄ de
iude. c. q3 sit laudabile. Si tñ
in dicto casu audiret religio-
sus sine licētia sui supioris vl
plati: teneret absolo ita q nō
eēt reiterāda tal' ɔfessiō: q3uis
male faceret talis sic audiēdo
Pe. de pal. vbi. s. q. iiij. ar. iij.
¶ De potestate audiendi cō
fessiones tributa fratrib⁹ pdi
catoribus τ minorib⁹ a iure
per tertiu3 cle. dudū. §. ij. de se
pul. quō fieri possit τ quō ex-
ponitur. Capitu. viij.
n O ta tertiū cle. dudu3
§. ij. de sepul. vbi dicit

Statuimus τ ordinamus vt
in singulis ciuitatibus τ dio
cesibus. in quibus loca fra-
trū ordinis predicatoꝝ τ mi-
noꝝ ɔsistere dignoscunt: τ in
ciuitatibus: nō diocesibus: τ
locis ipsis vicinis in qbus lo
ca hmōi nō habēt: magister:
priores, puinciales ordinis p
dicatoꝝ: aut eoꝝ vicarij: τ ge
nerales, puinciales: ministri
τ custodes minoꝝ: ad psenti
am platoꝝ eorundē locoꝝ: se
ɔferant per se vel per fratres
quos ad hoc idōeos fore pu-
tauerit humiliter petituri: vt
frēs qui ad hoc electi fuerint
in eoꝝ ciuitatib⁹ τ diocesib⁹
ɔfessiones suoꝝ subditoꝝ ɔfi
teri sibi volentiū audire libe-
re valeant: τ hmōi ɔfitentib⁹
prout scdm deū expedire co-
gnouerint pnias iponere sa-
lutares: atq3 eisdē absolutio-
nis bñficiū impēdere de licē
tia gra τ bñplacito eorūdem.
Deinde pfati magistri: puin
ciales τ ministri ordinū pdi-
ctoꝝ eligere studeant psonas
idōeas τ sufficiētes: vita pro
batas: discretas: modestas:
atq3 peritas ad tā salubre mi
nisteriū exequendū: quas sic
ab ipis electas repsentēt: vel

faciant representari p̄latis: vt de ipsoꝝ licentia: grā ꝛ bn̄placito: in eorūdē ciuitatib⁹ ꝛ diocesibus hm̄oi psone sic electe ꝯfessiones audiāt sibi ꝯfiteri volentiū: ꝛ iponāt pn̄ias salutares ꝛ bn̄ficiū absolutionis impēdāt ꝓut superi⁹ est expssuꝫ. Extra ciuitates ꝛ diocesès in qbus fuerint deputate: per q̄s eas ꝛ nō per prouincias volum⁹ deputari: cōfessiones nullaten⁹ auditure. Numerus aūt psonaꝝ assumendaꝝ ad huiusmōi officiū exercendū: esse debet ꝓut diuersitas cleri ac populi multitudo vel paucitas exigit eorūdem. Et si ijdē p̄lati petitā licentiā ꝯfessionū audiendaꝝ ꝯcesserint: illā p̄fati magistri ꝛ alij recipiāt cū gratiaꝝ actione. Qō si forte dicti prelati quēq̄ꝫ ex huiusmōi fratribus p̄ntatis eisdeꝫ: ad huiusmodi officiū nollent habere: vel nō ducerēt admittendū esse: quo amoto vel subtracto loco ipsius. similiter eisdē p̄ntādus possit ali⁹ subrogari. Si vero ijdē prelati: p̄fatis fratrib⁹ ad ꝯfessiones: vt p̄mittitur audiendas electis hm̄oi exhibere licentiaꝫ recusauerint. nos ex nunc ipsis: vt ꝯfessiones sibi ꝯfiteri volētiū libere licitq̄ꝫ audire valeāt: ꝛ bn̄ficiū absolutionis ipēdere gratiose ꝯcedimus de aplīce plenitudine potestatis. ¶ Per hm̄oi aūt ꝯcessionē. nequaq̄ꝫ intēdim⁹ personis seu fratrib⁹ ipsis ad id taliter deputatis: potestatē in hoc impēdere ampliorē: q̄ꝫ in eo curatis seu parrochialibus sacerdotib⁹ est a iure cōcessa: nisi forsan eis ecclesiaꝝ prelati: vberiorē in hac parte gratiā spālr̄ ducerēt faciendā. Petituri. Pau. Pōt peti hec licētia a prelatis cū suū territoriū: q2 est volūtarie iurisditionis Custodes. Glo. ¶ Priores ergo ꝯuentuales quo ad p̄dicatores ꝛ guardiani quo ad minores: hoc non p̄nt. Humiliter. Pau. Si petatur ista licētia aspere: nō vr̄ satisfactū ꝯstitutioni: ꝛ iō iterū esse repetēda ꝓpter omissionē forme. Ministri. Glo.

Nota q̄ꝫ de vicarijs prioꝝ ꝓuicialiū ꝛ de custodib⁹: nō repetit de qb⁹ p̄misit. licet ḡ ꝗli petitionē possint facere: de qua p̄misit: nō tn̄ electioneꝫ: de q̄ hic loq̄r. P̄ntari Glo. Ergo psonal' p̄ntatio fieri de

bet. Nã dicitur pñs: qui pre betur sensibus corporis. Facit de peni. di. i. in pñ. Idē dicit Pau. sup verbo representent. Erigit Glo. ¶ Si vero eps ɔtendat cū fratribus dicens: minorē numerū sufficere: recipiat epus numerū. qui sibi videt̃ de religs recurratur ad arbitriū boni viri. i. iudicis. ff. de verbo. obli. ɔtinu⁹ Cōcesserūt Glo. Quā licentiam sine cā reuocare nō pōt c. decet. de re. iur. li. vi. Subrogari. glo. Si nō recipitur iusta de causa: q. s. nō est talis qualis supra ɔscribit̃. sibi imputent qui malū elegerunt: et sic posset oēs recusare. cū nō sint apti sed si sine cā hoc facit: succedit licētia pape. Recusauerint. glo. Si nō recusat expresse: s3 nō dat nec negat. videt̃ q locum hēret hoc priuilegiū post trinā monitionē vel requisitionē3. per. c. i. ext. de suple. ne. prela. Volentiū. glo. Forte nō intellerit de religiosis: qui scdꝫ statuta suorū ordinū: prelatis suis ɔfiteri debēt. Liberc. glo. Denotat q nō est necesse hēre licētia3 sacerdotis parrochialis: cuius ɔriū dicit Jo. mo. s3 ei nō statur. Impartiri. glo. Ab soluti ergo nō habēt necesse vlterius ɔfiteri ꝓprio sacerdoti. Nec obstat. c. oīs in pri. de pe. et re. q2 illud itelligit de eo qui alteri nō est ɔfessus legitime. Jo. mo. dicebat ɔriu3 s3 male dixit. Idē Pau. s. q absq3 licētia parrochialis sacerdotis pōt qs alteri ɔfiteri nec tñ ex hoc sequitur q sint curati isti: rō est fm glo. quia nec ipsi fratres sūt astricti ad executionē: vel exercitiū istoru3 actuū: nec fideles sunt astricti: vt in his ad eos recurrant. ¶ Ite3 nota vt dicit̃ in summa pisana et bñ: q potest eps acceptare fratres ad audientia3 ɔfessionū: et hoc sine solēnitate pdicta presentationis. si vult: cōmittendo eis iurisditionē sua3: q2 etiā sine isto priuilegio posset eis dare licentiam audiendi.

¶ De effectib⁹ qui sequūtur ex cōmissione audiētie ɔfessionis alteri facte. Capitm. ix.

Ex cōmissione aūt alteri facta de audiētia ɔfessionū siue pdicto modo: siue per aliū modū sequuntur isti effectus: vt dicit Pe. de pal. in. iiij. distin. xvii.

¶ Primus quidem: qꝛ talis cōmissarius pōt audire ⁊ ab soluere: alteri⁹ licentia minime requisita: nec ille qui vult ꝯfiteri tenetur petere licētiā a ꝓprio sacerdote: ar. efficax ex͂ de procur. c. Is qui. lib. vi. Nec obstat ꝙ curatus ꝺbet cognoscere vultū pecoris sui Nā vultū exteriorē poterit cognoscere sicut pri⁹: ⁊ etiam itueri ⁊ corrigere fraterna correctione ⁊ paterna admonitione. sicut prius. Et quātū ad exteriorē vultū attinet nō minus honeste viuūt: qui ꝯfitētur fratribus: ꝙ̄ qui ꝯfitētur secularib⁹ curatis. Quātū vero ad interiorē vultū: melius poterūt reddere rōnē de confessis fratribus ⁊ hmōi: ꝙ̄ de ꝯfessis sibi vel suo vicario: qꝛ de interiori vultu parrochianoꝝ qui seip̄z respuerūt: ⁊ sine licentia sui: vicariuȝ pape vel ep̄i elegerūt: non hūt reddere rationē: qꝛ per cū nō stetit quomin⁹ eos audiret ⁊ instrueret: sȝ per superioreȝ qui eis coadutores dedit ⁊ per parrochianū qui cum elegit. Hec Pe. de pal. vbi. s̄. Dicit tn̄ Tho. in. iiij. dist. xviij. q. iij. ar. iij. q. v. ꝙ si alicui cōcedat potestas a supiori iudice cōfessiones audiēdi parrochianoꝝ alicui⁹ curati: ex hoc nō fit illi p̄iudiciū: qꝛ potestas iurisditionis nō est cōmissa alicui in fauorē sui: sȝ ad vtilitatem ꝓximi ⁊ populoꝝ ⁊ dei honorē. Idem etiā tenet. Io. an. i. c. si ep̄s. de pe. ⁊ re. li. vi. in prima glo. Idē etiaȝ tenet Io. an. in cle. duduȝ de sepul. vt supra patuit. s. ꝙ nō teneat petere licētiam a suo curato qui vult ipsis fratrib⁹ ꝯfiteri Idē tenet expresse Pau. vii glo. Ber. que hoc dicebat: dānata fuit tanꝙ̄ falsa per Clementē. iiij. in quodā priuilegio qđ incipit Quidā temere. ¶ Secūdus effectus hui⁹ cōmissionis ſm dictuȝ Pe. est. ꝙ cōmissarius pōt audire ꝯtra ꝓhibitiones alterius prelati: in quo est dr̄ia iter superiorē ⁊ inferiorē. Nā inferior ꝯtra inhibitionē superioris nō pōt alicui cōmittere sicut nec per seip̄m audire cū ita sit ꝙ posset eū suspendere ab audiētia ꝯfessionū per alium. sicut pōt per semetipsuȝ ⁊ ecōuerso aūt ꝯtra inhibitionē iferioris superior pōt ita cōmittere sicut pōt audire eo

inuito. Similiter si eēnt duo curati de pari: et vterq; in solidum: vnus ꝯtra inhibitionez alteri⁹. pōt audire et cōmittere: q2 par in parē nō hēt imperiū. Quādo ergo iferior prohibet ne subdit⁹ ꝯfiteatur cuicūq; sine sui licētia debet excipe: nisi supiori vel ei⁹ vicario: alias temere agit: nisi loquereꝛ talib⁹: qui bene sciunt ꝙ nō intēdit: vel nō pōt ꝓhibere qn ꝯfiteanꝛ tales: superiori suo sicut in religionib⁹: cū prior ꝓhibet. ne quis ꝯfiteaꝛ de tali peccato sine licētia sui Certū est oībus: ꝙ nō intēdit quin possit ꝯfiteri magr̄o ordinis: vel ꝓuinciali: vel eorū vicarijs: q2 si ꝓhiberet spueremus ei in faciē: et multomagis supprior qui nō pōt dare licentiā alteri ꝯfitendi: cuz sit vicarius hois q̄zdiu prior viuit: si inhiberet neq; sine sui licentia ꝯfitereꝛ etc̄. derideretꝛ Sz mortuo vel amoto priore vices eius gerit per ꝯstitutiones: vn̄ reputaꝛ ordinarius curatus: ergo ꝓhibēs subdito suo: ne alij ꝯfiteaꝛ: d̄bet excipere ep̄m et papā: legatū: summū penitētiariū et archiep̄m duz visitat: et habētes ab eis potestatem. Ep̄s vero debet excipere oēs p̄dictos: nisi seipsum: et sic qlibet excipiat suos superiores a tali ꝓhibitione. ¶ Terti⁹ effectus huius cōmissionis est: ꝙ teneꝛ curatus ei eucharistiā ministrare et etiaz alia sacramēta exquo dicit se ꝯfessuz illi qui potuit eū absoluere. Nec est absurduz ꝙ det eucharistiā illi: cuius tū̄ cōscientiā ignorat: sed cū eque bona et tuta ꝯsciētia: immo tutiori: pōt eū cōicare: qui ꝯfessus est sine sui licētia habēti ptātē: sicut illū qui cōfessus est de licētia sua: vel sibi: q2 nec etiā vicarius curati reuelat sibi ꝯfessionē: cū idez curatus dat illi cōionez. Vn̄ equaliter scire debet ꝯsciētiā cōfessi vicario supioris: sicut scit ꝯscientiā talis cōfessi vicario suo. et debet curat⁹ p̄sumere ꝙ meli⁹ ꝯfessus est: qui confessus est ei: quē papa vel ep̄us elegit in cōfessorez per totum munduz: vel diocesim suam: q̄z qui cōfessus est illi. quē elegit ipse ꝓuidendo de ipso suis subditis: cum ep̄us nō debeat hoc cōmittere nisi viris potētibus opere et sermone vt de offi. ordi. c. inter

cetera. vel etiaz q̄ ei qui confessus est illi: quem elegit ipse proprio arbitrio de licētia curati generalis: et hoc nisi cuz esset excōmunicatus vel notorius peccator: nam tūc antequā det eucharistiaz: debet ei clare cōstare de absolutione ab huiusmodi. ¶ Quartus effectus est q̄ peccata cōfessa habenti talez cōmissionē nō tenetur iterū confiteri proprio sacerdoti: vt declarat Jo. xxii. in extrauagā. que incipit Vas electionis. ¶ Quintus effectus est q̄ per hanc cōmissionē fit iudex qui prius nō erat. Cū enim ad absoluēdū requiratur potestas ordinis et iurisditiōis: licet ab habente ordinē et iurisditionez vel iurisditionem tantū: possit hec audiētia cōmitti habēti ordinē: licet non habeat iurisditionē: puta simplici sacerdoti: ita nō curato sicut curato: nō tū ecōuerso. Sacerdos non curatus potest hoc cōmittere: vel curato: vel sacerdoti et ratio diuersitatis est: quia nō equaliter he due potestates transfundūtur. Habens eniz ordinē ex sola commissione. nō transfert ordinē sed soluz ordinatio sacramentalis transfert: siue sit iudex siue nō: Sed iurisditio ab habente eaz ordinarie sola commissione trāsfert indifferēter priuato qui nullaz hēbat: et ei qui hēbat aliquā: sz nō istam respectu ipsius. ¶ Sextus effectus est q̄ qui audit cōfessionem nō iure suo: perdit potestatez suā: delegante mortuo vel amoto et idē forte est ipso excōicato vel suspenso: nisi in cōfessione iam inchoata quaz audit ex tūc quasi iure suo: sicut etiā perdit potestatez illo reuocāte: quia soluitur iudiciū: prohibente illo qui iudicare iussit. ¶ Vnde sicut epō mortuo vel trāslato: officialis cessat in causis: sic debet cessare penitētiarius in cōfessionibus audiēdis: nisi q̄ absoluere potest de peccatis iam auditis glo. c. gratū. et c. relatū de off. et po. iudi. dele. quia mādatum expirat per mortē mandatoris. Similiter si dedit cōfessorez monialibus expirat potestas: nisi esset rector earum cui ex officio quasi prioratus vel rectorie esset audiētia annexa: et tūc esset quasi ordinarius. Videretur tū q̄ nō similiter ita expiraret ptās de

legati delegãte excõicato: vel suspenso. sic mortuo vel amoto. q2 in pmo casu retinet de legans iurisditionẽ licet non vsum: in scdo aũt neutrũ retinet. Ad hoc autẽ q delegat9 vtatur iurisditiõe: regritur q delegatus in delegãdo qdez habeat iurisditionẽ et vsuz ei9 q2 delegare est vsus iurisditionis. Sed postq̃ delegauit nõ regritur q hẽat vsum: q2 vsus eius nihil facit ergo etc. Posset tñ dici pbabiliter q si eps nõ existens excõicat9: vel suspẽsus instituit officialẽ vel penitentiariũ et postea excõicetur: nihilominus vterq3 põt pcedere in officio suo: q2 vtit vice ei9 qui iurisditionez habet licet nõ vsuz per se. Si aũt iam erat excõicatus: officialis nil agit: q2 istitutio vel cõmissio nõ tenuit. ¶ De penitentiario vero videt secus: q2 etiam nõ sacerdos vel nõ ɔsecratus qui minus hẽt q̃ excõicatus cõmittere põt: q2 nõ minus est cõmissio q̃ permissio: qa iure suo sacerdos audit ɔfessionem. et cõmittẽs tm̃ est cã sine qua non ppter parrochiaꝝ distinctionẽ et ecclesie phibitionẽ. Quãdo autem cõmittẽs morit vel amouetur nõ est differẽtia iter cõmissariũ in foro penitentiali aut iudiciali: q2 vtriusq3 ptãs expirat quãtũ ad negocia nõ incepta. Hec pe. de palu. dis. xvij. qõe. iiij. ar. iij.

¶ Differẽtia iter fratres presentatos ẽm formã cle. dudũ et sacerdotes curatos. cap. x.

Fratres predicatores habẽt puilegiuz q epis mortuis: qui ipsis suam dederunt auctoritatẽ vel cõmiserunt põt vti ea auctoritate. quousq3 fuerit puisum ecclesie de pastore. ¶ Itẽ nota qd per istos effect9: nõ hẽt cõmissio effectũ in psonis ordinum reprobatoꝝ: de quib9 dicitur in. c. i. de reli. do. c. i. li. vi. Hec Pe. de pal. vbi sup. ¶ Nota vlteri9 differentiã inter pdictos fratres sic psentatos et curatos. Naz pdicti fratres ex tali presentatiõe et commissione põt audire oẽs parrochianos omniũ curatoruz illi9 diocesis vbi sunt presentati: s3 nõ aliaꝝ diocesum et non põt hoc cõmittere alicui. Sed curati: nõ põt audire inqtãtũ curati: nisi parrochianos suos tantũ: alios nõ

nisi cū licentia epi vel curatoꝝ eoꝝ:ꝛ possunt hoc cōmittere alteri.s.audire suos parrochianos.¶ Nota etiā aliā oñiã ſm Lan.ꝛ Fran.zaba. in cle.dudū. Nam curati pñt audire ꝯfessiones ꝛ eoꝝ vicarij sibi subditorum in diocesi sui epi:ꝛ etiā ex̄ diocesim:sed fratres electi ꝛ p̄sentati scd̄z formaz cle.dudū. de sepul.de qua supra nō pñt audire seu absoluere extra diocesim:vbi sunt p̄sentati: ꝛ si secus fieret q̄uis ꝯfessi possent ex ignorātia excusari:tñ quo ad ecclesiam nō essent absoluti. Sȝ si ꝯstaret eis:deberēt itez confiteri eis ꝛ ifra diocesim absolui a p̄dictis. Sȝ si sine p̄dicta solēnitate cōmitteretur fratrib⁹ ab epo vel a curatis auctoritas audiēdi ꝯfessiones simpliciter:tūc possent etiā ex̄ diocesim audire sicut alij vicarij coꝛūdem.¶ De casibus epis reſuatis:nec curati nec dicti fratres p̄ntati:pñt absoluere. nisi inq̄tū fuerit a diocesanis concessuȝ.

¶ De casibus multiplicibus epis reſuatł. Cap̄.xi.

d E casibus episcopis reſ. de quib⁹ dicit in fine cle.dudū varie sunt opiniones doctoꝝ. Aliqui.n.ponūt plures: aliqui pauciores. Unde materia ipsoꝝ casuuȝ nō est bene clara. Et in summa pisana dicit ꝙ Bn̄dict⁹ papa.xi.in ex̄uagā.inter cunctas declarauit q̄ttuoꝛ eē casus epales de iure. ¶ Prim⁹ s.pct̄m clerici:per qd̄ incurrit irregularitatē. ¶ Secundus de incēdiarijs. ¶ Terti⁹ de peccato:ꝓpter qd̄ indicēda eēt solēnis pnia. Quartus de excōicatis maioꝛe excōmunicatione. Itē declarauit quinqȝ esse casus epis reseruatos: de approbata ꝯsuetudine. Prim⁹ est peccatū homicide volūtarij. Secūdus est peccatū falsarioꝝum. Terti⁹ est pctm̄ violantiuȝ ecclīasticā libertatē. Quartus est peccatū violantiū ecclesiasticā imunitatē. Quītus est pctm̄ sortilegoꝝ diuinatoꝝ ꝛ incantatoꝝ: Quāuis autē dicta extrauagās fuerit reuocata per cle.duduȝ ex̄ de sepul.tñ quātū ad dictos casus nil innouatū fuit:ꝛ si alia ibi ꝯtēta sint ꝛ sic videtur ꝙ adhuc illi remaneāt: ꝛ addit in pisanella ꝙ pñt nihilomi-

nus episcopi in suis episcopatib⁹ casus eis reseruare ꝑut videt eis expedire: sic pñt cōstitutiōes facere: ⁊ multomagis ꝯcilium synodale vel prouinciale: a quoꝝ sentētijs: religiosi nō valēt absoluē. Jo. an. in. c. si eps de pe. ⁊ remis. in glo. iij. li. vi. ꝑdict' casibus addit post crimen enorme: ⁊ publicū homicidiū: ⁊ sortilegiū: oppressionē pueroꝝ etiā ex casu: incestū: corruptionē monialiū: coitum cū brutis: matrimoniū clādestine ꝯctū vel cōtra interdictū ecclesie: periuriū: falsum testimoniū: blasphemiā dei ⁊ sanctoꝝ. ❡ Hostiē. vero in sūma ponit oēs predictos casus ⁊ addit pctm̄ cōtra naturā: ⁊ etiā quodlibet enorme. qd̄ particularis vel generalis ꝯsuetudo reseruat ipsis epis: in qb⁹ aliqñ epi remittunt peccatores ad sedē apostolicā ꝑpter enormitatē criminū: ⁊ ad terroreꝫ alioꝝ. hec Hostiē. Ego tñ non legi adhuc esse aliqd̄ peccatū precise ita enorme: a quo nō possit absoluere eps subditū: dūꝫ tñ nō habeat aliquā sniam excōicationis annexā. Quāuis āt possunt absoluere: si aliqñ ad curiaꝫ mittāt: bñ faciūt. ❡ Guil. durā. Speculator in reptorio suo vltra ꝑdictos casus: addit alios. s. deflorantes virgines vi oppssas vel seductas. Cōtrahentes post votum castitatis emissum. Fornicationē cū iudea vel sarracena. Cōcipiētē proleꝫ per adulteriū: quā vir credit suā. Procurantē aborsum vel sterilitatem in se vel alio. Cōtrahentes matrimoniū post spōsalia iuramento firmata. Cognoscētē carnaliter baptizatā ab eo: vel cuius ꝯfessionē audiuit. Tenētē ad baptismū vel cōfirmationē filios vel filias extra necessitatē. Verberāteꝫ patrē vel matrē: ⁊ vsurarios. Et tādem sic concludit: Tot casus ponere: nihil aliud est: q̄ꝫ sacerdotum ptātē restringere: que eis plenarie data est a xp̄o. Vñ breuiter dico: sacerdotes oia possē i occultis quo ad foꝝ pnia le que non sunt spāliter in iure epis reseruata: ⁊ que non sunt ipsis sacerdotib⁹ directe vel p aliquā cōsequētiā inter dicta: ar. ex de iudi. c. Et si clerici ⁊. c. nup d̄ sen. excōi. Hoc tñ fateor. q̄ vbicūqꝫ fuerit ali

quod graue delictū vel enorme: superioris iudiciū requirēdū est: et idē dico i oib⁹ casib⁹ i q bus ē generalis cōsuetudo ecclesie: q̄ sint ipsis epis reseruati. ¶ Jo. de lig. i declaratione quā facit sup. c. ois ꝺ pe. et re. pbat et cōcludit ex dictis im mediate per Guil. Spe. et ex cle. dudū fratres pdicatores et miores pñtatos p audiētia ꝯfessionū: posse absoluere ab oib⁹ casib⁹ pctōꝝ: exceptis p̄ cise illis q i iure reseruāt epis. Sꝫ a casib⁹ quos epi sibi reseruāt: vł ꝺ ꝯsuetudie sue diocesis: vel ex suo bnplacito vel p ꝯstitutiōes suas synodales vł puīciales posse absoluere: ēt si epi dictos casus nō ꝯcedāt: Et pbat sic cle. dudū: de sepul. Statuit q̄ dicti frēs n̄ possint absoluere: nisi a casib⁹ a qb⁹ pñt curati absoluer: q eis pmittunt i iure: nisi ipsi epi vellēt aliqd plus cōferre eis. Sꝫ Guil. dicit q̄ nō obstāte q̄ doctores ponāt multos casus epis reseruatos curati. n. pñt absoluere ab oib⁹ occultis que nō sūt i iure epis reseruata et nō sunt ipsis sacerdotib⁹ directe vel p aliquā cō sequētiā iterdicta. ¶ Licet er go episcopi possint reseruare certos casus: qui de iure cō petunt inferioribus: non tamen hoc possunt simpliciter nisi in duobus casibus secun dum Guil. s. directe vt cum aliqd fuerit legitime i crimie dephēsū. q̄ merito fuerit tali ptāte priuādi. Secūdo idirecte. s. p aliquā ꝯsequētiā: vt cū aliqs casus euenerit in quo ad vtilitatē cōem expediat: q̄ talē casum retineat: et nō aliter. xxv. q. ij. c. ꝺ ecclesiasticis. Nō aūt expedit vtilitati cōi reseruare tot casus sed hoc est ponere laqueos i via salutis. Sꝫ si aliqs pur velit defende re plures casus posse epos rationabiliter reseruare quo ad sacerdotes parrochiales: cū sint de foro epoꝝ et eoꝝ cōsti tutionib⁹ subiecti: tñ hoc nō possunt facere epi erga predi ctos frēs: q exēpti sūt nec eorū ordinatiōib⁹ subiecti vt ex ꝺ exces. prela. c. nimis praua. Cū ergo nō possint dicti frēs absoluere a casibus reseruatis in iure epis vt dr̄ in dicta cle. dudū ꝯ pñt ab oibus alijs absoluere: videlicet reseruatis de consuetudine particularis loci: vel synodali ꝯstitutione:

vnum negando: aliud raccēdo ꝯcessit. di. xxv. c. qualis. Nec pñt prelati dictā ꝯcessionē re uocare vel defalcare: nō dire ctē negādo licentiā audiendi: q2 nihilominꝰ hñt eā pro cle. dudū nec indirecte ꝓhiben do parrochianis ne ꝯfiteant̄ eis ex̄ de ꝓuile. c. q̄sto: nec per retentionē multorū casuū: q2 fieret in fraudē legis ꝙ fieri nō dbet: vt. c. cōstitutus ex̄ de ꝯcess. ꝓbē. Silcat ergo Jo. mo. hic qui dicit: ꝙ si eps po test artare potestatē ordinari aꝫ curatoꝝ: pōt multomagis artare potestatē extraordinariā ipsoꝝ fratrū: q2 qd per superi orem ꝯcedit̄ per inferiorē ar tari vel reuocari nō pt: vt di. xxi. c. inferior. ¶ Ad cōstituti onē aūt cle. de ꝓuile. religio si. vbi dicit̄ ꝙ casibus ordina riis reseruatis: quecū absolue re nō p̄sumant: rñdendū est. ꝙ hoc intelligēdū est de casi bus in iure rēuatis: sic intē dit cle. dudū: nō autē per con suetudinē vel statuta alioꝝ prelatoꝝ: q2 illa remouet pa pa in dicta cle. dudū. a quibꝰ pñt dicti fratres absoluere: ⁊ per ꝯsequēs videt̄ quicqd di catur per modernos vel anti quos de talibus casibus per epos reseruatis: totū reuoca tur per cle. dudū. spāliter q̄tū ad dictos fratres. Si. n. ꝯsti tutio posterior: licet nō faciat mentionē de priori ipsam re uocare noscant̄. c. licet de ꝯsti tu. li. vi. multomagis reuoca re debet dicta doctoꝝ si in ꝯrium ꝓmulgent hec. Jo. de ligna. Sꝫ Fra. zaba. post Lā. dicit: ꝙ de casibus epalibus nō pōt dari doctrina: cū de pendeat ex ꝯstitutionibꝰ ipso rum epoꝝ ⁊ doctrinis. Et q̄uis Lan. dicat: ꝙ hñs irre gularitatē quam solus papa tollere pōt: non pōt absolui a pctō añ dispensationē Fran. zaba. dicit ꝯrium. s. ꝙ pōt ab solui a peccato remanēte ma cula irregularitatis. ¶ Quia ergo nō est claꝝ qui sunt ca sus epis reseruati in iure cō muni: ideo tutior via ē in hu iusmodi: ꝙ fratres si pñt sci ant ab epo: quos casus vult sibi reseruare: ⁊ de illis nō se īpedire: oēs vero alios casus faciant sibi ꝯcedi. ¶ Certum est autē ſm oēs: ꝙ absolutio ab excōicatione maiori. reser uatur epis. Item dispensatio vel cōmutatio votoꝝ. Itē re

laratio quorūdā iuramētoꝝ. Dispensatio vero in certorū an ptineat ad epm vel ad alium hēs. supra in scda parte summe.ti.ij. de resti.c.quarto ⁊ ibi diffuse. ¶ Fran. zaba.in cle.dudū.in glo.sup verbo cōcessa dic glo. Jo.an. Lā. Pa. Stepha.⁊ zēze.tenere ꝙ eps possit reseruare casus de qbꝰ curati poterāt ante hāc ꝯstitutionē dudum absoluere.ita ꝙ reseruatio ꝑiudicet fratribus.i.ꝙ etiā nō poterūt tunc ab ipsis reseruatis casibꝰ absoluere:ꝙ est ꝯtra hoc quod hic dicit Jo.de ligna. Et itelligit ista reseruatio casuū epalium de actibꝰ exterioribꝰ cuz effectu:⁊ nō de interioribꝰ:videlicet sigs ꝯsiderauit: vel ēt quesiuit alium occidere:istud homicidiū cordis:non est de casibꝰ reseruatis epis. ¶ Dicit etiā Pe.de pal.ꝙ icestus qui cōmittit a pueris qui nō hñt vsuz rōnis:nō est de reseruatis epis:qꝛ nec p hoc tollit virginitas nec cātur affinitas. ¶ De sacerdote qui absoluit aliquē a casu a q̄ nō pt. c.xij.

Et nota ꝙ si cōfessor quicūqꝫ:aliquē absoluerit de aliquo pctō a quo nō pōt:siue qꝛ est reseruatis epo siue qꝛ nullam hēt auctoritatem.q̄uis grauiter peccet:ꝑcipue qñ absoluit scienter vel ex ignorantia iuris crassa:tñ ex hoc nō icurrit aliquā censurā vel excōicationē siue sit clericus secularis:siue religiosus talis absoluēs fm Fran.zaba.⁊ zenze.ſꝫ tenet illū:quē sic absoluit auisare de errore suo:si cognoscit vel pt inuenire: Ille tñ quo ad dcū excusatur:dū hoc ignorat. Et ꝙ dictū est ꝙ ꝯfessor debet illum auisare quē absoluit cuz nō posset intelligitur qñ fieri potest sine scandalo notabili.

Vnde in cōcilio Basilen. quidā multū periti habita super hoc collatione:dixerūt ꝙ talis ꝯfessor petat auctoritatem a supiori sup hoc casu a quo nō potuit absoluere:⁊ tñ absoluit:qua habita:vocet illum quē absoluerat cum nō posset:⁊ per aliquē moduz coopertū interroget de aliqbus que sibi est ꝯfessus.quasi volens se meliꝰ informare:ac si plene nō intellexisset:⁊ si qua alia crimina postea cōmiserit ⁊ sic ab oibus iteꝝ absoluat:de tūc alias audit⁊ ⁊ pri-

us. Vel si magnũ scandaluʒ ex hoc timeret: sic q predict⁹ modus seruari nõ posset: absoluat absentem: si ab vltima ꝯfessione credit̃ pseuerasse taleʒ in gra aut vt alijs placuit si ex hoc timeret̃ nõbile scandalum eueniri: cõmittat xpo summo sacerdoti psertim qñ multitudo est sic neglecta: vel multũ distat a loco vbi est cõfessor. Sed si religiosus ab solueret aliquẽ ab aliq̃ snia excõicationis: suspẽsionis: vl' in terdicti in iure posita: iciderct in excõicationẽ: a qua nõ posset absolui citra sedẽ apl'icaʒ cẽ de priui. religiosi. i. clc. Secus si absolueret a snia hois: q̃ tũc nõ icurreret ƀʒ Pau. q̃uis grauiter peccaret. Sed clerici seculares absoluẽdo a sentẽtijs iuris: q̃uis ⁊ ipi male faciant: non tamen aliquaʒ incurrunt censuram.

¶ An in generali cõcessione ꝯtineat̃ specialis. Capl'ʒ. xiij.

n Ota etiaʒ q vt dicit Jo. an. sup. c. Tua nobis. in glo. cẽ de offi. vica. Si eps dedit vicariũ generalẽ: ⁊ in mãdato aliqd expressit de his que requirũt speciale mãdatũ: secuta generali clausula: ⁊ oia alia que p nos possumus: ẽt si mandatũ exigant spãlr: ƀm Hostiẽ. satis videt̃ q talis ẽt possit spãlia ad instar ꝓcuratoris. Secus si aliqd de spãlibus nõ fuisset ibi expssum: hec Jo. an. qd videtur itelligendũ. quantuʒ est de virtute verboꝝ: ⁊ i foro cõtentioso. Nã si in foro ꝯsciẽtie alicui ꝯstaret de intẽtione ꝯferẽtis auctoritatẽ: q ille itẽderit hoc: ẽt si nõ expressisset aliqd in generali ꝯcessiõe: intelligerẽtur spãlia. xxij. q. v. c. humane: ⁊ hoc idẽ dici potest de auctõtate data ab epo ꝯfessorib⁹: q. s. dicendo: do vobis auctõtatẽ meã in ꝯfessione: nõ intelligit̃ ꝓpter hoc cõcessisse casus suos nisi alicui ꝯstaret q per hec verba generalia intẽdit casus suos ꝯcedere: sed dicendo istũ ⁊ illuʒ ⁊ omnes alios meos casus: tunc intelligitur totum dedisse.

¶ Quid possint penitentiarij curie romane. Capl'm. xiiij.

e T nota q pniarij minores in curia. pñt ab soluere vndecũq3 veniẽtes ab oibus casib⁹ pctoꝝ ⁊ sententiis epis reseruatis. Habent. n. auctoritatẽ quasi

episcopalem in foro penitētie ꝛ maiorē: quo ad quosdā casus excōicationis ꝛ dispēsationis. Sūmus vero penitētiarius: adhuc habet maiorē. in pluribus aliis casibus excōicationis ꝛ dispensationis.

¶ Quid fiedū qñ ɔfessor nō intelligit penitentē. Cap. xv.

Ota vero ꝙ cū ɔfessor nō intelligit penitentē: aut ex impitia lingue: aut ex dormitione: aut ex distractione mētis ad alia applicate: vl' ex alia cā ẜ Jo. de neap. in q̄libet: ꝙ cū sacrālis ɔfessio ꝑerigat ɔfessionē ꝛ ɔfessio vero importat reuelationē: que nō pōt esse sine relatione vni⁹. s. ɔfitentis ꝛ pceptione alteri⁹. s. ɔfessoris: q꞉ si alter istoꝝ deficit in p̄fato casu: credo de illo peccato nō esse factā ɔfessionē: ꝛ per consequēs nō impēdi absolutionē hec ille. Et ẜm hoc tenet dicere illi: ꝙ iteret cōfessionem. Si tñ nō hoc facit: ꝛ cōfessus quidē de hoc nō ppendit. absolutus est corā deo: nec tenetur iterare quousq꞉ sciat illū nō pcepisse seu itellexisse peccata sua ꝛ h̄ vera sunt de peccatis grauib⁹. i. mortalib⁹: que sunt de necessitate ɔfitenda: nō autē de venialib⁹: ad que quis nō tenet de necessitate: ꝛ vbi talia modica raro ob audiuntur ab eo qui alias cognoscit personam.

¶ Explicit prima pars q̄ fuit ō ptāte seu auctate ɔfessoris.

¶ Incipit scda pars que erit de scia ipsi⁹: ꝛ hēt. v. §. primus §. s. ꝙ duplex est clauis ordinis. s. scientie ꝛ potētie.

Icto de ptāte confessoꝝ nūc videdū est de ipsoꝝ sciētia Est. n. duplex clauis ordinis. s. clauis sciētie: ꝛ clauis potētie. Vñ xp̄s Petro dixit. Tibi dabo claues regni celorum. Matth. xvi.

Nota tamē ꝙ ista scientia nō dicitur clauis: sed ipsa potestas discernēdi atq꞉ examinādi siue cognoscēdi in foro ɔscientie ꝛ potestas⁹ determinandi: seu diffiniēdi cām. i. ligādi ꝛ soluēdi: dicitur clauis potētie. Ista vero duplex potestas est vna in essentia: sed duplex in effectu. Sciētia autem acquisita non est clauis: sed bene iuuat vti claui: ꝛ de his clauib⁹ habes distin. xx. per totum.

¶ Quāta scientia requiratur in confessione. §. ij.

d E quantitate scientie cōfessoris quātam .s. oporteat eū hēre peritiā: dicit Aug. de pe. di. vi. c. i. Oportet vt spūalis iudex sciat cognoscere qcqd debet iudicare. Dicit Tho. in. iiij. dis. xvij. q. iij. ar. v. in fine in expositione littere. Hec sciētia et si nō sit maior: tñ debet eē tāta: vt sciat discernere iter peccatū et nō peccatū: et peccatū mortale et veniale: et si in aliquo esset dubitatio sciat dubitare: vt possit ad peritiores recurrere. Alb. aūt in. iiij. dicit q̄ nō tenet sacerdos scire discernere: nisi i cōi. que sint capitalia: et que mortalia cōmunia: et que venialia ex genere. Sz hec nesciēs dić idē: puto q̄ peccat mortaliter talis audiēdo ɔfessiones: et euz instituēs: plus peccat q̄ ipse: et eū permittens institutū ministrare. si sua iterest talē prohibere. ¶ Dicit etiā q̄ in perplexis casib⁹ sacerdos ecclesie parrochialis: dbet esse ita discretus: vt talia difficilia eē sciat: nec esse ꝓcedēdū in eis. sine supioris ɔsilio vel auctoritate. Hec Alb. i. iiij. ¶ Durādus ordinis minoꝝ in sua summa cōfessoꝝ. li. i. pte. i. d. i. dicit: q̄ quotiēs ɔfessor se ingerit ad cōfessiones audiendas: totiēs se offert ad rñdendū de quolibet. et interdū de casib⁹ inopinatis: et alias inauditis: et cōibus seu casib⁹ valde perplexis Dēt ergo cōfessor scire discernē: inter peccata et differētias peccatorū. ¶ Unde scire dēt cōfessor: si ea que exprimit sibi penitēs: sint petā vel nō: puta an bella principū et ipsoꝝ exactiōes sint licita vel nc: et vtrū ɔtus qui fiunt sint liciti vel illiciti. et qñ ad restitutionē teneat. et qñ nō: et an ei debeat ꝓhibere cōmunionē: vel cōcedere: q2 si ɔfessor iudicat licitū: qd est illicitū: tā ɔfessor q̄ penitens in foueā cadūt: nisi forte ꝓbabilis ignorātia eū excuset: puta si hēt aliquez doctorē autēticū et famosuz: cui⁹ opinioni innititur: Vñ si cōfessor nō est expertus in casibus: ita q̄ nec nouit dubitare: nec per se iudicare: cū periculo aie sue audit ɔfessiones. Hec Durādus. Pe. de pal. in. iiij. di. xix. ostendit maiorē

scientiam requiri in eo qui se ingerit: q̃z in eo qui ponit ad hoc a superiorib⁹ suis ex obedientie iniũctione. De de primo pōt intelligi dictũ rigorosum Duran. de scdo dictum Tho. ꝛ Alb. Dicit. n. ipse pe. disti. xix. q. i. ar. i. Omnis sacerdos habet clauē scie ꝛ potentie. i. auctoritatē discernēdi: ꝛ potentiā ligandi: ꝛ soluēdi: licet multi nō hñt sciāz debitā. Et ecōuerso. Multi nō sacerdotes hñt sciam: qui nō habent auctoritatē discernēdi. Secũdi quidē sine peccato. s3 primi cuz peccato suo: si hoc ꝓcurarent: alias si inuiti ponerent excusati sunt: si proposuerũt impedimentum nec sunt auditi. Munus. i. officiũ iudicādi necessariũ est. Et pt ad hoc cōpelli. s. ad officiũ iudicādi ꝛ ad prelationē: carēs sciētia: ꝛ tunc nō peccat: sicut in religionib⁹ ꝯsuetũ est fieri. Et q̄ dic̄ Greg. q̄ si idign⁹ est: nō debet obedire: ꝛ si dignus vir debet obedire: itelligendũ est de illo qui hēt defectus: qui sunt iuris: videlicet irregularitatis: ꝛ tūc nō dbet obedire nisi ab eo per dispensationē amoueat: alias tenet religiosus obedire aliogn q̄libet religiosus bonus: qui reputaret se indignũ refugeret: ꝛ sic soli indigni ꝓmouerent ꝛ ponerent. Qui vero nō coactus: s3 spōte accipit potestatem siue ꝓlationis: siue audiendi ꝯfessiones: nō hñs sufficientē scientiam: peccat. Sed qui inuit⁹ ꝛ coactus nō accipit: s3 suscipit: nō peccat. Nā sine peccato ab inscio hēri ꝛ suscepi pōt. sed accipi nō pōt potestas iudicandi vbi. ē. hec pe. Si tñ in eo esset tāta ignorantia: q̄ oino ineptus eēt q2 nec etiā scit: que Tho. ꝛ Alb. dicũt supra: credo q̄ nō excusaretur a pctō: etiā si ex obedientia iniuncta poneret se ad id. ad qō omnino ineptus est cum periculo animarum.

¶ An ꝯfessor teneat̄ scire an pctā in cōfessione audita sint mortalia vel venialia. §. iij.

V Trum aũt ꝯfessor teneat̄ scire de oib⁹ que sibi dicũtur in cōfessione: an sint mortalia vel venialia? Henricus in q̄libet sic rñdendo distinguit. Peccata sunt i duplici genere. Quedam sunt pctā: q2 ꝓhibita: q2 si nō essent ꝓhibita nō essent

peccata: vt sunt oia que sunt mere de iure positiuo: vt audire missam die dñico:semel in ãno ɔfiteri τ cõicare τ huiusmodi. Et talia tenet̃ qlibet ɔfessor scire:nisi hẽat cãm rationabilẽ que eũ excuset:vt si forte tẽpore ꝓhibitionis:erat in terra longinqua vel in carcere. Alia sunt pctã:nõ qꝛ ab hoie ꝓhibita:sꝫ qꝛ de natura sui mala sunt:et si nõ ꝓhibeantur τ hoꝝ quedã sunt capitalia:τ ista tenet̃ qu libet ɔfessor scire: saltẽ in generali.s.ꝙ sunt septem pctã capitalia:vt supbia luxuria τc. Hec enim sunt quasi elemẽta τ pricipia que de necessitate quemlibet ɔfessorẽ scire opꝫ. Quedã vero sunt pctã que sunt species pctõꝝ capitaliũ:vt illa que recipiunt hoꝝ pdicationem: vt fornicatio τ ebrietas τ hmõi. Fornicatio vero luxuria qdã est.τ ebrietas:quedã gula. Et hoꝝ peccatoꝝ que sunt spẽs: quedã sunt que iportãt malũ de substãtia sui act⁹: eo ꝙ statim noiata habeãt annexum malũ:vt fornicatio: τ de talibus etiã ɔfessor scire tenetur vtrum sint mortalia vel non. Quedam vero de substantia sui actus non habent deformitatẽ:sꝫ ex libidine faciẽtis: sicut cognoscere vxorẽ ꝓpriã nõ est peccatũ de se:tñ posset quis vxorẽ cũ tanta libidine cognoscere ꝙ esset pctm̃ mortale:vt si eaꝫ cognosceret etiã si nõ esset vxor ei⁹ τ de talib⁹ nõ opꝫ ꝙ ɔfessor.sciat vtrum sint mortalia vel venialia: qꝛ nec ɔfitentẽ frequenter scire oportet. ¶ Alia sunt pctã que sunt filie peccatoꝝ capitaliuꝫ: vt illa pctã quoꝝ fines terminant̃ τ ordinãtur ad fines capitaliũ:sicut dolus τ acqsitio rei iniuste.τ de talib⁹ peccatis frequẽter opiniones sunt cõtrarie iter doctores: τ de talibus nõ tenet̃ simpler curatus nõ ordinari⁹ scire vtrum sint mortalia vel nõ. ¶ Curat⁹ aũt ordinari⁹:vt eps τ archieps: τ ceteri alij supiores ꝑlati:tenet̃ scire: qꝛ ipsi sunt purgatores τ tenet̃ alios purgare:pficere τ illuminare.τ ideo tenẽtur scire nouuꝫ τ vetus testm̃ hec ille. ¶ Caueat aũt ɔfessor ne fit ꝑceps ad dandũ sniam de mortali:qñ non est cert⁹ τ clarus. Et vbi in aliqua materia varie opiniones sunt ꝙ̃ pluriũ τ solẽniũ doctoꝝ:vtrũ

sit licitum vel illicitũ:sicut de nõ soluẽdo decimas vbi nõ est consuetudo:parati tñ sunt ad dandũ si ecclesia peteret: qḋ quidã dicũt eos eẽ in statu dãnationis:vt Inno. Alij vero dñt q̄ non:vt Tho.Jo. an.Archi.ꝛ de emptiõe iuriũ montis flo:ētie: vel ipꝛestitis venetoꝝ q̄ qdã dñt esse vsurã.alij licitũ dñt ꝛ in multis huiusmodi: ꝯsulat tñ sp̄ q̄ tutius est.s.a talib⁹ abstinere:eẽ de spon.c. Juuenis. Non tñ ꝯdemnet ꝯiuꝫ faciẽtes: seu ꝯriam opinionẽ tenẽtes:nec propter hoc deneget absolutionẽ.Sꝫ vt dicit Gui. dicat ꝯfessoꝛ q̄ illud faciẽdo nõ est tutũ:sed dubiũ:ꝛ iõ bene sibi prouideat.¶ Si aũt omnino ꝯscientia ꝯfessoris dictaret illud eẽ moꝛtale:ꝛ nõ posset cõscientiã deponere: qḋ tñ deberet ad ꝯsiliũ sapientũ:nullo modo dẽbet facere ꝯtra cõsciẽtiã:q2 peccaret moꝛtaliter xxviij.q.i.c. deinceps.§.vlt.et his iuncta glo.Sꝫ cũ illud tale esset ꝯtra cõem opinionẽ doctoꝝ:ꝛ cõiter sic seruatur a sapientioꝛib⁹:ꝗuis aliqueꝫ doctoꝛeꝫ audiret ꝯiũ tenere: nõ dẽbet illi de leui adherere.

Quõ vero qs debeat dẽponere in hoc ꝯsciẽtiã erroneam vel scrupulosã habes in i.parte sũme ti.iij.c.de cõscia. ¶ Qñ iteranda est confessio in sex casibus.§.iiij.

Sire etiã tenet ꝯfessoꝛ:qui sunt illi casus in qbus tenet qs iterare ꝯfessionẽ:qui sunt q̄ttuoꝛ ſm Pet. de pal.in.iiij.di. xvij.q.v.ar.iij. Duo vero sũt ex pte ꝯfitẽtis.¶ Prim⁹ ẽ Pe.Tho.Ray.Hosti.ꝛ oẽs alios.s. qñ aduertenter tacet aliqḋ qḋ est moꝛtale.vel credit.vel ꝓbabiliter dubitat esse moꝛtale ex verecundia vel alia causa iniusta:tunc etiam moꝛtaliter peccat:cõmittẽdo fictionem in sacramẽto ꝛ notabilem irreuerentiã.ꝛ iterare tenetur talem confessionẽ. Si tamen talis cõfitetur eidem cui ꝛ pri⁹:ꝛ ille habet in memoꝛia peccata eius: sufficit dicere illud occultatum ꝛ illam fictionem ſcḋm Duran.oꝛdi.minoꝝ immo etiaꝫ si non haberet in memoꝛia vt paret in fi. quintus casus. Sed si dimitteret ex aliqua iusta causa:puta:quia ꝓbabiliter dubitat euꝫ sollicitãtem

ad malum de quo cōfitet: vel reuelatorē ɔfessiōis: vel dicē do id cū fit cōfessor māifestaret pctm̄:qd̄ audiuit: puta:si i iuste absoluit cū nō debeat et in his casib9 nō habēdo copiam:nisi talis ɔfessoris:cui cōfitendo.aliqd pdictor sequeretur:tūc satis videt q fit excusatus.Dicit et pdict9 Duran.q si ex ignorātia crassa et supina aliqd retinuit mortale: qr noluit cogitare de suis peccatis:tenet totū iterare:secus si ex ignorantia pbabili: qr tūc solū illud qd̄ dimisit. ¶ Secundus est.ſm Tho. et Pe. quādo nō ipleuit pniā seu satisfactionē iniunctā pro mortalibus:ex ɔteptu: vel ex negligētia et est oblitus eius. Si.n.eius recordaret adhuc posset pficere:et tūc perficiendo iterare nō tenet: et pcipue qn̄ nō est sibi pfixus termin9 quē nō possit trāsgredi:q̄uis sibi sit declaratum in quo ipsam debeat facere.vel in alio tpe ipsam supplere. Eo ipso aūt q facit sibi ppositum nō implendi pniam sibi iunctā pro mortalib9ex negligentia: vel ɔteptu:peccat mortaliter qr tenet ad illā sub precepto. Secus vero est:de pnia iniūcta pro venialib9:ad quā nō tenet de necessitate ſm tho. Idem si pniam iniunctā pro mortalib9 dimitteret ex iposſibilitate:puta ifirmitate et huiusmodi. Posset tn̄ pnia iniuncta ab vno ɔfessore.mutari ab alio cui ɔfitet:etiā sine audientia ɔfessionis pctor il lor pro quib9 erat imposita: ſm Pe.de pal.De hoc vide in.iij.p.summe.t.14.c.18. §.fi. ¶ Terti9 casus ſm Pe.tho. Ray.et Hosti.est ex pte ɔfessoris:videlicet qn̄ notabiliter est ignorās sacerdos:ita q nescit discernere iter mortale et veniale de cōmunib9 peccatis et pcipue cū penitens hēt casus intricatos et difficiles Concor.Durā.et addit.et hoc nisi penitens sit peritus et instruat ɔfessorē. Cum antē vadit ad eū:quem scit idiotā et ignorantē:tenet iterare. Hec Durā.qd̄ videt intelligendū qn̄ pōt hēre aliū sufficientē. Nam si aliū hēre non pōt:et multomagis qn̄ est in piculo mortis: pōt et dēt confiteri ei quē hēt. Vn̄ Aug.dic̄ de pe. di.vi.c.cui āt.Qui vult ɔfiteri vt inueniat grām:sacerdotē

querat scientez soluere z ligare. ¶Quartus casus est ex parte ꝯfessoris. Est aūt ex in ipotētia absoluēdi fm Pe. tho. Ray. z hosti. q̇ pōt eē dupliciter fz Pe. de pal. z Durā. vel q̇z hēt potestatē artatā ab soluendi: q̇z. s. ab aliqbus peccatis nō pōt absoluere. supiore reseruāte sibi illos: z tū ab illis de facto absoluit. Et cōfessus illi cū ei hoc ꝯstat: tenetur itez ꝯfiteri: nō quidē oia fm Pe. de pal. fz illa tm̄ de quib9 nō potuit absoluē. Aut hoc est q̇z nullā habuit potestatē: z hoc q̇z non erat sacerdos q̄uis reputaretur: vel q̇z nō subditus: vel q̇z intrusus: aut q̇z excōicatus vel suspensus ab officio huiusmōi: z ab solutus a tali. cū illi hoc ꝯstat tenet̄ itez ꝯfiteri: q̇z realiter: nō est absolutus: q̄uis ignorantia facti excuset eū in cōspectu dei ac si esset absolut9: dum nescit fm Tho. in quolibet. i. q. ix. ad. iij. Sed Pe. de pal. in. iiij. di. xvij. q. vi. sic distinguit z notabilr. Quia aut impedimētū q̄d habet absoluens: est iuris diuini vel humani: si iuris diuini: videlicet q̇z nō fuit baptizat9 talis: vel non ordinatus: z in hoc casu absolutus a tali: tenet̄ itez cōfiteri: hoc scito: nec papa posset de ꝯtrario dispensare. Si vero ipedimentū est iuris humani: puta q̇z suspēsus est vel excōicatus z hmōi: tūc impedimentū aut est notoriuz: aut occultū. Si notoriuz puta q̇z manifeste vel publice verberauit clericū: ꝓpter q̄d est excōicatus notorie: aut manifeste itrusus. s. ꝓpter ꝯcessionē secularium posit9 in ecclesia curata z nō per canonicā cōcessionē: ꝓpter q̄d titulum non hēt nec potestatē super parrochianos illi9 ecclesie: talis cōfessus isti. tenet̄ iterum ꝯfiteri hoc scito. Si vero impedimētum est occultū: tūc autē ꝯfitens scit illud impedimentū: aut nescit. Si scit: ꝯfitendo illi tenet̄ iteruz ꝯfiteri: z peccat mortaliter cōmunicando illi in diuinis. Sed si nescit ipedimentū q̄d etiā alijs occultum est z hoc ignorātia facti: puta percusserat clericū nullo vidente: tūc nō tenet̄ iterare. Argumētū ad hoc. de sententia serui: qui liber putabatur publice que rata est. Sed si hoc nesciret. ignorantia iu-

ris:puta q2 scit illum percussisse clericū s3 credit nihilominus ipm posse audire ↄfessiones:nō excusat propter hoc quin teneat iterare ↄfessionē sm Pe.de pal. ℭQuint⁹ casus in quo quis tenet iterare ↄfessionē sm Pe.de pal.vbi supra:est impedimētū3 ex pte ↄfitentis scitū vel oblitū3:vel ignoratū.pbabiliter:puta: q2 erat excōicat⁹ maiori vel minori excōicatione:licet nesciret:ꝛ cū postea sciuit:tenet iterū ↄfiteri sic absolutus:q2 ligat⁹ excōicatione absolui nō potuit a peccatis. ꝛ pbabilis ignorātia pseruat a culpa ꝛ a pena irregularitatis: s3 nō facit eū nō esse excōicatum:pp qđ si tūc eligeret: vel sibi beneficiū cōferet ignorantia nō faceret:ꝙ sibi aliqđ ius acqretur.c.aplice. ex̄ de cle.excō. mi.in glo. Est aūt minus capax sacramētoꝝ:a quorū participatiōe directe excludit:ꝗ̄ quoꝝcūq3 alioꝝ.ꝛ ideo absolutio nulla. ℭ Et dicit idem Pe.ꝙ in hoc casu ēt in alijs in qbus quis tenet iterare cōfessionē:si ↄfiteretur eidē: nō oporteret iterare⁹ peccata explicite s3 solu3 implicite: dicē do:peccaui in illis que alias vobis dixi:sicut si nulla fuiss3 absolutio de facto. Dilata.n. absolutio per multos dies fieri pōt:ꝫ̄t si ipse oblit⁹ fuerit: dum tñ pnia ei pri⁹ innotuerit:q2 si nō taxasset pnia3:tūc oporteret ad memoriā reducere:vt moderetur iuste:pp qđ remittens ad epm si non absoluat:debet pniato inotescere ꝙ post reditū absoluēs iniunget:dicēs facias qđ tibi dixi:q2 ligare nō ō3 antequā absolueret:ita ꝛ in proposito. Hec Pe. d.xvij.q.v. ar. iij. Guil.ꝫ̄t dicit ꝙ pnia nō requirit tantā ↄtinuitatē agen doꝝ ꝛ dicendoꝝ sicut alia sacramēta. Sed in vna die potest fieri pars ↄfessionis ꝛ in alia die altera:vel in vna die ↄfessio audiri:ꝛ in alia impēdi absolutio:ꝛ iniungi penitētia peccatoꝝ3. ℭSextus casus est quādo quis facit confessionem in mortali sine proposito abstinendi. Sed quia iste casus habet varias opiniones ꝛ est satis difficilis:declarabitur in sequēti.§.

ℭAn valeat confessio ab incontrito facta:vt eam iterare non oporteat.§.v.

Vla ex cõditionibus confessionis est q̃ sit lachrymabilis.i.cum dolore seu displicẽtia de peccatis:saltẽ s̃m rõnez. ¶ Unde querunt doctores:vtrũ cõfessio facta a nõ cõtrito : q̃r.s. nõ dolet sufficienter: vel non proponit se abstinere a peccatis:valeat ita q̃ nõ teneat̃ eã iterare. Et rñdet Pe.de pal. in.iiij.di.xvii.q.viij. q̃ ad hãc questionez est triplex modus dicendi. ¶ Primꝰ est:q̃ non valet ad remissionem culpe nec pene.nec tũc nec recedẽte fictione vnde ꝛ tũc tenetur iterare : ꝛ hec est opinio. gof. in quolibet. Ray.ꝛ Hosti.in summa. Bonauẽ.in.iiij. Duran. Rob.Olcbot.ꝛ Uincẽ. in speculo histori. ¶ Secundus modus dicendi est: q̃ talis ꝯfessio valeat ad remissionẽ culpe:q̃ñ impenitens cõfitetur ꝛ absoluitur:licet tunc nõ recipiat fructũ ꝯfessionis tñ recedente fictione recipiet sicut dicitur de baptismo. Et ratio huiꝰ opinionis forte est: q̃r sicut in baptismo imprimit̃ caracter ad quez recedẽte fictione:seq̃tur gratia: ita in penitentia imprimitur quidam ornatus ad quẽ recedente fictiõe sequitur gratia. Et hec est opinio Pe. Tho. Ricar. in.iiij. disti.xvij. Jo.ꝛ Ber.in glo. videt̃ etiã esse Gratiani de pe.di.i.c.mẽsurã. In.§.sequenti dicit.n.q̃ nõ est necesse q̃ pctã que semel sacerdoti ꝯfessi sumus: eadez denno ꝯfiteamur. ¶ Est ꝛ tertiꝰ modus dicendi cõcordans ambas. Aut.n.talis nõ habet intentionẽ ꝯfitendi sacramentaliter ꝛ absoluẽdi:s; deridendi:aut habet intentionẽ cõfitendi. In primo casu nõ liberatur a p̃cepto diuino de cõfessione:q̃r sine intentione nõ põt suscipi essentia sacramẽti qd̃ ꝯsistit in vsu:vñ tenet̃ iterum ꝯfiteri. Si autẽ intẽdit: tunc distinguẽdũ est:q̃r intẽdens iplere p̃ceptũ ꝛ suscipere verũ sacramentum quod ecclesia confert . aut nullam habet penitẽtiam de suo peccato:aut aliquam : si nullam tunc penitentie sacramentũ non suscipit : quia potestas huius sacramenti essentialis que consistit in actu suscipientis est actus interior: vnde sine eo non est : sicut nõ esset matrimoniũ si quis intẽde-

ret vex sacramētū suscipere: nō tñ cōsentire nisi in carnalē copulā ꝛ ad tēpus. Sed si aliquā habet penitētiā de pec catis suis:tūc iterū distinguēdū est:qa aut talē habet penitētiaꝫ ꝙ sufficit cū sacramen to: puta attritus accedit ad ꝯfessionē et quo fit ibi cōtritus vi clauiū: vñ fugat̄ fictio: ꝛ sic nō habet dubiū qa ꝛ sacramētuꝫ suscepit ꝛ effectum ei⁹.s.remissionē peccatorū. vnde nō tenet̄ iterare:ꝛ similiter imo forti⁹:si accedit ꝯtritus. Si vero habet talē penitentiā:ꝙ nō sufficiat cū sacra mēto ad gratiā:qa nec etiam attritus accedit:tunc est vera opinio. Tho.s.ꝙ recedēte fictione tūc incipit valere ꝯfessio: ꝛ nō tenet̄ cōfiteri nisi fictionē suā:puta si habuit quēdaꝫ dolorē imperf.ctū sed qa nō sufficiēter discussisset cōsciētiā suā:putabat aūt discussisse quātū sufficiebat:vel si dolebat de pctō ꝓterito nō ꝓponēs cauere in futuro: aut ecōuerso:vel dolor nō erat mari m⁹ sicut debebat:ipse tñ secūdū ꝯsciētiā suā nō erat fictus licet secūdū veritatē esset ꝛ sic nihil celauit:qꝺ crederet mortale:per ꝯsequēs secūdum suum iudiciū cōcurrebāt oīa que erāt necessaria:postea autēꝫ certificatus de errore suę cōsciētie:penitet de illo defectu. ¶ Potest igitur opinio Tho. multis modis saluari. ¶ Vno modo loquēdo ꝺ co qui fictus est priuatiue non positiue:qa.s.habet dolorē .sꝫ ita impfectuꝫ ꝙ nec cū sacramēto actu suscepto sufficit ad ꝯtritionē:nihilominus tamē hāc imperfectionē que est fictio nō cōfitetur: quia credit eē̄ sufficiēter dispositus:ꝛ sic nō sciēter celat peccatum:qꝺ fuit in hoc qa.s.nō examinauit conscientiā suam sicut debuit:ꝛ sic qa erat error iuris diuini nō tollit fictionē respectu vltimi effectus sacramenti:qa improbabilis vnde non excusat:sed eoipso quo error tollit fictionē que excludit cōsentiam sacramēti: vnde vex sacramētū fuit. Tali ergo qui verū sacramētuꝫ suscipit: ornatus imprimit̄:sꝫ gra nō datur:sed postea quādo redit ad cor ꝛ recolit se nō bene fecisse debitum suū ꝛ ex negligētia sua aliqua oblitū:tunc incipit valere cōfessio:ꝛ nō tene

tur confiteri illa que prius cō fessus fuit sic fictus: quia nō fuit dimidiata ex intētione: ꝫ solum illā fictionem tenetur iterum confiteri. Si autē fuisset fictio positiue: quia.s.non dolet:⁊ sciēter celat.fuisset cō fessio nulla:vel si cōfessus fuisset:nō debuisset sibi dari ab solutio: Sꝫ si data ei fuit: du biū est vtrum ornatus sit im pressus:in quo casu tho. non pōt intelligi. ¶ Secūdo mo do pōt intelligi opi. Tho.quā do est positiua fictio ꝗtuꝫ ad hoc qđ nō dolet: nec ꝓponit abstinere:tunc ista fictio non occurrit sibi,vt cōfitenda nec actu cogitauit:ꝙ teneaꝛ eā cō fiteri:tūc.n.est sicut de pecca to qđ occurrit quidē:sed non credit ꝙ sit peccatū: aut ꝙ sit mortale ⁊ de necessitate cōfi tendum ꝓinde est ac si fuisset oblitus per negligētiā: nec fe cisset debitū suū de scrutādo cōscientiā suā in quo casu so lū illud cōfitēdū est:⁊ est verū sacramētū:licet sit hic ignorā tia iuris diuini ibi facti ⁊ hoc mō pōt sustineri dictū tho. i. iiij.di.xxi.q.ij.ar.ij.in solutio ne vltimi ar. vbi dicit ꝙ igno rātia iuris diuini nō excusat a fictione:⁊ sic talem vocat fi ctū. ¶ Tertio modo pōt susti neri opinio tho.loquēdo d il lo qui cōfitetur eidem cui pri us:⁊ tunc nō oportet iterare cōfessionē primā factam ei: li cet fictā ēt si ipse sacerdos nō recoleret petā pri⁹ sibi dicta: qa nec qn̄ cōfessio integra est: oportet ꝙ recolat actu a prici pio vsqꝫ ad finem:⁊ maxime qa hoc sufficit.s.absoluere ab oibus ⁊ iniūgere pniam pro fictione:⁊ ꝓ alijs ꝙ faciat pe nitētiā sibi iniūctā. Itē pau lopost dicit idē. Pe.d pal. ꝙ cū cōfitens exprimit fictionē suā:puta dicit se nō posse: vel nō velle ꝓponere abstinere i futuꝛ quē absoluit sacerdos: ꝗuis nullo mō debeat absol uere:alias peccaret abutēs cla ui nec valeret sibi tūc illa ab solutio:tn̄ ex quo itēdit absol uere:⁊ sacrm̄ veꝛ cōferre:vi deꝛ ꝙ cōferat:⁊ si tūc nō ha bet effectū ꝑꝑ illi⁹ idispositio nē:hēbit tn̄ postea qn̄ cōtereꝛ vel ex pactione vł dispositiōe ornatus manēte. Et si di caꝛ:ꝙ ꝗuis sit ibi forma nō tn̄ materia:ergo nō est sacra mētū:materia.n.est peccator cōtritus. Dicendū ꝙ quādo

sibi sua fictio non occurrit: vt cõfitenda: tunc non est cõfessio dimidiata: et quãdo suam dicit fictionem cum aliis peccatis est confessio integra: et sic materia perfecta cui materie põt imprimi forma. Quod si fiat verũ sacramẽtum erit: quamuis fieri non debeat: sicut sacerdos habens hostiam super altare pollutum non deberet quidem celebrare: Si tñ celebrãdo verba pferret: eucharistia vera esset. Peccator.n.est materia: sed imũda: nisi fit sal tẽ attritus: vel cõfessio sine attritione est materia immunda: hec Pe.d. pal.i.iiij.d.xvij. q.vuj.ar.ij.et.iij.

De attritione et contritiõe.

Et quia dictum est de cõtritione et attritione qũo penitẽs sup ipsis debeat istrui a ofessore Ideo de ea clarius dicẽdum est.

Nota ergo scdm tho. in.iiii. di.xvii.q. differentia est inter attritionem et cõtritionẽ. Nam attritio iportat quandam displicentiã de peccatis: sed imperfectã. Unde attritum.i.aliquo modo tritũ: sed contritio importat perfectam displicẽtiam de peccatis: vnde contritum.i.simul totum tritũ et in puluerem redactum. Est ãt cõtritio secundum Pe.in.iiii. di.xvii. dolor voluntarie assumptus pro peccatis cum proposito confitendi et satisfaciendi: et secũdum eundem ea.di.oportet quod cõtritio habeatur de omni peccato mortali: et rõ est quia in oi peccato mortali est actualis auersio volũtatis adeo. Et quia cõtraria cõtrariis curanẽ: iõ oportet quod in omni remissione peccator fit actualis cõuersio ad deũ et auersio a peccato et hoc dicitur contritio. De peccatis aũt oblitis sufficit cõtritio generalis cum conatu ad recordandũ et dolendum. Dolere etiam debẽt de obliuione peccatorum: que cõtingit ex negligentia. Si ãt queratẽ si specialis cõtritio de quolibet peccato requiratẽ: vel sufficiat vna generalis pro oibus: sicut respõdet tho.in.iiii. di.xvii.q. quantum ad principium cõtritionis.s.cum quis de peccatis suis cogitans dolet: et si non dolere contritionis saltem dolore attritionis: oportet quod sit specialis dolor de peccatis que quis habet in memoria: sed quantum ad

terminum qui est dolor iam gratia informatus: sufficit q sit vna cōis cōtritio de omnibus:tūc enim motus ille agit virtute omniū dispositionū precedentiū. Et quia nemo scit vtrum habeat gratiam: que requiritur ad cōtritionē: iō nemo potest esse certus de sua contritione:nec per cōsequēs de remissione. Et dicit Ricar.i.iiii.di.xvii.q si cōtens in peccato mortali est attritus de suo peccato vt pbabiliter possit presumere se esse dispositū:non peccat absolutionē recipiendo:immo frequenter virtute clauiū per susceptionem absolutionis:formatur sua attritio:z fit cōtritio. ¶ Itē nota q duplex est contritionis dolor secundum Tho.z Pe.in.iiii.di.xvii.s.intellectualis:qui est quedā perfecta detestatio peccati secundū rationem : z dolor sensibilis:qui est dolor excitatus i parte sensitiua cū alteratione z afflictione corporis. ¶ Primus dolor requiritur de necessitate ad remissionē peccati:z ille ēt solus est sufficiens: qz sicut peccatū mortale sufficiēter cōmittit per solū actū volūtatis z per cōplacētiam deliberatā rōnis:ita sufficienter destrui pōt per detestationē volūtatis z displicentiam rōnis:z hoc est ēt i ptāte nra psupposita gratia. ¶ Secūd9 dolor.i. sensibilis ēt valet ad remissionē peccati:sz nō ē necessari9:sz ō pfectione cōtritionis:nec ē i ptāte nra ēt psupposita gra. Itē dolor itellectualis nō pōt esse nimi9 sic nec charitas aqua pcedit pōt eē nimia:sz sensibilis pt eē nimius:z iō oportet q sumat pro mēsura debita ad cōseruationē subiecti:sic ex ieiuniis z aliis corpis afflictionib9. Itē no.secūdū Tho.i.iiii. di.xvii. q vera cōtritio semp debet remanere i habitu.i.q semp dz habere istā dispositionē q qn recordat ō peccatis cōmissis hēat displicētiā:saltē sz rōnē. ¶ Item scdm Pe.in.iiii.di. xvii.dolor maior.itellectualis debet esse de maiori peccato habitualiter non actualiter:si considerentur peccata in cōmuni inquantum sunt offensa dei: sed etiam in speciali dolor debet esse maior de maiori peccato: quia maiorem rationem doloris habet

maius peccatum. Dolor vero sensibilis ɔueniēs etiā est vt sit maior de maiori: q̄uis nō sit de necessitate. ¶ Item sm Tho. in q̄libet. i. q. v. ar. i. Idem Pe. de pal. in. iiij. dis. xvij. q. i. ar. vi. ꝛ Inno. Cōtrit⁹ dꝫ magis diligere deū quā seipm culpa aūt est ɔtra deū pena vero est cōtra seipsum. Ideo dꝫ ɔtritus eligere poti⁹ oēm penā sustinere: q̄ȝ de um offendere. Descēdere aūt ad hāc penā vel ad aliam nō tenetur: imo faceret fatue descendēdo ad ista particularia vel aliuꝫ sup hoc sollicitādo.

¶ Sexdecim ɔditiones q̄ requirūt in oi bona cōfessione.

P Onit āt Tho. in. iiij. di. xvij. q. vlt. ar. iiij. q. iij. ad. iiij. q̄ confessio bona dꝫ hēre sexdecim ɔditiones que his ɔtinēt versib⁹.

¶ Sit simplex humilis: ɔfessio: pura: fidelis. Atq̄ freq̄ns: nuda: discreta: libēs: verecunda. Integra: secreta: lachrymabilis: accelerata. Fortis ꝛ accusans ꝛ sit parere parata.

¶ Sit simplex. i. nō recitet in ɔfessione nisi id quod ptinet ad declarationē sui peccati: ꝛ etiam quantitatem ꝛ nō alie historie misceantur.

¶ Sit hūilis: vt se miserū ac petōrē cognoscat sine fictiōe.

¶ Pura idest recta intentione non vt reputetur bonus: vel laudetur ab hominib⁹.

¶ Fidelis idest vera ꝛ sine vl la falsitate: vt non dicat que nō fecit: vel etiā habeat fideꝫ de remissione peccatorū suorum si vere ipsum penitet.

¶ Atq̄ frequens. i. sepe ɔfiteatur. istud tñ est de bene esse ɔfessiōis ꝛ nō de necessitate.

¶ Nuda: vt. s. nō inuoluat obscuritate verboꝝ: sꝫ dicat verba vt intelligat pctm̄ suū: cuꝫ circūstātijs saltē necessarijs.

¶ Discreta: vt maiora cū maiori pōderositate dicat: vt nō plura simul: sꝫ distincte loq̄ndo ꝛ dicendo numeꝝ si fieri. vel scire pōt: vel ēt vt discreto ꝛ sufficienti. ac perito confessori cōfiteatur peccata sua.

¶ Libēs idest voluntaria nō coacta timore verbeꝝ: vt pueri: vel timore penaꝝ tpalium vel infernaliuꝫ principaliter.

¶ Verecūda: vt erubescat ꝛ nō se iactet: vel mente glorie propter seculi vanitatem aliquam: ꝛ precipue ibi confundatur in ratione respectu di-

uine maiestatis offense.

Integra: vt nihil retineat de his que cōmisit precipue de mortalibus.

Secreta: vt nō publice sed occulte sacerdoti dicat peccata sua q eū possit absoluere.

Lachrimabilis: vt doleat de peccatis cōmissis: ⁊ detestet ea. saltē intellectu rationis.

Accelerata: vt q̄ citius p̄t cōmisso pctō. hoc ad hn̄ cē ē.

Fortis: vt nihil dimittat p̄ verecūdia. Et accusans. idest accusans se ⁊ non alios: nec in confessione se excuset ⁊ alios inculpet.

Et sit parere parata. i. adimplere pniaꝫ sibi iniunctā: ⁊ facere ea que habet necessario facere: vt aliena restituere si habet: ⁊ huiusmodi.

Explicit scd̄a pars: que est de scientia: que requiritur in confessore.

Incipit tertia pars de bonitate ↄfessoris. Et prio qualem ipm̄ oporteat esse in exercitio talis officii. §. primus.

d E bonitate ↄfessoris in se: ⁊ in exercitio tal' officii. Dicit Augu. de peni. di. vi. c. Qui vult cōfiteri. Sacerdos ante quē statuitur oīs languor: in nullo illoꝝ sit iudicandus: que in alio iudicare est p̄mptus. Judicans. n. aliū qui est iudicād⁹: cōdemnat seipsum cognoscat igitur se: ⁊ purget in se: qd̄ videt alios sibi offerre. Curet vt a se p̄uciat: quicqd in alio dānosuꝫ reperit. Animaduertat quideꝫ qd̄ dicitur. Qui sine pctō est vestrum ⁊c. idco. n. liberauit peccatricē: q: nō erat qui proijceret lapidē. Quō lapidaret qui se lapidādū cognosceret. Nullus. n. erat sine peccato: in quo intelligitur oēs fuisse reos. Nam venialia peccata semp remittebātur per cerimonias. Si qd̄ ergo pctm̄ in eis erat: criminale erat. Deteriores ergo in hoc sunt sacerdotes (sc prius nō edificātes) illis qui dn̄m obseruabāt insidiis hec Augu. Secundū enim Tho. in. iiij. ⁊ Alb. audiens ↄfessionē cū conscientia mortalis peccati: mortaliter peccat. Tamē effectum sacramenti ↄfert cum sacramēto: si nō est precisus vel suspēsus quātūcūqꝫ alias malus Vnde Augu. i. q. i. c. dictū. Dictū est a dn̄o i Nūeris ad Aarō

Vos ponite nomen meū su per filios israel:ꝛ ego dn̄s be nedicam eos:vt gratiā traditam per ministeriū ordinati: transfundat hominib⁹nec vo luntas sacerdotis ꝓdesse vel obesse possit:ſʒ meritū benedictionē poscentis. Quia aūt dicit̄ ea.q. Remissionem peccatoꝝ nō dāt auari ꝛ similia intelligit̄ ꝑm glo.vel simpliciter de pcīsis: vel si intelligatur de tollerat⁹:tales nō dāt ex merito vite:scilicet nō sunt digni dare.

¶ Quo que dʒ hr̄e cōfessoꝛ.

Ebet aūt ꝯfessoꝛ⁹ precipue hr̄e duo scilicet timorē vn̄ fiat circunspectus:ꝛ çelum animaꝝ vn̄ fit sollicit⁹,circa ea que necessaria sunt. ¶ Quantuʒ ad primū ꝯsiderare debet ꝙ ipse est vt mare eneuʒ in tēplo dn̄i:vbi lauabant sacerdotes ꝛ leuite animalia offerēda in sacrificiū. Vn̄ ex inmundicijs a quib⁹illa abluebātur:efficiebatur immūdū. Vn̄ Greg. in pastorali dicit:ꝙ fit plerunqʒ vt anim⁹ pastoris audita tentatione ouis ꝛ ipse tentet̄: ꝛ iō cū timore ꝛ tremore dēt poni:ꝛ nō se ingerere:ꝛ cū leuitate ꝛ cum risibus ibi stare Vnde in figurā Moyses vt dicit̄ Exod.xxxviii.fecit labiū eneum de speculis mulieꝝ in quo lauarent̄ sacerdotes sancta sanctoꝝ ingressuri:ꝛ significat scripturā:vbi sunt exempla sanctaꝝ animaꝝ ad quaʒ debet sepe inspicere ad vidēduʒ maculas suas ꝛ intelligēdum insidias diaboli. Vnde subdit grego.vbi supra. Hec nequaqʒ sunt timēda pastori qꝛ deo pensante cūcta subtiliter:tanto facili⁹liberat̄ quis a sua: quātomagis tentatione fatigatus aliena. Quantū vero ad çelum dicit grego.ꝙ nullum sacrificiū ita deo acceptum est:vt çelus animaꝝ. Et fructū huiusmodi ostēdit Iaco.c.v.vbi post ꝓmulgationeʒ ꝯfessionis dicit. Qui cō uerti fecerit peccatorē ab errore vie sue:saluabit animaʒ eius a morte:ꝛ charitas operit multitudinē peccatorum. Non auteʒ minus trahūtur ad deū per cōfessionē anime quādo diligēter fit qͣʒ per predicationem: moderno tēpore vt experientia docet. Debet ergo non tardare : qui vocatur ad huiusmodi.

¶ Quomodo se habere debeat confessor erga penitentem. §.ii.

Dicit Augu. de pe.di. vi.c.i.post mediũ. Diligens inqsitor: subtilis investigator: sapiẽter ⁊ q̃si astute interroget a peccatore que forsitan ignorat: vel pre verecũdia velit occultare. Cognito aũt crimine: varietates eius iuestigare nõ dubitet ⁊ locũ ⁊ tẽpus ⁊c. quibꝰ cognitis adsit beniuolus paratꝰ erigere: ⁊ secum onus portare. Habeat dulcedinẽ in affectione: pietatẽ in alterius crimine discretionẽ in varietate. Adiuuet cõfitentẽ orando. ⁊ alia pro eo bona faciẽdo. Semp iuuet: leniẽdo: ↄsolando: spem promittẽdo: ⁊ cuꝫ opus fuerit etiã increpãdo. Doleat loq̃n do: instruat operãdo: sit particeps laboris: si vult esse particeps gaudij doceat ↄseuerantiam. Hec Augu. ¶ Ex verbis Augu. patet ꝙ nõ sufficit audire que sibi dicũtur a peccatore ⁊ ip̃m nõ interrogare nisi esset psona in his bñ perita ⁊ ↄscientiata: que sufficienter scit dicere que opꝫ. Sꝫ cum psone cõiter sint. grosse in istis: ẽt ille que sunt i aliis negociis mundi vel scientiis acuti: ideo permittẽdũ est dicere vnicuiqꝫ id qđ vult: ⁊ eo ordine quo vult: ⁊ de peccatis que per se sufficiẽter dicit: nõ est iterum interrogandus: ne molestes euꝫ in quo nõ oportet. Sed si aliquod non bene intellexisset. precipue deꝰ mortalibus: faciat sibi iterum declarare vt melius intelligat. De his vero que non plene dixit: puta quia non dixit circunstantias necessarias: vel numerum: interroga eum: vt plene dicat quantum est necessarium. De illis vero peccatis que non dixit: nec scit per se dicere: interroga eum.

¶ Quo ordine fieri debeant interrogatiões ⁊ de quibus.

Ray. ⁊ Hosti. in summa dicunt: ꝙ interrogationes fieri debent de septem vitiis capitalibus ⁊ eorum speciebus ⁊ filiabus de quibus habes infra diffuse in. secunda parte iterrogatorii ⁊ in. scđa parte summe per totum. Non tamen est interrogãdũ de omnibus: sed plus ⁊ minus ẽm conditionem personarũ. Sicut autem qui ↄfitetur nõ habet

necesse tenere magis vnum ordinē q̄ aliū dicēdo peccata sua: ita nec cōfessor interrogādo. Tn̄ ad melius memorie cōmendādu; de quibus debet iterrogare et de qbus iaz interrogauit ne amplius habeat triplicare: cōgruū est tenere aliquē ordinē: Et si plz iterrogaret d̄ decē p̄ceptis: q̄ cōtinentur in istis versibus. ¶ Vnū cole deū: ne iures vana per ipsuz. Sabbata sctificces: habeas in honore parentes: Nō occisor eris: fur: mechus: testis iniquus: Nō vllī nuptā: nec rē cupies alienaz. Declaratione horū versuuz hēs infra. Postvero interrogationē super decē p̄ceptis: cōueniēs erit interrogare su per septē vitijs capitalib⁹: que in hoc versu cōtinet. Vt tibi sit vita semper saligia vitta. In ista dictiōe Saligia sunt septē litterc: a quib⁹ incipiūt nomina septē capitaliū vitiorū. Per S vero intelligit superbia sub qua cōprehēditur vana gloria: Per A auaritia: Per L sctida luxuria: Per I inuidia: Per G gula: Per I ira: Per A accidia. Sed anteq̄ iterroget d̄ peccatis: prius querat de excōmunicatione maiori. Et si iuenit eū aliqua sentētia irretitu;: si habet auctoritatē sup hoc: absoluat prius. Si vero non hēt auctoritatē: remittat ad eū qui pōt eū absoluere.

¶ In interrogationibus fiendis: tria debent obseruari. ¶ Tho.in.iiij.di.xviij.l.fi.dic q̄ cōfessor tria debet obseruare in interrogationibus fiēdis. ¶ Primū est: q̄ nō interroget oēs de oibus: sed interrogētur psone de peccatis: que cōsueuerūt reperiri in hominibus illi⁹ cōditionis et status: vt stipēdarij de rapinis et incēdijs. Clerici de simonia et horis omissis. Adolescētes d̄ luxurijs et huiusmodi. Vnde a principio cōfessionis decēs est interrogare confitentē de conditione sua: de exercitio et statu: an clericus: an laicus: an solutus: vel coniugatus: et huiusmodi vt prudētius inde possit formare interrogationes: et q̄ntum est tpis q̄ fecerit vltimā cōfessionē: et si fecit penitētiā sibi iniūctaz et vtrū i statu gratie vel peccati mortali. ¶ Scōm q̄ debet obseruare cōfessor est: vt iterrogent

ipsi peccatores a remotis de peccatis. et in genere: nō in vltima specie et modo pcti subito: vt si nesciebat tale peccatū committere. illō adiscat: et sic ducatur intētationē. Verbi grā. Si fatet se cōmisisse vitium luxurie: nō statiz interroget cfessor. si seipsuz manib⁹ polluit et huiusmōi: sz ita paulatiz iterroget de modo et circunstātijs talis pcti cōmissi et huiusmodi. ¶ Tertiū est. q in peccatis carnalib⁹ nō descendatur nimis ad particulares circūstantias nō necessarias qz hoc est seipm intētationez inducere et ad inuctionē peccatorū docere eos: qui ignorant: et aliqn postea talia referunt in platcis in derisum et scandaluz sacerdotū: Verbi grā. Si vir fatet polluisse mulierem ex vas debitū: nō vlterius querāt cfessores in qua parte corporis et quō. Jaz. n. hēt vltimā spēm peccati: Alias vero turpitudines: qs miseri hoīes inueniunt: ipsimet si volunt. exprimant.

¶ De circunstantijs peccatorum et ibi versus earum: et q circunstantie sunt in quintuplici specie. §. iij.

Ed nota q confessor nō soluz dēt interrogare de mortalib⁹: sz etiā de circūstantijs que aggrauant vel alleuiāt. Vñ Inno. in. c. oīs de pen. et re. dicit. Sit discret⁹ sacerdos et cautus: vt more periti medici superinfundat vinū et oleuz vulneribus sauciati: diligēter inquirens peccata et eoz circūstantias: quib⁹ diligēter et prudenter ingstitis: itelligat quale ei debeat pberc cōsilium: et cuiusmodi remediū debeat adhibere. diuersis vtēdo experimentis ad sanandū egrotuz. hec ibi. Ad illud facit qō dic̄ Aug. de circūstantijs pctōz: de pe. di. v. c. Consideret. Cōsideret qualitatē criminis: in loco: in tpe: in pseuerantia: in psone varietate: quali hoc fecerit itētione: et ipsi⁹ vitii multiplici executiōe. Ois ista varietas cfitēda est et dicenda. Dolendū est nō soluz qz peccauit: sz qz se virtute et grā priuauit. Doleat alioz vitam in suā fuisse corruptā. s. suo exēplo: et cōmodum qō dedisset primo: suo exēplo bono. Doleat de tristitia quā intulit bonis peccādo: et de letitia quaz

cis nõ adhibuit: Hec Augu. que oia intellige scdm q declarant hic. ¶ Illas aut circu stantias: que trahunt pctm in alterã spẽm: opoztet necessa rio cõfiteri secũdũ tho. Alb. et alios doctores. Alias. n. circu stantias ↄfiteri: cũ sint pecca ta venialia: perfectionis est vir tutis: nõ tñ ẽ necessariũ. Pe. de pal. in. iiij. di. xvi. q. iij. ar. i. dicit q numerus circũstãtia rũ cõprehenditur hoc versu. ¶ Quis: qd: vbi: qb⁹ auxilijs cur: quõ: qñ: Ray. vero addit octauũ. s. qñtẽs. Et vbi i versu dr qb⁹ auxilijs: ipe dic p quos dicit ergo qs: p varietate pso naꝝ et status: etatis: sapientie et ordinis: et sic fuit grauissi mũ peccatuꝫ Ade: q qñ gra dus altioꝛ: tanto casus gra uioꝛ: et ingratitudo maioꝛ.

Quid Utrũ malũ q: phibi tũ: vl ex genẽ suo: Utrũ moꝛ tale vl veniale: an occultũ vel manifestũ: et quãtũ ad hãc cõ ditionẽ: graui⁹ fuit pctm Ca in q̃ Ade. Quantitas. n. ge neris homicidij: grauioꝛ est pctõ gule vl supbie. Ubi: q i loco sacro graui⁹ peccat. Per quos: quia trarit alios ad peccãdum: qd ẽ ppriũ di aboli: vl quos posuit mediato res ad malũ ppetrãdũ: q pec catoꝛ illoꝛ ẽ pticeps: vl cũ q b⁹: p qb⁹ et ↄ quos. Quoti ens: nõ solũ quãtũ ad ↄsuetu dinẽ: sꝫ ẽt quãtũ ad numeꝝ: q nũerus refert ad actioneꝫ: nõ ad obiectũ actõis: Uerbi grã. Si hõ. i iniusta ↄtrectati one accipiat saccũ plenũ mil le florenis: ẽ tãtũ vnũ furtũ si ãt tres floꝛẽos accipiat diuer sis tpibus et actibus succes siue: erunt tria furta: q in ipo actu est peccatũ semp essenti aliter: et iõ nõ põt esse vnũ in pluribus actibus. Cur: an ex ifirmitate: vel ignoꝛãtia: vl electione: vel q̃li intẽtione fe cerit: q moꝛtalia peccata tra hunt spẽm a fine. Jõ hec dili gẽter est explicandũ. Qui. n. furat vt mechet: magis dicẽ dus est mech⁹: q̃ fur: Tamẽ vnũ peccatũ est in vno actu: sꝫ habens plures deformita tes. Quomõ: naturali mõ vel innaturali: q semp ẽ gra ui⁹ i eodẽ genere. s. agẽdo q̃ patiẽdo. Qñ: si i sacro tpe. puta diebus festiuis: vel alio tpe: et õ pseuerãtia i peccato. ¶ Circũstãtie peccatoꝝ ↄsitẽ de sunt in quntuplici genere.

a Pro declarationez huiusmodi.s. qn circũstãtie peccatorũ sunt cõfitẽde sic dicit Pe. de pal. in iiij. di. xvi. q. iij. Circunstantie sunt in quintuplici genere. ¶ Prime sunt que nõ alleuiant nec aggrauãt: sicut ille q̃ nullã importãt cõuenientiã vel disconuenientiã ad rõnẽ: nec ex se nec ex suppositione: vt furari cũ manu dextra vel sinistra: et istas cõfiteri est superfluũ. ¶ Secũde sunt: que alleuiant. s. q̃ ĩportãt cõueniẽtiam: vt facere malũ ex bona intentione vel ignorantia: et istas cõfiteri est imperfectũ: nisi timeret scandalũ cõfessorũ. ¶ Tertie sunt que importãt disconuenientiã ex suppositione: vt furari multum et istas ꝯfiteri est perfectũ: quia aggrauãt peccatũ: nisi immineret periculũ sui vel cõfessoris: vel alterius tertij. Sed qr nõ mutãt speciem nec aggrauãt in infinitũ: nõ est necessarium eas cõfiteri secũdũ Tho. in. iiij. di. xvi. q. iij. ar. ij. ad. iij. q. Sed Pe. dicit ꝙ quãuis ista sit cõmunis opinio: tutior tñ est alia. s. vt confiteatur eas. s. cum notabiliter aggrauãt: vt furari cẽtũ: multo grauius ẽ q̃ furari vnũ. ¶ Quarte sũt: q̃ aggrauãt et mutãt speciẽ: nõ tñ ĩ ĩfinitum grauãt et mutãt vt qñ vtrũqȝ ẽ veniale: vel qñ primum ẽ mortale scđm veniale: vt ĩ specieb9 gule: q̃rum vna aduenit alteri: et sũt qñqȝ veniales et qñqȝ mortales et istas ꝯfiteri nõ est necessariũ. Nec illõ ẽ ꝯtra hoc qđ dicũt Tho. et cõiter alij. s. ꝙ q̃ mutãt spẽz necessario sunt cõfitẽde: qr loquũtur de illis que sũt mortalia. Ratio autẽ q̃re nõ est necessariũ eas cõfiteri est ista: qr circũstãtia ẽ cõfitenda necessario. nõ qr mutat spẽm: vt patet ĩ veniali: sȝ qr mutat in ĩfinitũ vt patet in mortali. Sed circũstãtia non mutãs in infinitũ: nunqȝ aggrauat in ĩfinitũ: qr ĩtẽdit penas et nõ extẽdit. Extensio. n. est ĩfinita nec põt crescere: sȝ intẽsio est infinita: et semꝑ pt crescere. Nulla ergo talis q̃ non mutat seu aggrauat in infinitum: est necessario confitenda. ¶ Quinte mutant et qñqȝ aggrauant in infinitũ: vt quãdo veniali actui: puta laute et studiose ꝑparatiõi ad dif ebrietas vł notabił ãticipa

tio hoc.in ieiunio sine causa. Sed vtrum in religioso sit mortale qd alteri est veniale dicendu q no:puta dicendo verbuz ociosum z hmoi nisi speciē mutaret:qz nubere vel velle nubere: qd secularibus nō est peccatū:si hoc fiat cau sa prolis generādc: vel venia le ꝓpter voluptatē:est morta le religioso ꝓfesso:clerico vel ordinato:qz sacrilegiū: nō au tem primi mortiferi:furti: vel inuidie:qz nullus vouet se non habiturum primos motus qui nō sunt in nostra po testate:hec Pe.de pal.vbi.s.

¶ Circūstātie q trahūt pctm ad aliud genus: sunt ꝯfitēde.

c Et nota fm Tho.opusculo.xij.in quadā epistola:q ille circūstātie dicuntur trahere pctm ad aliud genus(z ideo de necessita te ꝯfitende)que hnt spālez re pugnantiā ad aliqd pceptoz diuine legis:sicut furtū simplex repugnat huic precepto: nō furtuz facies. Si vero fiat furtū in loco sacro circūstantia loci:nam repugnantiā hēt ad aliud pceptoz qd est de veneratōe sacroz:z sic addit no ua species pcti:z sic de alijs.

¶ Peccatū cōmissum die fe sto trahit ad circūstātiā aliā.

f Sicut Nic. de lyra su per Exo.q peccatum mortale cōmissuz die festo habet spālem repugnantiaz ad illud pceptū de sancti ficatione festoz z sabbati: qa magis est opus seruile opus pcti:q opus manuale. Opus autē seruile ibi prohibet:z sic mortale vltra ꝓpriam defor mitatē sue materie: ex hoc q cōmittitur in die festo:hēt aliam deformitatē ex ista circū stantia quā opz ꝯfiteri. Et in fine illi9 opusculi dicit idem Tho. q illud qd dicit circun stantias nō trahētes peccatū ad aliud gen9 siue speciē:non esse de necessitate ꝯfitendas: nō esse referendū ad numerū pctōz z eiusdē speciei: qz numez tenetur ꝯfiteri si potest: qz nō est vnum sed multa: z hoc nota diligenter.

¶ Nota tertio q cuz cogitatio cū deliberatione rōnis in actuz peccati mortalis.s.desiderandi illuz actū agere: etiā absqz opere sit pctm mortale ideo ad singulas pctōrū species post pctā operis: interroga ēt de peccatis cogitationuz

illius peccati tantũ: ⁊ de peccatis. Et cũ opus alicuiꝰ peccati: ⁊ deliberatio mẽtis: ad illud agendũ absq; ope fit eiusdẽ speciei specialissime: sȝ differt fm maiꝰ ⁊ minꝰ: vel pfectum ⁊ imperfectũ: q2.s.maius peccatũ est in opere ꝙ̄ in sola cogitatione: ideo ẽt de circunstãtiis huiusmodi cogitationũ interrogãdũ est: puta: si dicit penitẽs se ꝯsensisse cogitationibꝰ luxuriosis: q2 pōt hoc esse multipliciter. ⁊ in diuersis specieb꙽: ideo iterrogetur de qualitate: ipsaȝ cogitationum: vt si deliberauit tale peccatũ cõmittere cuȝ soluta: q2 tũc fornicatio est: si ipse solutꝰ est: aut cũ ꝯiugata: q2 tũc adulteriũ est: aut cũ ꝯsanguinea: q2 tunc incestus est: ⁊ sic de aliis luxurie speciebus et aliorum vitiorum.

¶ Peccatuȝ diuidit in tria. Ro aliquali declaratiõe pdictorũ nota ꝙ dic Tho. pria scđe. q. lxxii. ar. vii. ꝙ peccatũ diuidit per hec tria. s. peccatũ cordis: oris: ⁊ opis: nõ sic per diuersas spẽs cõpletas: sicut differũt specie bos ⁊ leo ⁊ capra: sed per diuersos gradus peti sicut domus in fundamẽtuȝ diuiditur: in pariete ⁊ tectum sicut in spẽs incõpletas. Consumatio igit peti est in opere. Vñ peccatũ operis: hẽt spẽȝ cõpletam: sȝ prima incohatio eiꝰ est quasi fundatio i corde. ¶ Secũdus gradus eiꝰ est in ore: sm ꝙ homo ꝓrũpit facile ad manifestãdũ ꝯceptũ cordis. ¶ Tertiꝰ gradus est in cõfirmatione opis. Patet ergo ꝙ hec tria ptinẽt ad vnã perfectã peccati spẽm: cũ ab eodem motiuo ꝓcedant. Iracũdus. n. ex eo ꝙ appetit vindictã: primo turbat in corde: scđo in verba cõtumeliosa ꝓrũpit. tertio ꝓcedit ad facta iniuriosa: vt percussionẽ ⁊ huiꝰ: ⁊ sic de aliis qbuslibet. ⁊ de luxuria. Nec tñ sic intelligẽdũ est pctã cordis esse spẽs incõpletas ꝗ̄si nõ sint mortalia: imo qñ in eis est ꝯsensus deliberatiuus ad actꝰ qui de se sunt pctã mortalia: tales cogitationes sunt pctã mortalia: ⁊ si non ita grauia sicut peccata operis: vt dictũ est. Et quando sunt simul cogitatio cũ locutione ⁊ opere. vnũ est peccatum: vt patet de luxuria ⁊ aliis peccatis. Et quãdo ve-

ro quoddam tempore delibe rat fornicari: et alio tpe diuer so et distãti fornicat: sunt duo pctã mortalia. De delectatione vero morosa aliquid dicetur suo loco.

¶ Regule quinqз cognoscẽdi pctm̃ mortale a veniali.

a D cognoscẽdũ vero quãdo pctm̃ est mortale vel veniale: nota quinque regulas. ¶ Pria est qñ amor vel affectio ad aliquã creaturã .s. se vel aliã tãtuз crescit: vel est tam magnus quod in eo cõstituitur vltim9 finis. i. q nec actu nec habitu ordinat illã creaturã: aut eius dilectionẽ: aut ẽt seipsuз secũdũ deũ et vellet cũ tali creatura cõtentari: et nõ curaret deum offendere: aut eius prece pta transgredi pp illã creaturã: ita q ibi est aliqualis cõtẽptus dei: et si nõ est formalis: tñ interpretatiu9 et est fruitio creature: qz preponitur creatura deo. Unde cum aliquis vellet hic cũ creatura semper manere nõ curãdo de eterna beatitudine: licet nõ sint semper rudes de hoc interrogandi vel tentandi: tamen talis amor creature semper est peccatuз mortale. Quando autẽ aliquis diligit aliquã creaturam plus quam debet: sed pp hoc nollet deũ offendere: aut eo carere nec eius amicitiam perderet: talis amor creature: nõ semper est peccatum mortale. ¶ Secũda regula satis cõcordat cuз precedenti. s. cum notabiliter cõtra dilectiones primi aliquid cõmittit: tunc est mortale peccatum. Qñ vero nõ: tũc est veniale. Qñ vero aliquid fit cõtra dilectionẽ dei: põt attẽdi penes hoc qd repugnat charitati vel amicitie: quã debem9 ad deũ hre super oia. Qñ autẽ aliqd fit cõtra dilectionẽ primi: pt attẽdi penes ista pcepta legis nature. s. qd tibi nõ vis fieri: alteri ne facias: et qd tibi rõnabiliter et ex debito vis fieri: alteri facias et põt etiam attẽdi penes scãdalũ actiuũ qd ego infero primo meo per mala exẽpla. Sз inquãtũ importat aliquid cõtra dilectionem: vel quantũ fit illud scãdalum: ad hoc q fit mortale: nõ precise determinatũ est: qz i modico facere ɔtra primũ nõ ẽ mortale: aut in paruo scãdalizare: Unde quilibet attẽdat ad se

ipsum quod sibi vellet fieri: et quod sibi nollet fieri: et pro quod factum et non factum soluere inter se et amicum suum amicitiam quam simul habent. ¶ Tertia regula: quando omittuntur contra preceptum dei et ecclesie vel legis nature vel superioris: que precepta sunt de necessitate salutis: vel contra votum publicum vel priuatum: vel contra iuramentum licitum: et tunc est mortale peccatum: quando vero citra: tunc non est mortale. ¶ Quarta regula: cum aliquid fit vel committitur, vel omittitur contra conscientiam vere vel false dictantem aliquod peccatum mortale vel contra conscientiam formidantem probabiliter vel dubitatiue: an aliquod peccatum sit mortale: tunc semper est mortale: si conscientia non sit sufficienter instructa. ¶ Quinta regula est de actibus intus manentibus. Quando quidam habet solam cogitationem de aliquo quantumcunque turpem vel malam absque complacentia seu delectatione vel consensu tunc nunquam est peccatum mortale vel nullum vel veniale. Quando vero est consensus in actum qui esset peccatum mortale: tunc semper est peccatum mortale: quia deus voluntatem pro facto acceptat. Quando autem cum cogitatione aut complacentia est delectatio morosa in aliquo turpi: spiritualiter in libidinosis: tunc est mortale. secundum dictum Aug. Esto quod non sit consensus in actum secundum hoc dictum Aug. iudicium est de peccatis interioribus ad quod etiam facit distinctio supraposita de sensualitate: et actione: et de peccatis preuenientibus et sequentibus deliberationem. Applicando igitur septem vitia capitalia que non semper sunt mortalia: sed sunt male radices in homine ex quibus oriuntur septem venialia.

¶ Que debeat obseruare et scire confessor vtilia et necessaria in ipso exercitio confessionis. §. iiij.

Vltra excommunicationem iuris communis: sciat confessor si penitens inciderit in sententiam constitutionis sinodalis. Ideo debet inuestigare de constitutionibus illius diocesis si quas haberet: vel etiam prouincie vel legationis: vt melius possit penitentibus prouidere. ¶ Diligenter querat de numero peccati, quotiens incidit in id vel illud: quia homines sepe transeunt illud leuiter. Et de circonstantijs non necessarijs: et de peccato quod alteri iam rite confessus

est non querat cum nō tenea tur nisi in casu i quo tenetur cōfessionē iterare: de quo ple ne supra i pce. pte. §. iiij. ꝛ nō solū de peccatis opere perpe tratis: sed ēt de peccatis cor dis ꝛ de numero eoꝝ que ꝑ sone puipendūt interrogādū est. ¶ Et qꝛ fm tho. ꝑria. ij. q. lxxij. pctm̄ cogitationis ꝛ ope ris in eadē materia sunt spēi: sed differunt scdm̄ magis ꝛ minꝰ: qꝛ. s. pctm̄ operis ē gra uius pctō cordis: idō ēt iterro gandū est de spē ꝛ circūstan tijs necessarijs peccatorū cor dis. Verbigratia. Si dicit se in mēte solū deliberasse mu lierē cognoscere: interrogan dū est vtrū solutā vel nuptā: virginē vel aliam: ꝛ qua dic: ꝛ hoc qꝛ ista faciunt illud pec catū esse diuerse spēi. ¶ Et si mulier est facias eā ex trans uerso stare: nec in facie eius aspicias: qꝛ facies earū: vētus est vrēs ait propheta. ¶ Sed nec virū decet frequēter aspi cere in faciē: ne cū erubesce re facias vltra q̄ opꝫ. Viros qꝫ graues ꝛ sapiētes dulcius ꝛ vrbanius oportet repreben dere. Rusticos grossos ac idiotas duriꝰ: ne peccata sua paruipendant ex leuitate ser monis. Stimulatos vera ex dolore ꝛ desperatione: quātū cunqꝫ peccata commissa sint grauia cōfortare: ꝛ animare expedit: inducēdo exēpla Da uid. Magdalene. Pau. Pe. Latrōis: ꝛ hmōi. Induratos ꝛ se excusantes: aggrauā pec cata eorū: ostēdendo pericula: exēplo Ade: Saulis: Jude ꝛ hmōi que seipsos desperaue rūt. ¶ Nota scdm̄. m. Vber. in li. d. of. or. qꝫ illorū ꝯfessio nes prius sunt audiende ꝛ li bentius: qui magis indigere putant: vel qꝛ raro venire so lent: vel qꝛ sunt extranci: vel qꝛ sunt in maiori statu: vel de quorum confessione speratur maior vtilitas futura.

¶ Quomodo se hre dēat cō fessor audiendo mulieres.

i Deꝫ dicit de audiēti bꝰ mulieres. Caueat ne nisi i publico audi ant: ꝛ nisi ab aliquo videant: nec multū imorent: nisi quā tū necessitas ꝯfessionis requi rit. Et eis que nimis freque ter cōfiteri volūt: assignēt cer tū tps. extra qd ipsas nō au diant: nec alijs colloquijs se eis exponūt: ꝛ semper duris

verbis et rigidis vtanť circa illas potiꝰ q̄ȝ molibus:hec ille Et hoc est cōtra illos:q quotidie audiūt mulierculas et faciūt eis lōgas pdicatiōes: vñ amittūt multū tpis et scādalū seqt cōiter i ipsis et i populis.

¶ Qualis et q̄ta debeat iniungi satisfactio seu pnia a cōfessore penitentibꝰ et q̄liter se hr̄e dēat penitētiaś iniūgēdo.

Q ta q pro quolibet pctō mortali esset regulariter septēnis penitētia iniūgēda:seu imponeda vt habeť.xxii.q.i.c.pdicandū i glo.et.xxxiii.q.ii.c.hoc ipȝ et.§.se.qđ seruabať antiqtus: et ista septēnis pnia magis vl minus aspa secūdū varietatē criminū maioꝝ vel minoꝝ et circūstantiarū et cōpūctiones erat:quia vt dicit ibi Hiero. apud deum nō tm̄ valet tpis mēsura:q̄ȝ doloris:nec tm̄ abstinētia ciboꝝ q̄ȝ mortificatio criminū.de pe.di.i.c.mēsurā. Sed hodie pnie oēs sunt arbitrio cōfessoris taxāde:cōsideratis circūstātiis criminuȝ et psonaruȝ:et hmōi : extra de pe.et re.c.deꝰqui. Dicit etiā Leo papa.xxvi.q.vii.c.tempora.Tpa penitudinis : tue moderatiōis arbitrio sunt cōstituēda:prout cōuersoꝝ aīos pspexeris esse deuotos.

Ray. Guil.et spe.i suo reptorio hoc tenent et generalis cōsuetudo sic se hēt:Nec est cōtra id qđ dicit Gre.de pe. d.v.c.falsas.Falsas pnias dicimus:que non s̄m auctoritatem sanctoꝝ patruȝ pro qualitate criminū iponunť.Hoc enim itellige scđm Ray.cuȝ sine necessitate rōabili dimitterēť pnie antiqtꝰ taxatē.Nā vltra illā cōem pniaȝ septēnē p q̄libet pctō mortali i genē: ponunť alie pnie maiores vl minores pro certis pctis:prout habetur in diuersis capitulis decretaliū et decretoꝝ: q̄ qz cōiter nō datur:hic nō pono.que pleniꝰ habētur i summa cōfessoꝝ li.iij.ti.xxxiiij.q.cxxv.ti.de peni.et re.vbi ponūtur casus.xlvi.de hmōi. Est aūt satis rationabilis cā non dādi huiusmodi pnias in dispositione penitentium:et etiā aliqñ non sufficeret tēpus vite.Naȝ vt Ray.et Hosti. dicūt:dēt cōfessor talē dare penitētiā: quā verisimilr credat illū iplere:ne ipaȝ violādo deteriꝰ sibi cōtingat. Nō si ma-

gna petā commisit ꝛ dicit se penitere: ſꝫ nō posse aliquam durā pniaꝫ facere: animet eū ad hoc ꝯfessor ei ondēdo gra uitatē pctōꝝ: ꝛ per ꝯsequens pniaꝝ ꝛ penaruꝫ sibi ꝑꝑ hoc debitaꝝ ꝛ sic tandē iniungat ei pniam: quā libenter suscipi at. Et si sacerdos nō pōt gau dere de oimoda purgatione eius: saltē gaudeat. ꝙ libera tuꝫ a gehenna: transmittit ad purgatoriū. Itaqꝫ vt dicit Hosti. cōfessor nullo mō dēt permittere pctōrē desperatū a se recedē: ar. xxvi. q. vi. c. pres byter: ſꝫ poti⁹ iponat ei vnuꝫ pater noster: vel aliud leue: et alia bona que fecerit vꝉ mala que toleraverit sint ei i pniaꝫ Cōcor. Tho. in hoc. Hoc tñ sane itellige: videlicet si ipsuꝫ alias penitet: ꝛ dic̄ se paratuꝫ facere qđ dēt ſꝫ hoc onus pe nitētie sufferre nō posse: tunc ꝑpter hoc q̄ſtūcūqꝫ delique rit nō dēt dimitti sine absolu tione. ne se desperet. Sꝫ si di cit se nō posse dimittere odiū vel caste vivere: vꝉ alienū nō velle restituere: vel artem di mittere quā sine mortali pec cato exercere nō pōt: vel aliđ hmōi cū possit: nullo mō dēt absolui ſꝫ Tho. Pe. de pal. ꝛ Alb. q: vt dic̄ Greg. cā. xi. q. iij. c. Tūc vera est absolutio sacerdotis: cū interni sequit̄ arbitriuꝫ iudicis. i. dei: q nūq̄ꝫ absoluit ipenitentē: de pe. di. j. c. Perfecta. §. neminē. Sa cerdos aūt nullam debet cō mittere falsitatē in sacramē tis veritatis. Vñ de pe. di. v. c. fratres. Fratres nr̄os ad monem⁹: vt falsis penitētijs animas laicoꝝ decipi nō pa tiant̄: Falsas pnias dicimus cum sic agit̄ de vno. vt nō re cedat̄ ab altero. Verū ꝛ si talis: peccatū pur vult ꝯfiteri debet audiri ei⁹ ꝯfessio: vt di citur ex̄ de pe. ꝛ re. c. ꝙ quidā: ꝛ sic aliqđ debet iniūgi: nō tñ absoluēdo eū: ſꝫ ei declarādo ꝙ ꝑpter hoc nō est absolut⁹: ſꝫ tñ satisfaciet ꝓcepto eccle sie annualis ꝯfessionis hēde: ꝛ hortetur eū ꝙ faciat omne bonuꝫ qđ pōt: vt de⁹ cor eius illustret ad pniaꝫ: vt dicit̄ de pe. di. v. c. falsas. ꝛ sic non est dimittēdus sine ꝯfessione ne desperet. Qđ si instet pro ab solutione: ostendēdo scanda lum ꝛ desperationē si nō ab soluat̄: nullo modo dēt ei as sentire. Licet tamē ei declara

re:ꝙ fieri nõ potest: nec iuua ret cuȝ. Et si permanet in scandalo:nõ est curanduȝ:qꝛ est scandalum phariseorũ.xi. q.iij.c.Inter verba.

¶Qualiter se habere debeat confessor penitentias iniungendo penitentibus.

In imponẽdo penitẽtias ne vilescat auctoritas ecclesie: arbitretur ꝯfessor.ꝛ ne potestas clauium cõtemnat: de pe.di.j.c. Multiplex.§. sunt qui arbitrant.50.di.c.absit ꝛ.c.si quis preposteta. Minus malũ est si pur ꝯtingat errare.ꝙ erret dãdo nimis paruã: ꝙ̃ nimis magnã:vt dicit Chryso.xxvi. q.vij.c.alligant:qꝛ vt ibi dicit Melius est deo reddere rõneȝ de nimia misericordia: ꝙ̃ de nimia seueritate. Si.n.benignus est deꝰ: vt qd sacerdos vult esse austerus: Exẽplũ habemus a xp̃o vt dic̃ Ray. qui nulli vnq̃ grauẽ iposuit pniam:ſȝ dixit: Uade ꝛ amplius nolli peccare: ꝛ ad hoc maxime dȝ attẽdere ꝯfessor. excidere ab eo causas ꝛ occasiones pctõꝝ:puta si ꝯuersatio eius cũ aliquo vel aliqua est occasio ei alicuiꝰ ruine:dȝ imponere sibi quod dimittat si põt:ꝛ hmõi de pe.dist.iij.c. satisfactio. Aliqñ iponere potest ei loci mutationeȝ: qui ei est ad scandalum: si fieri potest di.lxxxi.c.valet.Aliquando tamen res sic se habẽt:qd fieri non potest.

¶Contraria penitẽtia debet imponi delicto.

Tẽ iponẽda est pnia ꝯria ad malũ qd cõmisit fm Ray.videlicet supbo opera humilia:guloso ieiuniuȝ:auaro elemosyne ꝛ hmõi:qꝛ ꝯria contrarijs curant:de pe.di.ij.c.ij.Qd intellige si creditur illuȝ velle ꝛ posse perficere.Hoc.n.est ad bñ esse:iponere magis istã ꝙ̃ illaȝ.¶ Itẽ si est negligẽs ad audiendũ verbũ dei:sibi põt iniungere fm Io. ꝙ audiat certum numerum predicationum.Dʒ tamẽ cauere confessor:ne det talem pniaȝ.per quã fiat alteri ꝑiudiciũ: puta si suo iniungat peregrinatio vel ieiuniũ ꝑlituȝ ita ꝙ eius dñs reciperet detrimẽtuȝ de seruitio suo:si etiã imponeret vxori vt daret multas elemosynas:dabit de bonis viri si parafrenalia nõ habet.

¶ Item pro peccato occulto nõ est manifesta pnia iniungẽda.s.talis:vt possit inde ori ri aliq̃ suspitio pcti commissi. ¶ Itẽ nota ſm Joan.an.sup cle.duduʒ de sepul.sup verbo audire:q̃ pri⁹ debet sacerdos imponere pniaʒ q̃ȝ facere ab solutionẽ a peccatis:qd̃ pro bat ex ipso textu:clemen. que prius loquit̃ de pnia iniungẽ da:postea de absolutione:tuʒ etiã ex rõne probat:q2 cũ ab solutio sit complemẽtuʒ ⁊ for ma in pnia:prius dꝫ esse sa tisfactio que est vt pars mate rialis pnie:saltẽ in̄ proposito actuali:vt exp̄ssa satisfactione que debet iponi per sacerdo tem acceptet eã penitẽs sicut ꝯfessus est ⁊ doluit:⁊ inde se quit̃ absolutio. Sꝫ ꝯtrã dicit̃ esse de censi.c.finali vbi dicit̃ q̃ archiepi p̄nt in visitatione absoluere.⁊ pnias imponere: ergo de necessitate nõ p̃cedit Quia tñ cõiter fit ꝯtrãʒ:vt.s. prius absoluat̃ ⁊ postea iniun gatur pnia:quõcunq̃ȝ fiat vel ante vel post.sufficit. Presup ponit.n.ꝯfessor illum habere propositũ faciendi qd̃ sibi in iunget:cũ ip̄ʒ peniteat. ¶ Se cundũ Jo.si penitentẽ absol-uis.cuius generalem cõfessi onẽ audiuisti absoluas euʒ:ẽt a penitẽtiis oblitis: iniunctis ab aliis sacerdotib⁹. Et si ali quaꝝ pniaꝝ iniunctarũ me moꝝ sit q̃ nõ ipleuerit eas: si iudicaueris expediẽs.cõmit tes eas:nisi eẽt in casu a quo non posses absoluere. ¶ De permutatione pnie habes in iij.pte summe ti.xiiij.c.xviii.⁊ xix.vbi ẽt mlta de satisfactiõe. ¶ Memoriale dicendũ peni tenti circa penitentiã fiendã.

Autũ est ẽt sibi decla c rare ⁊ permitter̃ q̃ si aliqua die ex obliuio ne vel negligentia dimitteret pniam impositã:puta ieiuni um vel orationes ⁊ huiusmo di:q̃ possit alia die remittere. Et ſm pe.de pal.in.iiii. di. xx.q.iii.ar.iii.ir.iiii.ꝯsulenduʒ est diuitib⁹⁊ nobilib⁹ q̃ que rant participationẽ bonoruʒ que fiũt in religionib⁹: in qui bus sunt ⁊ plures penalitates q̃ȝ alibi:⁊ magis deo accepte ⁊ q̃ in pniaʒ iponatur eis q̃ nõ soluʒ bona que faciẽt per seipsos:sed etiã que per alios procurabunt.⁊ ab aliis: ⁊ oia quoꝝ specialiter sunt partici pes. ¶ Dicit ẽt Pe. de palã

iiij.di.xx.q.ii.ar.i. qd debet confes
sor: cum minorem penitentiam debito
imponit:innotescere ei q illa
penitentia sibi imposita non est di
gna:ne decipiatur putans suffi
cere:sed q deberet pro quolibet
mortali septenem agere peni
tentiam:quam si hic non pficiet:in
purgatorio luet. Si tamen per il
lam declarationem crederet
eum incidere in desperationem:
non debet sibi hoc dicere.

¶ Quid fiendum quando penitens:
non fitetur peccatum aliquod mortale
quod confessor scit esse in eo.

d Ɛ confitente aut qui
non confitetur aliquod
mortale: quod novit de
eo confessor.et eo q non reputat
illud peccatum:dicit. Goff.in
quolibet.ix.q si est certum illud
esse mortale:tunc quicumque confes
sor debet ei facere conscientiam de
eo:cum confessor ordinetur ad utili
tatem eius:sed utilitas eius est
q sciat statum suum: nec debet eum
absolvere:sed reputare eum indi
gnum et indispositum ad recipi
endum absolutionem: dum manet
in tali statu. ¶ Sed si dubium
est utrum sit mortale:et opinio
nes doctorum sunt diverse: vi
delicet utrum sit licitum emere
redditus ad vitam:tunc aut con
fessor est ordinarius eius:ita q
tenetur confessionem eius audire:et
tunc si sit opinionis illius q il
lud non sit peccatum:debet eum
absolvere simpliciter. Si aut
credit q sit peccatum: dz ei fa
cere conscientiam q confitens se di
ligenter informet de illo facto
utrum sit peccatum. Sed dato q
ille non vellet recognoscere il
lud esse peccatum:nihilominus ex
quo est ordinarius tenetur eum
absolvere:nec dz eum reputare
inhabilem ad absolutionem:quia
hoc ex errore et non protervia
opinione procedit. ¶ Ordinari
us autem absolvendo: debet sequi
commune iudicium ecclesie non
suum. Si aut sit confessor delega
tus qui in nullo tenetur confiten
ti nisi velit: si credit illud esse
mortale non debet eum absolvere
quia ex mera voluntate dependet
ut absolvat vel dimittat. De
bet.n.sequi proprium iudicium
in absolvendo: et peccaret si
absolveret. Hec Goff.

¶ Sacerdos dicitur solvere
vel ligare tripliciter et de mo
do et forma absolvendi. §.vi.

n Ɵ ta tadem secundum Ray.
q sacerdos dicitur solve
re vel ligare triplici
ter. ¶ Uno modo per ostensionem

idest ostendendo solutum vel ligatū. Dico ligatū cum non absoluit. Licet.n. sit peccator per ɔtritionē a deo absolut⁹: tñ in facie ecclesie adhuc manet ligatus ⁊ sic itelligitur.c. Multiplex.§.quātuslibet. de pe.di.j. ¶ Alio modo ligat sacerdos dando pniaꝫ ad quā obligat pctōrē.⁊ soluit eū qñ de pnia sibi debita dimittit: vel per eaꝫ purgatū ad sacra admittit.de pe.dist.j.c.multiplex. ¶ Tertio mō per excōicationē ⁊ absolutionē ab ea. ij.q.j.c.nemo. Tñ sit hꝫ Pe. absolutio a peccatis realiter: per ministeriū sacerdotis:nō quidē principalr̄ ⁊ auctoritatiue:qa hoc est ꝓpriuꝫ dei:de pe.di.j.c.Multiplex.§.verbū nec solū ostēsiue:qa ⁊ hoc faciebant sacra veteris legis sine testamēti:nec soluꝫ dep̄catiue qa sic magis absolueret bonus laicus:ꝙ̄ malus clericus:nec solum per ɔtritionē ɔfitētis:qa tunc nunꝙ̄ qs esset licerē ibi de attrito cōtritus. Sed opatur instrumētaliter absolutio ad remissionē:disponēdo ad gratiaꝫ:⁊ nisi ponat obstaculum. sit de attrito ɔtritū:⁊ iam ɔtritio adauget gratiaꝫ. Hec Pe. de pal.cū ɔcor. Tho.i.iiij.di. xviij.q.iij. ar.v.ad primū.⁊ sit hoc virtute clauiuꝫ que dicūr plures in effectu qa vna ē ptās:discernēdi: alia diffiniēdi. Vna tñ est essentialr̄.s.ptās iudicandi in foro aic collata a deo ⁊ in anima impssa indelebiliter: per susceptionem sacerdotij. Hec Pe. Scōꝫ vero Ray. nota ꝙ triplex est iudicium.s. dei: Petri:⁊ celi. ¶ In pmo absoluitur pctōr per ɔtritionē. ¶ In scōo.s.iudicio Petri.i.ɔfessionis:p absolutionē si tñ prius sit absolutus adeo saltē ordine:aliogn nō: Vnde dicitur.xxiij.q.i.c. manet. Manet Petri priuilegium: qñ ex equitate fert̄ iudicium. ¶ In tertio.i.iudicio celi.i.curie celestis absoluitur per approbationē:de pen.di.i.nūqd caim. ¶ Alio mō ⁊ alijs verbis dicit̄ triplex iudiciū. Primū dei. Scōm Petri in ecclesia militanti. Tertium fur sum in ecclesia triumphanti.

Primuꝫ est quo de⁹ mundat animā in ɔtritione:⁊ hoc precedit reliqua duo. scilicet tempore: dignitate ⁊ effectu. Est eni ille q claudit ⁊ nemo

aperit et nemo claudit. ¶Se cundū q sequitur post illum: ē iudiciū sacerdotis: qui aucto ritate clauiū ligat vel soluit eo mō quo pauloante dictū est. ¶Tertiū qd sequitur: est iudici um approbationis. s. celestis curie et angelorū. ¶Nota ēt scdm Pe. de pal. in. iiij. disti. xviij. q. i. ar. i. q ē triplex cla uis regni celorū. Prima ē auctoritatis et hanc habet so lus deus: qr cū clauis sit po testas aperiendi celū et deus qui solus principaliter pōt re mittere peccata quibus celum clauditur et gratiam infunde re qua aperitur: ideo habet hāc ipse solus. Secunda est ex cellentie. Hanc habet solus christus inquātū homo. Ipse enim merito passionis ape ruit celū: tollēs impedimētū nature: qd nullus tollere po tuit. Tertia ē clauis mini sterialis: hāc hīt sacerdotes qui ministerialiter et dispositi ue agūt ad ammotionē obsta culi. i. vectis seu peccati: et ap tionē idest collationē gratie. ¶Clauis aūt ministerialis est duplex: vna dicit ordinis: alia iurisditionis: et forte sunt rea liter distincte: qa licet clauis iurisditionis nō sit aliqd rea le tamē clauis ordinis ē aliqd reale et indelebile: et clauē or dinis hēt ois sacerdos sz cla uē iurisditiōis nō hēt nisi ha beat subditū: vñ et curat nō sacerdos: hēt clauē iurisditio nis et nō clauē ordis. Ite cla uis ē duplex. s. clauis sciētie et clauis potētie: vna tū ē essētialr. ¶Forma verborū absoluē di penitentem.

d Dicit Pe. de pal. dis. xxi. q. ij. ar. ij. ir. iij. q hō qr ignorat vtrum vnqȝ fecerit vnā pfectā ofes sionē: expedit q in oi cōfessi one sacrali. post oia sua peta spāliter enumerata: sequatur generalis clausula. s. de oib aliis mortalib et venialibus cōfessis et nō cōfessis ac obli tis dico meā culpā: et sic seq tur absolutio: et sic valebit ad remissionē culpe et pene etiā mortalis et scite ac etiā obli te: ad quā tamē non tenebatur alias in speciali confiteri ite rū q. s. sufficiēter ofessus est. ¶De forma et vi verborum que requirunt in absolutione.

f Forma āt absolutiōis sz tho. i opus. i tractatu d forma absolutionis

est hec: quantū ad substantiā Absoluo te. z consueuit addi ego z a pctis tuis z si nō diceret subitelligeret: q. n. in sacramētis verba hūt efficatiā ex institutione diuina. Tenēda sunt determinata verba: cōsonātia institutioni diuine dicēti. Quecūqz solueritis: et cetera. Ista verba cōueniunt: ego te absoluo. Idē Inno. z Host. z meli9 addit fm Pe. de pal. i. q. di. xxi. q. ii. ar. ii. ab oibus peccatis tuis: q̄ dicere a pctis tuis cōfessis: z oblitis z meli9 dicit ab oibus peccatis que cōfessus in generali vel spāli de quibus intendis. ¶ De ista z aliis formis diuersis absolutionis ab excōicatione z pctis: dicet infra in fine iterrogatorii. Solet āt papa aliqn tantā facere grāz quibusdā. vt ab oib9 cēsuris z penis simpliciter iuris. z ab hoie lat possint absolui in foro saltē cōsciētie: z tūc cōfessor pōt ista forma vti: quaz a curia romana habui z vsus sū. ¶ Forma absolutiōis ab omnib9 cēsuris z penis: tā a iure q̄ ab homine latis.

E plenitudine ptātis apostolice: cui9 auctoritatem pro presenti gero: absoluo te ab oibus cēsuris ecclesiasticis: sentētiis: z vinculis excōicationū: suspensionū z interdicti: tā ab hoie q̄ a iure latis: nec nō ab oib9 negligētiis z defectib9 cōmissis in sacramētoz administratione officiis z actib9 tuis: vel noie tuo factis supplēdo de solita aplice sedis clemētia: oēs defectus eozūdē. Aboleo et oēz maculā infamie z inhabilitatis vndecūqz cōtctā: dispēsoqz tecū: sup omni irregularitate simonia i ordine z beneficio actiue vel passiue qcūqz occasione vel cā: et circa te in collatione ordinū z alioz sacramentorū cōtctis seu cōmissis. Restituo te et habilito te ad statū: famaz: honorē z executionem officioz ecclesiasticoz quorūcūqz: ac ad omnes gradus dignitatum z honoz: ad būficia ecclesiastica habita z habēda: z tibi de his que habes. de nono puideo: relaxando tibi fruct9 quos male pcepisti seu lesa cōsciētia ex eisdē: ac alia que in ludo ex successione ac alias ad te supuenerūt: que subiacēt restitutioni vage i forma plenissima. In

nomine patris ꝛ filij ꝛ spirit⁹ sancti amē. ¶ Si aūt aliquis dubitat an pro istis specialis exigat forma absoluēdi necessaria: qui a sede aplica habēt priuilegiū q in articulo mortis dūtaxat semel possint absolui ꝛ habere plenā remissionē omniū suoꝛ peccaminū idest a culpa ꝛ a pena vt alij exprimunt: rūdet sm q a magistris tā in ꝯcilio ꝯstantiēsi q̄ basiliensi dictū fuit: q non sed sufficit q ea oia ꝛ singula faciat pro qbus pfata indulgentia dat: put in bullis vel priuilegijs talius exprimitur. Nec putet aliqs q qñ in articulo mortis fuit semel absolutus plenarie: ꝛ vsus est semel illo piuilegio: q postea in alio articulo mortꝭ vti illo iterum valeat: nisi papa latiorē auctoritatē daret q̄ dat: qñ ponit q in articulo mortꝭ dūtaxat semel: ꝛ ita respōsiū est in ꝯcilio ꝯstantiensi a clarissimis viris plurib⁹ de hoc reg sitis. Nec mirū qꝛ priuilegiū de indulgentijs tantū valet vel dat: quantam sonat: non autem extendi debet vltra.

¶ Quid fiendum quādo confessor absoluit penitentem de quo non debuit.

Sed quid de cōfessore qui absoluit ꝯfitentē: de quo nō debuit: aut ex ignorantia: vel verecundia vel festinatiōe vel huiusmodi ꝛ ꝯfessor postea experit se errasse: nunqd tenetur cōfitenti hoc dicere. Rñdet sm oēs: q ꝯfessus excusatus est: ꝛ coram deo absolut⁹ interim q nescit: sꝫ ꝯfessor nō. Quid ergo faciet. Collatio facta fuit de hoc cū multis notabilib⁹ doctorib⁹ theologie in ꝯcilio basiliensi. Nā quidā dixerunt q ꝯfessor debet auctoritatē a superiore ipetrare absoluēdi eū: ꝛ si sine magno scandalo fieri pōt vocare nō absolutū: ꝛ sibi dicere ac eū absoluere post auditā ꝯfessionē. Vel si magnū scandalū timeret: ab soluat cū absentem: si ab vltima ꝯfessione adhuc speratur esse in gra. Adhuc aūt ꝛ alijs placuit: si notabile scādalū timeret: summo sacerdoti deo cōmittat: ꝛ solam cōdignam penitentiā pro ei⁹ negligentia per agat confessor: presertim qñ multitudo sic est neglecta vel multi eorum distant a loco vbi est confessor.

¶ Quid de confessore qui non intelligit penitentem.

q Uid etiam sentiendum est de eo qui confitetur et confessor non intelligit eum: aut ex dormitione aut ex imperitia lingue vel distractione nimia mentis vel simili causa: Rndet Jo. de bartheber gis antiquus doctor in quolibet suis. Sacramentalis absolutio preexigit confessionem. Omnis vero confessio importat revelationem: que non pt esse sine relatione unius et perceptione alterius. Cum ergo alterum istorum deficiat. s. perceptio sacerdotis: in prefato casu de illo peccato non credo esse confessionem: et per consequens nec impendi absolutionem. Hec ille. Sed illud videtur debere intelligi: ubi obaudita sunt peccata gravia: que sunt de necessitate salutis confitenda non de alijs que cadunt sub consilio ut venialia: et ubi talia modica obaudiunt raro ab eo qui alias noscit personam. Debet ergo confessor facere iterare ea que ex somno non intellexit. ¶ An penitens teneatur iterare penitentiam ei iniunctam in peccato mortali factam in toto vel in parte: et an dicta penitentia taliter facta ei valeat in foro militantis ecclesie. §. vij.

v Trum vero penitentiam seu satisfactionem impositam per absolutionem debitam in peccato mortali factam: vel in toto vel in parte teneatur homo iterare. Super hoc sunt varie opiniones. In hoc tamen omnes concordant: quod satisfactio facta in mortali non valet sicut nec alia opera facta in mortali valent in foro dei ad tollendum vel minuendum debitum pene pro peccatis ad quod ordinatur omnis satisfactio: quia cum non fit in amicitia cum deo: non potest esse acceptum tale opus ipsi deo sic factum. ¶ Sed utrum valeat in foro ecclesie militantis: ita quod non teneatur eam iterare. In hoc est varietas opinionum. Aliqui dicunt: quod tenetur iterare: quia cum non potuerit satisfacere deo: nec etiam potuit satisfacere sacerdoti: qui in persona dei: illud sibi iniunxit. Sed Pe. tarã. et Jo. peri. videntur simpliciter dicere sine distinctione: quod talis non tenetur iterare tales satisfactiones quia satisfecit in foro ecclesie militantis in quo date sunt: et ubi non indicatur de dispositione interiori. Idem

videtur sentire Vincē. in spe culo historiali li.ix.c.d. Anibal.in.iiij. ¶ Et pro ista opinione vñ satisfacere ipositio septēnis penitētie:que regulariter fiebat pro quolibet mortali antiquus vt.xxij.q.j.c.pdicādū. Et verisimile est q in tāto iteruallo aliqd mortale cōmitteba͂t: vñ si oportuisset iterare fuisset laqueū imponere animabus. Tho.vero cum Alb.i.iiij.distinguūt de satisfactiones in qb9 remanet aliquis effectus in satisfaciētib9 etiā postq̄ꝫ actus satisfactiōis trāsijt: vt ex ieiunio remanet corporis maceratio: vel debilitatio ꝛ ex elemosyna subſtātie diminutio:ꝛ tales satisfactiones in pctō nō opꝫ iterare:qꝛ q̄tūꝫ ad illud qd ex eis remanet: per pniam sequētē accepte sunt. Alie vero satisfactiones sunt: que nō relinquunt effectū in satisfaciente postq̄ꝫ trāsijt act9 sicut in oratione ꝛ hmōi. Actus.n.interior qui tollit:transit nullo mō vivificat:vnde opꝫ q tales satisfactiones iterent. Eandeꝫ opinioneꝫ tenet Pe.de pal.i iiij.d.xv.q.j.ar.iij. magis declarans. Dicit.n.q in satisfactionib9 habētibus effectū de relictū post opus: vt elemosyna priuationē eris. ieiunium corporis debilitationē ꝛ huiusmodi: si postea peniteat ꝛ perseueret: sicut baptismalis character hēt effectū recedēte fictiōe: sic ꝛ istud derelictū ex sacramēto qd operatur ex opere opato:incipit valere ex sequēti ei9 approbatione ꝛ sacerdotis ratihabitione:cū illā vere penitet ꝛ nō ex simplici vivificatione: quia opus operans mortuū nūq̄ꝫ viuificat: ꝛ sic illa pnia satisfacit:nō solum in foro ecclesie: sed ēt in foro dei q̄tū ad illud derelictū:vt nō oporteat iterare sicut ieiuniū: elemosyna ꝛ huiusmodi. Sed si nō hñt effectum derelictuꝫ vt orō: talis pnia fcā in mortali nullo modo satisfacit lgn hic vel alibi oporteat satisfacere: qd vñ intelligenduꝫ in foro dei:qꝛ nec rōe ipsi9opis cū faciat:nec ratiōe derelicti cū postea penitet euꝫ cū nō hēat effectū derelictū:sꝫ i foro ecclesie satisfacit: qꝛ nō est necesse eā iterare si vult eē in statu salutis:postea penitēdo : sicut necesse hēbat ipsam implere cū fuit sibi im

posita. Unde idez Pe. dicit paulo superi⁹: q̄ q̄n homo est de oibus ꝯtritus ꝛ cōfessus. ꝛ accipit pniam cū absolutione: si recidiuās pagat eā in mortali: ipse quidē se liberat ab iniūctione sacerdotis nec incurrit petm̄ inobedientie: q̄d incurreret si eā nō perfecisset q̄ nō est forti⁹ vinculum ꝯfessoris q̄̄ dei vel ecclesie. Sȝ in mortali cristēs implendo preceptū dei. s. de honore parentū vel preceptū ecclesie: vt de ieiunio quadragesimale ꝛ de elemosyna ab illo absolute se liberat: ergo ꝛc̄. hec Pe. vbi. s. Cū ergo pnia iniuncta ordinet ad tollendū vel diminuendū debitū pene tpalis: talis qui pniaȝ sibi impositam nō habentē effectuȝ derelictū. vt orationes: pfecit in mortali: si reuertit ad penitentiā ꝛ tandē moritur in statu gratie: ex quo illā nō iterauit: cū per ipsam nil fit solutū de debito pene tēporalis: soluet eā in purgatorio: nisi per alia bona hic satisfaciat. Q̄ si nō reuertat ad pniam: qui pniam pficit in mortali quācūq̄: siue habentē effectū siue nō habentē derelictuȝ: soluet illō debitū in iferno semper: sic ille qui morit cū mortalib⁹ ꝛ venialibus: de vtrisq̄ soluet penā eternaȝ in iferno.

Quāuis. n. pro veniali debeat pena tēporalis: que finē hēt: tn̄ per accidēs est q̄ veniale puniatur in inferno pena eterna. s. r̄ōne stat⁹: q̄ in inferno nulla est redēptio: Nō. n. est ille statu⁹ expiandi culpaȝ: ad quā sequit pena ꝛ iō semper. remanente culpa veniali durat ꝛ pēa. Ita tenet Tho. in. iiij. di. xxij. Sed de pena tēporali dbita pro mortali post ꝯtritionē Pe. de pal. sic declarat i. iiij. vbi. s. ar. iij. ad primū. Peccator post quā est deo recōciliat⁹ est debitor pene finite: nō q̄ualitercūq̄ soluēde: sȝ in statu grē in quo solū est deo accepta. aliogn est debitor pene tāte: quantā meretur culpa: ꝛ illa est infinita. Vn̄ peccatori per se debebatur quidē pena īfinita si erat in mortali: sed mutata fuit. in tēporalem: supposito q̄ō perseueraret i amicicia. Accepta uit: enim de⁹ absolutionē a pena eterna: ꝛ impositionē pene finite sub ꝯditiōe: si in grā fieret. Et si queratur. quare

de⁹ magis acceptauit absolutionẽ a culpa sine ↄditiõe: q̃ȝ absolutionẽ a pena: dicenduȝ est ꝙ culpa transit ⁊ macula transit: ⁊ gr̃a in momẽto aduenit: sȝ satisfactio futura est. Futuris autẽ solet ↄditio apponi: nõ aũt presentibus nec preteritis: vel si apponat̃: certa est: qꝛ sic est in gr̃a pro tũc nõ põt esse sine gr̃a. Ideo remissio culpe fit sine ↄdictiõe: vel fit simpliciter: qꝛ conditio nõ existit. Vñ sicut per sacramẽtũ nõ remitteret̃ culpa nisi adesset gr̃a: sic nec postea ꝑ satisfactionẽ remittit̃ pena nisi ad sit gr̃a. Talis ergo dimissa culpa puniet̃ in iferno pena infinita: nõ ꝓpter commutationẽ finite in infinitaȝ: sȝ qꝛ debitor est pene ifinite: et quo nõ soluit penã finitaȝ sub ↄditione qua debuit: Sicut perdẽs priuilegiuȝ clerile incidit de foro miti ad forum sanguinis: sic qui dclinat foꝛ ecclesie icidẽs in mortale: ad forũ iusticie exterminãtis inuenit penã eternaȝ. Hoc qd̃ dicit Pe. vr̃ intelligendũ de eo qui penã iniunctã nõ habentẽ effectũ derelictũ factaȝ in mortali: scito ab eo: vel de quo dubitat: cõtẽnit iterare. vel etiaȝ credit vel dubitat se debere iterare: et negligẽtia dimittit ⁊ ex labore recusans hoc: ⁊ in purgatorio faciet emendã de eo. ¶ Sed siqs dimittit iterationem talis pnie ex ipossibilitate: qꝛ ei dficit tẽpus: vel credit se eã fecisse in statu gr̃e: vel si fuerit in mortali in cognito tñ ab eo: vel ẽt si scit se eaȝ fecisse in mortali: iterare facit per aliũ quẽ credit bonũ: vel etiã si nec per se nec per aliũ iterat: credit sibi sufficere ad salutẽ ꝙ ipleuit sibi iniunctã: intẽdẽs ꝙ hic minus fecit: satisfacere in purgatorio: ⁊ sic de eo facere emendã per hmõi omissionẽ: talis nõ dãnat̃. ¶ Vñ ⁊ ipse Pe. dic̃ di.xlv.q.ij.ar.ij. ↄclusione iij. ꝙ qui facit pniaȝ iniunctã in mortali pro se: pro tãto nõ tenet̃ iterare: qꝛ põt in purgatorio satisfacer̃. Et si dicatur ꝙ videt̃ incõueniens qd̃ tantum qs puniatur pro pctõ dimisso: sicut pro nõ dimisso qꝛ pena eterna: ⁊ sic nõ videt̃ in aliquo pro fuisse ↄtritio ⁊ cõfessio. Rñdet Pe. ꝙ licet tñ puniat̃ extensiue: nõ tñ intensiue: sic pro vno pctõ: ita dis

punitur q̃ꝫ pro mille: sed non tam acerbe. Si etiã partez penitentie fecit.s.in statu grẽ: ⁊ vnus dies remãsit: pro illa die:eternã luet penã: si nõ penitet:tñ nõ tã acerbe:ac si nũ q̃ꝫ ɔtrit⁹ nec ɔfessus eẽt:nec i aliquo satisfecisset alias pctũ redirct. Hec Pe.d.xv.q.j.

¶Remediũ tutius siue ɔsilium dandũ penitenti qualiter perficere debeat penitentiaꝫ sibi iniunctã: ⁊ que penitẽtia debeat sibi dari securior.

n Ota tñ ꝙ dũ qs facit pniaꝫ sibi iniunctaꝫ:si labaẽ in mortale:q̃ꝫuis bonũ sit q̃ꝫ citi⁹ ɔfiteri:tñ cuꝫ ꝑ solã ɔtritionẽ pctm̃ dimittaẽ ⁊ grã restituaẽ:q̃ꝫ cito ipse ɔteritur: etiã anteq̃ꝫ cõfiteaẽ prosequẽdo dictã pniam:etiã si sit talis pnia que nõ relinquat effectũ post se i foro dei realiter.satisfaciat qꝛ in statu gratie est.vñ in nullo tenetur iterare. Ad tollendũ ãt omne dubiũ:tutius vr̃ ꝙ ɔfessor ⁊ si dat pnias diutinas: det penitẽtias vt ieiunioꝝ:elemosinaꝝ:peregrinationum ⁊ huiusmodi:put requirũt peccata:nõ tñ iniungat diuturnas penitentias orationũ: ⁊ preces bis:de quibus potest dubitari de recidiuo celeri.

¶De celatione ɔfessionis: ⁊ de penitentia sacerdotis confessionem reuelantis.§.viij.

n Otat Tho.in. iiij.di. xxi.q.iij.a r.p:io ꝙ audiens ɔfessionẽ:teneẽ celare audita in ipsa:qꝛ in sacramẽtis: id qđ gerit exteri⁹ est signũ eius qđ gerit interius:vñ sicut deus homini ɔfitenti tegit peccatũ interi⁹: ita ⁊ sacerdos dẽt celare exteri⁹ vñ tãq̃ꝫ violato: est sacramẽti:reuelato: ɔfessionis.¶ Est ⁊ alia rõ:qꝛ.s. per hoc hoies magis trahunẽ ad ɔfessionẽ: ⁊ simplicius ɔfitenẽ. Vñ ⁊ si ex hoc aliqđ periculũ futurũ immineret: ⁊ hoc soluꝫ sciret per cõfessionẽ:vt de heretico qui corrumpit fideleꝫ: vel de matrimonio illicito : qđ aliq volũt ɔ̃bere:vel de ꝓditione ciuitatis fiẽda:nõ ꝑpter hoc dẽt reuelari ɔfessio ad impediendũ maluꝫ:vt quidã dixerunt:sꝫ falsuꝫ est.¶Debet autem monere eos qui cõfitenẽ vt obuient vel desistãt: ⁊ plato dicere ꝙ vigilet sup̃ gregẽ suũ ⁊ huiusmodi: sine vlla reuelatiõe. Hec Tho.in. iiij.d.

xxi.q.vbi.s̄.Quid si iudex inquireret ab aliq̄: an sciat aliquid de illa materia per ɔfessionē: vel per aliū modū: dic̄ Guil. q̄ si nō p̄t alio modo declinare iniquū iudicē: pōt r̄ndere nihil inde scio: qđ sub intelligit̄ vt hō: vel etiā nihil scio per ɔfessionē q: subintelligitur tibi reuelandū. Sic ex ponit̄ illud Math. xxiiij.c. de die illo τ hora nemo scit: nec filius hoīs: τ subintelligit̄ reuelādū nobis. Pōt τ hoc iurare. Homo.n.nō adducitur in testimoniū.nisi vt hō. Et ideo absq̄ lesione ɔsciētie: p̄t iurare se nescire id qđ scit tm̄ vt de⁹. ¶ Sed neq̄ etiā s̄m Pe.de pal.i.iiij.di.xxj.per licentiā vel preceptū cuiuscūq̄ supioris factū etiā pape sub pena excōicationis: licet reuelare cōfessionē: q: sigillum cō fessionis est de iure diuino τ de necessitate sacri. ¶ Papa aūt licet aliqñ dispēset in preceptis diuinis: vt i votis: quorum redditio est de iure diuino: nō tñ pōt dispensare in sacramētis.s.vt qs nō baptizet̄ vel ɔfirmet̄: vel nō ɔfiteatur. Et qđ dictū est celationē cō fessionis esse de necessitate sacramenti: nō sic intelligit̄ qn sit vex sacrm̄: ēt si ipsa cōfessio nō celaret̄: q: vtrūq̄ eēt sacramentū ēt si sacerdos reuelaret: q: nec sic est de necessitate q̄ de⁹ tegat: q: si nō satis faciat de⁹ nō tegit: s3 reuelat ad penā: aut si accedat fictus deus nō tegit: τ nihilominus sacerdos tenet̄ celare. S3 dicitur celatio ɔfessionis de necessitate sacri q: natura sacri necessitat eū ad celandū.natura dico τ quantū ad id qđ est sacrm̄: qđ fit in occulto solus cū solo: τ quātū ad id qđ sacrm̄ τ res.scilicet pnīa interior que ēt est occulta τ quātū ad rē tm̄: que est remissio peccatorū per que tecta sunt ptā ¶ No.s̄m Pe.de pal.in.iiij. di.xxi.q.iij.q: qđ dic̄ Tho. q̄ occultatio ɔfessiōis est de essētia sacri: nō sic est itelligēdū q̄ sit ei⁹ mā vel forma: s3 q̄ ē de essentia.i. nā ei⁹ obligatio ad occultationē: sic̄ si dicerem⁹ de eēntia mr̄imonij ē reddere dbitū.i.obligatio ad ip̄z. τ de eēntia leuis ferri sursū. ¶ Est aūt pctm̄ mortale reuelare ɔfessionē: q: est ɔ̄ ius diuinum τ positiuū: vn̄ τ grauiter punitur ab ecclesia.

¶ Penitentia confessoris confessionem reuelantis.

Sacerdos reuelans confessionem: de iure antiquo debet deponi et toto tempore vite sue ignominiosus peregrinari: de pe. di.vi.c.sacerdos. Sed secundum ius commune de pe. et re.debet deponi et ad agendam perpetuam penitentiam in monasterio arto detrudi. Sed secundum Ho sti.faciet primam penitentiam certo tempore: et exinde aliam: Sed hec penitentia imponenda est: quando quis in iudicio conuincitur de hoc: vel fatetur de iure: nam alias in foro penitentie: vbi esse arbitraria sicut pro aliis peccatis. ¶ Quamuis autem possit confessor de licentia penitentis manifestare cuius peccatum alteri secundum Tho. et pe. vbi.s. non tamen debet vti licentia tali: nisi ad euitandum aliquod malum. Tenetur tamen ille cui aliquid reuelatur de licentia penitentis: illud celare: nisi forte peccator velit quod ille ab solute et libere sciat. Licentia tamen quam dat penitens confessori de reuelatione peccati quantumcumque generalis: non intelligitur nisi ad bonum confitentis secundum Pe. de pal. ¶ Sed nota secundum eundem: quod si iudex diceret alicui capto pro maleficio: da licentiam confessori quod dicat: si tu es confessus de hoc vel de illo: non tenetur dare: nec ex hoc contra eum debet haberi suspitio de delicto: quia forte hoc facit, propter vitandum scandalum. Sed et si daret licentiam: sic licentiatus non debet dicere peccatum illud si est commissum. ¶ Item si preciperet prelatus alicui confessori quod diceret sibi peccatum alicuius quod est omnino occultum: etiam si confessus dedisset licentiam illi quod diceret: non tenetur dicere neque obedire vt reuelet illud: quia prelatus non est iudex occultorum: immo etiam si confessus esset diffamatus de illo peccato: et per infamiam perueniret illud ad cognitionem iudicis: quamuis ipse confessus interrogatus a iudice siue prelato tenetur se manifestare: tamen confessor cuius etiam habita licentia ab eo dicendi: non tenetur dicere iudici sibi precipienti vt dicat si scit: nec debet dicere: quia fori non sunt commiscendi. s. penitentialis et contentiosus. Sed si confessor scit peccatum alicuius non solum per confessionem sed etiam per alium modum. puta quia vidit vel audiuit: per talem et talem modum: potest dicere quod illud vidit vel audiuit: dummodo non dicat se scire illud

per confessionem. Nec refert
vtrũ prius per cõfessionẽ au
diuerit: et postea per aliũ mo-
dum sciuerit: et econuerso. In
quo casu. s. si pri⁹ sciuit pecca-
tum ante ꝯfessionẽ: nõ opꝫ ꝙ
protestet̃ se nõ recipe illud in
ꝯfessione: q2 sine ꝑtestatione
põt dicere inquãtũ scit ex cõ
fessionẽ: nec tñ debet hoc di-
cere sine magna cã et rõnabi
li. ¶ Itẽ fm eundẽ Doc. cuꝫ
confessio nõ auferat cõfessori
ius suũ: nec ꝯferat ei ius no-
uum in alio foro: quicqd vide
tur cõfessori faciẽdũ vel omit
tendũ pro bono ipsius ꝯfitẽ-
tis: vel pro bono cõi: põt face
re vel omittere: dũmodo pro
pter hoc nõ reueleẽ confessio
ad qđ solũ obligat̃: licet alias
illud nõ esset facturus. Vñ si
per ꝯfessionẽ prioris vel alte
rius: scit abbas ꝙ nõ expedit
priori tenere monasteriũ: et sit
talis qui alias ad libituꝫ põt
amoueri: expectet quousqꝫ si
ne nota reuelatiõis possit euꝫ
amouere: et tũc statim amoue
at. Cũ. n. ex audiẽtia ꝯfessiõis
nõ obliget̃ ad aliqđ nisi ad ce
landũ: et si obligaret̃ ad aliqđ
hoc esset ad medendũ aie pe-
nitẽtis: sicut medicus: absqꝫ
tamẽ reuelatione ꝯfessionis:
ex quo aliquẽ i cura suscipit:
tenet̃ sibi dare remediũ ꝯtra
recidiuũ. et sic in ꝑposito: ꝙ ci
to potest amouere: amoueat:
quẽ et̃ sine hoc amouere po-
terat. Si aũt talis erat. qui nõ
sine iusta cã amoueri pote-
rat: cum audiẽtia cõfessionis
nullũ ius sibi prebeat in alio
foro in quo nõ cõstat sibi vt
iudici: amoueri nõ põt. Ideꝫ
Tho. ¶ Itẽ q2 prelatus licen
tiã intrãdi ciuitatẽ siue villam
subdito dare põt ad libitũ vel
negare: licet alias nõ esset ne
gaturus: pp periculũ quod ex
sola cõfessione nouit: negare
põt: duꝫ tñ ex hoc suspitio nõ
oriat̃. In occulto tamẽ: semp
monere põt illũ qui cõfessus
est: q2 hoc nõ est reuelare cõ-
fessionem. ¶ Similiter cura-
tus: pp cõfessionẽ nõ põt ne-
gare cõioneꝫ cõfesso qñ eam
dare alias tenet̃: vt in pascha
te: alias sic dicẽs. Tibi nõ te-
neor nunc dare et nõ obijciẽs
de crimine confesso: nõ pro-
pter hoc dicit̃ reuelare cõfessi
oneꝫ. Sed si alicui cõque-
rẽti cõtra suũ parrochialẽ sa
cerdotem: q2 nõ vult sibi dare
eucharistiã: ipse sacerdos co-

raz alijs diceret φ hoc facit: qz hēt peccatū a quo nō pōt absoluere: τ ipse non vult ire ad epm:hoc esset reuelare cō fessionē:Quis ipse nō intēde ret hoc:qz grauitatē pcti exp̄s sit. Hec Pet.d.xxi.q.iij.ar.j. Et idē est cū dicit se audiuisse quedā nominādo eū: τ nō absoluisse. ¶ Simil'r de epo qui per ɔfessionē nouit corru ptionē monialis:que petit be nedictionez:qz aut ē casus in quo tenetur: τ tūc negare nō debet:qz si per ɔfessionē eius dem sibi ɔstat tū sibi nō con stat vt iudici in illo foro: in q̄ sicut ab ordinario:mōasteriū petit monialib⁹ bñdictionē:τ qualibet pro se ipsa. Si autē hoc scit per cōfessionē ei⁹qui vidit:vel qui eaz corrupit: nō sufficienter ɔstat:ēt si eē ɔfes sionem dicat:vñ negare non debet. Si aūt aliter scit:nō te net benedictionē impartiri:τ pōt sine reuelatione ɔfessiōis negare. Pōt ɔfitenti negare sicut nō ɔfitenti. ¶ Et qd̄ di ctū est de bñdictione monia liuz.s.virginū:idē est de bene dictione abbatissaz:vbi virgi nes cōiter benedicuntur: ḿ quosdā qui dicūt φ licet ali-

qua possit eē abbatissa vidua sic Paula mater Eustachi. Tamen absurdū eis videtur φ monialib⁹ bñdictis pōt ab batissa p̄eesse carēs illa bñdi ctione:sic ēt ḿ iura: ɔfessis nō dbet nouitia ɔferri in ab batissam:imo nec ɔfessa taci te nō exp̄sse.de ele.c.indēnita tibus.in p̄i.li.vj. Quia tamē qd̄ nō est ɔhibitum: ɔcessuz est:ideo videt̄ φ bñdictio ab batissaz quarūcunqz: nō re-quirat virginitatem magis q̄ abbatū: cū nō sit ita iure cau tuz sicut de bñdictione virgi-nū. Petr⁹ de pal.d.xxi. Si-militer:qz hō hēt liberaz ele-ctionem: licet per solā ɔfessi-onē sciat aliquē indignuz ad p̄elationē ad quā eligit:queẑ alias putabat dignuz:nō de-bet eligere ex ɔsciētia sibi sic dictante:qz eligēdo sciēter di gnū vel indignū:negociuz ge ritur inter ipm τ deū. Unde potest etiaz ex his que scit vt deus iudicare: ita τ in ɔposi to. Sed hoc bñ putarē:φ nō pateret̄ penas iuris : puta φ esset priuat⁹ iure eligendi:τ a fructibus per trienniū suspē-sus:qui eligeret illuz quē scit: vt de⁹indignū:ſ nescit vt ho

mo:q2 de his que scit homo vt deus:solum deū hēt vltorem:nō hoiem: ⁊ huiusmodi Pe. Quāuis aūt dimidiando ꝯfessionem nō sit ibi sacramentum: tenetur tñ sacerdos celare:q2 pars est sacramenti. Pe. ¶ Qui teneātur ad sigillum ꝯfessionis. §.vij.

d Icit Pe.de pal. dis. xxi.q.vbi supra: q ad celandum ꝯfessionez tenetur is ad quē ꝯfessio peruenit licite vel illicite mediate:vel imediate. Vñ ⁊ non sacerdos qui in casu necessitatis audit ꝯfessionē: de mortalibꝰ ⁊ venialibus. Itē interpres: quem pro se penitēs adhibet. Itē qui cāu audit. Item cui de licētia ꝯfitentis reuelatur. Itē qui se cōfessorē fingit. Itē qui latenter abscōditus ꝯfessiones audit:qd est sacrilegiū:⁊ iniuriā facit sacramēto. Itē cōfessor anteq̄ȝ absoluat:⁊ etiā qñ nō absoluit tenet celar. Itē nota q cū quis recipit aliqd sub sigillo ꝯfessionis:q̄uis ei nō fuerit cōfessus dicēs illud tñ debet ita secretū tenere:ac si hēret in ꝯfessione: nō quidēȝ rōne sacramēti quod ibi non est: ſȝ ratione promissi.si promisit illō sic celare. Pec fm Tho.d.xxi.q.iij.ar.prio.⁊ Pe.de pal. Dicūt tñ Tho. ⁊ Pe. q homo nō debet aliquid de facili recipere in confessione. Addit quoqȝ Pe.de pal.q qui tradit vl accipit in cōfessione aliqd qd non est cōfessio:videtur facere irreuerentiam sacramēto: cū nil sit eque celanduȝ eo q scitur in confessione. Similiter cuȝ quis accipit ab aliquo ꝯfilū: recomendans vt illud teneat secretū:tenetur ad celandū: ⁊ frangēs quodlibet istorum sigillorum siue secreti siue confessionis: peccat mortaliter. ¶ Ea tamē que quis recipit sub sigillo confessionis ⁊ nō in confessione: nō plus obligāt q̄ȝ si quis iurat tenere secretum aliquid. ¶ Vnde cuȝ aliquis quando iurat celare aliquod malum: quod manifestando (cum alias non possit impediri)illud malū auferetur:vt ꝓditio aliqua ⁊ hmōi: tenetur manifestare non obstante iuramento.xxij.q.i.ij.c. Inter cetera. Ita ⁊ quod accipit sub sigillo confessionis ⁊ non in confessione.

¶ Ad que se extendat sigillu3 confessionis. §. ii.

Dicit Tho. in. iiij. dis. xxi. q. iij. q directe nõ se extendit nisi ad illa que cadunt sub sacrali ꝯfessione. Indirecte aũt. nõ solum se extendit ad ea que audiuit sub cõfessione vt pctã: sed oia alia per q̃ possit peccator vel peccatũ dephendi: vt si diceret q nõ absolui eũ: vel talis (cuius ipedimentũ cognouit per ꝯfessionẽ solu3) nõ est tali vxor. Nihilominus alia etiã que in ꝯfessione dicũtur non pertinẽtia ad ꝯfessionẽ: summopere sunt celanda: tu3 pp scandalũ: tum ꝑpter pronitate3 que ex ꝯsuetudine seqtur. ad dicẽdũ audita in cõfessione. Tho. vbi. s. ¶ Pe. de pal. melius ꝓsegtur istã materiã dicẽs: q directe ꝛ principaliter petã ꝯfessa ꝛ circũstantie inquãtũ huiusmodi: vñ ꝛ psona tertia cũ qua qs cõfitetur se peccasse: cadit sub sigillo cõfessionis: licet quidã hoc negẽt de psona cũ qua quis ꝯfitetur se peccasse: qđ tñ ipse reprobat. Et qñ per locutione3 de peccatis ꝯfessis põt deueniri per se: vel per accñs: directe vel indirecte: vel per quẽcunq3 aliũ modũ in aliquam cognitionẽ: vel dubitatione3: vel opinationẽ: vel suspitionẽ de confesso: vel inquantũ per hoc põt ei euenire detrimentu3. in anima: siue in corpore: siue in fama: possessionib⁹: vl̃ amicis: vel põt ꝑpter hoc: scãdalu3 in populo generari: vel ꝯfessio magis odiosa vel minus dilecta: vel magis onerosa: vel minus p̃ciosa reputari dbet ꝯfessor ab huiusmodi locutionib⁹ abstinere. Et q2 raro vel nũq̃ põt cõtingere: gn er reuelatione pctõꝝ in ꝯfessione scitoꝝ: ꝛ nõ per aliã viam: possit sequi aliqđ de pdictis in cõuenientib⁹ q̃uis forte qñq3 nullũ cõtingat: debet multũ cauere q nõ dicat peccata audita in ꝯfessione: quã tũcũq3 generaliter loquat: vl̃ quõ dicat. Hec Pe. d. xxi. q. iij. Et magister Vmbert⁹ dicit q cauendu3 est: ne vnq̃ dicat qs: in s̃mone vl̃ alia locutione: ego audiui hũc casu3 in ꝯfessione: nec vnq̃ etiã debet dicẽ: q in illa abbatia: vel castro: vel vila: vel ciuitate in quib⁹ audiui ꝯfessiones: fiunt multa pctã ꝛ huiusmodi: qs

propter hoc credūt simplices ꝙ hoc sit reuelare ꝯfessionē: q̄uis nō reuelet per talia verba ſ; Pe. nisi ex huiusmodi locutiōe posset peccatū alicuius depbēdi. ¶ Dicēdo aūt: iste est mihi ꝯfessus sua ptā nō est reuelare: qꝛ nihil ponit in palā: qꝛ si dixerim⁹: qꝛ peccatū nō habemus ꝛc. ſ; dicēdo sibi fuisse ꝯfessum de magnis ꝛ multis pctis: hoc ē reuelare cōfessionem ſm Pe.

Bona aūt alicuius opera que ꝗs scit ex ꝯfessione: puta qꝛ est virgo: vel qꝛ nūq̄ peccauit mortaliter ꝛ huiusmōi: licet dicē: nisi qꝛ ex hoc q vn⁹ laudat de huiusmodi: q̄si alterius peccatū reueletur: cū nō laudat de codē: qꝛ ꝙ de vno dicit de alio negat: di. xxv. c. qualis. Unde si de duob⁹ cōfitentib⁹ dicit cōfessor de vno ꝙ est virgo: cēt stati suspicio cōtra aliū: ſi idē nō diceret hec Pe. de pal. Uñ ꝛ magister Umbert⁹ dicit: simpliciter abstinendū ab huiusmodi locutionib⁹: addēs ēt ꝙ cōfessor dbet caute: ne vnq̄ per aliqd genus pcti: ostēdat ꝯfitēti minorē familiaritatē: vel signum minoris dilectionis.

Alia que dicuntur in ꝯfessione nec ptā nec valētia ducere in manifestationē confitētis: puta: ꝙ i tali terra sunt bona vina: nō cadunt sub sigillo confessionis.

¶ Quid fiendū q̄n confessor indiget cōsilio sup vno casu.

n

Dicta etiā ꝙ q̄n cōfessor indiget ꝯsilio alterius: nisi habeat licētiam a ꝯfitente de psona manifestāda: debet loqui ita obscure ꝛ caute ꝛ a remotis: vt nullo modo cōsulens vnq̄ possit imaginari de persona. Uñ debet ꝯsiderare psonā ꝛ tps idoneū. Nā siquis audierit vnū clericū aduenictē: si ꝯfessor vadat subito ad interrogandū de aliq̄ simonia ꝛ huiusmodi nōne satis pbabiliter ꝛ quasi violēter hēbit ille suspicari de illo clerico: ꝛ iō in huiusmodi magna cautela est adibēda. Qd si cōfessor nesciret vel non posset casum exprimere sup quo indiget cōsilio: quin ille consultor intelligeret personā: ꝛ illa nō vult sciri: debet ire ad alium pro cōsilio: ꝙ si alium sufficientē habere nō potest: nō se intromittat. Uñ Pe. de

pal.di.xxi.q.iij.dicit si nõ pos
set cõfiteri pctm̃ ꝓpriũ nisi di
cẽdo aliquod pctm̃ per quod
manifestat̃ cõfessio alteri⁹:nõ
debet illud cõfiteri ẽt si esset
mortale:q2 sufficit tũc ꝯtritio
cũ ꝓposito cõfitendi:qñ ipse
habebit copiã talis sacerdo-
tis:cui illud pctm̃ suũ cõfiten
do:nõ manifestet̃ alteri⁹ ꝯfes
sio. Ratio ẽ:q2 fortior est obli
gatio ad celladũ: ad cõfitẽ
duz. ¶ Si quis aũt relevat in
cõfessione debita sua ⁊ credi
ta sua ⁊ huiusmodi vtrũ ⁊ qñ
⁊ an sacerdos possit alias re
velare: vide de hac materia
plene ĩ tertia pte summe. i.c.
de cõfessione ti.xiiij.§.qui in-
cipit decima.

¶ Explicit tertia pars de bo
nitate ꝯfessoris.

¶ Incipiunt.xxxvi.excõicati-
ones reservate sedi apostolice
tã a iure per ꝓcessuz.sive p
extravagantes: ⁊ breviter re-
collecte. Deinde sequunt̃ ex-
cõicationes reservate episco
pis vniuscuiusqz diocesis.

E iniicientibus ma
nus violẽtas vel te
merarias in cleri-
cuz vel religiosum
vel monialẽ vł alterã religio

sam ꝑsonã:papalis est absolu
tio si iniuria ẽ enormis. Hu
ius tñ declarationez vide in
tertia parte in.ti.xxv.de excõi
cationibus:⁊.xvij.q.iiij.c.siqs
suadẽte diabolo in decretis.
¶ De icẽdiarijs ecclesiarum:vł
aliorum locorum sacrorum:vł religio
sorum:vł cimiteriorum.est papalis
excõicatio:post fũt denũcia
ti:sz p epm̃ pñt absolui añ de
nũciationez de hac vide in.c.
cõquesti ⁊ in.c.tua nos extra
de sen.excom. ¶ De effracto
rib⁹ ꝓdictorum locorum sacrorum q
ẽt post fuerint denũciati: ẽ
absolutio papalis: sed añ de-
nũciationẽ epalis est absolu-
tio extra de sen.excom.ca.con
questi. ¶ De incẽdiarijs alio
rũ locorum nõ sacrorum.de cõsulẽ
tibus aut fautorib⁹.qui tales
nõ sunt excõicati aliquo iure
cõi.sed sunt excõicãdi. Si tñ
fuerit excõicati aliquo iure p
ticulari:puta excõicatione sy-
nodali vł cõstitutione: vel ab
hoie:⁊ si fuerũt denũciati est
casus papalis extra d sen.ex-
cõi.c.tua. ¶ De falsantib⁹ lit
teras papales:vel falsis scien
ter vtentibus extra de crimi-
ne falsi.c.durãte. ¶ De appo
nentibus manum ad corrigẽ

dum etiam minimā litteraꝫ: vel punctū minimum. in his litteris exceptis his quib⁹ est commissum: est papalis absolutio fm Hostiē. per sententiā curie latam. ¶ De hereticis fingentibus nouā heresim vel iam dānatam sequētibus. xxiiij. q. j. c. j. ꝛ. ij. extra ꝺ here. c. ad abolēdū: ꝛ nunc est casus papalis per extrauagātē. Martini quiti vt patet in processu ipsius annuali vide in prima parte in. c. ꝺ hereti. ¶ De scismaticis ꝛ precipue de sequētibus scisma Petri de luna. ꝛ successorum eius ꝛ fautorū ipsi⁹ scismatis: est papalis absolutio per ꝓcessum curie. ¶ De credētibus: receptatorib⁹: defensoribus ꝛ fautoribus hereticoꝛuꝫ: est papalis absolutio: ꝛ quō intelligātur ista nomina: vide ti. xxv. ꝺ excōmunicationib⁹ in tertia parte sum. ¶ De cōmittentibus simoniā siue pro ordinib⁹ siue pro beneficijs: vel p̄latuṙis ecclesiasticis: vel pro ingressu i religionē vel pro alijs spūalib⁹: ē absolutio papalis per extrauagātē Martini quinti: Vide de hac i. ij. pte sum. ti. ꝺ simonia. ¶ De facientib⁹ pactū vel ꝓmissionē vel recipiētib⁹ ex pacto vel ꝓmissione oculta vł manifesta aliqd: ēt puū pro aliqua iusticia vel gr̄a pro alio vł pro se i causis iudicialib⁹: seu pro litteris obtinēdis ab apostolica sede: ē papalis absolutio p extrauagātē Bonifacij octaui. ¶ De sciēter vtētib⁹ talibus gratijs vel litteris sic obtētis: ē absolutio papalis p extrauagantē Bonifacij. ¶ De piratis ꝛ qbuscūqꝫ alijs in mari depredātib⁹: ē papalis absolutio p ꝓcessuꝫ curie. ¶ De ipedictib⁹: depredātib⁹: vel inuadētib⁹ adducētes victualia seu alia ad vsuꝫ romāe curie necessaria: vł ne talia ꝺferant aut adducant ad curiā ꝛ ꝺ defendētib⁹ talia faciētes: ē absolutio papalis per processum curie. ¶ De capiētib⁹: detinētibus: depredātib⁹ romi petas ꝛ peregrinos ad vrbē romā accedētes tā cā deuotiōis q̄ꝫ peregrinatiōis: ꝛ sumētes i ca morātes ꝛ recedētes ab ipa: ē absolutio papalis p ꝓcessuꝫ ānealē qui fit i curia. Et similiter de dātib⁹ cōsiliū ꝛ fauorē ad talia supradicta faciēduꝫ: est papalis absolutio p ꝓcess-

sum. ¶ De portantib⁹ arma equos ⁊ alia necessaria ad ipugnādū christianos vel trāsmittentibus: seu galeas ⁊ naues vendenti b⁹: vl' in piraticis sarracenorū nauib⁹ gubernationē exercētibus: vel dantibus auxilium cōsiliū ⁊ fauorē in dispendiū terre sancte extra de iudeis capitulo ad liberādā ⁊ est casus papalis p extrauagātē Clemētis: ⁊ p. pcessū curie. ¶ De portātib⁹ ēt victualia ⁊ alia quecunq; mercemonia in Alexādriam vel in alia loca sarracenorū terre egypti: vel mittētib⁹ ipa vel de suis portub⁹: vt eis deferanť extrahentib⁹: vel extra bi pmittētibus aut dantibus auxiliū ⁊ fauorē ⁊ est papalis per pcessū curie. ¶ Nota tñ sicut veneti in hoc hūt licētiā. i. ii. p. iii. c. xxv. c. xxx. ¶ De portantibus predicta: vel aliquo mō predictorū: ⁊ ad hoc operātibus ad oēs terras soldano subiectas: est papalis absolutio per extrauagātē Clemē. ¶ De euntibus ad terrā sanctā ēt causa deuotiōis seu voti sine licentia sedis apostolice: ⁊ est absolutio papalis: pro ut reperit' i libro penitētiarie summi penitētiarii: qui ⁊ ipse hoc pōt. ¶ De insecutoribus cardinaliū hostiliter: ⁊ est excōicatio papalis: p. c. felicis d penis li. vi. ¶ De bāniētibus epos: vel capiētibus, ⁊ insecutoribus: vel hoc fieri mādātib⁹ aut facta ab aliis rata hñtibus vel in his dātibus cōsiliū: ⁊ fauorē vel scienter tales defendētib⁹ ē papalis absolutio: per. c. siquis: d penis i cle. ¶ De exēterātibus: vel in frusta cōcidētibus seu decoquere vl' incidere: aut ossa de carnibus euellere psumētib⁹ cuiuscūq; defuncti: vt eius ossa ad partes alias deferātur: est papalis absolutio: per extrauagantē Bonifacii. ¶ De occupātibus vel detinētibus: vl' hostiliter discurrentib⁹ per se vel per aliū directe vel indirecte sub quocunq; titulo vl' colore ciuitates: terras: loca: vel iura ad romanā ecclesiā ptinentia: ⁊ adherentibus: fautoribus ac defensoribus eorū: est absolutio papalis per processū curie. ¶ De his qui occasione sentētie excōicatiōis: suspēsionis vel interdicti late: dant licētiā eos grauādi: qui eā tulerunt vel suos imper-

sonis:rebus:vel bonis illorū quoꝝ occasione late sunt: vel qui eos obseruāt vel qui taliter excōicatis cōicare volunt nisi licentiā ipsam integre reuocēt. ¶ Similiter qui dicta licentia vsi fuerint vel ēt sine licētia hoc fecerint suo motu excōicationē incurrūt in qua si pmanserint per duos mēses:est papalis absolutio. Vide de hac in capitulo de dominis in scđa parte terne ti. xxv.c.xxiiij. ¶ De his qui cogunt aliquē celebrare in loco interdicto:vel ad audiēdū diuina cōuocāt excōicatos:vel interdictos : vel ꝓhibent eis ne moniti exeāt: ⁊ de his qui moniti nō exeūt cle.c. grauis de snīa excom. ¶ De his qui imponūt in terris suis noua pedagia vel augēt antiqua: ⁊ est excōicatio papalis per processum curie. ¶ De laicis recipiētib⁹ in romana curia litteras dn̄i pape de manu alicuius:nisi de manu dn̄i pape vel bullatorum:vel nuncij nō recipiētes de manu predictorum incidunt in eandē.

¶ Excommunicationes papales concernentes religiosos religiosasq̃.

d ¶ De clericis ⁊ religiosis inducētib⁹ ad vouendū:iurandum:vel ꝓmittendū de eligēdo apud eos sepulturā: vel vt eaȝ vlterius nō mutent iā electā: excōmunicatio est papalis per cle.cupiētes de pe. ¶ De religiosis qui absq̃ speciali licētia ꝓprij sacerdotis solēnizarēt matrimonia:aut ministrarent sacrm̄ eucharistie:vel extreme vnctionis: est excōicatio papalis ex̄ de priuile.religiosoꝝ in cle. ¶ De religiosis qui excōicatos a cānone absoluunt a casibus nō ꝯcessis: aut qui absoluūt a sententijs per statuta synodalia vel prouincialia ꝓmulgata: aut absoluūt a pena ⁊ a culpa:est excōmunicatio papalis.per cle. j.de priuile. ¶ De inq̄sitorib⁹ hereticoꝝ: qui odio:gratia:vel lucro:⁊ amore ꝯtra iustitiā ⁊ ꝯscientiā omiserint ꝯtra quēpiam ꝓcedere:vel ipsaȝ heresim alicui iponerēt:q̄ꝛ impedirent officiū suū:est excōicatio papalis:per cle.multorum de here. ¶ De mēdicantib⁹ professis qui trāseūt ad aliquam religionē monachalē excepto ordine cartusiensiū ⁊ recipi-

entibus talez scienter: est excõmunicatio papalis per cõstitutionẽ Martini factã Cõstãtie. ¶ De clericis sciẽter et sponte cõicantibus excõicatis a papa in diuinis: est excõmunicatio papalis sm̃ Hostien. ¶ Ista excõicatio tñ habet dubiuz: ex̃ de sen. excõ. c. significasti. ¶ De participãtibus in crimine ꝓpter qd̃ aliquis est excõicat⁹ aliqua p̄dictaꝝ excõicationuz: est excõicatio papalis: per. c. si cõcubine ex̃ de sen. excõ. ¶ De his qui absoluunt ab aliqua p̄dictaꝝ excõicationũ citra sedez apostolicaz: preterq̃ꝫ in articulo mortis: qui taliter absoluũtur si nõ representãt se q̃ꝫ citius possunt ei a quo p̄nt absolui: vel mittãt pro absolutiõe: reincidunt in eãdem. s. papalem excõmunicationez: per. c. eos de sen. excom. li. vj.

¶ Excõmunicationes episcopis ex iure reseruate.

E verberãtibus clericos: religiososvel moniales: seu talib⁹ manus violentas inijciẽb⁹ seu temerarias: est epalis excõicatio: si fiat leuis iniuria talibus: per. c. peruenit ex̃ de sen. excõ. ¶ De his qui initiãt ordinationib⁹ seu alienationib⁹ a scismaticis factis: est epalis per. c. ex̃ de scisma. ¶ De his qui vsurpãt de nouo vacantium ecclesiaꝝ: monasterioꝝ vel alioꝝ pioꝝ locoꝝ custodiam: seu guardiã: tituluz aduocationis: seu defensionis que ꝓprie sunt noĩa patronatus: vel ipsoꝝ locoꝝ vacantiũ bona occupant: vel regalia. i. collectã que fit ratione regis vel imperatoꝝ: seu tributuz regi debitũ: vt. c. generali. de elec. li. vj. ¶ De clericis vel monachis ipsoꝝ locoꝝ vacantium qui hoc fieri ꝓcurant: et hec excõicatio cũ priori habet: excõicatio est epalis: per. c. generali. de ele. in. vj. ¶ De his qui ab ecclesijs et vel psonis ecclesiasticis per se vel p alium suo noĩe vel alieno pro personis vel reb⁹ quas nõ cã negociationis deferũt vel deferri faciũt seu trãsmittũt: exigunt aliqd̃ pedagiũ vel guidagiuz: est excõmunicatio epalis: per c. q̃ꝫq̃ꝫ de cẽsi. li. vj. ¶ De his qui fecerũt statuta ꝯtra libertatez ecclesie: et qui scripserũt ea qui sunt potestates: cõsules: rectores et ꝯsiliarij locoꝝ

vbi dicta statuta seu etiā consuetudines edite sunt vel Sua te ꝛ qui seruare ea fecerint ꝛ s̄m ea iudicauerit:ꝛ vt qui in publicā formā redegerint iudicata: est excōicatio ep̄alis: per.c.nouerit.ex̄ de sen. exco. ¶ De rectorib⁹ ciuitatū facientib⁹ exactiones indebitas clericis:religiosis : vel ecclesijs eorū:si postq̄ fuerint moniti nō desistāt:est ep̄alis excōmunicatio: per.c. nō min⁹ extra de imu.eccle.ꝛ.c. aduersus ꝯsules. ¶ De his qui ab solutionē ab aliqua excōicationē:vel reuocatione ei⁹suspēsionis vel iterdicti extorquēt per viz vel per metū:neq̄ valet absolutio: s; incurrunt nouam excōicationē:est episcopalis excōicatio p.c.j. de bis que vi metu siue cā fiūt.li.vj. ¶ De his qui per assassinos i.quosdā īfideles qui ex falsis suis opinionib⁹de facili mittebant ad occidendū christianos ꝛ qui iterfici fecerint:vel mādauerint aliquem christianū:etiā si mors nō fuerit subsecuta:ꝛ de receptatoribus ꝛ defensorib⁹ꝛ occultorib⁹eoꝝ: est excōicatio ep̄alis per.c. ꝓ hūani de homici.li.vj. ¶ De potestatib⁹:capitaneis:rectoribus:ꝯsulibus: iudicib⁹:consiliariis:ꝛ alijs officialib⁹ qui statuta faciūt: scribunt vel dictant:per que q̄s cōpellat̄ soluere vsuras vel solutas non repetere:est ep̄alis excōmunicatio i cle.ex graui.de vsuris. ¶ De his qui occasione snie excōicationis vel iterdicti lateꝛ:dant licentiā grauandi illos qui tulerūt eas : vel suos in personis vel rebus. Hic tū casus est episcopalis vsq̄ ad duos menses ab incursione sententie: ab inde vero est papalis excōmunicatio : per c.quicunq̄ de sen. excō.li.vj. ¶ De his qui iudicāt s̄m statuta edita in fauorē vsurariorum: ꝛ qui habent super hoc potestatē: nisi statuta ipsa deleuerint. aut si ea ꝑmisserint obseruari ex̄ de vsuris.c. Ex graui in clemētinis. Vn̄ illi qui faciūt capitula cū iudeis:vt domini in communitates ꝛ cōtinentia q̄ possint fenerari:ꝛ q̄ non possint repeti in iudicio vsure extorte ab eis ꝛ huiusmodi videntur incidere in hāc excōicationem: ꝛ domini qui ea faciunt ꝛ etiā ees qui ꝯsulūt:in cle.c.ex gra

ni. de vsuris. ¶ De his qui cõ
cedunt represalias cõtra psõ
nas ecclesiasticas specialiter
aut generaliter: est epalis ex-
cõmunicatio per. c. Et si pi-
gnorationes: de in iuris & dã.
da. li. vj. ¶ De rectorib⁹ secu-
laribus: vel quibuscũq; offici
alibus eoꝝ: qui cognoscerent
de crimie heresis: aut captos
liberarẽt: vel diocesanoꝝ vel
inquisitoꝝ officiũ impedirẽt:
est epalis per. c. Vt inqsitio-
nis: de here. li. vj. ¶ De his q
sciẽter ꝯhunt matrimonia in
casibus nõ cõcessis & ꝓhibi-
tis ꝯsanguinitatis & affinita
tis: & de ꝯhentibus cũ moni-
alibus: est epalis: vt in cle. c.
eos de ꝯsan. & affi. ¶ De do-
minis tẽporalib⁹ qui subditis
interdicũt: ne prelatis vel psõ
nis ecclesiasticis quicquã vẽ
dant. vel emant ab eis: bladũ
molant: panẽ coquãt: & hmõi
obsequia exhibere ꝑsumant:
est epalis excõicatio: per ca.
eos de imu. eccle. li. vj. ¶ De
his qui impediũt quin coraz
iudicib⁹ ecclesiasticis vel lega
tis: vel ordinarijs: in causis q̃
ad eos pertinẽt. illi qui ꝯque
runtur: iustitiã possint obtine
re: excõicatio est epalis per. c.
quoniaz de immũ. eccle. li. vj.
¶ De his qui cõpellunt im-
petratores litterarũ apostoli-
caꝝ: vel alios recurrentes ad
foꝝ ecclesiasticum in causis:
que de iure: vel antiqua ꝯsue
tudine ad ipsum ꝑtinent: vel
ad desistendũ vel litigãdũ de
eis in foro suo seculari: grauã
do iudices ecclesiasticos: vel
impetrãtes seu litigantes: seu
volentes corã eis litigarẽ: vel
grauãdo ꝓpinquos eoꝝ: vel
capiẽtes res vel ecclesias ta-
lium: vel quocũq; alió modo
vt in dicto. c. qm̃ est epalis &
similiter de dantib⁹ ꝯsiliũ &
fauorẽ: & auxiliũ ad oia predi
cta in duob⁹ paraphis ꝑcedẽ
tibus. ¶ De his qui prelatos
capitula: seu alias psonas ec
clesiasticas cõpellunt ad sub
mittẽdũ laicis: vel ad alienã-
dum bona imobilia seu iura
ecclesiaꝝ: & similiter laici qui
vsurpant sibi illicite hmõi: et
si nõ distiterint postq̃ fuerit
admoniti: est epalis excõmu
nicatio per. c. hoc ꝯsultissimo
de re. eccl. nõ alie. li. vj. ¶ De
his qui fingũt fraudulẽter ali
quem casum per quẽ aliquis
iudex mittat ad aliquã mulie
rẽ pro testimonio: est excõica

tio epalis per.c. mulieres de iudi.li.vi.¶De his qui vocātur ad dirigendas moniales in electionib⁹:nisi abstineant ab his per que possit discordia nutriri:est excōicatio epalis:per.c.indēnatibus de elec.li.vj.¶De his qui grauāt clericos vel alias psonas ecclesiasticas ad q̄s spectat aliqua electio;p eo q̄ rogati seu alias inducti: eū pro quo rogabant seu inducebāt noluerūt eligere:vel ɔsanguineos eoꝝ aut ipas ecclesias seu loca beneficijs seu alijs bonis spoliando: seu alias iniuste persequēdo.c.sciāt:de elec.in.vj.et est epalis excommunicatio. ¶De his qui loquūtur secrete:vel mittunt scripturas vel nuncium alicui cardinali q̄ sunt reclusi occasione electionis pape:est epalis excōicato per. c.vbi periculum eꝝ de ele.li.vj.¶De dominis ꝛ rectorib⁹ ꝛ officialibus:qui imminente dicta electione nō seruant ipsaꝫ ɔstitutionē:per.c. vbi periculum.¶De his qui procurāt q̄ ɔseruatores daticis itromittāt de his que nō licent.a.de alijs ꝙ de manifestis iniurijs ꝛ violētijs: est excōmunicatio epalis:per.c.sta tuim⁹ de offi.dele.li.vj.¶De dominis:rectorib⁹ad regimē vrbis rome ꝛ electis et fautorib⁹: qui fecerit ɔtra cōstitutionē sup hoc factā:est epalis excōicatio per.c.fundamēta:de elec.li.vj.¶De electis magistris:doctorib⁹:vel scolaribus tractantib⁹cū aliquo ciue Bononiēsi de ɔducēdo hospitiū irrequisitis inqlinis nisi tēpus cōdutionis fuerit elapsuꝫ:est epalis excōicatio: per.c.ex rescripto:eꝫ de locato.¶De doctorib⁹ seu magistris qui sciēter illos religiosos qui dimiserūt habitū docent litteras.s.legē vel physicaꝫ est excōicatio epalis: per c.vt periculosa.ne.cle.vł mo. li.vj.¶De dominis vł rectoribus tēporalibus qui nō fecerint obseruari ea que statuūtur ɔtra i secutores cardinalium seu alicui⁹de familia eorum vel pape : est excōicatio epalis per.c.felicis:de pe.lib. vj.¶De his qui ipediunt visitatores monialiū vel canonicoꝝ:si moniti nō desistant est epalis excōicatio per cle. attēdētes de statu mo.¶De impugnātibus litteras pape

ante in coronationem eius:et est bn̄dicti pape.xi.¶De qui busdā mulieribus que beghine dicūtur et de religiosis sanctib⁹ eis in illo statu: et erāt iste certū habitū assumentes nulli obedientiā p̄mittentes nec renūciātes p̄prijs nec regulaȝ habētes:licet quibusdā religiosis spiritualiter inhererant:de her.c.ad nostrū in cle.

Nec intelliguntur sub hoc noīe ille que etiā beghine vel vestite dicūtur de penitentia beati Dn̄ici: vt patet in d̄clarat̄ione.Jo.xxij.et idē dicitur de tertio ordine beati Frācisci:immo ex illa cle.videnť dici beghine: ille excōicate que habent illos errores ibi positos:qui cū sapiant heresiȝ est hodie forte casus papalis et ē cōtra tales beghinas.¶De his qui absoluti ab excōicatione in articulo mortis:vel p̄pter aliud impedimētū nō represēntant se q̄z citi⁹ cōmode possunt ei a quo ōbeāt absolui:q2 reincidunt in eandē:de sen.excō.li.vj.c.eos qui a sententia.¶De participātibus cuȝ excōicato in crimine.p̄p qd̄ est excōicatus:dādo ei cōsilium et fauorē.c.si cōcubine extra de sen.excō.¶De his qui absoluūtur a sede apostolica vel legatis et iniungiť eis q̄ se rep̄sentēt ordinarijs vel alijs suscepturi p̄niam et passis iniuriaȝ seu alias obligati eis qbus sciēter satisfaciāt: si hoc nō faciūt cū p̄imū commode potuerūt:vel nō curauerint adimplere reicidūt in eādē sniaȝ: vt pȝ in di.c.eos.¶De his qui ɔtumaciter asserunt romanā ecclesiam nō esse caput oiuȝ ecclesiarū nec ei tanq̄ capiti esse obediēduȝ di.xix.c.nulli fas.¶De his q sepeliunt corpora in cimiterijs tp̄e iterdicti in casib⁹ nō concessis in iure.in cle.c.eos de sepul.¶De his qui excōicatos publice:aut nominatiȝ iterdictos.vel vsurarios māifestos sciēter sepelliūt i cimiterijs i ō sep̄ľ.dicta cle.c.i.eos g.¶De clericis q manifestis vsurarijs ad exercēdū fenus domos locant.vel alio titulo ɔcedūt:est excōicatio.ep̄alis: p.c.vsuraȝ de vsu.li.vj.¶De eo qui nō est elect⁹a duabus partib⁹ cardinaliuȝ et se gerit pro papa.c.lȝ ex̄ de cle.¶De monachis et canonicis regularibus:archidiaconis:deca-

nis:prepositis:plebanis:cantoribus et alijs clericis psonatum habentibus:aut etiã quibuscũq3 psbyteris qui audiunt leges vel phisicã:est epalis excõicatio:per.c.non magnopere extra ne.cle.vel mo. ¶ De religiosis qui temerarie vbicũq3 habitũ sue religionis dimittũt: excõicario est epalis:per.c.vt periculosa:ne cle.vel mo.li.vj. ¶ De religiosis qui accedũt ad studia nisi a suo prelato cũ 9silio maioris partis 9uẽtus licẽtia sibi sit 9cessa.in di.c.vt periculosa li. vj. ¶ De religiosis qui decimas debitas ecclesijs sibi appropriãt vel vsurpant:sine qui nõ permittũt solui ecclesijs decimas de aialibus familiarium:et pastoꝝ suoꝝ:vel alioꝝ immiscentiũ ipa aialia gregibus coꝝ:tales si nõ hñt administratiões et beneficia sunt excõicati:si hñt sunt suspẽsi nisi requisiti destiterint infra mensem.in cle.c.religiosi: de.deci. Et est epalis excõicatio. ¶ De monachis et canonicis regularibus nõ habẽtibus aliquã administrationẽ: qui se 9ferũt ad curias principuz sine licẽtia suoꝝ prelatoꝝ:vt dãnũ aliqd inferãt suis platis aut monasterijs: et qui sine licẽtia arma tenẽt infra septa monasterij:est epalis excõicatio per cle.c. ne in agro de sta.mo. ¶ De religiosis et monialibus pfessis et cle.i sacr. ordinibus 9stitutis:qui 9hunt matrimoniũ:de facto ẽ excõicatio epalis:cle.c.eos de 9san. et affi. ¶ De inquisitoribus heretico3 qui ptextu officij inquisitionis quibusuis modis illicite pecuniã extorquẽt. vel sciẽter bona ecclesiaꝝ ob delicta clericoꝝ fisco ecclesie applicant:nec põt absolui nisi quibus extorserint plene satisfacerint de pecũia sic extorta ẽ episcopalis excommunicatio in cle.cap.nolentes de here. ¶ De religiosis qui non seruant interdictum quod fuat matrix ecclesia siue catedralis:vt in cle.c. ex frequẽtibus de sen.excom. ¶ De religiosis qui 9fitentibus sibi nõ faciũt 9scientiã sciẽter de decimis soluẽdis:tales ab officio predicationis sunt suspẽsi:donec commode possint: faciãt eis 9scientiã:et si interim predicãt:sunt excommunicati epali excõmunicatiõe:et similiter

de religiosis qui dicunt aliqua verba vt retrahāt audiētes a solutione decimarū: est epalis excōicatio:per cle.c.cupientes de penis.¶De religiosis mēdicantibus qui domos ad habitādum vel loca de nouo recipiūt aut de nouo recepta mutāt:vel alienāt c.i.de exces.pla. lib.vj. De fratrib⁹ minoribus qui tēpore interdicti: recipiūt ad diuina.fratres vel sorores de tertio ordine sancti Frācisci:est episcopalis excōicatio.c.cum ex eo:de sen.excō.i cle.¶Jngredientes monasteria monialiu₃ ordinis predicato₄ ex̄ casus necessarios qui declarāt in ↄstitutionib⁹ suis:puta ad dandū sacramēta īfirmis:ad medendū eis.ad reparandu₃ edificia:⁊ hm̄oi:nō habita licentia a papa vel a magistro ordinis:sūt excōicati: nec possunt absolui nisi a papa vel a magistro ordinis vel ab alio cui fuerit ↄcessa talis absolutio:vt patet in bulla ipsi⁹ ordinis:cuius bulle trāsumptum vidi ego.¶ Jngredientes monasteria monialiū ordinis minor ex̄ casus necessarios cōcessos in ↄstitutionib⁹ suis sine licentia pape vel ministri ordinis:excōicationē diocesnis reseruatā incurrunt .put audiui a quibusdā fide dignis.

¶ Nota ꝙ ab excōicationibus que fiūt ab hoīe siue a iudice: regulariter nō pōt quis absolui nisi a suo excōicatore vel ab hn̄te plenariā iurisdictionem sup eum a supiori suo: nisi in articulo mortis.¶Jtē nota ꝙ fratres p̄dicatores et volētes igredi eo₄ religionē: pīnt absolui a platis ipsius ordinis: a sentētijs excōicationis: suspēsionis ⁊ iterdicti latis ab hoie vel a iure:saltē ab illis quo₄ absolutio reseruat epo.¶De materia oium supradictarū excōicationū tam pōtifici summo ꝙ̄ epis vniuscuiusq₃ diocesis reseruata₄: tam a iure ꝙ̄ per extrauagātes ⁊ pcessus curie:vide pleni⁹ ⁊ clari⁹ ac diffusius si vis videre in titulo.xxv. de cēsuris ecclesiasticis in tertia pte summe: siue cōpilate per me fratre₃ Antoninū archiepm florētinu₃.Et sic est finis omnium casuū ta₃ summo pontifici ꝙ̄ epis reseruatorum.

¶Jte₃ notandu₃ ꝙ sunt due species excōicationis.s.maio

ris z minoris: Excõmunica tio maior sp est peccatū mortale:z talis primo est separatus a deo ideo nō pōt cõicare pro aliqua vtilitate aie sue Secūdo est separat9 a sancta ecclesia.i.a cõione z pticipatione fideliū exceptis his casibus qui.s.in.iij.parte summe ti.xxv.specificati sūt. Et sunt quinqz in qbus ipse excõicatus nō pt participare qui ɔtinent in hoc versu. Pro de lictis anathema qs efficiat.

O s orare vale communio mensa negat. Qui sic intelligunt. O s.i.locutio. O rare.i. oratio cū aliis in ecclesia. Cõmunio.i.cõmunicatio sacramētor. Vale.i.salutatio. Mēsa.i.cibus z potus. ¶ Excõicatio vero minor:aliqñdo ē mortale peccatū aliqñ veniale. Sed anteqz dicatur qñ sit mortale vel veniale: nota primo qz nouē modis homo pōt incurrere excõicationē minorem. Primo qñ quis participat cū excõicato excõicatione maiori aliquo illor modorū superius dictor. Secundo qñ quis cōmittit sacrilegiū:sicut qui furat in ecclesia:vel in ea illicituz qd facit. Tertio qñ qs est publicus cõcubinarius vel fornicator. Quarto qñ quis acceptat aliquā ecclesiā a laico z illaz sic tenet vt.xvj.q.vij.c. Sigs deinceps. Quinto qñ quis est simoniacus qui est ēt excõicatus excõicatione maiori. Sexto fm quosdā cuz in bello iniusto ɔtra christianos exercet qs artē balistarū aut sagittar. Septio oppssores inopū:z paupez:publici pdones: publici vsurarii:meretrices:q oēs largo mō loqndo pūt dici excõicati pro quāto taliū oblatiões nō debēt admitti ad altare sanctum dñi.

O ctauo illor quib9 denegatur ecclesiastica sepultura: sicut sunt illi qui moriunt in torneamētis:qui dato qz penitētes moriant nō ponūtur in cimiterio: Similiter ēt dicitur de illis qui nō cõicant semel in ãno sine necessitate z cā:vt.c.ois.d9pe.z re. Nono oēs publici pctōres. O ēs autē casus supradictos ponit Inno. Ray.z hosti.z in qlibet predictor casuū pt absol uere simpler sacerdos epūs preter qz forte in simonia z excõicatione maiori. In pri

mo ergo casu.s.in participati one cū excōicatis maiori ex- cōicatione pōt homo peccare mortaliter ꝛ venialiter. Mor taliter tripliciter. Prio qñ pticipat in eodē crimine p- pter qḋ ipe ē excōicatus: dā- do cōsiliū: auxiliū ꝛ fauore ra tione cui⁹ peccatū cōmittit.

Secūdo qñ pticipat cū ex- cōicato in aliquo alio crimie mortali ab illo pp qḋ ipse est excōicatus: Sȝ in primo casu nō. qꝫ participās cum excōi- cato in eodē crimie: vt dictū est: icurrit excōicationē maio rē. sed in secūdo mō cadit tā- tū i minorē excōicationē ēt si mortaliter peccat. Tertio qñ cōmūicaret cuȝ excōicato maiori excōicatione in sacra mētis: puta accipere corpus xpi cuȝ eo vł sacros ordines: incurrit excōicationē mino- rem. peccat tñ mortaliter. In alijs āt casib⁹ supradictis: nō peccat gs pticipādo cū excōi catis. nisi pro quanto aliquis in cōtēptu pcepti: ꝛ phibitio nis facte audacter cū excōica to ꝛ ad libitū conuersaret aut i salutādo vel i comedēdo: aut in loquendo sine necessitate: aut i orādo vel cōicādo. Sȝ nota qꝫ sacerdos recipiēs ali quē excōicatuȝ maiori excōi- catiōe ad officiuȝ ecclesie: aut ad sacra: aut ad ecclesiasticaȝ sepulturā nō solū mortaliter peccat: sȝ subito est suspensus ab administratiōe ꝛ sibi est i terdictus itroitus eccłe quo- usqȝ sit absolutus: ꝛ efficitur qsi irregularis. Et si taliter interdictus moriat nō debet poni in cimiterio: nec debet pp timorē sacerdos desistere qn talē excōicatū expellat de ecclesia: qa nō excusat: rōe ti- moris: nisi talis esset timor q posset cadere in cōstantē viȝ tūc. n. ꝫm quosdam excusatur ab iterdicto. Host. aūt di- cit qꝫ beatus erit talis sacer- dos si se pparet ad martyri- um. Nota igit̄ qūo habuisti qꝫ in nouē casib⁹ homo cadit in excōmunicationē minoreȝ rōne cuius separatus est ab effectu sacramētorū ꝛ quātuȝ ad deū. Nā peccatū morta le animā separat a deo: ꝛ ex- cōicatus qūocunqȝ: est in pec cato mortali: preterqꝫ pticipā do cū excōicato maiori excō municatione in loquēdo salu tādo: ꝛ orādo cōicando: ꝛ co- medendo: in quibus casibus

fm Tho. in.iiij. disti.xviij.q.ij.ar.iiij.hō nō peccat mortaliter nisi pp cōtemptum dato q excōicationē incurrat:iō qui est i peccato mortali quōcunqz aliter est excōicatus:et quātū ad ecclesiā est separatus ab effectu.i.a gratia et sacramētis:qr nullus qui est in peccato mortali:cuz sit in dispositus pōt ꝯsequi gratiam spiritus sancti. Potest tamē itrare ecclesiā stare in officio diuino:et etiā cū alijs in alijs pticipare.sz nō pōt pacē in ecclesia recipere:cū par ipsa sit loco cōionis sed hec oia plenius habenf i decretis:et decretalib⁹:et i sūmis:iō cū expeditvidere qre diligēti⁹ i ipis.

¶ Postq̄ ille qui vult cōfiteri dixit ex se ea que voluit de peccatis suis:si nō dixit sufficiēter:qd quasi sp accidit:interrogandus est plene de his que nō dixit put videbit fore expediēs. Si vero modicū vel minus dixit:potes interrogare fm ordinē infra positū:videlicet primo de decē pceptis:postea de vicijs capitalib⁹:nō āt oēs de omnib⁹: sed de illis que solēt in talib⁹ reperiri:et nō solū d istis peccatis interrogādi sunt: sed et d oib⁹ circūstātijs peccator put supra satis ostēsum est. Nō tn̄ ē necesse d q̄libet peccato mortali oēs circūstātias pdictas ꝯfiteri sz solū illas:q trahūt peccatū i aliā speciē q s.hēt specialē deformitatē oppositā alicui preceptor. Sed et de numero peccatorū mortaliū.s.quotiēs mortale peccatum cōmissum est in quali bet peccatorum specie:diligēter interrogandum est.

¶ Incipit prima pars d modo interrogādi penitētes a confessore secundum decem precepta legis.

¶ Primum preceptum continet tria captula.

¶ Vnū cole deuz.Circa hoc primū preceptū sic potes interrogare:et primo de votis.

¶ De votis primū capitulū.

n Ota secūdum magistrū sniarū in.iiij.di.xvij.q.votū ē testificatio q̄daz pmissiōis spōtanee q̄ fit deo: et d his q̄ dei sūt:et fieri dz. Vel breui⁹ fz Tho. fa fe. q.lxxxviij.ar.j. Votū ē pmissio deo fcā de aliq̄ qd sit deo acceptū ad qd redeūt tria. s. deliberatio volūtatis:

propositum: ⁊ promissio. Vl
timuz oriť ex scđo: fm ex pri-
mo. ¶ Si trāsgressus est seu
omisit implere aliqđ votū li
citū: ⁊ si aduertēter cū posset
est semper mortale: ⁊ totiens
quotiens frāgit. Secus si ex
obliuione: vel q͞z nō poterat:
vt ifirmus ieiunare ⁊ hmōi.
¶ Si vouit se aliqd mali fa-
ctuꝝ vt vindictā: vel maioris
boni impeditiuū: vt nō ingre
di religionē: hoc est mortale:
⁊ sine aliqua dispēsatione dꝫ
illud infringere. ¶ Si nimis
tardauit iplere ꝓpter quod a
memoria excidit oino: vel ve
nit ad statū nō valendi iple-
re. cū prius potuisset: mortale
videť. Idē qñ dimisit ꝓposi-
tuꝫ implendi cū tñ posset: ali-
as mora implendi votuꝫ qñ
sibi nō ꝑstrit tp̄us non videť
mortale: nisi mora eēt valde
nimia: ⁊ nisi ex hoc ei imine-
ret periculū nō valendi iple-
re: vt de voto ingrediēdi reli
gionē: cuꝫ tñ nō haberet cau
sam legitimā. cogentē dilati-
onis: tūc ēt est mortale. ¶ Si
fecit votum de re licita: vt de
elemosina: ieiunio ⁊ hmōi: sꝫ
ob maluꝫ finē: puta vt possit
facere vindictā: adulterium ⁊
huiusmodi: mortale pctm̄ est
nec teneť illud implere. ¶ Si
fecit votuꝫ abstinētie ⁊ hmōi
⁊ dubitat vtrū possit implere
vel nō: ⁊ sine dispēsatione vel
cōmutatione supioris cū pos
sit faciliter recurrere ad cuꝫ:
vel ad ꝯfessorē suū pro ꝯsilio
frangit: mortale videť. ¶ No
ta tñ ꝙ viri pñt irritare vota
vxoꝝ. s. abstinētie: peregrinati
onis: elemosine: ⁊ accessus ad
talem locū: ⁊ maxime votuꝫ
elemosinaꝝ si nō hñt nisi do
teꝫ: absqꝫ alia superioꝝ dispē
satione: ⁊ si fiat talis irritatio
etiaꝫ sine cā rōnabili a viro:
ainmodo nō teneť vxor iple-
re talia vota. ¶ Dubiū est de
voto hierosolimitano: q͞z hoc
in fauorē fidei emittiť. De
irritatione votorū impuberū
⁊ filiorū familias ⁊ religiosoꝝ
vide in scđa parte summe ti.
xi. c. ij. §. vj. ¶ Si habēs votū
castitatis vel religionē intrā
di: ⁊ matrimoniū ꝯxit: morta
le est ⁊ nō pōt ꝯsumare illud
absqꝫ mortali pctō: q͞z adhuc
pōt illud iplere. ⁊ dēt ante cō
sumationē mrīmonij. Post
ꝯsumationē vero reddere te
netur debituꝫ ēt interꝑtatiue
petenti. Sed exigēdo sp pec-

eat mortaliter. Unde consulen dum esset ei petere super hoc dispensationē a papa sed sm Guil. posset etiā epus dispēsare nisi esset talis ptinens τ obseruās ipm. ¶ Si fecit votum stultū τ irrationabile: vt ieiunare in dñica die: vel nō pectinare caput vel lauare in sabbō: τ hmōi mortale nō ē: sz phibendus est illud iplere.

¶ De transgressione voti.

¶ Et nota q̄ a trāsgressione votoꝝ pōt de iure communi τ psuetudine. pfessor absoluere q̄z nō est de casib⁹ reseruatis. Sed de dispēsatione τ commutatione votoꝝ: nō pt se intromittere sine spāli cōmissione diocesanoꝝ: vel alterius qui possit illā dare. Episcopi aūt in oībus pnt cōmutare vel dispensare nisi in voto castitatis vel religionis τ trib⁹ votis peregrinatiōis. s. hierosolymitani: ad sanctū Jacobum: τ ad limina aplorꝝ. i. Romā: in quib⁹ votis. papa vel summ⁹ pniarius soli dispensant: vel commutant. ¶ De votis habes in secūda parte. summe. ti. xi. per totum ibi vide.

¶ De superstitionibus. c. ij.

Si fecit ip̄e vel fieri fecit aliqd̄ maleficiuz: seu iuxta vulgare malias. i. facturas in qbus semp fiūt occulte vel manifeste demonū inuocationes: qd̄ semp ē mortale τ dignū morte corporali. ij. p. sūme. t. xij. c. i. §. xij.

¶ De incantationibus.

¶ Si fecit vel fieri fec̄ vel pcurauit aliquā incantationez cū sacramētis vel sacramentalib⁹ ecclesie: vt aqua baptismali: vel oleo sancto τ hmōi ob sanitatē vel aliā causam: ē mortale τ grauissimū. in. ij. p. summe. ti. xij. c. i. §. fi. in fine.

¶ De adoratione creaturarꝫ.

¶ Si adorauit aliquā creaturam faciēdo orationē ad eā: vt ad lunā: solē: τ stellas cum primo apparēt τ huiusmodi est mortale peccatum.

¶ De diuinationibus.

¶ Si fecit vel fieri fec̄ aliquā diuinationē ad inueniendū furta: vel ad sciendū occulta: vel futurum qd̄ sibi ptingere potest: est mortale.

¶ De arte notoria.

¶ Si didicit artē notoriam: vel vsus est ad sciēdū aliqua vel si vsus est arte nigromātica: mortale est: τ si hēt librū

in ducendus est: vt eum com burat: alias nō est absoluendus: sicut est liber Almades Scriforas et alij libri cōburēdi sunt qz mortale est vti eis vide in.ij.p.sūme.t.xij.c.j.§.x.

¶ De constellationibus.

¶ Si ex cōstellationibus vel planetis sub quibus natus est aliqd indicauit determinate de cōuersatione eius. Idez si ex phisonomia. Credere.n.hominē ex fato: vel cōstellatione vel cōplexione cogi ad bonū vel ad malum: est hereticuz.

¶ De sortibus.

¶ Si vsus est sortibus diuinatorijs qđ est mortale: ex leuitate autē veniale. Si dedit aliqd turpe vxor viro ad comedēdū vel alteri: vt amaret eaz vel fecit: vel dixit aliquid turpe ad huiusmodi ē mortale. Et interrogandū est qđ fuit illud.

¶ De incātationibus.

¶ Si fecit vel fieri fecit aliquā incantationē ob sanitatē ꝯsequendaz: et qñ hoc fit sciendo esse ꝓhibitū: est mortale cōiter. Qñ vero ex simplicitate fieret putādo esse bonas orationes: dicitur veniale. Sz si nollet in futuz abstinere: negāda est ei absolutio: qz ex obstinatione et malicia videtur esse mortale: et interrogandū est de verbis quibus vtunt et de obseruantijs q̄s addūt.

¶ De breuibus.

¶ Si fecit vel fieri fecit vel vsus est breuibus: que cōiter sunt supstitiosa ex verbis: vel carta in qua fuīt: vel mō iponendi: vel portādi: vel tpe scribendi: et inuēta supstitione earum: imponendū est q̄ cōburāt et si nollent: nō sunt absoluendi: qz tūc est mortale. Si vero putabāt talia esse licita tāq̄ orationes veniale videt.

¶ De obseruationibus tēporum.

¶ Si obfuauit vnā diē magis q̄ aliam: in nō incipiēdo aliqd tanq̄ malum: vt dies egyptiaticos: vel diez in quo occurrit decapitatio scti Ioā. baptiste: vel diē assensiōis in colligēdis herbis et huiusmodi: veniale videt qñ ex simplicitate hoc fit: siue scribēdo aliqua vel portādo ad suspēdendum in aliquo loco. Si vero hoc crederet anio obstinato: tūc mortale eēt talia obfuaē.

¶ De somnijs.

¶ Si obseruauit somnia faciēs aliquas orationes et obseruationes et postea ex his q̄

somniat volēdo de futuris ꝛ occultis iudicare: ꝛ ꝑnuncia re.mortale est alias autē sine obseruatione adiūcta:nimis adhibere fidē somnijs:pctm̄ est ꝛ si et se nō sit mortale.tñ periculosum est:q2 sic dyabo lus multos decipit.❡ Si ex effusione olei de lucerna vel eratitatione aliquaꝝ auiū:vel vlulatu canū:vel magnitudine ꝛ ꝯtinuitate ventoꝝ:ꝛ hu iusmodi existimauit aliquid mali euentuꝝ qḋ fatuum est. ❡ Si existimauit mulieres ꝯuerti in gattas: vel alia aia lia:ꝛ ire de nocte ꝛ sugerē san guinē pueroꝝ ꝛ hmōi:qḋ est impossibile:nisi deo:ꝛ iō fatu um ē credere.❡ De hac ma teria.s.diuinationū:incantati onum ꝛ omniu3 superstitio- num vide luce clarius in de- cre.xxvi.c.i.per totum.

❡De blasphemia multiplici dei ꝛ sanctorum.c.iij.

Si blasphemauit deū videlicet dicendo eū nō esse iustū ꝛ oia in iuste disponere:ꝛ eē accepta torē personaꝝ: vel nō videre que fiūt vel nō curare de ac- tibus hominū: vel ꝑditores: vel sine merito. punire ꝛ fla- gellare eu3:vel nō posse istud vel illud facere:ꝛ hmōi:qōli- bet hoꝝ est mortale:cū aduer tit:qḋ dicit ꝛ intelligit.❡ Si blasphemauit deū vel aliquē sanctum:que ꝓprie dicit̄ ma ledictio:vt maledictus sit.ꝛc̄. vt fit ex ira : sp est mortale:si aduertit ipsa verba.

❡Scḋ3 pceptū de iuramētis ꝛ piurijs.ꝛ hēt.c. duo. Ca.i.

Et iures vana per ip3

Primo de piurio:si iurauit i aliqua curia corā iudice mēdaciose:morta le est ꝗūcūq3 alias haberet insta3 cām. Et qui inducit ad hoc aduertenter: vt iudex:ad uocat⁹:ꝓcurator: ꝛ huiusmo di:mortaliter peccat.❡Si iu rauit etiā ex iudicium in cōi s̄mone quacūq3 ex cā vel le- uitate:vel vtilitate: vel iocosi tate:vel qualicūq3 mō.nō so- lum ad sancta dei euāgelia:ꝛ per corpus christi ꝛ sanctoꝝ: sed ēt per fidē:per deū: si de- us me adiuuet:per virginem Mariā:per crucē:per animā sua3:ꝛ huiusmodi:hoc semꝑ est mortale qñ aduertit se iu rare : ꝛ falsum dicere:ꝛ toti- ens quotiens sic iurando ad uertit.❡Si iurauit aliqḋ pro

certo: de quo dubitat vtrum sic sit:mortale est:ꝑcipue iu rando in iudicio.¶ Si iurauit ꝑpetrare aliqd qd ē mortale:vt facere vindictā: nō dimittere ꝯcubinā: seruare iniusta statuta:tenere secretam iniquā ꝯiurationē:mortaliter peccauit : nec debet illud seruare.¶ Si iurauit tenere secretū aliqd qd est tractatū in consilio:vel aliud qd nulli est nociuū:si aduertenter manifestat:peccat mortaliter ipse ꝛ qui stimulat eū ad manifestandū: sciens illud esse secretū.¶Si iurauit ꝯuare statuta alicui⁹ ciuitatis:vel vniuersitatis: aliquid sciēter ex illis statutis trāsgrediēdo:peccat mortaliter.Si tñ aliqd statutum est abrogatū per ꝯriā cōsuetudinē:q2 quotidie p oēs fit ꝯrium ꝛ diu: nō videt̃ periurus:si nō seruat illud:eo ꝙ nō habet vi statuti. di.iiij.§. leges.¶Si iurauit p aliquē modū opprobriosum per dei mēbra:vel sanctoꝝ: vt faciūt ribaldi : mortaliter peccauit: q2 blasphemia reputat̃. xxij. q.j.c.siquis per capillū.¶Si promisit se aliqd factuꝝ licitum:si nō intēdebat obseruare:mortaliter peccauit.Si aūt tem intēdebat obseruare:sed veniēte termino quo ꝺꝫ ipse re nō seruat,ꝓmissum:cuꝫ tñ posset:licet cum icomoditate sua:peccauit mortaliter : nisi ille cui ꝓmisit: ante terminū relaxet iuramentū:qd facere pōt si ꝓmissum:in illi⁹ vtilitatem tñ cedat. Nam si in vtilitatē alioꝝ:vel in honorē dei ꝛ sanctoꝝ:nō pōt ille relaxare:sꝫ ad epm vel papā ptinet relaxatio vel. cōmutatio. Si autē nō pōt implere:excusat̃ a peccato pro tūc:cū nō pōt. ¶Si quis ēt ꝓmittat cū iuramēto se aliquid factuꝝ qd nō est alicuius iportantie bo ni vel mali:vt mater de verberādo filiū. vel de bibendo: vel nō ꝛ huiusmodi vī venia le.iuratio ꝛ piuratio.¶Si iurauit sine cā rōnabili pro qui buscūq; minimis: dicēdo ēt veritatē:veniale est:nisi faceret in ꝯtemptū: ꝛ inducēdus est vt abstineat:ꝓpter periculum periurij.¶Si induxit aliquem ad iurandū:quē omnino credebat falsū iuratuꝝ mortaliter peccauit.nisi esset iudex hoc faciens ex officio suo:ſm iuris ordinem.

¶ De adiuratione .c. ij.

d E adiuratiōe: que est inducere aliquem ad aliqd faciendū: ob inuocationez alicuius rei sacre vel diuini nois. Et si est per modū coactiōis intēdēs euz obligare per modū iuramēti ad aliqd faciendū: vt ad supiores τ alios in quib⁹ nō hēt potestatē: est mortale. sicut adiuratio Caiphe ɔtra dñz. Ad sibi subditos vero ē licita: co casu quo liceret eis pcipere. aliter nō τ tūc adiuratus tenet illud facere: vel dicere: alias eēt mortale: sicut trāsgressio precepti. ¶ Si adiurauit prelatos: vel socios: vel iferiores per moduz depcationis: intēdens inducere adiuratū per reuerētiā diuini nois vel alicuius rei sacre ad aliqd boni faciendū: nō est maluz: vel vēiale. Si leuiter fit: τ sine cā τ adiurat⁹ nō faciēs illud: nō peccat Tho. sa se. q. xc. ad primū. ¶ Si adiurauit demōes per modū precis: vel ad sciendū aliqd ab eis vel aliqd obtinēdū auxilij: est mortale: nisi qs faceret ex familiari ɔsilio spūs sancti: vel nisi ex quadā simplicitate: querēs ab obsessis a dyabolo. Sz per modum coactionis: licet eos adiurare ne nobis noceāt. ¶ Si adiurauit creaturas irratiōales ne dyabolus eis vtatur in nostrū nocumentuz: licet. Si autē fit vt demō operetur in eis: mortale est: vt incātatiōes serpentiū. ¶ Si in cantilenis τ turpib⁹ fabulis miscuit deū τ sanctos: τ in narrationib⁹ turpib⁹ τ amatorijs: est mortale. alias veniale nisi faceret in contemptum dei.

¶ Tertiuz preceptū de obseruatione festorū continet duo capitula primum .c.

f Abbata sctifices. Mz quantū ad determinationem diez: istud preceptū est de iure positiuo. ideo hic annectere pōt de ieiunijs ecclesie: τ de auditiōe misse. ¶ Primo ergo si fecit aliqd manuale opus diebus dñicis τ alijs festis preceptis ab ecclesia ex͂ casuz necessitatis: qz mortaliter peccant: si per notabile spatiū. Secus si fueret aliqua pūcta. ¶ Si vero ex necessitate: videlz qz hostes expectant: vel veniūt inūdationes aquarū: τ hmōi: tūc liceret remouere blada τ su-

pellectilia ꝛ huiusmodi Ray. ꝛ debent obseruari de vespere ad vesperā.i.de sero ad serum: de ↄse.di.iij.c. ꝑnūciandum. Hic requiritur magna prudētia in ↄsulēdo. ¶ Si vēdidit vel emit dieb⁹ festiuis nisi comestibilia de die in diez: vt panē: vinū caseum: carnes ꝛ hmōi mortaliter peccauit: si per modū negociationis: nisi in cāu magne necessitatis. In nūdinis tn̄ exquo prelati ecclesiaꝝ tolerant: si nō dimittunt audire missaz ſꝫ Pe. de pal. videt̄ posse excusari: qui mercātur in dieb⁹ festiuis.s.a peccato mortali. ¶ Si fieri fec̄ aliquod ꝑdictoꝝ a suis filijs: discipulis: suis: laboratorib⁹ sine necessitate: peccat mortaliter mandans ꝛ exequēs. ¶ Si tn̄ mandās seu magister: vel patronus nō hēt necessitatē ipe sed discipulus ei⁹: vel seruus: vel rusticus hēt necessitatem: ita q̄ aliter non posset viuere: vel q: si discipulus nō obedit aliqn̄ magro in hmōi diebus vendēdo: vel faciēdo aliquod exercitiū ei⁹ artis pro quo tpe nec iste nec alius de illa arte vult ↄducere euz secū: ꝛ aliud exercitiū nescit facere. videtur ipse excusari. Nā si in obsequium ecclesiaꝝ pauperculaꝝ aliquādo licet aliqd laborare dieb⁹ festiuis ſm doctores: quāto magis licet pro sustētatiōe vite ei⁹ in necessitate. Tutius tn̄ esset eligere aliquā artez si posset. Similiter de scriptorib⁹ pro ꝑcio ꝛ ↄficientibus instrumēta tpaliū ꝛ indicātibus ꝛ faciētib⁹ longas dietas nō cā cupiditatis: ſꝫ necessitatis q: nō bene aliter pōt fieri Barbitonsorib⁹: chirugicis: ꝛ huiusmodi: medicinalia autē semꝑ licet facere ꝛ medicari: ꝛ talia vēdere Papa Eugenius dispēsauit cū barbitosoribus vt laborare possint per duas horas noctes in vigilijs magnoꝝ festoꝝ.ij.parte sūme ti.ix.c.vij.§.iiij.in fine. ¶ Si ꝑ totum diē festum vacauit ludis: venationibus: aucupijs: choreis: ꝛ alijs vanitatib⁹ mūdi. Frequēter.n. in his occurrunt mortalia pctā: ꝛ si de se ista non sint mortalia. ¶ Q̄ etiā mortale peccatū dieb⁹ festiuis cōmissum sit grauius: ꝛ iō de hmōi ↄfitendum est.

¶ De auditiōe misse diebus dominicis ꝛ festiuis.

s I nō audiuit totā mis-

sam diebus illis:sed omisit vel ex contemptu:vel ex cupiditate lucrandi:vel causa eundi ad solatium vel ad conuiuia:seu ex negligentia:vel ignorantia crassa mortaliter peccauit:et toties quotiens dimisit. Idem si audiuit: sed non totam dimittendo notabilem partem:de conse.di.j.c.missas Secus vero est si modicam partem misse dimisit.¶ Quod autem quis audiat in parrochia sua vel alibi missam propriam de die:vel aliam audiendo: vel non intelligendo verba:vel non audiendo: quia submisse dicit:vel audiat alibi seu a concubinario vel symoniaco: et huiusmodi: vel non symoniaco:et concubinario:exquo prelati non prouident super hmoi:non videntur simplices sollicitandi:sed dimittendum conscientijs eorum:vbi talia abundant secundum Pe.de pal.et Guil.durand. ¶ Dimittentes vero auditionem misse ex infirmitate: vel ex tali occupatione quam non possunt dimittere vt fuire infirmo:vel alia iusta de causa: puta qui manent in castris:excusantur.¶ Excusantur etiam puelle:que dimittuntur a parentibus domi:non tamen euntes ad choreas. Vidue etiam que manent in domo clause per menses non excusatur. Secus si per dies quindecim: vel per mensem et huiusmodi.

¶ De obseruatione ieiuniorum.c.ij.

Si quis dimittit ieiunia ecclesie: vt quadragesime.iiij.temporum: et vigilias festorum christi: ac sanctorum que de precepto sunt. post.xxi. annum:peccat mortaliter: nisi habeat causam legitimam cum excusantem:vel saltem existimet se habere:puta cum est satis debilis vel videtur sibi etiam:propter quod credit non posse ieiunare sine notabili corporis detrimento:licet secundum veritatem possit: talis non videtur de facili condemnandus de mortali:exquo paratus erat obedire precepto:si credidisset se posse:aliter est mortale:et totiens quotiens dimisit aliquem diem ieiunij:quia quilibet.n. dies:est sub vno precepto.Sed ante.xxi.annum inducendi sunt iuuenes ad ieiunandum.Etiam interrogandum est hic de numero dierum:quos dimisit: et qua de causa.¶ Si vero notabiliter anticipauit horam comedendi:puta circa horam tertiam: sine causa legitima:non est ieiunium.vnde et mortale.Hora autem com

grua:est circa nonam. Tarda re autē post nonā nō est vitium:nisi fiat ex superstitione. ¶ Si cū ieiunauit ex statuto ecclesie vel ex voto:vel ex iniūctione confessoris:comedit de sero frustum panis:vel de plurib⁹ fructib⁹:aut ↄfectioni b⁹ vel de vno genere tm̄:sȝ in magna quātitate:ieiuniū fregit.an.ij.p.summe.ti.vj.c.ij.§.viij. ¶ Si vero aliqd cōfectionū sumit in pua quantitate nō soluit ieiuniū:nisi fieret in fraudē ad nutriēduȝ. Sed si mōdo aliquid fructuū p̄ modū medicine.ne.s.vinū laudet stomachū:nō videtur eē malū. ¶ Pōt aūt qs in die plures bibere sumpto pradio: ꝛ nō frangit ieiuniū nisi fiat in fraudem:vt dictuȝ est. ¶ Debiles ꝛ multum laborantes: itinerantes : peregrinantes : nutrientes:pauperes:ꝛ huiusmodi quomodo ꝛ quando a ieiunio excusentur:vide plenius i.ij.p. sūme ti.vj.c.ij.§.vj.

¶ Quartum preceptū de honore parentū:ꝛ habet duo capitula. Caplm̄ primum.

H abeas in honore parētes. Quere prio. si dixit verba contumeliosa:vel obprobriosa parenti b⁹:mortaliter peccauit:ꝛ multo magis si verberauit: ēt leuiter. Idem si parētes irrisit. ¶ Si blasphemauit: vel male dixit ipsis defunctis ꝛ viuis. ¶ Si nō obediuit eis i licitis ex cōtēptu:peccauit mortaliter:ēt i puis reb⁹. Sec⁹ si ex negligētia i reb⁹ nō multi pōderis. Si nō ꝓuidit necessitatib⁹ eoꝝ:cū posset: mortale ē. ¶ Si nō ipleuit legata facta ab eis ad pias cās:sȝ multuȝ distulit pp icōmoditatē:cū tn̄ posset:peccauit mortaliter vide i.ij.p.ti.j.c.xxj.§.iij. ¶ Si nō reuerēter se hūit: sed ↄtēpsit: vł dure locut⁹ ē. vł ꝓuocauit ad irā:vł nō supportauit eos: vł diligēter nō ꝓuidit:vēiale ē.

¶ De gubernatiōe fāilie.c.ij.

S i nō ꝓuidit magnis necessitatib⁹ victus:ꝛ vestit⁹ filioꝝ: vxoris: suoꝝ cum posset ex auaritia: vel crudelitate: mortale ē.aij.d.c.si qs. Idē si pp hoc illegitimos filios misit ad hospitale:vł suos q sibi bn̄ seruiebāt. ¶ Si nō adhibuit diligētiā ad hoc vt boni eēnt:ꝛ mādata dei ꝛ ecclesie obseruēt: vt ĉ ↄfessiōe:cōione: auditio

ne misse: de honestate et huiusmodi et si notabilem in hoc commisit negligentiam: non curando vel non corrigendo mortale est vel veniale grave. ¶ Si dixit uxori verba contumeliosa: vocando scortum et huiusmodi: vel verberavit asperE sine causa rationabili sed ex iniuria mortale est. Secus si alias ei dura et aspera verba loquitur. ¶ Si uxor contendit cum viro in licitis rebus nolens obedire et ex hoc provocans eum ad blasphemandum deum vel sanctos: vel ad aliud grande inconveniens mortale. committit si est occasio data ad hoc. Si vir permittit uxores facere plurimas vanitates aut ornatus vel tripudiatus et huiusmodi: et alia multum provocantia ad lasciviam: mortale videtur. Si vero non sit multus excessus veniale videtur. ¶ Mater que mittit filias ad choreas et alias mundi vanitates: et non ducit ad missam: confessionem: et communionem: non videtur posse excusari a mortali. ¶ Si dominus vel domina non providit necessitatibus corporalibus suorum et ancillarum: et infirmos mittit ad hospitale et non curat de necessitate vel bonestate vite eorum vel non dat eis habilitatem ad confitendum communicandum: audiendum missam cum possit: vel faciat in festis laborare mortale est in quolibet horum. ¶ Si nimis dure: vel nimis: remisse alias se habent in gubernatione familie: in quo omnes delinquunt etiam perfecti: communiter veniale est di. xxv. c. qualis.

¶ Quintum preceptum de homicidio. Cap. unicum.

Non occisor eris. Et n primo querere: si occidit extra ordinem iuris aliquem voluntarie: vel preter intentionem a casu: dando operam rei illicite: ut in ludo notorio: sic ad faxa: vel etiam rei licite: sed non adhibendo debitam diligentiam: ut proiciendo regulas de tecto mortale est: et casus episcopis reservatus. Idem si ex necessitate evitabili et etiam inevitabili ad quam pervenit ex culpa: puta quia adulter est inventus a viro mulieris adultere: quod ut mortem evaderet eum occidit. Interrogandum est de causa homicidii. ¶ Si iudex occidit aliquem innocentem secundum iura: vel aliquem nocentem sed preter ordinem iuris: vel secundum processum ordinarium sed non habens legitimum dominium vel habens potestatem: sed non ex iusticia: sed ex vindicta: vel avaricia: vel

crudelitate:ꝛ est casus episcopalis nisi in vltimo pūcto i.ij. pte sum.ti.vij.c.viij.§.i.¶Si mulier grauida quesiuit aborsum per medicinas vel labores vel per aliū modū: etiā si nō sequatur effect⁹ est mortale in ea:ꝛ in quocūqꝫ ꝯsulente ꝛ operāte ad hoc:nō tñ est casus ep̄alis. Si vero sequitur effectus:ꝛ puerperiū erat formatuꝫ in vtero:homicidiū est in ea ꝛ cooperāte ꝛ ꝯsulēte:vnde casus ep̄alis est. In aliqbus etiā locis si nō sequitur effectus per synodales cōstitutiones:est ep̄alis: ꝛ alicubi est excōicatio.¶Si occidit mater filiū vel filiā sponte ad occultandū crimen suū: grauissimum est: ꝛ multo plus si nō baptizatū.¶ Si pater filiam vel frater sororē fornicantem:si vir vxorē:pp adulterium si vxor viꝝ pp odium vel amorē ad aliquē aliū:si filius patrē vel matrē ex ira vł auaricia:vel fratrē frater:grauissima sunt ꝛ digna magna penitēria ꝛ ep̄o reseruata. Et nota ꝙ ep̄i solent cōiter eos mittere qui ire pñt pro casu homicidij ad penitentiarios curie ad terrorē incutiēdum. Si tñ nolunt:possunt absoluere tales per se.vł per alios.iō pape nō reseruat⁹.¶Si mater:vel nutrix suffocat filiū vł filiaꝫ quē tenet iuxta se: in aduertēter opprimēs:mortale ē propter negligentiā ꝛ est ep̄alis.¶ Si mulier grauida preter intentionē abortitur:si cōmisisset ibi notabilē negligentiam: puta qꝛ nimis saltauit: vel qꝛ nimis inordinate laborauit: vel ꝑpter inordinatas lasciuias nō esset absqꝫ pctō mortali. Idē in viro vł alio percutiente eaꝫ vñ hoc sequitur. Secus vero si nō esset in causa.¶ Siqs ēt nō occidit. tñ mutilat aliqd mēbruꝫ: vel reddit inutile alteri ex ordinē iuris: vel vulnerat : vel alias percutit aliquē ex iniuria:peccat mortaliter. Idē si iniuste icarcerat:vel tenet per violentiā:ne liber possit abire.nisi faceret per punctū tpis ad impediendū maluꝫ ei⁹. Si clericuꝫ ēt habentē tantū primam tonsurā:est excōicatus. ¶ Siquis verbo vel mādato.s.mādando:psuadendo:cōsulendo: ratificādo vel incitādo: cooperat aliqd predictoꝝ vel morrē:vel corporalem le-

sionem: peccat mortaliter. etiam si nō sequaṫ effectus. Sȝ si sequitur effect⁹ grauius est ⁊ si pcussus vel incarceratus ⁊ hmōi esset clericus: vel religiosus: in quolibet predictoꝝ casuū pcutiens: vel includēs: est excōicatus: nisi esset plat⁹ eius: qui hoc faceret cā correctionis. Et vbi in pdictis .s. mandato: cōsilio: cooperatione vel facto: si esset enormis iniuria facta clerico vel religioso: nō pōt absolui citra sedē apostolicā: vel legatū vel summū penitentiariū. Secus vero si nō eēt enormis iiuria. ¶ De huiusmodi mā habes diffuse in tertia parte sum. ti. xxv. c. j.

Enormis iniuria dicit̄ qn̄ ad mutilationē mēbri: seu effusionē sanguinis magnā .s. per vulnus illatū: pcessuȝ fuerit. Aut si in epm̄: vel in abbatem ꝓpriuȝ manus violenta iniecta sit vt. c. cū illoꝝ. extra de sen. excō. Aut .n. dicit̄ enormis arbitrio boni viri ex circunstantijs locoꝝ: tēpoꝝ: personaꝝ: vt insti. de iure natura li. §. atroc. Uel si est facta religioso: q̄r nō absoluitur talis citra sedem apostolicā vel legatuȝ eius: vel ei⁹ summū penitentiariuȝ: secus vero est si nō esset enormis. ¶ Siqs interfecerit vel mādauerit: vel fecerit interfici aliquem christianum per assassinos: etiā si non sequatur effectus: est excōmunicatus ⁊ depositꝰ omni gradu: ordine ⁊ dignitate seculari: vel ecclesiastica. Similiter receptor ⁊ defensor huiusmodi assassinoꝝ. c. pro humani: de homi. li. vi. ¶ Dicūtur assassini quidaȝ heretici: vide de hoc in. iij. parte sum. ti. xxv. cap. xxxvj. ¶ Siqs desiderat mortem alteri⁹ deliberata ratione in maluȝ alteri⁹: siue ex odio siue inuidia siue ex auaricia. vt habeat ei⁹ bona: vel ex luxuria: vt aliaȝ accipiat. vel ex superbia: vt in platione succedat: vel ex accidia: ne habeat cām siue laborem gubernādi eū: vel vt sit magis liber: ⁊ nō habeat corripientē in quolibet hoꝝ est mortale. Secus āt si hoc desiderat ne ipsemet vel ille deū āpli⁹ offenderet: vel ne peior efficeret aut ne bonis psonis vel ecclesie dei noceat. sicut tyrāni. ¶ Si vero qs ex ipatiētia ⁊ ira percutit seipsuȝ iniuriose: peccat mortaliter: ⁊ si clericus sit: est

excõmunicatus. Secus si ex zelo deuotionis ad reprimẽdam carnem vel tẽtationes: Nõ tñ licet abscindere aliqd membrũ:alias peccaret mortaliter ⁊ efficeret irregularis: ⁊ si eẽt clericus esset excõicatus. ¶ Si occidisset vel vulnerasset aliquẽ in loco sacro:eẽt sacrilegiũ ⁊ ecclesia violata. ¶ Si per violentiã: etiã si sit officialis eduxerit malefactorem vel debitorẽ de loco sacro:vel fecerit capi eũ:peccauit mortaliter. ¶ Si fecit vel fieri fecit torneamẽtũ:vel aliud spectaculuз vbi sit periculuз vite: mortale peccatũ est.

¶ Sextũ preceptũ de luxuria actuali ⁊ specieb⁹ ei⁹.c.vnicũ.

n On mechaberis. Luxuria actualis que cõmittit extra matrimoniũ:semp est mortale peccatum in oib⁹ spẽbus suis: que oẽs hic ponũtur: qꝛ distincte oportet eas ꝯfiteri: vel iterrogare ꝯfitentes si a seipsis nõ dicũt. Nullo tñ mõ necesse est interrogare de his oibus: nisi necessitas cogat: ne quis adiscat qđ nescit:sed ꝑut conuenit personis que ꝯfitentur Et cuз habeẽ vltima species: non est vltra descendendum ad alias particulares circumstãtias nõ necessarias:⁊ cauto ⁊ honesto modo interrogãduз est. ¶ Si cognouit solut⁹ solutaз que dicit fornicatio: ⁊ si est meretrix.vel sua sua vel alterius : vel vidua:⁊ ẽt si tales induxit ad peccatũ. ¶ Si tenuit ꝯcubinã ⁊ quanto tpe: qꝛ vltra fornicationeз: est ibi scandalum ꝓximoꝝ qꝛ publicum:licet sit fornicatio. ¶ Si virginẽ deflorauit eẽ matrimoniũ:qđ dicitur stuprũ.⁊ si seduxit caз ꝓmittendo ducere in vxorẽ:cogẽdus est in foro ꝯscientie. vel ducere cã in vxorem sibi:vel eaз dotare si põt: ⁊ iniuriatus est parẽtib⁹ eiusdẽ:si hoc nescierũt. ¶ Si ipse solutus cognouit vxoreз alterius:vel ipse vxoratus cognouit solutã.qđ dicit adulteriũ:⁊ est duplex qñ vterqз est ꝯiugatus. ¶ Si intulit violẽtiam alicui qđ dr̃ raptus:⁊ si ꝯtra voluntatẽ parentũ:grauius est. ¶ Si intulit violẽtiã nupte vel virgini:vł moniali: grauissimũ est. ¶ Si cognouit ꝯsanguineã suã: vel ꝯsanguineam vxoris sue vsqз ad quartũ gradum ꝯsanguinita

tis vel affinitatis.ꝛ dicitur in cestus.¶ Idē de muliere que permittit se cognosci a cōsanguineo viri sui.¶ Si cū moniali scelus est opatus: vel cū habēte pfessionem castitatis ꝛ dicit sacrilegiū. Idem si mulier cuꝫ clerico: religioso: prelato ordinato:ꝛ huiusmōi. ¶ Si cognouit cōmatreꝫ vel quā tenuit ad baptismū filiaꝫ spiritualē vl chrisma: vel quā audiuit in ↄfessione:ꝛ dr̄ icestus vel sacrilegiuꝫ. Idem de muliere que cū cōpatre se miscuit voluntarie.¶ Si per se metipsum vigilans ꝛ voluntarius se polluit:ꝛ dr̄ molicies. siue manib⁹ ppriis vel aliis modis. De modo nō est interrogandus.¶ Si cum masculis opatus est turpitudinē: vl femina cū feminā: vel vir cuꝫ muliere extra vas debitum:ꝛ dicit vitium sodomiticū. Si cū brutis operat⁹ est nephas: ꝛ cū quib⁹:ꝛ dicit vitiū bestialitatis.¶ Si dieb⁹ festiuis aliquod hoꝝ opatus est q: grauius est. Scdm aliquos vero necesse est ↄfiteri hmōi circūstantiā: q: mutat spēciē peccati. Si in ecclesia vel in loco sacro aliqd predictoꝝ cōmisit qd dr̄ sacrilegiū:ꝛ per hoc violat eccla: ꝛ si istud cēt manifestū esset recōciliāda ecclesia.¶ De peccatis vero q̄ cōmittunt in cōiugio.s.tactib⁹ꝛ actib⁹ in honestis ꝛ osculis ac verbis ꝛ hmōi dicetur ifra in.c.de luxuria.¶ Nō.tn̄ q̄ de iure cōi petā luxurie nō sunt resuata epis: nec pro aliquo illoꝝ est lata snīa excōicationis a iure: sꝫ cōiter per sinodales ↄstitutiōes epoꝝ: aliquos ex dictis casib⁹ sibi magis reseruāt: vt incestū: sacrilegiū scilicet cuꝫ monialibus Aliqui vero epi: victiū bestialitatis. Alij etiā: vitiū sodomiticuꝫ:ꝛ quedā alia in quib⁹ est lata snīa excōicationis per synodales ↄstitutiōes. Et ideo quere in diocesibus in quib⁹ audis confessiones.

¶ Septimū pceptuꝫ de furto nō faciēdo:ꝛ d̄ vsura q̄ diuersis modis fit:ꝛ hēt.c.viij.c.j.

Furtū nō facies. De vsurpatiōe rei aliene que in hoc pcepto ꝓhibet. Nota q̄ in oībus ifra scriptis spēb⁹ est mortale peccatū:ꝛ tenet ad restitutionem ei a quo res capta est. Q d̄ si ille ignorat vel nō inuenit: pau

peribus erogāda est: ꝛ nō so-
lū qui accipit. sed ēt heres ei⁹
si tn̄ de bonis ei⁹ ad eū perue
nit. ca. michael. ex̄ de vsuris.
¶ Circa vsurā quere primo: si
mutuauit pecuniā numeratā
vel aliqd eoꝝ q̄ vsu cōsumun
tur: vt frumētū: vinū ꝛ oleū ꝛ
hmōi: itētione aliqd recipiēdi
vltra suū capitale: ꝛ istud pluſ
q̄ð accepit tenetur restituere.
¶ Si mutuauit sup pign⁹ rei
mobilis puta vestis: eq ꝛ hu-
iusmōi: vel immobilis: vt do
mus: agri ꝛ hmōi: ꝛ iterim ac
cipit vsū fructū pignoris. duꝫ
alius tenuit pecuniā suā: vsu-
ra est. ¶ Excipit tn̄ casus q̄n
gener accepit possessionē i pi
gn⁹ a socero suo quousqꝫ dat
sibi dotē: ꝛ sustinet onera ma
trimonij nutriēdo vxorē suaꝫ.
extra de vsuris. c. salubriter.
¶ Si posuit pecuniaꝫ penes
mercatorē vel artificē: cū intē
tione aliquid percipiēdi vtili-
tatis. licet non fiat pactuꝫ de
hoc: sed ponit i discretiōe ei⁹
volēs in oi casu capitale suuꝫ
saluū: vsura est sed si vult ita
participare de damno sicut
de lucro: tunc licet etiam cuꝫ
pacto: ꝛ in hoc solent etiā of-
fendere mulieres de dotibus
suis: ꝛ dicuntur vulgariter de
posita. sed vsura ē ca. pleriqꝫ
xiiij. q. iij. in tex. ꝛ glo.
¶ De soccedis animalium.
¶ Si in soccedis animaliuꝫ
pecorum: bouum ꝛ huiusmo
di ita paciscitur vt capitale sit
saluum. est vsura: sed si non
est saluum: sed nimis graua
tur vna pars: nō est vsura: sꝫ
iniusticia. ¶ Si in emptione
fructuū terre vel aliarū rerū
ex eo q̄ ante p aliquos men-
ses q̄ꝫ recipet fructus: vel ali-
as res soluit preciū: ꝛ pp hoc
emit minus iusto p̄cio: vt si
valebat decē emit pro noueꝫ
vsura est. Sec⁹ si faceret hoc:
qꝛ verisimiliter pōt etiam mi
nus valere. q̄ꝫ illud quod sol-
uit videlicet octo.
¶ De vēditione ad terminū.
¶ Si vendidit ad credenti-
am seu terminum pannos la
neos: lineos: de serico: vl' alia
quecunqꝫ: maiori precio q̄ꝫ
ad contantos: quia si vendi-
dit sic plus iusto precio rōne
dilationis: vsura est. Si vero
non vendidit plus iusto pre-
cio: sed non vult facere ita bo
num forūꝫ ei sicut illi qui dat
pecuniam numeratam sibi:
nō est vsura Tho. in opuscu-

lo.lxxvij.ꝛ extra de vsuris.c. naviganti ꝛ. c.in ciuitate tua.

¶De cambijs.

¶ Si fecit cambia ꝛ si minu ta:puta de vno floreno aureo ad monetam:vel ecõuerso ac cipiendo aliquid ẜm commu nem cursuꝫ:non est illicitum. ¶Si fec̄ cãbia realia ꝑ lr̄as de loco ad locũ ꝛ ñ ficta:ẽ lici tũ.moderatũ lucrũ.¶ Si fec̄ cãbia q̄ vulgariter dñr sicca: ꝑ venetos a libre d̄ grossi vsu ra ẽ:qꝛ realiter ibi ẽ mutuũ ꝛ sub spe lucri. Hec frequẽtãt florẽtie. ¶ Si tutor vel cura tor pupilloꝝ:vl̄ ꝓcurator ꝛ fa ctor cuiuscũqꝫ:pecuniã pupil loꝝ vl̄ patronoꝝ dedit ad vsu rã i vtilitatẽ illoꝝ.vltra pctm̄ mortale cõmissuꝫ i casu quo illi nolit vel nequeãt restitue re:qꝛ illi q habuerũt vtilitateꝫ pricipaliter tenẽt:ſꝫ nõ restitu entib⁹ illis:tenetur ꝓcurator: tutor.ꝛ curator ꝛ huiusmodi. ¶ Si quis emit agrum vel domum multo maiori pre cio q̄ᷓ valeat intendens ꝙ vẽ ditor reemat ab eo deducens hoc in pactum ꝛ ipse inte rim fruct⁹ recipiat:vsura pa liata est.

¶De mutuantibus sub spe. ¶Si quis propter pecuniaꝫ mutuatam aliquando petit: vel sperat principaliter habe re ab eo aliqd̄ obsequꝫ vl̄ vti litatẽ:q̄ pcio possit estimari: vt opa laboratoꝝ.vl̄ bonũ ad colledũ terras:vel mutuatio nẽ iumẽtoꝝ:vel aliqd̄ donuꝫ vel vt ꝓcuret ei officiũ:vl̄ bñ ficiũ ecclesiasticũ vl̄ seculare: vl̄ ꝙ dei sibi ꝑꝑ hoc plus de fructib⁹ terre eius quã colit: vsura ẽ.Et qñ ꝑꝑ hoc nõ ab eo cui mutuauit:ſꝫ ab alio vt a dño vel a cõitate recepit vti litateꝫ exinde debet illud pau peribus erogare.

¶De accipiẽtibus ad vsurã.

¶Si quis accipit mutuo ad vsuram non ad prouidendũ sue necessitati:sed vt det ipse ad vsuram:vel ludat: vel ali as male vtatur:peccat mor taliter. hec vide in.ij ꝑarte summe ti.j.c. viij.§. vltimo. Idem si eum inducit:qui ali as nõ erat feneraturus. Pe. de pal.

¶De facientib⁹ statuta in fa uorem vsurarioꝝ.

¶Si fieret statutum in ali qua ciuitate vel castro vel lo co ꝙ vsure soluãtur: vel ꝙ so lute non possint repeti: aut re

petite non debeāt restitui: excōicati sunt qui faciunt huius modi statuta ⁊ qui iudicāt secundum ipsa. Unde illi qui faciunt capitula cum iudeis. vt domini ⁊ cōitates continētia ꝙ possint fenerari: vel ꝙ non possint repeti in iudicio vsure extorte ab eis ⁊ huiusmodi videntur incidere in hanc excommunicationē: domini vero qui hoc faciūt ⁊ ciues qui hoc consulunt extra de vsuris in cle.c.ex graui.

¶ Capitulum.ij.

d E emptione vero denarioꝝ mōtis vt florētie: vel ipꝛestitoꝝuꝫ vt Venetijs: vel locoꝝ vt ianue: q: aliq ponūt ꝯtractū eē vsurariū: alij vero nō.s.ꝯriū tenētes iō nemini cōsulas vt faciat cōtractū: factū vero si potes iducere vt post mortē ipsius vel vnius alterius finiat: vel satisfaciat cōitati: vel det pauperibꝰ: bonū erit. Si vero nō vult adherēs opinioni cōtrarie: nō facile cōdemnes: q: in huiusmodi scōꝫ doctores. non est precipitanda sententia. De his ⁊ alijs supradictis hēs in scōa pte summe. ti.j.c.xj. de vsuris.

¶ De fraudulentia que multis modis cōmittitur.c.iij.

d E fraudulētia q̄ fit: vl i rei suba. vēdēdo vnā rē pro alia vt vinū liphatū pro puro: carnes pecudinas ꝓ castratis: cera ⁊ aromata cū alijs mixturis vel in q̄ntitate. dādo mēsuras ⁊ pōdera diminuta: puta vncias nouē ꝓ libra: vel i q̄litate: vt reꝫ prauā pro bona: vt pānū: ferrū coriū: aromata: aialia defectuosa: fructꝰ ⁊ hmōi: ⁊ in his si notabilr dānificauit proximū. peccauit mortaliter ⁊ tenet ad restitutioneꝫ. ¶ Si parū nec plus intendēs: venialiter: ⁊ pauperibꝰ eroget. ¶ Si vēdidit rē aliquā multo maiori pcio q̄ valebat scōm cōmunem estimationē illiꝰ tpis aduertēter. peccauit mortaliter: ⁊ tenet ad restitutioneꝫ: si ꝓximꝰ notabiliter ledit. secus si parū. Idē si emit minori pcio q̄ valeat ex ignorātia vēditoris. ¶ Si fraudauit iustas gabellas ⁊ pedagia. tenet cōitati restituere: si multū vel ēt parū sed tū intēdes multum: mortale est de hac materia vide in.ij. pte. summe.t.j.c.xiij. §.vj.⁊.vij. ¶ Dn̄i qui grauāt

subditos in collectis iniustis. tenet ad restitutionē: ⁊ qui di stribuūt pstantias sciēter gra uātes aliquē vltra debitū: te netur pro dānis. Et de hoc hēs in tertia parte.ti.iij.c. iiij.

De falsificatione.c. iiij.

Si qs falsificauit ali qd istrumētū: vel fal so sciēter vtitur: vltra mortale tenetur ad omne dā nū qd ide seqtur. Si quis falsificauit litteras papales: vel falsificatis sciēter vtitur: est excōicatus: cui⁹ absolutio pape reseruat. Si qs ex fal sa cā suggesta qua expssa nō obtinuisset beneficiū qd rece pit: licet nō sit excōicat⁹: tn̄ te net ad restitutionē ei⁹ qd sic recepit seu ad renūciatiōē bn̄ ficij vl resignationē ⁊ hmōi. Siqs falsificauit monetas vltra peccatū. tenet ad restitu tionē. Idē si falsis sciēter vti tur ⁊ ēt ipē q hmōi fuit dece pt⁹. Siqs falsat mēsuras vl pōdera ciuitatis vel cōita tis: vel falsis sciēter vtit: vltra mortale tenet ad restitutionē ⁊ omniū dānoꝝ ide seqntiū. Siquis falsat litteras pla toꝝ vel sigilla vl alioꝝ: vltra mortale tenetur ad satisfactio nē omniū dānoꝝ ide sequēti um. Idē de falsificāte libros vl alias scripturas i dānū ali oꝝ. Et nō q; ꝯ falsificātes istrumēta vel lras vl alia i ali qb⁹ locis lata est snia excōica tiōis. p ꝯstitutiōes sinodales.

Excōicatio papalis.

Si qs i bullis papalib⁹ ap ponit: vel remouet vnā; litte rā vel pūctū scdm Hosti. est excōicatus excōicatiōe papa li q fit in curia(nā in iure cōi nō hētur) ⁊ hoc si bulle hēnt vigorē. Nā si expirasset ea rū valor: puta q; erat gra ad tps ⁊ expirasset. si totū rade ret n̄ icurreret qs excōicatio nē: nec i aliq̄ penā Ricard⁹.

De iniusticia que fit in iu dicio. Cap. quintum.

De iiusticia vero q̄ fit a iudicib⁹ assessoris: aduocat) pcuratorib⁹ ⁊ notarijs ⁊ d qb⁹ dn̄t iterro gari. dicetur ifra. Si offici alis qcūq; dat iniustā sniam sciēter vl ex ignorātia crassa ⁊ supia: tenetur pti lese ad sa tisfactionē ois dāni: nisi satis faciat ille: p quo ē lata snia: ⁊ similiter assessor vel ali⁹ q ad hoc coopat: ⁊ peccāt oēs mor taliter aduocat⁹ ⁊ pcuratoꝛ

qui scienter defendit iniustaz cām. ❡ Si obtineāt similr te neē pri lese ad satisfactionē iso lidū. si nō satisfaciat cliētulus. Idē si pdidit iustā cāz ex ignorantia crassa vel negligentia. ❡ Accusator ꝛ testis sciēter ꝓcedētes ꝯ aliquē falso teneē ꝺ oī dāno ipsi accusato ꝛ peccant mortaliter.

❡ De furto. c. vj.

f Qgs rē aliquā occulte īvito dño: nō solū si ab stulit ab extraneo: sꝫ ēt filiꝰ parētibꝰ: vxor viro: seruꝰ dño: discipulus magrō: sociꝰ socio: ꝯsanguineꝰ consanguineo. furtū est: si ē qd notabile dānū: vñ ꝛ mortale. ꝛ tenetur ad restitutionez. Secus si qd minimuꝫ: vt aliquos fructꝰ ꝛ ꝗtrinū ꝛ hmōi. ❡ Si reȝ sibi mutuatā retinuit: vł aliā rē alteriꝰ veniētē ad manꝰ eiꝰ nō restituit furtū fecit: nisi ille tm̄ dē hēret ꝺ suo certitudinaliter: qd nō vult restitueē. ❡ Si inēta. q nō habeē ꝓ dṙelicto nō restituit: sꝫ sibi retinuit. Et si post iqsitionē nō repiaē cu ius sunt inēta: dēt pauperibꝰ erogare: alias eēt pctm̄ mortale: nisi ipsi vt i digēti darēē. De thesauris inētis: multū statur cōsuetudini. de hac mā vide i. ij. pte sūme. t. j. c. xv. §. ij. ❡ Si vsus est pignore: ad sui vtilitatē. ꝯ dñi rei volūtateȝ. ❡ Si vsus ē re cōmodata ad alium vsum ꝗ̄ fuerat cōmodata: vł re deposita sine licentia ꝺponētis: nisi ꝓsumat dñꝫ rei esse ꝯtētuꝫ: teneē de hmōi vtilitate. ❡ Si religiosus dedit de bonis monasterij sine lnia supioꝛ: habita vel ꝓsumpta. Idē si aliqd occulte recepit vł retinet qd ē mortale ꝛ ꝓprietariꝰ. ❡ Si ꝑlatꝰ expendit bōa eccłe i turpes vsus deputata reparationi eccłe vel pauperibꝰ: vł bōa mōasteriorum: peccat mortaliter. ❡ Si aliqs scipit a religiosis aliqd sine cā rōnabili: vł ꝓ turpitudine: vel lucri acqsitiōe: vł cā amicitie ꝛ parentele sine aliqua indigentia.

❡ De sacrilegio quod committitur circa res sacras. c. vij.

d E sacrilegio qd est circa res sacrās. ❡ Si ipo fuit vel dedit sup hoc cōsiliū: vt iponerētur collecte clericis siue ecclesiasticis psonis nō habita lnia a romāo pōtifice: ꝛ si secutus ē effectꝰ vltra mortale: teneē ad restitu

tionem.⁊ nisi post admonitionem desistat:est excommunicatus. ¶ Si fecit vel fieri fecit statuta contra libertatē ecclesiasticam: vel consuluit fieri. vltra mortale tenetur de damnis factis:estq; excommunicatus ipse:necnon scriptores ⁊ iudicantes scd̄m ea. ¶ Si vsurpauit patronatuz de nouo alicu⁹ eccl'e vacantis vel mōasterij: vel locorū piorū: vel bōa ipsorum locorum vacātium: est excōicat⁹. ¶ Si abstulit res sacras vel calices ⁊ paramēta d̄ loco sacro aut rē sacrā d̄ loco nō sacro ⁊ furās i ecclesia res nō sacras. ¶ Si effregit locum sacrum vt portas ecclesie: vel locum religiosum. vel portas cōuentus: vltra peccatū ⁊ obligationē ad restitutionez.tenet̄ de iniuria ⁊ de dāno:⁊ est excōicatus: ⁊ ante denūciationē pōt absolui a diocesano. Post denunciationē vero.solū a papa vel penitentiario.c.conquesti.extra de senten.excōi. ¶ Si fecit incēdiū studiose in loco sacro vel religioso: idē iudiciū est sicut de effractores vbi supra per idē.c.puenit. Incendiarij autē aliorum locorū: de iure cōi non sunt excōicati. In aliquibus aūt locis sic: per synodales cōstitutiones. ¶ Si legata facta ecclesijs vel alijs pijs locis aut pauperib⁹ non soluit itegre.⁊ si nimis differt ex negligētia vel auaricia qz ē ei icomodū: peccat mortaliter: nisi ipossibilitas cuz excuset: ⁊ alicubi est excōicatio synodalis vide in.ij.pte.summe ti.j.c.xxj.§.iij. ¶ Si clericus recipit beneficium simoniace: vltra vitium simonie.omnes fructus illius beneficij: furtiue accipit ⁊ tenetur ad restitutionem. ¶ Si prelat⁹ ecclesie ex dolo vel lata culpa amittit bona ecclesie:tenet̄ ad restitutionem. ¶ Si non dedit laicus decimas vbi consuetum est dare:tenet̄ ad restitutionē.

¶ De rapina violenta.c.viij.

Rapina est quando res iniuste aufertur ⁊ per violentiam. Si rem alterius rapuit: vltra mortale ⁊ restitutionem ad quam tenetur: debet etiam petere veniaz si commode potest de iniuria violenter illata. ¶ Si qs est pirrata pdās in mari quoscūq; indifferenter: vltra mortale ⁊ restitutionē ad quā

tenetur. est excommunicatus papali excõicatione: vt p3 per processum qui fit ãnuatim in curia ɔtra huiusmõi. Secus vero ẽ de illis: qui faciũt hoc precise: ɔtra illos cũ qbus habent bellũ. ¶ Si qs est depredat⁹ romipetas vel eũtes vel redeuntes ab vrbe roma vel depdatus est portãtes necessaria ad vsum curie est excõicat⁹a papa. ¶ Si in bello iniusto depdatus est ẽt inimicos vltra mortale ꝛ restitutionez: nõ dẽt absolui: nisi disponat in illo ꝛ in omni alio iniusto nũq̃ se reperire. ¶ Si in bello iusto abstulit ab amicis sicut faciũt stipẽdiarij: vel ab ecclesijs inimicoꝝ. tenetur restituere. ¶ Si inuasit hostiliter: vel discurrit per terras eccle: vltra pctm̃ ꝛ restitutionẽ: est excõicatus excõicatione papali: per pcessũ curie annualez.

Nota ꝙ oẽs dãtes ɔsiliũ ad aggrediẽdũ huc summendum aliqđ bellũ iniustũ sine quoꝝ cõsilio nõ fuisset factuz vel fieri nõ poterat: tenentur insoliduz de oib⁹ dãnis inde secutis. hec Ray. ꝛ alij. ¶ Si participauit in crie rapine vł furti vel alteri⁹ iniuste dãnificationis in aliquo infrascriptoꝝ modoꝝ: qui ɔtinẽtur in his versib⁹. Iussio: ɔsiliũ: cõsensus: palpo: recursus. Participãs: mutus: nõ obstãs: nõ manifestãs tenetur insoliduz idest in totuz de omni dãno secuto quousq; ifti. qui passus est: satisfactuz sit. Intellige tñ hoc cũ distinctione: videlz ad primũ versuz de tali iussione vel ɔsilio: vel ɔsensu coopationis. vel palpo. i. adulatiõe vł recursu. i. receptione latronuz vel reꝝ ablataꝝ: tali dico adulatiõe ꝛ recursu ꝙ sine huiusmodi nõ fuisset facta rapina vel dãnũ: alias nõ tenetur nisi inquãtũ peruenisset ad euz de re rapta: vel de quãto dãno fecisset cũ suis: vel quãtuz plus fuisset factũ pp aliqđ p̃dictoꝝ ab eo factoꝝ. ¶ Quãtũ ad fm versum nota ꝙ nõ obstans. nõ manifestans: ꝛ ẽt mutus: tenẽtur qñ sunt officiales ꝛ pñt ipedire dãnũ ꝛ nõ faciũt: alias nõ tenẽtur ad restitutionẽ: licet peccent si pñt impedire dãnũ ꝛ nõ faciunt Tho. ii. iiij. di. xv. q. i. ar. v. q. iij. Item sa se. q. iij. vij. Pe. ꝛ Alber. ¶ Itẽ etiã plura dicit vel plura de his referunt sup

c.sicut dignus de homicidio. ¶ Quantu ad participationē istō fieri potest multipliciter. Uno modo cooperādo cū alijs ad rapiēn. ꝛ tūc ad illud tenet qd recepit: vel damnifi cauit si nō fuit in cā principa li vel quasi. Secūdo modo recipiēdo per viā doni de ra pina: ꝛ ad illud tenetur qd re cepit. Tertio modo per con sumptionē rapine: vt vict⁹ ve stit⁹ ꝛ huiusmodi: sicut famuli raptoꝝ: ꝛ famuli vsurarioꝝ qui habent oia de rapina vel vsura ꝛ teneť ad illud qd ꝯsu munt. Quarto mō per do tationē vt marit⁹ qui sciebat soceꝝ nō habere nisi bona ra pta ꝛ vsuraria: nō pōt recipe re dotē: ꝛ si recipit teneť resti tuere. Si aūt filia remanet vidua tenetur restituere dotē qꝛ de alieno est: ꝫ si nesciebat esse: tūc diuersa est opinio in ter doctores. vtrū teneať ma ritus ei⁹ vel filia: sed filia vide tur teneri. Quinto per em ptioneꝫ rei rapte vel furate ꝛ si sciēter fecit ob sui vtilitateꝫ vltra mortale. teneť ad restitu tionē si inuenit dñm rei: si ve ro nō reperit pauperibus ero gare teneť: vel preciuꝫ eius ēt si iaꝫ consumpsisset. Si vero ignorāter siue ignorantia iu ris siue facti: a peccato pōt ex cusari sed qñ scit: teneť ad re stitutionē si nōdum distraxit etiā sine pcio petito a dño rei sed repetat a vēditore si pōt. Ideꝫ de oibus qui successi ue emerent reꝫ hāc nisi prius distraxerint illam rē: qꝛ bona fide distraxerūt. vēdendo: nō tenent ipsi: ꝫ emens eā. De hac materia vide in.ij.p.sum. ti.j.cap.xij.§.xi.ꝛ.xij. Iteꝫ ti.ij. c.j.§.viij. ¶ Qui impedit aliū iniuste a ꝯsecutione alicui⁹ of ficij: vel beneficij vel officij ec clesiastici vel secularis: vbi si bi erat iam ius acquisitū: te netur ad satisfactionem talis dāni. Si autē nōdum erat si bi ius acquisitū ꝫ erat in via acquirēdi: tenet ad arbitrium boni viri q̄ntū pōt illud dānū in ipso dubio estimari. Si militer ꝛ qui deijcit iniuste ali quem ab obtento iuste: vel ali ter ꝓcurat eijci. Secus cum iuste ꝓcedit Tho. sa se.q.lxij ar.ij.ad.iiij. ¶ Qui infert dā nuꝫ qd in spe restitui nō pōt: vt mutilatio mēbri cum quo ille lucrabať: videlicet manuꝫ in scribēdo: virginitatē alteri

auferēdo precipue per violentiam ⁊ seductionē:morte inferēdo alicui qui suo labore nutriebat familiā: tenetur satisfacere ad arbitriū boni viri. ¶ Qui sciēter dādo ad vecturam:vel vendēdo equū clandicantem:vel aliter nociuū ⁊ nō illi indicādo: vnde emptori vel cōductori sequit nocumentū:tenetur satisfacere de hmōi ad arbitriū boni viri. ¶ Si mulier suppōit sibi alienū partū:vel ɔcepit de adulterio nesciēte viro:tenet viro de oibus expensis factis filio putatiuo ⁊ ɔsanguineis.idest filijs vel alijs heredib⁹ de bis bonis que puenerūt ad eam Non tñ tenet mulier illa:manifestare factū cū periculo vite sue Ray.sed quō agen.fit: vide in scd'a parte sūme. ti.ij. de restitutionib⁹. c.vij.§.iiij. ¶ Si existens camerari⁹ siue thesaurarius cōitatis:qui vulgariter dicitur camerlēgus: seu notarius seu aliqd̄ habēs officiū pro quo est sufficiēter salariatus: ⁊ nihilominus ab his personis cū quib⁹ exequitur officium suū:puta faciendo cedulas ⁊ hmōi aliqd exigit:vsurpatio est: nec puto q̄ excuset eum consuetudo licet nec a rapina. Propter hoc enim statuūtur salaria:ne petat ab illis: vñ ⁊ peccat ⁊ debet pauperib⁹ erogare. Hoc dico q: difficile esset dare tale quid ꝓprijs personis cum quid modicū sit:ar.xiiij.q.v.c. non sane. ¶ Si cuz pecunijs cōitatis quas hēt in deposito negociatur: ⁊ si qd cuz eis lucratur per ɔctus vsurarios tenetur restituere vsuras ei a quo accipit. Si vero per cōtractū licitū videt teneri cōitati:saltē pro parte.vel partez paupibus erogare. ¶ Si qs ingressum in religionē bonā educit: vel per violentiaz. vel per ɔsuasiones:vltra peccatū mortale cōmissum: est excōicatus cū violentiā infert pso ne.⁊ tenetur illū vel aliū inducere ad religionē in satisfactionem.vel tenet ipse ingredi si nō habet impedimentū sm Pe.⁊ Jo. De eo vero q omnino intēdit igredi religionē; s; nōduz ingressus reuocatur per aliquē ab illo proposito. idem dicūt quidā:qñ.s.nō est cā iusta:puta q: in illa religione male viuitur:s; et cā irrationabili.hec in.scd'a pte sum

me ti.ij.c.ij.§. primo.

¶ Octauum preceptū. Non eris testis iniquus.c.j.

d Mendacio. Si dixit mendaciū pnicio sum.i. q̄ sit p̄ honorē dei:vt in his que sunt fidei:vl' dānum notabile pximi spūa le:vel tēporale:mortale est s̄z Tho.fa se.q.cx.ar.iiij. Verbigratia. Si dixit fornicationē vel vsurā nō esse peccatuz mortale. Si negat qd̄ ipe vel alius dēt dare pximo suo q̄ ipse nouit:ꝛ huiusmōi. Si dixit mendaciū in iudicio interrogatus a iudice piurus est:ꝛ mortaliter peccauit s̄m btūz Thomā.fa se.q.cx. ¶ Si dixit mendaciū in ꝯfessione de necessario ꝯfitendis:mortale est. Idē si in p̄dicatione studiose mortale ē:nisi ex surreptione vel subita locutione imp̄meditate. ¶ Si psona que dicit mendaciū etiā officiosum est psona auctoritatis ꝛ magne reputationis seu pfectionis: posset per accidens tale mēdaciū esse mortale. si inde sequeref graue scandalum in mentib' hominuz. ¶ Si dixit mendaciū iocosum.i.cā solacij:vel officiosum.i. ad vtilitatem aliquam ꝯsequendā spiritualem aut tpalem sine nocumento alterius: semper est veniale peccatum. Tho.scd̄a scd̄e.q.cx. ¶ Si dixit falsū testimonium cōtra aliquem in iudicio: vel accusauit iniuste: vltra mortale peccatum tenetur de omni dāno leso ꝛ etiam ad restitutionem fame vt scilicet dicat se falsum dixisse s̄z postq̄ȝ ille ē punit' nō teneł pp periculuz qd̄ ei imineret.

¶ De detractione.c.ij.

d Etractio est per quā aufertur fama alterius ꝛ multiplr. ¶ Si quis imponit alteri aliqd falsum quod sit notabile: mortaliter peccat: ꝛ tenetur ad restitutionez fame: nisi ex hoc immineret ei magnū periculum Thomas scd̄a scd̄e. q. lxxiij. arti.ij.ꝛ.q. lxij.ar.ij. ¶ Si ad peccatum alterius quod narrat:addit aliquid notabile: vltra peccatum tenetur ad restitutionem fame:si illud dictuz iportat ifamiaz. ¶ Si petm̄ alteri' mortale cū esset occultuz ad diffamandū manifestauit alijs:peccauit mortaliter:ꝛ teneł ad restitutionem fame in quantuz potest: nisi illud cri-

men postea per aliā viaȝ esset publicatum. ¶ Si peccatū alteri⁹ occultū manifestauit nō intendēs diffamare: vel alias nocere: ſȝ ex quadā loquacitate non videt̄ mortale: nisi per accns videlicȝ. si ex hoc sequeretur diffamatio illi⁹: puta qȝ audientes publicāt. ¶ Si accusauit in iudicio vel denūciauit prelato: crimē alteri⁹ non zelo iustitie. sed maliuolentia: peccauit mortaliter: ſȝ ad restitutionē fame non tenet̄ seruato ordine iuris. ¶ Si fecit libellos famosos. i. cedulas siue scripta: in detractionē alterius ponēs in loco publico vt legant̄: aut cantiones: ꝛ hmōi mortaliter peccauit ꝛ tenetur ad restitutionē fame. Si peccatum alteri⁹ etiā manifestuȝ narrat ex odio. ꝛ intētione nocendi: peccat mortaliter: ſȝ ad restitutionē fame nō tenetur. ¶ Si autē ex loquacitate narrat: peccat venialiter. ¶ Si defectus alioꝝ qui sunt peccata venialia cōiter recitauit ex loquacitate: vel aliqua indignatione: nō est mortale peccatū: nisi ex hoc intēderet etiā diffamare. ¶ Si significauit peccatum alteri⁹ mortale ꝛ occultum prelato: vel parentibus: ꝯfessori: vel alijs qui sunt persone nature vt possit melius prouideri: qꝺ precipue hēt locum: cū timetur de recidiuo: nō est peccatum sed caritas. ¶ Nota tū cuȝ quis tenet̄ ad restitutionē fame: si falsuȝ dixit. dēt dicere his quib⁹ dixit se falsum dixisse nec excusat̄: qȝ sit ei verecūdia magna. Si autē dixit veꝝ: nō debet dicere illis se falsum dixisse: qȝ eēt mendaciuȝ: ſȝ iniuste ꝛ male dixisse. Si quis narrat crimen alteri⁹ prout audiuit: dicēs se audiuisse sic ab alio dici: licet occultū. ex loquacitate vel leuitate. nō videtur mortale: nec tenet̄ ad restitutionē fame: vł si est: dubiū est de restitutione. ¶ Siquis bona facta ab alio: dixit mala intētione eē facta: videlȝ ꝓpter hypocrisim ꝛ superbiaȝ ꝛ hmōi intēdens eum diffamare: peccat mortaliter. Ideȝ si negat bona facta ab aliquo. Si etiā tacet bona que scit: cū est necessariū ad liberandū ꝓximū. ¶ Si audiuit īfamationes ꝛ diffamationes alioꝝ. Naȝ si hoc facit qȝ delectat̄ de infamia eoruȝ: peccat mortaliter

Si autez hoc facit: q: delectatur de loquacitate: sz displicet ei infamatio alio: non videtur mortale. In prelatis autē qui pñt hmōi prohibere. z nō faciunt: mortale videt: di. xxv. §. alias demū in glo. De hac materia vide ad plenū i scōa parte summe ti. ij. c. ij. §. iij. itē ti. viij. c. iiij. de detractione.

¶ Nonuz pceptū de luxuria mētali z ei9 speciebꝰ. c. vnicū.

E Tnota q cogitationes cōmittendi pctm̄ luxurie: que sunt cuz psensu rōnis: semp sunt pctā mortalia: z ptra hoc preceptū Non9 desiderabis vxorē proximi tui: z sunt diuersaz specierum: sicut sunt opa carnalia: licet nō ita grauia mortalia. sicut opus exteri9 cōmissum. Et cū dicit penitēs se habuisse cogitationes quib9 ex rōne psensit: interroget pfessor erga quas psonas z cū quibus habuerit: q: si erga piugataz est adulteriū. ¶ Si ad solutā z ipse sit solut9: est fornicatio. ¶ Si cū psanguinea: est incestus. Si cū masculo: est sodomiticū. Si cū virgine extra matrimoniū: est stuprum. Si cum religiosa: est sacrilegium. Si per violentiaz: est raptus. Interrogādū ēt est quotiēs habuit hmōi cogitationes ad aliquā: q: totiens peccauit mortalr. ¶ Si p interualla tpoz hoc fecit: videlicet rōne psiderat fornicari cum aliqua: postea vero se occupat in aliquo negocio: vl' cogitat de gubernatione domus z hmōi: z exinde iteꝝ deliberat fornicari: peccat dnuo mortaliter: z sic deinceps. Sz si ptinue versatur in tali cogitatiōe per horas: vnū tñ peccatum est. sz tāto graui9 quanto diuti9 perseuerat cogitādo. ¶ Itē si mutat cogitationes de vna psona ad aliaz: vel ad diuersam speciē cū eadē persona deliberans de per se. de qualibet: sp de nouo peccat mortaliter. Vñ si centū mulieres videret vnā post aliaz: z ad quālibet spāliter animum determinat: cētū mortalia cōmittit. Secus si vna cogitatione hoc appetit: q: vnū est: habens de formitatē tot peccatoꝝ. ¶ Interrogādū est si diebus festiuis discurrit per ecclesias pcando mulieres: z si philocaptus ex aliqua secut9 est eā z quanto tpe vide in. ij.

parte sum. ti.j.c.xxi.§.vi. Qd dicit de viro idē dicendū est de muliere erga viruz. ¶De delectatione morosa in cogitatione: infra dicet in capitulo de luxuria: et plenius hētur in ij.parte sum.ti.v.c.i.§.v. ¶Si mulier cōtētatur habere amatores: et cū perpendit aliquez vel aliquos procari vel eam amare carnaliter. ponit se ad fenestram vel vadit per aliquē locum vt videat ab eo: vel ponit se in ecclesia: vel alio loco publico vbi discurrūt iuuenes ad procandū. mortale est: etiā si nō appetat peccare cū talibus: qz occasionē ruine pstat extra de iniurijs et dā.da.c.si.

¶Decimū pceptū de desiderio habēdi res alienas.c.i.

Non cōcupisces rē proximi tui. Vltra preceptū opis iniuste vsurpationis diuersaz speciez de quib9 dictū est: ēt interrogandū est de desiderio habito circa res alienas habendas seu acqrendas iniusto mō: qd desideriū siue cogitatio si est cū cōsensu ratiōis et alicui9 rei notabilis: semp est peccatū mortale eiusdem spēi cui9 est opus illius iniust: acqsitionis: sicut verbigrā desiderans habere per vsuras: est spēs vsure. Si per rapinas: ē rapina. Si per viam occultā: est furtū. Si rē sacrā est sacrilegium: et sic de alijs. Ideo interrogandū est qūo desiderauit rē alienaz: vt habeatur species pcti que necessaria est cōfiteri. In his tn̄ peccatis cordis nō tenetur ad restitutionē. Nota etiā cuz quis dānificat pximū in minimo: si hēt ppositum dānificādi in multo si posset: peccat mortaliter. Vn̄ emētes et vēdētes qñcūqz parati sunt decipere pximū in multo si possunt cōmode: mortaliter peccāt: lz actu i modico decipiāt.

¶De auaricia que est primū vitium capitale.

¶Incipit scda pars interrogatorij in qua tractat de modo interrogādi penitētes a cōfessore de septez vitijs capitalibus et eoz specieb9: et primo de auaricia et habet.c.ix.

Auaricia tripliciter pcpetratur. s. iniuste acquirēdo: tenaciter retinēdo: et inordinate amādo. Habetqz multas spēs: et filias. ¶ Primus modus. s. iniuste acgren

dieſt de quo ſupra dictum eſt in precepto. Non furtum facies. Reſtant tamē aliqua. de quibus nunc dicemus.

¶ Secūdus modus.ſ.retinēdi tenaciter ⁊ terti⁹.ſ. amandi iordinate.poſtea iſeri⁹ ponēt.

¶ De ſimonia.c.i.

Symonia que eſt circa ſpiritualia ⁊ eſt ſemp peccatū mortale in oī caſu. Nota q̄ pecunia que recipitur ſimoniace:nō debet reſtitui ei qui dedit:ſ; de neceſſitate dēt pauperib⁹ erogari:vel illi eccleſie in cuius iniuria data eſt. ¶ Si dedit pecuniam vel aliqd aliud qd̄ p̄cio poſſit exiſtimari pro habendo aliquo ſacramento vt baptiſmo: eucariſtia benedictione nuptiaꝝ:penitentia:ordinatione:chriſmate: ⁊ extrema vnctione quaſi p̄ciū huius ſacramēti:cuius ſignum eſt qn̄ datur vt p̄ciū ⁊ fit pactio cū dante. Idē preſumitur qn̄ negatur ſacramētū ſi nō datur pecunia ſimonia eſt:nec excuſat ꝯſuetudo. Secus vero eſt ſi dat vt elemoſinā; ⁊ gratis nō coactus:ſ; ſponte ⁊ ad ſeruandū ꝯſuetudinem.non exactus extra de ſimonia.c. tua nos. ¶ Si clericus exiſtēs: accipit aliquid tēporale pro aliquo ſacramēto dato vel dando:vt p̄ciū eius:vel q̄ aliter nō dediſſet:ſimonia eſt. ¶ Si dedit aliquid:qd̄ precio poſſit exiſtimari pro aliquo bn̄ficio eccleſiaſtico ſimplici:vel curato obtinēdo:ſimoniā cōmiſit ſed ſoluendo tatā curie ⁊ bullas nō reputaī ſimonia. ¶ Si pro aliquo bn̄ficio eccleſiaſtico vel dignitate habenda aliquid tp̄ale dedit ſimoniā cōmiſit ⁊ idē de ꝯferentibus beneficia ⁊ officia hm̄oi.pro tēporalibus. ¶ Si emit vel vendidit aliquā capellā; eccleſie: ſimonia eſt. ¶ Si emit vel vēdidit ſepulturā eccleſiaſticam ſiue ſepulchrū vbi ponit cadauer:ſiue officiū eccleſiaſticū.ſimoniam cōmiſit. ¶ Si patronus exiſtens.pro pecunia elegit vel p̄ntauit inſtituendū in eccleſia ſua ſimoniā cōmiſit. ¶ Si emit vel vēdidit aliqd̄ iuſpatronat⁹ alicui⁹ capelle vł eccłe:ſimonia eſt. ¶ Si porrerit p̄ces carnales.i. ꝓ aliq̄ indigno ordinādo: vł bn̄ficiādo ſimonia eſt:ſi itēdebat q̄ prelat⁹rōne p̄ecū principaľr aſſentiret. ¶ Si fuit mediator

ad procurandum alteri aliqđ spirituale. vt beneficiū: ordinē ⁊ hmōi pro aliquo tēporali si moniaȝ cōmisit. Si cōdu xit aliquē ad predicādū pacti one pecunie ⁊ huiusmodi: si moniaȝ cōmisit: ⁊ similiter p̄ dicator qui hoc mō acceptauit. simoniā cōmisit. ℭ Si fili am: vel cōsanguineā: vel serua misit ad monasteriū pacti one facta de certa quantitate pro ingressu monasterij: simoniā cōmisit: nec non moniales: nisi forte monasteriū eēt a deo tenue q̄ nō sufficeret il li pro videre. De simonijs clericorū vide in tertia parte interrogatorij. c. de clericis. De hac vero materia simo nie: habes pleni⁹ in secunda parte ti. primo. c. v. de simonia per totum.

ℭ De proditione. c. ij.

P Roditio freqūēter ex auaritia fit. ℭ Si ꝓdi dit ciuitatē: vel castrū. vel ꝑsonā inimicis: vltra mor tale: tenet̄ de omni dāno in de secuto. ℭ Si ꝓdidit res al terius: iniuste auferētib⁹: idē. ℭ Si ꝓdidit secreta alterius iniuste: vltra mortale tenetur de dānis inde secutis. Sec⁹ si essent secreta iniqua vt cō iurationes: ⁊ tractatus cōtra ciuitatē: vel nocumēta persona ꝝ iniusta manifestat: q2 tūc benefacit ⁊ facere tenetur de hac materia vide pleni⁹ in. ij. pte sūme. t. j. c. xxij. §. v. ℭ Si recipit aliqđ sub sigillo cōfes sionis: sed nō in ꝯfessione: si reuelat. peccat mortaliter: nisi illud esset quid iniquū cui pos set obuiari manifestando: ⁊ si de hoc perpendit: qū ꝓmisit peccauit mortaliter: ȝ nec de bet tenere secretuȝ: q2 ēt tunc peccaret. ℭ Si legit litteras alterius clausas vr̄ mortale: nisi poneret spē in ratihabiti one mittētis: vel ei⁹ cui mitti tur. hec vide in. ij. p. vbi supra.

ℭ De acceptiōe ꝑsonaꝝ. c. iij.

S I accepit personā i iu dicio: videlicet q2 ma gis audit vnā personā q̄ aliaȝ: vel credit vni magis q̄ alteri nō seruato ordine iu ris: vl̄ magis declinat ad vnā partē q̄ ad alterā rōne ami citie ⁊ hmōi: posset esse mor tale. ℭ Si in distribuēdis be neficijs vel officijs ecclesiasti cis vel secularib⁹ admittit in dignos: peccat mortaliter ⁊ te net̄ de dānis īde secutis per-

sonis. ¶ Si in faciendis cedulis que vulgariter dicūt scrutinia officialiū sciēter admittit indignū: vel qui ꝓhibetur admitti: vel excludit dignū: peccat mortaliter. ¶ Si in distribuēdis oneribꝰ: vel in ponendis collectis ciuitatis: sciēter grauat aliquē cōtra vel vltra debitū vł alleuiat: peccat mortaliter: ꝛ si solū ex eius determinatione fieret talis distributio: tenet dānificatis ꝺ dāno suo: secus vero est si ponūtur cū eo plures alij. Et sic cū haberet distribuer elemosynas alicuiꝰ societatis vel testamēti ꝛ hmōi nō fideliter distribuit: ꝛ si dedisset nō indigētibꝰ: vltra mortale tenet ad restitutionē. in. ij. pte sūme. ti. j. c. ij. §. ij. in fine.

¶ De turpi lucro. c. iiij.

Si iudex accepit pecuniā vt indicaret: aut be ne iudicaret. aut nō iudicaret: aut iniuste iudicaret: peccat mortaliter ꝛ tenet illā restituere danti: nisi dedisset vt male iudicaret: q2 tūc tenetur dare pauperibꝰ. Idē; de teste pro testimonio falso ferēdo: q2 peccat mortaliter ꝛ tenet restituere. ¶ Si fecit instrumentum in fraudē; vsurarū: vt notarius: peccauit mortaliter ꝛ mercedē quā accepit. debet pauperibꝰ errogare. ¶ Si seruiuit vsurario in arte vsuraria: peccauit mortaliter. Et si omnia bona vsurarij essent obligata restitutioni. nō posset retinere salariū: sed dēt restituere creditoribꝰ vsurarij: alias āt posset: sȝ illud dēt dare pauperibꝰ de honestate tū: nō de necessitate. nisi ipse esset paup. ¶ Si recepit pecuniam pro turpitudine: vt meretrix vel alia mala mulier. dēt illā pauperibꝰ erogare: nō tū de necessitate sed de consilio ꝛ honesto. ¶ Si quis facit aliquā artē: vel artificiū; cuius vsus vt plurimū est ad mortale: vt facere taxillos vł chartas ꝛ hmōi: peccat mortaliter: nec dēt absolui nisi dispo nat illud dimittere. Lucrū vero ex hoc factu;: dēt pauperibus dare: ex cōsilio nō p2ecepto. vide hāc materiā in. ij. pte sūme ti. j. c. xxiij. §. xiij. ¶ Si diebus festiuis emit vel vēdidit negociādo nisi forte in nūdinis: vel fecit ꝯtractus alias non necessarios tunc vel scripsit vel fecit aliquid manuale

pro lucro: vltra peccatum secundū aliquos debet illud lucrū pauperib⁹ dare: ⁊ hoc potius videt̄ de honestate q̄ȝ de necessitate. ¶ Si tpe messiuȝ vel vindemiaruȝ emit bladū: vel vinum: vel fructus: vt alio tpe vendat carius nō existēs talis rei negociator: neq̄ȝ propter aliquē honestū finem s₃ ppter cupiditatē: turpe lucrū est: non tamen tenetur in aliquo de hoc vide i.ij. pte sum. ti.i.c.xxiij.§.xvj. ¶ Si accepit aliquid vt aliquē eligeret ad dignitatē aliquaȝ tempoꝛalē: vel officiū seculare: vel vēdidit hm̄oi officia secularia: turpe lucrū est: nō tamē tenetur ad restitutionē aliquaȝ. ¶ Si mercatoꝛ vel ali⁹ poꝛtauit vl̄ poꝛtari fecit ferrū: ligna ⁊ que cūq̄ȝ mercimonia ad terras infideliū non habēs lniam a sede apostolica est excōicatus excōicatione papali: incurritq̄ȝ alias penas vt habes i.iij. pte ti.xxv.c.xxx. per totū. Ideȝ de dāntib⁹ in hoc auxiliū ⁊ cōsiliū. ¶ Si negociatoꝛ exercet negociationes nō ad aliqueȝ fineȝ honestum: videlicet gubernationis familie: vtilitatis patrie ⁊ huiusmodi: sed principaliter ob immensam cupiditatē: cōmittit turpe lucruȝ. Non tū̄ tenetur de necessitate dare lucrū pauperibus: sed vnā ptē de ɔsilio ⁊ hōestate.

¶ De ludo multiplici.c.v.

I lusit ad taxillos vel chartas: vel ad aliū ludū foꝛtune. Si vicit p fraudem: vel per falsos taxillos: vel mēdaciose. tenetur illud q̄ sic vicit restituere amittēti: vltra moꝛtale cōmissum nisi sit quid paruū: ¶ Si vicit ab eo qui alienare non potuit: vt seruo: religioso: vroꝛe: filio familias. ⁊ hm̄oi: tenetur restituere his qui habent curā illoꝝ: ⁊ est moꝛtale: si est quid notabile: ⁊ si ex cupiditate acquirendi ludit. ¶ Si per multā impoꝛtunitateȝ traxit aliū qui nō intēdebat ludere: vel retinuit volēteȝ recedere: vltra moꝛtale tenet̄ illi si est q̄d notabile. ¶ Si acquisiuit seu vicit per ludū hm̄oi: in locis vbi ꝓhibetur ludus ⁊ mādatur fieri restitutio siue legibus iperialibus siue municipalibus: ⁊ seruatur quātū ad vtrunq̄ȝ: debet tūc fieri restitutio illi q amisit. Secus si leges ille sunt ab rogate per cō

trariam consuetudinē. ¶ Si vicit per ludū in alijs casib⁹ exceptis pdictis: nō tenet illi restituer qui amisit: q̄uis pos sit elemosinaliter si scit paup elargiri: sed debet pauperib⁹ erogare de honestate ꝛ consi lio. s3 aliquos tenet de neces sitate quod tutius est. Nō oportet tamē tales restringe re ita ad certam restitutionē: sicut in furtis: vsura ꝛ hmōi.

Scdm vero Ray. sunt q̄ daз persone qbus indistincte tenet quis restituere quicqd ab eis lucratus fuerit in alee ꝛ taxillorū ludo: videlicet fu riosi: pdigi: minores. xxv. ānorū ꝛ maxime pupilli. Itē mē te capti: surdi: muti: ceci: ꝛ qui ppetuo morbo laborāt: qꝛ ta les rebus suis supcresse .i. p uidere nō pñt ppter quod dā di sunt eis tutores ꝛ curato res. Idē videt dicen. de fuis: monachis: ꝛ ceteris claustra lib⁹ ꝛ filijs familias: qui non hñt peculiū castrēse vel quasi: ꝛ de vxore que nō hēt bona parafrenalia: ꝛ ēt de admini stratoribus rerū ecclesiastica rū que sunt pauperū: ꝛ de si milibus personis: tamen ta les pecunie non sunt restituē de perdentibus: sed tutori: cu ratori: patri: monasterio: do mino: marito: ecclesie: ꝛ huius modi. ¶ De restitutione tali um vide pleni⁹ in summa in secūda pte ti. i. c. xxiij. de resti tutione ludi. De alijs vero que cōtingūt in ludis vt frau des: blasphemie. amissio tem poris ꝛ huiusmodi habes in alijs capitulis.

¶ De iquietudine circa tēpo ralia acqrēda ꝛ ɔſuāda. c. vj.

Si habuit immensam sollicitudinē circa hu iusmōi tēporalia: ꝛ pp hoc dimisit aliquid necessari um ad salutem: vt missam ꝛ huiusmodi mortale est. Si vero nō dimisit necessaria s3 remissius fuit quo ad spiritu alia veniale est. ¶ Si habuit nimiam sollicitudinem circa huiusmodi ex parua confidē tia auxilij dei: in se nō ē mor tale: sed videtur veniale: est ta men multum impeditiuū de uotionis ꝛ aliorum bonorū spiritualium.

¶ De inhumanitate retinen di tenaciter. c. vij.

Auaritia i retinēdo te naci seu ihūanitas nō faciendi elemosynas

corporales indigentibus quã do potest hoc versu cõtinet.s. Uisito poto cibo redimo tego colligo condo. Si habens superflua quo ad naturã et quo ad decentiaz status sui pro se et familia sua: non subuenit necessitatibus aliorũ.et nõ extremis:sz magnis quas nouit:mortale est. ¶ Si hñs de supfluo quo ad naturã:et si nõ quo ad decẽtiã status pro se et familia sua. non subuenit patiẽtib9 extremam necessitatẽ quos nouit: mortale cõiter iudicat:sz hic oportet multa cõsiderare. Ad bene intelligẽdũ:vide de hoc in secunda pte summe ti.primo c.xxiiij.§.iiij.et.v. ¶ Si nõ subuenit idigẽtibus de industria et arte sua cũ potuit: vt medicus medẽdo:et visitãdo infirmos paupes.sine salario:aduocatus in aduocãdo: pcuratos pcurãdo et hmõi videtur mortale. ¶ Si qs non subuenit pauperib9 nõ necessitates extremas patiẽtib9 cũ posset: vel tardauit dare:et exasperauit paupcres:veniale ẽ. ¶ Si parauit paupib9 nimis sumptuosa: vel nimia questuantibus sine causa vrgente: vel vtentibus male elemosynis: pctm ẽ poti9 q̃z meritũ. ¶ Si laborantib9 pro eo in quocũqz ministerio. nimis distulit dare eis mercedẽ vltra conuẽtiones factas:cum tñ posset soluere:posset esse mortale si icurreret graue dãnũ vl scãdalũ. Idẽ si aliqd ðfraudauit.

¶ De auaritia amãdi res inordinate.c.viij.

Ota q si quis res etiã iuste acqsitas ita inordinate amat vt inhere at eivt fini:cuius signũ est qñ ppter eas nõ amittendas esset paratus facere ɔtra aliqð pceptoz dei:peccat mortaliter:q plus diligit creaturam q̃z deum. ¶ Si ãt nullo modo vellet facere cõtra salutez suã ppter hmõi temporalia q̃uis iordinate afficiatur seu amet ea:veniale est.

¶ De prodigalitate.contraria auaritie.c.viiij.

I supflue expẽdit suaz substantiã: vel in edificijs sumptuosis:vel in equis.vel in cõuiuijs delitiosis vel frequẽtibus:vel palestris vel ludis:vel in ornamẽtis:et pcipue mulieꝝ:vel turpitudinib9 vel in ensenijs:vel hi

strionibus & huiusmodi peccatū est:& qñ est notabilis excessus secūdū proportionē sui stat⁹: est mortale:alias in modico est veniale. Descendere aūt ad particularia:puta determinare quando est mortale: vel veniale nō de facili potest dari iudiciū certuʒ a quo cognoscatur.

¶De inuidia que est secūdū vitium capitale & eius speciebus & hēt capitula.iiij. ca.j.

Inuidia est tristitia de alieno bono inquantū cōsideraī vt diminutiuum ꝓprie excellentie: & si fit ex ꝯsensu rōnis mortale ē: nisi esset de aliqua re pua: sicut puer:qui inuidet alteri puero ꝙ hēat plures fructus & huiusmodi. Sed si fit secūdum motū sensualitatis:& cum displicētia rōnis est veniale:vel nullū ēt de re notabili. Interrogādū est secūdū statum de hmōi inuidia.s.si p̄latus alteri p̄lato inuidet de maiori p̄latione vel dignitate. Si est officialis:de maiori & digniori officio. Si doctor: de maiori sciētia & concursu. Si scholaris:de acutiori ingenio alteri⁹ scholaris. Si ciuis:de maiori honore & reputatione alterius. Si spiritualis:de maiori fama alterius. Si mulier: de alteri⁹ marito:filijs : ornamētis:pulchritudine & hmōi. Si artifex:de artificijs artis sue & lucro:& sic ď alijs. ¶Si quis tñ dolet de bono ꝓximi sui:nō ex eo ꝙ ille hēat: sʒ de defectu suo: q: ipse illo caret. ꝯtētus tñ ꝙ ꝓximus hēat:nō ptinet ad inuidiā : & similiter si doleat de bono inimici : ex hoc solū quia timet inde sibi nocumētum:non proprie pertinet ad inuidiam Tho.2a2e q.xxxvj.ar.ij.

¶De odio & alijs filiab⁹ inuidie:& primo de odio.c.ij.

Si habuit odiū ad deum:q: flagellauit euʒ. vel ipediuit mala desideria ei⁹:vel alia de cā: mortale est. ¶Si hūit odiū ad ꝓximū desiderās maluʒ ei⁹ vt malū:& si est maluʒ notabile: qd illi appetit rōne deliberata:mortale est.siue malū sit in ꝑsona:vel fama:vel substantia vel alio mō:secus āt si nō consensit rōne.vel sit qd non multū dānosum. Si vero desiderauit malū alterius: videlicet infirmitatē in bonum

cius:vt.s.bonus efficiatur:vel ne peior vel ne alijs noceat: non est odium. Interrogādū ꝛ inuestigandum est hoc caute. Nā laici ꝯmunem displicētiam solent appellare odium: que tamen non est nisi dicto modo. Itē odium cōtra vnū: reputatur tm̄ vnū peccatū. Sȝ nō: ꝙ sicut in alijs sic in isto: quotiens.n. reuocando iniuriā.mēti de nouo habuit odium ad illū cuȝ consensu rationis:totiēs peccauit mortaliter. ¶ Interrogandum est ēt de tēpore.s.quātuȝ perseuerauit ꝛ quō frequenter odiuit. Itē ꝙ dimittat omne odiuȝ: sed nō oportet imo nō debet illi petere veniā quē odiuit: si peccatum est occultū nisi publice cū verbis vel alijs modis offendisset.in.ij.pte sum. ti.viij.c.iij.

¶De susurratiōe que est ponere dissensiones inter amicos propter malam intentionem.c.iij.

Si quesiuit ponere discordiā inter amicos: vł ꝯsanguineos.dicēs malum vni de altero vel ecōtra:vel referens studiose que possunt cāre hmōi:qꝛ mortale est:ꝛ nurus erga socrū:ꝛ socrus erga nurū solent his vacare. ¶Si dixit aliqua verba vnde orta est discordia inter amicos vel cōsanguineos: sȝ nō hoc ītēdens: sed in caute de se nō esꝫ mortale: sȝ posset esse rōne scādali: ¶Si gs intēdit dissoluere malas amicitias:vel cōuersationē alicuius cū alijs ne decipiatur.cōgruis remedijs:nō est malū. Vide i.ij.pte sum.ti.viij.c.v.

¶De exultatione in aduersis.c.iiij.

Si vidēs dāna euenire ꝛ mala his qbus inuidet:vel odiuȝ habet: letatur deliberato aīo de malo illius:mortale est. Secus aūt si non deliberato aīo. Letari autē de malo inimici:non in quantū malū eius:sed inquātū nō poterit ei nocere:vel alias iniuste cum opprimere:potest esse sine peccato.

¶De tristitia in ꝓsperis:que in hoc differt ab inidia:qꝛ in inidia tristať de bono ꝓximi: ꝛ ꝓpter hoc cogitat quō male hēat ꝛ desiderat:sed contingit sepe ꝙ nō patitur ille dāna que ei appetit: sed magis ꝓsperatur:ꝛ de hoc tristatur:

z est mortale vbi est consensus rationis. Vide in.ij.parte sum.ti.viij.c.vi.

¶De ira que est tertiū vitiuz capitale:z habet.c.duo.c.j.

Ira ē appetit⁹ vidicte z vitiuz capitale: z frequēter miscet cū odio. Si pp aliquē defectū in se vł i altero cōmissuz: desideranit vidictā seu punitionē quocūqz.vt p se vł a deovł ab alio: itēdēs solū satisfacere aio suo irato:ē mortale qñ.s.solū intēdit punitionē pter ordinē rōnis:si notabile malū est: z cū ɔsensu rōnis:alias veniale:vt ira qtidiana i gubernatiōe familie.¶Si iratus in se ipsuz pp aliquē defectū turbat cōtra se veniale est cōiter.¶Si irat⁹ ɔ deū pp aliqđ flagellū: murmurat corde vł ore:ipatienter ferēs.z pōt eē mortale z vēiale fm modū ipatiētie.

¶De idignationibus z alijs filiabus ire.c.ij.

Indignat⁹ɔ aliquē nō valēs audire eū:vł vide re.reputāsidignū eo qꝫ sibi displicuerit:cū debuit seruire poti⁹:est veniale cōiter. Et si ppter hoc retinet sibi loquelā:vel aliud signū ostēdit displicentie (que auferenda sunt) ppter scandaluz proximorum z opinionē odij:posset esse mortale.

¶De tumore mentis.

Si excogitauit diuersas vias z modos ad vindicanduz se de iniuria z hic iplicauit mētem cogitationibus altercationis:secundum processum potest esse mortale z veniale.

¶De clamore.

Si ex ira clamauit contra aliquē iordinate z ɔfuse:z furios se loqnēdo : ē veniale cōiter.

¶De cōtumelia.

Si dixit alteri verba contumeliosa vel iniuriosa importātia vitia:vel opprobria. animo iniuriandi notabiliter:vt vocando eū proditorē:vel inhonestā psonā:z dicēdo mala de parētib⁹ z hmōi mortale est. Si dixit verba opprobriosa familie sue vł discipul⁹ vł sibi subditis cā correctiōis: si fit mō debito z honesto ē si ne peccato: vel cōiter est veniale: nisi infamatoria diceret z sequeret scandalum magnum. Vide in.ij.parte sum. ti.vij.c.vi.§.ij.

¶De blasphemia z maledictione creaturarum.

Si blasphemauit animo deliberato aliquē: vt percuteretur tali maledictione in malum ei⁹ esset mortale: nisi hoc affectaret in emēdationē ei⁹. Si vero hoc nō desideraret scdm rōnē: sed scdm subitum motū ire ei⁹: cuius signum est qȝ si hoc ɔtingeret: valde doleret sicut fit a parentib⁹: cōiter veniale est. ¶ Si maledixit creaturas irrationales: qȝ si fecit in detestationē creatoris: vel in damnum dñi eius: est mortale: alias vēiale ⁊ ociosum. ¶ Si blasphemauit animas defunctoꝝ suoꝝ parentum vel alioꝝ hoīum: videtur mortale: qȝ vr̄ intēdere notabile malum. ¶ Idē cū seipm maledixerit ex ipatiētia. ¶ Si blasphemauit dyabolum: malum est: qȝ ociosum saltē. vide de hanc mā in .ij. pte sum. ti. vij. c. v. §. iij. ⁊ .iiij.

¶ De maledictiōe dei ⁊ sanctoꝝ. dictū ē .s. i pmo pcepto

¶ De rixa.

De rixa per quā ex ira se inuicem hoies percutiunt. i. cum fit animo nocēdi vel iniuriandi vt in adultis: est mortale in incipiēte. Idē in prosequente animo vindicatiuo. Secus si animo defendendi se tm̄: vel etiā ad exercitium vt pueri.

¶ De seditione.

De seditione que est qn̄ vna pars ciuitatis isurgit ɔtra aliam: ex parte ei⁹ que iniuste mouet. est mortale cū oib⁹ sequacibus ei⁹: ⁊ tenetur de oibus dānis inde secutis alteri parti. Ex parte autē eius qui resistit seditioni iniuste mote cōtra se: vel bonū ciuitatis: non est scdm se peccatū: nisi misceantur odia ⁊ vindicationes: prout cōiter accidit. Quando ex resistētia alteri parti sequerētur multa pericula ⁊ mala: cedendū esset: alias nō euaderet multa peccata que in ɔflictu partiū sequerent. ¶ Sigs etiā ita partialis est vt guelphus ⁊ gebelin⁹: seu aliter partialis. ita obstinato aīo qȝ appetit exterminiū alteri⁹ ptis: seu exiliū per phas ⁊ nephas paratus etiam in malis se qui partem suam: nō est sine mortali: ⁊ in malo statu pditionis. De hac materia vide in scda parte sum. ti. iiij. c. viij. §. iij.

¶ De bello.

Sigs mouet bellum iniustum mortalr̄ peccat: ⁊ oīs qui dat auxiliū: ɔsiliū ⁊ fauorem. simi-

liter peccat mortaliter. De dānis autē que ibi fiunt: ɇ de restitutionib⁹: ɇ quid sit iustū vel iniustū bellum. vide in.iij. parte sum.ti.iiij.c.ij. De homicidio dictū est.s.in.v.pcepto.

De accidia que est.iiij.capitale vitium: ɇ hēt.c.v. pmū.c.

a Ccidia importat tedium bñ operādi. Si ita ɔtristatus ɇ tediatus est ꝙ hūit in horrorē bona diuina: ɇ in abomiationē spiritualia ɇ opa bōa ad que tenentur: vt pcepta dei ɇ eccle ɇ hmōi: qñ adest ɔsensus rōnis est mortale. Sȝ si hēt talem motū tm̄ scdm sensualitatem cū displicētia rōnis: est veniale. Si ita ɔtristat⁹ est de morte ɔsanguinei: vel alio casu ꝙ penitet eū bene fecisse vel pponit amplius nō bene facere: mortale est. Si ita ɔtristatur ꝙ vellet nūꝙȝ fuisse creatus a deo: seu nō esse natus in mūdo: vel eē sicut brutū animal vel mori quocūqȝ: siue bene siue male disposit⁹ dūmodo hinc exiret: talis tristitia cū ɔsensu rōnis est mortale. Si etiā ita ɔtristat̄ de aliquo cāu aduerso. ꝙ icurrit grandē infirmitatē ppter nimiā tristitiā: perdens somnū: dimittēs cibū ɇ hmōi: videt̄ mortale qñ pōt se iuuare contra hmōi. Si ɔtristatur ex ɔsideratione bonoꝝ que hūit alij: quib⁹ ipse est priuatus: vilipendēs oīa sibi data a deo: ɇ inde sumens tediū bñ operandi scdm ɔsensuȝ rōnis: Accidia est cōiter veniale: ɇ in psonis spūalib⁹ reperitur. Si ɔtristatur ex hoc ꝙ bona pposita que fecit sepe frāgit ex hoc incurrit tediū bene operādi: quasi sibi videat̄ nō posse pficere: accidia est ɇ in spūalibus incipiētib⁹ deo seruire repitur. Si ex frequētia tētationū attediat̄ in laborādo ɇ resistēdo: venial est si tñ resistat. In icipiētib⁹ ɔtingit sepe. Si attediat̄ in bonis operib⁹ vel bene operādo orando: audiēdo: legēdo lectiones vel pdicationes aut dicendo officiū ɇ hmōi: non tñ dimittit de necessitate fienda cōiter est veniale: ɇ satis ēt in spūalibus reperitur. Si tristatur de aliquo defectu magis ex eo ꝙ apparet defectuosus coram hominib⁹ q̄ꝫ coraȝ deo: accidia est ɇ frequēter veniale pcedens ex superbia.

¶De filiabus accidie.c.ij.

E filiabus accidie in quib9 difficile est cognosceř qñ ibi sit peccatuz mortale. nisi qñ miscet cum aliquo pctõ: vt cũ ōmittitur aliqđ pceptũ: nisi deprimat ita mentẽ ꝙ tollat caritatez dei ꝛ proximi.

¶De desperatione.

Si desperauit de misericordia dei existimãs eũ nõ posse vel nõ velle ei parcere ẽt reuertẽti ad pniaz: vel nõ posse abstinere a pctis cũ adiutorio dei: est mortale ẽm deliberationẽ ꝛ ꝯsensum. Secus si ẽm aliquẽ ipulsum tẽtationis. ¶Si desperauit se nõ posse euadere aliquas miserias mũdi: vt pericula pp que decreuit se occidere: est mortale. Et si aliqđ ad hoc fecit multo magis.

¶De malitia.

Si cõtẽpsit diuina ꝛ spũalia bõa ex tristitia aggrauãte mẽtez mixta cũ accidia: mortale est: hec in.ij.pte sum.ti.ix.c.ij. §.ij. ¶Si aũt ꝯsenserit ꝛ refugeret ea per que posset vitare pctm̃: q2 tũc pertinet ad blasphemiã in spũm sanctũ: vt infra dicetur.in.ij.c. de superbia.

¶De pusillanimitate.

Si subtraxit se ab illis bonis ad que erat apt9 timore deficiendi: vt a ieiunijs: ab igressu religionis: a platione mũ̃ctã: ab offõ pdicationis ꝛ audientia ꝯfessionis iniuncte ꝛ hmõi: est cõiter veniale. nisi esset pceptuz in eo qđ dimittit.

¶De rancore.

Si habuit in displicẽtiã ꝛ tedium corrigẽtes eũ pter correctionẽ: est veniale: nisi illos odiret ꝛ tũc odiũ est mixtum.

¶De ociositate que procedit ex tedio.

Si stetit ociosus nihil boni operãs corporale vel spũale. vñ amittit tps irrecuperabile vt veniale: nisi ex ocio addat aliqđ vitiũ qđ frequẽter accidit: ꝛ quãto tpe stetit ociosus.

¶De torpore seu pigritia bene operandi.

Si fuit tardus ad bñ operãdũ: licet illud fecerit: vt tardus ad ecclesiã ad orañ. ad elemosynas dãdũ ꝛ hmõi cõiter est veniale: nisi ex tarditate ōmitteretur pceptuz: vt q2 cito nõ subuenit patiẽti extremã necessitatẽ cũ tenetur: vt ifirmo: vñ seqtur mors ꝛ hmõi tunc est mortale.

¶De euagatione mentis.

Si habuit distractionez mentis in orone z fuit in cã: vł cũ voluntate euagat: vel i audiẽdo pdicationẽ z diuina vł ẽt extra diuina mente cogitauit vana z inutilia: est cõiter veniale: nisi addat aliqd spãle peccatũ vel si hoc faciat per totũ offm ad qd obligatur ex pcepto. Si audit noua: vel si loqtur inutilia: vel ex tedio mutat loca hinc inde: vel distrahit sensus z mẽbra diuersimode est veniale cõmuniter.

¶ De negligẽtia seu tepidita te que est remissio voluntatis circa ea que dz facere. c. iij.

In hac quotidie oẽs offendunt: sz veniałr nisi õmittatur aliqd necessariũ. ¶ Si fuit negligẽs circa opa misericordie spũalia que hoc versu cõtinentur. ¶ Cõsule: castiga: dimitte: solare: fer: ora. ¶ Nõ qz sub consulo cõprehẽditur doctrina. i. doccre ignorãtẽ: pcipue ad salutẽ vtilia. ¶ Si fuit negligẽs ad adiscẽdũ necessaria ad salutez: vt pcepta dei z ecclesie generalia: qz hmõi ignorãtia nõ excusat: vel ad eundũ ad predicationẽ: z vtile est inũgere idiotis. vt pdicationes aliquas audiãt. ¶ Si fuit negligens ad pcurandũ sacra sibi z sue familie. Et si ex negligẽtia z dilatione mortua est proles sine baptismo: ẽ mortale. ¶ Si infirm⁹ mortu⁹ est sine cõfessione z cõione: vel extrema vnctione: cũ ex negligẽtia crassa pcedit: vł mortale vel graue veniale fm qz plus ille indigebat. ¶ Si fuit negligẽs ad pcurandũ sacrm cõfirmationis. ¶ Si itez fecisset dare sacra baptismi: cõfirmationis vel ordinẽ sciẽter sacrum: est mortale z cõhit irregularitas in suscipiẽte. ¶ Si fuit negligens ad fraternã correctionẽ cum tenet: videlz de pctõ occulto z mortali z inde sperabat emendationẽ illi⁹: tunc esset mortale dimittẽdo omnino illaz: veniale vero retardãdo: vel de his q̃ nõ sunt mortalia. ¶ Si nõ suauit ordinez debitũ in fraterna correctiõe: vel nimis aspe. vel in tpe vel loco in debito: pctm est. vide de hac mã in. ij. pte ti. ix. c. iij.

¶ De negligentiã confessionis. Capłm. iiij.

Si õmisit adminus semel in ãno cõfiteri vł ex negligẽtia vł igñrã

sia: mortaliter peccauit. Sec⁹ si ex impotētia: videlȝ q2 non hēt copiā ɔfessoris. Sȝ si postea cum hēt copiāȝ ɔfessoris nō suppleuit defectū: mortale est vide hāc materiā in .ij. ptē sum. t. ix. c. viij. §. ij. ℭ Si fecit ɔfessionē fictā: scienter dimittens aliqđ mortale: vł qđ dubitat: vel credebat esse mortale: etiā si nō esset mortale. mortaliter peccat: ꝛ tenet iterare ɔfessionē. ℭ Si dixit esse ɔtritum de oib⁹ peccatis ꝛ dispositum ad abstinendū ꝛ satisfaciendū: cū hoc nō intenderet: mortaliter peccauit: ꝛ tenetur iterare ɔfessionē. ℭ Si pniaȝ sibi iniunctā pro mortalibus ex negligentia omisit facere: peccauit mortaliter ꝛ tenetur iterare ɔfessioneȝ: si est illius oblitus. ℭ Si sciēter ɔfessus est ei quē sciuit excōicatū: vel suspensum. vel nō hñtem auctoritateȝ: puta q2 simoniace accepit bñficiū: vel q2 itrusus est per laicā potestatē: peccauit mortaliter: ꝛ tenet iterare ɔfessionē. ℭ Si ɔfessus est in excōicatione maiori cristens: quā nesciuit ipse nec cōfessor eius: absolutus tñ fuit a pctis opȝ iteȝ ɔfiteri. q2 nō fuit capax absolutionis tunc: ppter excōicationem. ℭ Si ɔfessus est ei qui nō hēt sufficientem sciētiā: peccat. Et si fuit adeo ignorans q nesciuit discernere pctā eius pcipue cōmunia tenetur iterare cōfessionem. hec vide i. ij. p. s. ti. ix. c. viij. §. iij. ℭ De negligentia circa communionem. c. v.

S I ommisit cōicare semel in anno. s. in pascha resurrectiōis p⁹ annos discretionis: peccauit mortaliter: nisi fuissȝ legitime impedit⁹: vt q2 alteratus stomaco: vel excōicatus. querēs tñ absolutionē: vel de licentia proprij cōfessoris per aliquot dies differret: ꝛ in hmōi casibus dēt supplere defectuȝ qñ pōt. ℭ Si non cōicauit ieiunus: ita. s. q post mediā noctē aliqđ sumpsit per modū cibi vel pot⁹: peccauit mortaliter: nisi esset grauiter infirm⁹. q2 tunc licet. ℭ Si cōionē sumpsit cum staret cū ppositō alicuius pcti mortalis: vel cū esset excōicatus: hoc sciens vel ignorās ignorātia crassa: peccauit mortaliter. ℭ Si nō cōfessus de aliquo mortali pctō cōmisso: vel aduertēter ex ve

recũdia: vel inaduertẽter propter indiscussionẽ conscientie: vel ex ignorãtia crassa ⁊ supina sumpsit cõionez: peccauit mortaliter. ¶ Et nota. q̄ si qs ommittit ↄfessionẽ vel cõionẽ in tpe statuto: cõari debet ↄfessor vt inducat eũ ad supplendũ defectum: nisi sit oino nõ bene dispositus. Vide in ij. parte sum. ti. ix. c. ix. §. j. ⁊. iij. ¶ Item cũ reperit aliquẽ deditũ vitijs turpibꝰ ⁊ alijs qui stat vsq3 ad finẽ q̄dragesime: cautuz vr̃ ne subito admittat eum ad cõionez: sed ꝓlonget sibi tp̄s per aliq̄s hebdomadas. ¶ De alijs vero defectibus qui cõmittunt circa cõionẽ ⁊ missaz vide in tertia pte interrogatorij in. c. de clericis ⁊ in. iij. pte sum. ti. xiij. c. vj. itez scd̃a pte ti. ix. c. x. ¶ Si existẽs excõicatus maiori: ⁊ scienter participauit audiẽdo diuina in ecclesijs aut sacra percipiẽdo: peccauit mortaliter. ¶ Si participauit in crimine cũ aliquo ꝓpter qd̃ ille cũ quo participauit erat excõicatus. videlicet q2 verberauit clericũ: vt. c. Si ↄcubine eis de snia excõicationis. vel si aliqs clericus subijcit se alicui laico verberandum ad placãdũ euz de iniuria sibi illata: clericus ille efficitur excõicatꝰ: q2 pticipat in crie cũ verberãte: pp q̄ est excõicatꝰ ⁊ mortale est: vt. c. cõtingit de sen. exco. ¶ Si existẽs excõicatus maiori sciẽter. participauit cũ alijs fidelibꝰ etiã ex diuina: p̄cipue in his que ↄtinent hoc versu. ¶ Os: orare: vale: cõio: mensa negat. Et si fecit ex ↄtẽptu ↄ ꝓhibitionez superioꝝ: peccauit mortaliter alias venialiter ⁊ efficit excõicatus minori: a qua põt absoluere ois qui hẽt eũ audire in ↄfessione. ij. p. ti. iiij. c. vj. §. iiij. Excipiũtur tñ qnq3 casus in quibꝰ licet pticipare cũ excõicatis: qui ↄtinẽtur in hoc versu. ¶ Utile: lex: humile: res: ignorata: necesse. ¶ Nec anathema quidez faciũt nc possit obesse: quos vide i. iij. p. sũ. ti. xxvi. c. i. ⁊. ij. p. ti. iiij. c. vi. §. iiij.

¶ De inanigloria ⁊ habet. iij. capitula. Primum caplm.

E inanigloria que ẽ v. capitale vitiũ: importãs inordinatũ appetitũ laudis hũane: seu inordinatã cõplacentiã eiꝰ cũ offert. Et cũ fit aliqd̃ opus p̄ncipaliter pp laudẽ ꝓpriã: amittitur

eius merces ꝛ peccatũ incurritur. Et iterrogandũ est ſm ſtatũ hoiũ de diuerſis materijs in qbꝰ hoies q̄rũt ſibi laudē: videlꝫ a doctore de ſcia ꝛ doctrina: a ſcholari de ingenio ꝛ diſputatiõe: a rectore d̄ regimie: a mulieribꝰ de ornatu ꝛ hmõi. ¶ Si q̄ſiuit laudē ꝛ gloriã de ope pcti mortalis mortalr̄ peccauit: ſi ſm rõnē deliberatã hoc egit. Secus ſi ſm modũ ſenſualitatis vl' ēt ſi de aliquo veniali gloriatur. ¶ Si opa ſua de genere bonoꝝ: vt iciunia: elemoſynas: ꝛ hmõi: q̄ſi oĩa ad laudē humanã fecit: mortale vr̄: cũ ibi cõſtituit finē puta: q2 pncipalis intẽtio eiꝰ eſt vt laudē acqrat humanã ꝛ nõ pp deuꝫ. Secꝰ ſi aliqd boꝝ aliq̄n facit alio fine bono. Si ita inordinate appetiuit laudeꝫ de aliq̄ ope. ꝙ pp caꝫ ꝯſequẽdã. paratus erat facē ꝯtra aliqd̄ pceptoꝝ peccauit mortaliter. In alijs aũt caſibus videtur veniale.

¶ De imodeſtia ornatꝰ. c. ij.

E imodeſtia ornatus que pcedit frequēter ex inaniglo ria: licet ēt ex alijs cãis poſſit pcedere. ꝛ pcipue mulieres iuuenes de hoc iterrogãde ſunt. ſ. de ornatu capilloꝝ: fucoꝝ: gēmarũ: veſtiũ pcioſarum: ꝛ foderaturis ꝛ caudis earũ: ꝛ planellis nimis altis ꝛ coronis capitis ꝛ hmõi: in qbꝰ aliq̄n eſt mortale aliq̄n veniale. ¶ Si vſus vl' vſa eſt fucis: vl' alijs ornamẽtis ad oſtentationē ꝛ ianēgloriã: ſi de hmõi ſuphiuit vl' gloriata ē: mortale eſt: ſi tãtã delectatiõeꝫ hũit ad laudē ꝛ gloriã illã ꝙ nõ curauit trãſgredi mandata dei ꝛ eccl'e. ¶ Si vſus vl' vſa eſt fucis: ꝛ alijs ornamẽtis ad inducẽdũ hoies ad ſui ꝯcupiſcẽtiaꝫ ex' m'rimoniũ: mõtale ē idubitatũ. ¶ Si ita iordinate delectaꝛ i hmõi ita ꝙ ēt ſi ſciret hoies ex ſui ornatu ſcãdalizari. i. trahi ad ſui ꝯcupiſcẽtiaꝫ nõ curãs de ruina pximi: mortale ē. ¶ Si ad cõplacẽdũ viro ſuo: vel ad inueniẽdũ viꝝ ſi eſt inupta: vl' ne deſpiciaꝛ ab alijs vl' ex aliqua leuitate vſa eſt fucis: vel alijs ornamẽtꝭ ſuphluis de ſe nõ ē mortale: ſꝫ potiꝰ veniale: niſi hic ſit nõbilis exceſſus in hmõi: vt poſſit iudicari de occaſione data alioꝝ ruine ꝛ nõ tñ accepta qd̄ eſt difficile iudicare. ¶ Si hũit nimiã dili-

gētiā ⁊ studiū ⁊ tp̄s ad ornandū se: vel fec̄ excessuȝ in portatura vestiū vltra suū statū vl̄ ꝯditioneȝ: vel nō ſm morem patrie: vel vestibus nimis delicatis peccatum est.

¶ De filiab⁹ inanisglorie. Et p̄rio de hipocrisi. c. iij.

Simulauit sctitateȝ hēre per iciuniū: orōnē ⁊ hm̄oi cū malus eēt: si hoc egit ad ꝯsequēdam laudē hūanā. ꝯstituēs ibi finē mortale est: al's vēiale: nisi aliud vitiū adiūgat. ¶ Si simulauit sctitatē per hipocresim itēdēs aliqd qđ sit ꝯ honoreȝ dei: vel vtilitatē p̄rimi: vt sciare errōes: adipisci idign⁹ eccl'asticā dignitatē: decipe.n., p̄rimū tpaliter vl' spūalr: mortale est. ¶ Si simulauit sctitatē cū s malus vt dēt ei elemosyne sic sctō viro: vl' ꝓcurato rib⁹ eccl'aȝ vt cerretani ⁊ similia: mortalr peccauit. ¶ Si simulauit maiorē sctitatē q̄ habuit: vl' occultauit suū defectū ad edificationē p̄rimoꝝ: nō ē pctm̄: vel leue: vel vēiale ē: aut si hoc fac̄ ob aliquā vanitatē vel inanēgloriaȝ: est veniale.

¶ De iactantia.

Si laudauit seipm̄ de aliquo opere pctī mortalis: mortal' peccauit. Si āt de ope veniali: venialiter peccauit quātū ē de se. ¶ Si laudauit se de aliquo ope bono: videlȝ de virtute: de scia: de idustria: vel diuitijs vel potētijs ⁊ hm̄oi ex superbia ⁊ ianigloria: mortale est: vl' veniale: ſm radicē ipsi⁹ superbie vel ianisglorie vn̄ ꝓcedit. ¶ Si laudauit se ꝯtēnēdo alios: vt pharise⁹ publicanuȝ: mortale est. ¶ Si āt ex aliq̄ leuitate vel vtilitate ꝯsequēda: veniale vel nullum est.

¶ De ironia.

Si vilificauit se verbis vl' factis plus q̄ sentiat i seipō in mēte: dicens aliq̄ mala de se: que in se nō cognoscit: veniale est ⁊ dicitur ironia.

¶ De cōtentione.

Si qs ꝯtēdit aduersus aliuȝ ꝯ veritatē sciēter in reb⁹ alicuius iportātie: mortale est. Secus est in reb⁹ paruis ⁊ in aduertēter. ¶ Si ꝯtēdit pro veritate: sȝ nimis iordinate: cōiter est veniale: sȝ posset ibi eē tanta inordinatio ꝓ rōne scādali sequentis: esset ibi mortale.

¶ De discordia.

Si hn̄s tractare aliq̄ cū alijs in cōi nolit concordare cum

alijs de his que ordinantur ad honorē dei: vel proximorū vtilitatē. ex eo q̄ male afficit ad eos: vel vt ostēdat se plus scire q̄ alij: mortale est. Sec⁹ āt si nō cōcordat: videlicet q2 sibi videtur esse magis scdm deū z rōnē quod ipse intendit: q2 tūc vel nō est peccatū. vel leue: nisi sit nimis ptinax.

¶ De pertinacia.

Si fuit pertinax in sententijs suis: discrepās a cōi ceterorū consilio vel iudicio: cōiter est veniale periculosum tamen. z in ductiuum erroris.

¶ De singularitate nouitatū.

Si fecit singularitates: vl' nouitates in conuersatione vite vel vestib⁹: vel cerimonijs: vl' alijs ad inentionib⁹: peccatuz est: z si ad inuenit aliquā malam consuetudinē omnia ei imputantur.

¶ De inobedientia.

Si nō obediuit superioribus suis spūalib⁹ vel tpalibus: legibus canonicis: vel ciuilib⁹ rōnabilibus: z si quidē transgredit superior ordinationes habētes vim pcepti: vt quando mandat seruari verbo vel scripto in virtute sancte obediētie: vel sub pena excōicationis vel carceris: vel alijs penis grauib⁹: z hmōi equipollentijs peccauit mortaliter. In alijs vero ordinationib⁹ simpliciter factis transgrediēdo: est veniale: nisi fiat ex contemptu: q2 tūc mortale quantūcunq3 leuibus.

¶ De gula z habet. c. iij. primum. c.

Gula est sertū capitale vitiū: z iportat inordinatū appetitū seu delectationē circa cibū z potuz: ¶ Nō. v. spēs seu modos q cōtinent in hoc versu. Pre propere: laute: nimis: ardēter: studiose. ¶ Si comedit vel bibit ex̄ horā debitā sine rōnabili cā z vrgēte. ¶ Si est vsus cibis vel potib⁹ lautis nimis i. delicatis vltra cōditionem sui status. Aliter. n. decet comedere infirmū q̄ sanū: ciuē q̄ rusticū. ¶ Si comedit vel bibit in minima quātitate pz exigentiā sue complexionis. Quod. n. vni parū est: nimiū est alteri. Et plus comedere in die ieiunij q̄ altera die: nō est de se malū pro vna comestione. ¶ Si comedit vel bibit cū nimio ardore gule: seu cum nimia cōplacētia. contē

mus magis satisfacere delecta tioni gule: q̄ȝ necessitati ꝓui dere. ¶ Si adhibuit vel adhi beri fecit nimiū studiū ⁊ dili gētiam circa cibaria delicata ꝓparādavt cū varijs sapo rib⁹ ⁊ diuersis mōis: ⁊ hmōi. In his oibus spēbus vel mo dis gule: tūc est mortale: quā do delectatio gule querit vt si mꝰ parat⁹ facere ꝯtra prece pta vt satisfaciat delectationi gule: vel cuȝ comedit usq̄ȝ ad crapulā vel vomitū aduertē ter sicut fit a plerisq̄ȝ in car nispriuio: vel vtif aliquo cibo ex quo verisimiliter credit in currere magnā lesionē perso ne. In alijs vero casibus cōi ter ēst veniale. ¶ Si comedit carnes in q̄dragesima: vel in alijs ieiunijs ecclesie: vel in vi. feria aut in sabbato per to tū ānuȝ nisi vrgēte cā necessi tatis vel infirmitatis: pecca uit mortaliter si sine consilio medici. ¶ Si vsus est lactici nijs tpe q̄dragesime sine cā infirmitatis: ⁊ de cōsilio me dici: peccauit mortaliter. In alijs vero ieiunijs: ecclesie ser uari potest mos patrie: quan tū ad vsum lacticiniorū: qui mos si nō appareat turi⁹ est abstinere. De hac materia vi de in. ij. pte sum. ti. vj. c. ij.

¶ De ebrietate. c. ij.

Si bibit vsq̄ȝ ad ebrie tatē aduertēs se nimis bibere: vel potentiā vi ni sufficiētem ad inebriandū: vel de hoc dubitās ꝓbabili ter: peccauit mortaliter. Sec⁹ si ignorauit potentiaȝ vini vt Noe. ¶ Si fuit cā inebriatio nis alterius aduertēter indu cēdo ad nimiū potū vel ponē do sal in vino: ⁊ hmōi: morta liter peccauit. Secus si fecit cā medicine. ¶ Si idurit ali quē ad frāgēdū ieiuniū eccle sine cā legitima suis ꝑsuasio nib⁹: peccauit mortalr. ¶ Si induxit pueros: ⁊ iuuenes ad lābacitates ⁊ tabernas ⁊ hu iusmōi vt puertat ad turpia. ¶ Si frequētauit tabernā si ne cā rationabili: vel cōuiuia dissoluta: peccatum est.

De insensibilitate.

Si abstiuit se nimis a cibo ⁊ potu ⁊ alijs necessarijs vite: pp q̄d icurrit ifirmitatē: cōi ter est veniale: nisi fiat notabi lis excessus: ⁊ addaf obstina tio ꝯ admonitiōes i hmōi ōfe ctib⁹: q2 tūc videt mortale rō ne periculi inde sequentis.

¶ De filiabus gule & primo de ebetudine.c.iij.

J ex fumositatibus in ordinate comestiõis & pot⁹:icurrit obscurita tē seu grossiciē itellectus & ex hoc ineptitudinē legēdi oran diq3:est veniale cōiter.

¶ De loquacitate.

Si nimis locutus est:seu dixit verba ociosa & sine necessitate & rationabilitate: cōmuniter est veniale.

¶ De scurilitate.

Si fecit actus seu gestus iordinatos: & si sint ꝓuocantes ad libidinē extra matrimonium:est mortale. Si vero ad dissolutionē vel leuitatē vrvētositatē & hmōi:veniale est.

¶ De inepta leticia.

Si būit ineptā leticiā & vanā i ludis & iocis: cōiter veniale est nisi addatur aliqđ vitiuȝ.

¶ De choreis.

Choree que fiūt cū iordinata letitia:sunt mortalia quinque mōis.¶ Primo cū fiūt ex libidine.¶ Scđo cū fiūt in ecclesijs:q2 sacrilegiū ē.¶ Tertio cū fiūt a clericis & religiosis cū mulierib⁹ rōne scādali. ¶ Quarto cum fiūt ex inani gloria vel vana letitia:tā inordinata q ibi constituat finis. ¶ Quinto cū tales choreizantes nō curāt de scādalo primi:est mortale. In alijs āt casibus:cōiter est veniale. Posset tamen quādoq3 esse mortale:nec de facili de huiusmodi potest dari iudicium.

¶ De immundicia.

De imūdicia que pōt itelligi cū qs imūde comedit & esset veniale:pcipue si ex hoc oturbat alios: vel q2 vomitū fac. Et si hoc facit q2 nimium comedit vel vt auidi⁹ comedat: pctm̄ est. Secus si cā medicine. Pt̄ pt itelligi đ imūditia pollutionis:que cū accidit in isōnijs nō iputat ad pctm̄: s3 pctm̄ pōt eē in cā ei⁹.s.si ꝓcessit ex crapula:vel turpi cogitatiōe pceđēti:vel ex negligētia:vel ēt post vigiliā recolēs de ipsa imūdicia habita in sōnijs turpibus.delectat:& si est consensus rōnis de huiusmodi turpi delectatione:est mortale vel veniale:vel nullum si ex alleuatione nature.

¶ De immūdicia seu pollutione procurata.

Nota q si qs quid agit hac itētione pricipaliter.vt pollutionē hēat:siue vigilando siue

dormiēdo:mortaliter peccat etiam si facit cā sanitatis. Si āt ipsa pollutio etiā cōtingat in vigilia p̄ter voluntatem ⁊ sine procuratione: non est mortale.

¶ De luxuria ⁊ habet.c.ij.

Primum capitulū.

Luxuria est.vij. capitale vitiū. Sed q2 supra i p̄ceptis dictū ē satis de spēbus eius in opere:ac ēt in cogitatione ideo illis ōmis sis:videndū est de quibusdā alijs ptinentib9 ad ipsaʒ luxuriā ⁊ delectationē morosam: ⁊ primo. ¶ Si tetigit aliquē vel aliquā vel osculatus est libidinose extra cōiugiū:mortaliter peccauit:ēt si non sequit turpis actus. Nā talia exercitia in opere ipso pro vno peccato hñtur cū opere ipso: sed tāto grauius quāto in hmōi ɔcurrunt plura. Si āt fiāt diuersis tēporib9: diuersa sunt peccata. ¶ Si scripsit lrās vel portauit:vel misit:vel recepit cōtinētes amatoria ⁊ ꝓuocātia ad lasciuiam aduertenter mortaliter peccauit. ¶ Si fecit cātationes:vel cātauit vel legit:vel audiuit verba lasciuia: vel turpia delectabiliter ad ꝓuocāduʒ se vel alios ad lasciuiā:mortale est. ¶ Si associauit aliquē quē sciuit ire ad p̄cādum.vel turpiter agēduʒ:vel ad faciēdū serenatas: vl' matutinatas:peccauit mortaliter. ¶ Si fuit mediator inter aliquos ad hmōi turpia: vel posuit aliquos mediatores inter se ⁊ inter alios ⁊ huiusmodi:peccauit mortaliter. Itē si recepit enseniū: vel donum quodcunq3:vel misit ex amore libidinis.

¶ De delectatione morosa.

De delectatione morosa: q̄d uitium reperitur in tepidis ⁊ multū negligētibus. Nā ferуidi subito cogitationes expellunt noxias:⁊ frigidi:desiderijs operis acquiescunt. ¶ Si habuit cogitatiōes immundas ⁊ carnales in quibus trahit moram postq̄ ratione perpendit propter delectationem ipsam cogitandi huiusmodi: peccauit mortaliter. Non soluʒ quando quis cogitationibus luxurie ratione consensit.deliberans facere malum si adesset commoditas:ſ3 etiam nolendo opus perpetrare:sed non curando ipas cogitatiōes libidiosas ex

pellere postq̃ perpendit: sed in eis voluntarie imorando: peccauit mortaliter: Hec vide in.ij.pte sum.ti.v.c.j. §.v.
¶De filiabus luxurie.c.ij.

E filiabus luxurie de quib⁹ nõ oportet multũ iterrogare q2 difficile est intelligere nisi cũ mixtura alioꝝ vitioꝝ.⁊ prima est cecitas mentis.
¶De cecitate mẽtis.
Si fuit ita mẽte occupat⁹ circa mũdana ⁊ carnalia: ꝙ nesciuit de deo cogitare vel de rebus spiritualibus.
¶De precipitatione.
Si fuit p̃ceps ⁊ subitus i opibus suis sine cõsilio ⁊ examinatione mẽtis debita: agẽs.
¶De inconsideratione.
Si fuit icautus in factis suis non bene iudicans circa occurrentia.
¶De inconstantia.
Si in eo qð deliberauit boni agere: fuit incõstans ⁊ mutabilis ex passione.
¶De amore sui.
Si nimis seipsum dilerit q̃rẽdo corporis delectationes ⁊ cõmoditatez ⁊ huiusmodi.
¶De odio dei.
Si habuit deũ vel legez eius in displicentia: quia prohibet concupiscentias ⁊ huiusmõi.
¶De amore vite p̃ntis.
Si nimis amauit vitã istam p̃ntem pp voluptates carnis qbus est deditus: Ita amarẽ vitã p̃ntẽ ꝙ aliquis vellet hic ppetuari: scõz pe.est mortale.
¶De horrore futuri seculi.
Si horrorẽ hũit ad vitã futurã. De alijs vero que ptinẽt ad vitiũ luxurie ⁊ circa cõiugiũ: vide infra in.iij.pte interrogatorij in.c.de coniugatis.
¶De supbia ⁊ habet.c.ij.c.f.

Superbia scdm̃ Gregoriũ: est regina oium capitaliũ vitiorũ: ⁊ est vitiũ multũ subtile ⁊ difficile ad cognoscenduz: ⁊ cõsistit in appetitu inordinato ꝓprie excellẽtie: ⁊ hẽt q̃ttuor species sicut mõs de quib⁹ potes iterrogare ꝓut videbit expedire si tñ penitẽs intelligat. ¶Si bona naturalia spiritualia: vl tẽporalia que hũit.sibi attribuit: ⁊ a deo nõ recognouit. ¶Si bona ipsa a deo recognoscẽs: meritis suis pricipaliter se accepisse estimauit: videlicet pp sua iciunia: orõnes ⁊ hmõi. ¶Si ea bõa que nõ hũit sibi attribuit.: vel plusq̃

habuit cum eristimat se habere multū hūilitatis: charitatis:patiētie:ꝛ hmōi cū non hēt. ¶ Si reputauit se meliorē esse ceteris:alios cōtēnēs: in quolibꝫ hoꝛ modoꝝ potest esse moꝛtale vł veniale ꝫ ꝙ ratione cōsentitur vel nō. Vide diffusius hāc materiā in.ij.ptc.sum.ti.iij.c.j.

¶ De filiabus superbie.c.ij.ꝛ pꝛimo de derisione.

De derisiōe que aliqñ pcedit ex supbia. ¶ Si irrisit sacra ꝛ alia diuina.vilipēdens ea:aut sctōs viros:aut platos:aut deo seruire volētes:vt sic retrahat eos: peccauit moꝛtaliter. ¶ Si irrisit aliquē intēdēs ex hoc iniuriā vel vilificationē vel notabilē pturbationē ei⁹: moꝛtaliter peccauit:sed si ex leuitate vel causa ioci secus.

¶ De ābitiōe que pcedit ex supbia:ꝛ ipoꝛtat inoꝛdinatuꝫ appetitū honoꝛis:ꝛ multū reperit in platis ꝛ dñis. ¶ Si desiderauit aliquaꝫ dignitatē:vel bñficiū curatū:rōne de liberata:pricipaliter pp bonorē vel dignitatē vel vtilitateꝫ tēpoꝛalē:peccauit moꝛtaliter. ¶ Si desiderauit dignitateꝫ vel beneficiuꝫ ecclesiasticum vł seculare ad qḋ est indign⁹ vel inept⁹:videlicet qꝛ criminosus ꝛ hmōi peccauit moꝛtaliter. ¶ Si desiderauit vel ꝗsiuit ad hmōi puenire.etiaꝫ faciēdo cōtra pcepta:moꝛtale est. ¶ Si ꝗsiuit honoꝛē de ꝗcūqꝫ re ita inoꝛdinate ꝙ ibi cōstituat finē:moꝛtale est. In alijs vero casib⁹ vł veniale.

¶ De presumptione.

Presumptio que pcedit ex supbia: consistit in hoc ꝙ bō ponit se ad ea que sunt supꝛa vires suas:vel nō ptinent ad cōditionē suā:vt secularis ad iudicādū clericos:vł eos qui nō sūt sibi subiecti vel de his de qb⁹ nō hēt ptātem : peccauit moꝛtaliter. De pſumptione vide in.ij. ptc sum.ti.iij.c. v.ꝛ.vj. ¶ Si posuit se ad faciēdū ea exercitia ad ꝙ nō erat apt⁹ vñ pt seq spūale vł tpale dānū alteri:vt medic⁹ ignar⁹ medicie vel aduocat⁹ ignar⁹ ad aduocādū:iudex ad iudicādū:ꝯfessoꝛ ad audiēdū ꝯfessiones ꝛ hmōi peccauit moꝛtaliter. Sec⁹ āt si cōpetēter in arte illa pitus erat. ¶ Si pſumēs de virtute sua : exposuit se picułis pctoꝝ:vt vadēs ad

loca inhonesta:vel frequētās ɔuersationē mulierū leuiū ꝛ hmōi:vbi de facili pōt labi in mortali pctō : mortale videt.
¶ Si nimis de se psumens nō puidet necessitatibus vel periculis occurrentib⁹ spūalibus vel tpalibus expectās effectū miraculosum a deo.s.vt eū sanct ifirmuꝫ sine med'co ꝛ medicinis: vel ministret ei cibū sine labore:est mortale: ꝛ dicitur tentare deum.
¶ De temeraria iudicatiōe.
Si facta alterius que dubia sunt quo aio fiāt i malā ptē interptatus ē:seu iudicauit:ꝛ sine signis sufficiētib⁹ indicātib⁹ maliciam alteri⁹: delibera te iudicauit aliquem de peccato mortali:mortalr peccauit. Si vero iudicauit deueniali venialiter peccauit. Idē si iudicauit de mortali:sꝫ nō de liberato animo.
¶ De curiositate.
Si fuit curiosus circa cognitionē itellectiuā vt q̄rēdo scire que sūt supra capacitatē suā. videlicet de trinitate: de pdestinatiōe:vel q̄rēdo scire a gb⁹ nō dēt:vt a demonijs.vel p sortes.vl q̄rēdo scire parū vtilia:ꝛ dimittēdo magis necessaria:vel querēdo scire solū ad sciēdū.ꝛ nō ad deū cognoscēdū.vel ad aliquā vtilitatē:peccatū est:q̄nq₃ mortale:q̄nq₃ veniale. ¶ Si fuit curiosus circa vsus sensuum.s. oculis aspiciēdo:aurib⁹ audiēdo:narib⁹ ad odorādū: gustu ad gustādū:tactu ad tāgēduꝫ sine necessitate vl' vtilitate:sꝫ solū delectatione sensuali:peccatū est cōiter veniale:ꝛ q̄nq₃ pt eē mortale in.ij.p.sum.t.iij. c.vij.§.xij. ¶ Si reperit se in spectaculis ad vidēdū.vt torneamēta:palestra:currere ad brauiū ꝛ hmōi:nam si in hoc sit periculū mortis spūalis vl' tpalis:vt qñ sūt spectacula re pñtatiua turpitudinē: vel cuꝫ pōt recipere notabilē lesionē corporis:est mortale ꝛ multo magis in exercēte ꝛ pbēte occasionē in hmōi spectaculis: alias est veniale:nisi pp hoc aliqs ita delectat̄ ꝙ mēs ei⁹ auerteret a deo: ita videlicet ꝙ paratus eēt trāsgredi mādata dei ꝛ ecclesie vt illa aspiceret vel faceret:ꝛ hoc idē intelligo de quocunq₃ pctō qd̄ de se est veniale:q₃ p hūc modū potest effici mortale.
¶ De ingratitudine.

Ingratitudo reperit i oi pctō mortali:sed vt circūstātia aggrauās ipsū:qr vbi bō debꝫ semp fuire deo:eū offendit. Est et vnū speciale pctm̄ in quātū.s.recipiens beneficia a deo vel ab hoie:ea non recognoscit:ꝯ cogitat:ꝛ regratiaꝫ ꝛ recōpēsat:vel ꝙ pei⁹ ē i mēte vilipendit:bñficia recepta.vel murmurat de eis:vel iniuriatur bñfactori.Cōiter āt reperitur mixtū cū aliquo genere pcti:qñqꝫ mortali qñqꝫ vēiali.

¶ De scandalo.

De scādalo ꝙ qñqꝫ nō ē peccatū spāle:sꝫ circūstātia aggrauās pctm̄:iquātū videlicet ex dicto vel facto alteri⁹ non recto:daꝫ alteri occasio ruine spūalis:ꝛ hoc ē scādalū:ꝛ si b nō itēdat est circūstantia aggrauās pctm̄ ꝛ nō mutās spēciē:vñ ē necessaria ꝯfiteri qñ ē tale qd verisimiliter trahēs ad ruinā peccati mortalis:ꝛ ꝑcipue cū hoc sequiꝫ Tho.Ra se.q.xxxiij.Si āt hoc itēdat s.ducere aliquē ex dicto vꝉ facto suo ad aliquam ruinā: est mortale ꝛ spāle pctm̄: si intēdat iducere ad mortale:alias veniale.De hoc vide in. ij.p̄te.summe ti.vij.c.iiij.

¶ De adulatione.

Adulatio q̄ cōiter est scādalizatiua ꝛ ꝯsistit i b ꝙ qs verbis vel factis suis iordinate q̄rit placere alijs ad beniuolētiam captādā.Et si i malo adulat⁹ ē criminali:puta laudās aliquē de vidicta facta:vꝉ turpitudine ꝛ hmōi est mortale ¶ Si adulatꝰ vꝉ laudat aliquē itēdēs eū decipere notabilr in tēporalib⁹ vel spūalib⁹ ē mortale.Sec⁹ si aliqd iniustū itēdit ab eo hēre vel qd paruū recipere p modū doni vt histriones. ¶ Si nimis laudauit aliquē ex quo ille sūpsit occasionē supbie.vel inanisgloie:cōiter ē veniale:pōt eē aliquādo mortale. ¶ Si vero laudauit aliquē ad excitāduꝫ eum magis ad virtutē.vel :ad cōfortādū eū i tribulationib⁹:ꝛ tētationibus ꝛ obseruatis debitis circunstātijs:est virtuosum ꝛ meritoriū:alias veniale.

¶ De blasphemia in spirituꝫ sanctum.

De blasphemia i spiritū sanctū q̄ pcedit ex malicia:videlicet iquātū qs cōtēnit vꝉ refugit ea cogitare mēti occurrentia: p que possꝫ retrahi a pctō ꝛ habet sex spēs.s. Presum-

ptio: Desperatio: Inuidētia
frne grē: Impugnatio virtu
tis agnite. Obstinatio. Impe
nitētia. De his vero iterrogā
dū est ,put videt: cōiter: nō
reperitur nisi in multum sce-
leratis. ¶ Presumptio autē
dicit hic: cū quis presumit de
dei misericordia existimās ꝙ
parcat sibi ab bñplacitū suū
vel ꝙ saluet eū perseuerantē
in pctō. ¶ Desperatio aūt cū
credit deū nō posse nec velle
sibi parcere: ēt penitēti vel vo
lenti saluari. ¶ Impugnatio
veritatis agnite dicit: cū quis
ꝯdicit veritati fidei quā no-
uit. ¶ Inuidentia frne gratie
est: cū dolet quis de grā dei ꝛ
gloria crescēte in hominib⁹.
¶ Obstinatio: ꝯfirmat volun
tatem suā in pctis cōmissis.
¶ Impenitētia aūt dicit cuꝫ
quis ,ponit firmiter etiā in
futurum non penitere.

¶ De scismate.

Hoc peccatuꝫ cōmittit cum
qs recedit ab obediētia Ro-
mane ecclesie sumēs sibi ali-
ud caput: vel sequēs aliquem
canonice nō electū: ꝛ semper
est mortale ꝛ excōicatio ꝯtra
tales: nisi forte cuꝫ essent duo
quoꝝ quilibet hētur pro sum
mo pōtifice a suis sequacib⁹:
ꝛ nescitur clare qs sit canoni
ce elect⁹. In hoc. n. videnē po
puli excusari si nō sunt perti-
naces sꝫ parati illi adherere
quem sciēt vere esse electum
canonice. ¶ Si initiē ordina-
tionib⁹ vel alienationib⁹ factis
a scismaticis excōicatus est.
Extra de scisma. c. i.

¶ De infidelitate paganoꝝ
ꝛ hereticorum.

De infidelitate paganoꝝ: he-
reticoꝝ. vel iudeoꝝ: quoꝝ qḋ-
libet est grauissimū peccatū:
ducens ad dānationē. Non
opꝫ hic dicere inter hos. So
li. n. heretici sunt excōicati: sꝫ
ꝛ cū alijs ꝓcipue iudeis non
debet hēri domestica ꝯuersa
tio: ꝛ precipue idiote. Potes
circa hmōi iterrogare ,put ti
bi vī. s. si habuit aliqḋ dubiū
in hiſ qui sunt fidei: videlꝫ de
sacro altaris ꝛ hmōi. Et si ḋ
ḃ hēt displicentiam: nō est cu
randū. Si autē voluntarie ꝛ
sponte dubitat: esset mortale.
Hereticus quidē est excōica
tus: ꝛ nō pōt absolui citra se-
dem apostolicā: vt pꝫ in ,pces
su curie. Itē receptor: credēs:
vel fautor hereticoꝝ: est excōi
cat⁹: ex̄ de: here. c. qcūqꝫ li. vi.

¶ Incipit tertia et vltima ps interrogatorij: in qua tractat de modo interrogādi status diuersarum personarū: et habet. xvij. capitula.

¶ De ꝯiugatis capl'm primū.

Nunc vero formā de sunt interrogationes ptinētes nō ad oēs sed solum ad quosdā status hoium. Et primo ad ꝯiugatos: Interrogandi sunt nō oēs de oibus: sed pro vt videt. ¶ Si de facto ꝯtrexerūt in aliquo casu ꝓhibito: mortale est q ꝯtra ꝓhibitionem: nisi ignorātia facti probabilis eos excusaret. Sz est sciēdū q sunt qdā impedimēta que ipediūt matrimonium ꝯtrahendū: et dirimunt iam ꝯtractum q nullum est: qd itelligendū est qn dicta ipedimēta prius iter eos inueniūt q̄ sit ꝯtractū matrimoniū: et ea cōtinent in istis versibus. ¶ Error: ꝯditio: votū: cognatio: crimē. Cultus disparitas: vis: ordo: ligamen: honestas. Si sis affinis si forte coire nequibis Nec associāda vetant cōnubia scā retractāt. ¶ Pro horuz aliquali breuissima declaratione. nō q error intelligit de persona nō de fortuna vel bonitate: cuz. s. quis ꝯhit cum Berta credēs esse Catherinā cum qua. s. intēdebat ꝯhere. ¶ Conditio intelligit de ꝯditione seruili. s. cū quis ꝯhit cū serua credens eā esse liberaz. Nam si liber ꝯhit sciēter cū serua tenet matrimoniū: et similiter si ꝯhit buus cū libera credens esse seruā. Idē videt si seruus cū sua. licet credere tur esse libera. ¶ Votū. s. solēne per ꝓfessionē tacitā vel expressaz alicui religioni approbate: talis etiā esset excōicat⁹. ¶ Cognatio que est triplex. s. naturalis: spiritualis et legalis Naturalis dicit ꝯsanguinitas: et hec hēt tres lineas. s. ascēdētiū: vt pr̄ et auus et hmōi descendentiū vt filii⁹ nepos et hmōi: collateraliū. vt frēs sorores et hmōi: et hēt q̄libet linea q̄ttuor grad⁹ et exclusiue ꝑcipue collaterales. Nā iter ascendētes et descēdentes vr̄ esse ꝑpetua ꝓhibitio. Hic est etiam excōicatio. ¶ Cognatio spūalis hz etiā tres gradus: et ꝯhit in baptismo et ꝯfirmatione. Primū⁹ est iter tenētē ad baptismū vel ꝯfirmationē et eam personā que tenet que

k

dicitur paternitas vel filiatio. Secūdus est inter patrē et matrē carnalem ei⁹ qui tenet et eū qui tenet cu3 vxore ei⁹: et dicitur cōpaternitas. Tertius est inter filios nāles eius qui tenet: et illā que tenet: et dicitur fraternitas. ¶ Cognatio tertia .s. legalis q̄ fit per adoptionē: hēt tres lineas vel gradus. Primus est iter ip̄m adoptantē et filiā quā adoptauit: ac et̄ filiā ipsius adoptati. Secūdus est inter vxorem adoptantis: et ip̄m adoptatū: ac etiā vxorē adoptati: et ip̄m adoptantē. Terti⁹ est inter filios nāles et legitimos adoptātis: et ip̄m adoptatū: et hoc tm̄ cum ipsi filij sunt in potestate patris. ¶ Crimē. Istud qd̄ hēt dirimere ɔ̄ctum et impedire ɔ̄hēdo: intelligitur tm̄ de duob⁹ criminibus. ¶ Primum est q̄ cū mulier machinatur cū effectu in mortē vxoris alteri⁹: vt hēat illum in virum. vel ecōtra. vir in morte3 alterius viri vt hēat illam in vxorē etc. ¶ Secūdū: cū quis dat fide3 alicui ɔiugate ducere eam in vxorē post viri sui morte3: et cum ista ꝓmissione sequitur adulteriū. ¶ Cultus disparitas: vt si fidelis cōtrahat cū iudea vel pagana permanēte in infidelitate. Secus si ɔtraheret cū heretica: nam tunc tenet: s3 cohabitare non debēt si esset ei piculu3 incurrendi in heresim: et peccauit mortaliter ɔtrahēs cum tali. ¶ Vis: violētia .s. absoluta impedit et dirimit: et sic̄ violētia per metū qui pōt cadere incōstantē virū. et ɔtinetur in hoc versu. ¶ Stupri: atq3 stat⁹ verberis atq3 necis: nisi postea de inuito efficiat̄ voluntari⁹. ¶ Ordo intelligit̄ de ordine sacro .i. subdiaconatu et supra: et talis ɔ̄hens esset excōicat⁹. Greci in sacris: vti pn̄t ɔtracto. s3 nō possunt ɔ̄here. ¶ Ligamen .i. si sit alteri ligat⁹ per ɔiugiu3: et̄ per verba de pn̄ti nondū ɔsumatū: nā talis nullo mō pōt alteri m̄rimonialr̄ copulari: nisi ille cū quo ɔ̄trērat ꝓfiteat̄ in aliqua religiōe. Et si recederet vnus ɔiugu3: ita q̄ per multos ānos alter nihil audiret de eo: nō licet alteri ɔ̄here. nisi sciret de morte ei⁹. ¶ Honesta s .i. publice honestatis iustitia que orit̄ ex sponsalib⁹ ɔ̄ctis cū aliqua: cū qua postea nō sequitur matri

monium propter mortē vel aliam cām. Nā cū nulla con sanguinea illi⁹ vsqz ad quartum gradū ɔhere pōt. ¶ Affinitas: est ꝓpinquitas que ɔbitur per eū qui durit vrorē: ⁊ oēs ɔsanguineos vroris vsqz ad quartū gradū: ⁊ vrorē ipsam ⁊ oēs ɔsanguineos viri ei⁹ vsqz ad quartū gradum nec illa mulier pōt ɔhere cū aliquo. ¶ Et nota q affinitas ɔtrahitur etiā per fornicariū coitū: ita q ille qui fornicatur cum aliqua nō pōt ɔhere matrimoniū cū ɔsanguinea alīqua ei⁹ vsqz ad quartū gradū neqz illa mulier pōt ɔhere cū aliquo ɔsanguineo fornicātis cum ipsa: vsqz ad quartū gradū: ⁊ sciēter ɔhens in hmōi gradib⁹ affinitatis ex ercōicatus. Itē nota sicut dixit Pe. de pal. super⁹ fol. xv. in prima colū. q incestus qui cōmittit a pueris nō hn̄tibus vsū rationis: nō est de refuatis episcopis. nec pp h tollitur virginitas nec causatur affinitas. Hec ille in. iiij. di. xxxiij. q. ij. ar. i. ɔclone. ij. ¶ Si forte coire neqbis. ¶ In potētia exercendi actū ɔiugalem que pōt ɔuenire: vel ex frigiditate naturali: vel ex maleficio vel in dispositione mēbri genitalis viri: vel mulieris. De his oībus ipedimētis habes plene in. iij. pte sum. ti. j. c. ij. ¶ Sed nota q nō ops nec expedit interrogare oēs ɔiugatos sigillatim de his impedimētis: sz de illis tantū de quib⁹ possit ꝓsumptio hēri: ⁊ precipue de ipedimēto eris: vl cognatōis vel publice honestatis: sz multomagis de affinitate. ¶ Si tū qs cognosceret ɔsanguineam ei⁹ cū qua iā ɔtrit per verba de pn̄ti ⁊ multomagis si iā ɔsumauit matrimoniū: mr̄imoniū quidē tale nō diuidit: sed amittit ius petēdi debitū: ita qd petere nō potest absqz mortali pctō. Tenet tū reddere exactus. Idem de muliere que pmittit se cognosci a cōsanguineo viri sui. ¶ Si vero anq̄ ɔtrit per verba de pn̄ti cū aliq̄ cognouit ɔsanguineā ei⁹ ita q semē emisit itra claustra pudoris: nō pōt hēre illā ⁊ si iā ɔsumasset cū illa. nō tenet mr̄imoniū: nec in hoc potest dispensari cū illa nisi per papam. Unde ante dispēsationē sēp peccat mortaliter exigēs ⁊ reddēs debitū sciēs

dictum impedimentū. Alter vero coniugū nesciens excusat de pctō ex ignorātia facti probabilis. De his et oib⁹ alijs qñ casus occurrit: vide pleni⁹ in summis. ¶ Si contrxit matrimoniū cládestine: qz mortale est. ppter phibitionē ecclesie. ¶ Si habēs votū simplex cōtinētie contrxit matrimoniū: peccauit mortaliter: nisi sit dispēsatus a papa pri⁹: et tenet adimplere votū vsqz ad consumationē matrimonij. Naz ipso consumato impotēs fit ad implenduz: et exactus oino tenet reddere expsse vel interptatiue petēti: sz exigere nō pōt sine dispēsatione: aliter peccat mortaliter. ¶ Si contrxit cuz aliqua: vel mulier cū aliquo per verba de futuro: et post matrimoniū cuz aliqua contrxit vel de futuro vel de psenti: mortaliter peccauit pp fractā fidē: nisi de cōi consensu mutuo se absoluerint: qđ fieri dz per iudicium ecclesie. Vel nisi aliqs septem casuū supuenerit: qb⁹ solui pñt spōsalia quos habet in summis: videlz i. iij. p. sum. ti. j. c. xviij. in. iiij. colū. Diffusius in summa. Hosti. ti. iiij. de spo. et ma. vij. colū. ¶ Si post matrimonium contractum per verba de presenti: contrxit cū aliqua mortaliter peccauit: nec tenet matrimoniū etiā si essz consumatum: et filios genuisset: sed opz redire ad primuz nisi ille cū quo pus contractum est ingressus esset religionē ibidez professus: vel nisi cuz eo papa dispēsasset in scdo: in quo tñ sm theologos dispēsare non pōt. Sed qz difficile est dispu tare de ptāte pape: si sine surreptiōe obtēta est: forsitan trāsiri pōt. ¶ Si contrxit matrimoniū: vel filios vel filias iunxit matrimonio ante etatē legitimam: qz phibitū est. ¶ Etas autē legitima sm iura. est in duodecimo āno si est femina in qrtodecimo si est masculus s. ad contrhēdū per verba de presenti. et ad consumandū matrimoniū. ¶ Si consumauit mrīmoniū ante bñdictionē nuptiarū: est mortale: vbi. s. consuetuz est bñdici nuptias: quia contra prohibitionez ecclesie. Et hic aduertēdū est qđuis spōsi nō consumēt matrimoniū cū sponsis añ bñdictionez: in multis tñ locis multas turpitudines et corruptelas faciūt cū eis: illas visitādo: vñ interrogādus

est de his vbi ista reperiunt. De hoc vide.p.de pal. in.iiij. di.xxxij.q.i.ar.iiij.in.ij.iij.z.iiij. ɔclusiōe. ¶ Si celebrauit nuptias tpe ꝓhibito ab eccl'a:qꝛ mortale est. ¶ Tēpora āt prohibita sunt ista.s.ab aduētu vsqꝫ ad epiphaniā:z a septuagesima vsqꝫ ad octauā pasche: z a trib⁹ diebus añ ascēsionē vsqꝫ ad octauā pēt. exclusiue.

¶ De actu coniugali z peccatis cōmissis in eodem.

Sciendū est ꝙ in actu hoc ɔiugali aliqua sunt vbi ē dubiū vtrū sint mortalia an venialia. Aliqua vero sunt que sunt manifeste mortalia. Aliqua in qb⁹ est veniale. Aliqua in quibus nullū peccatuꝫ est. ¶ Primo quidē mortale est: si exerceat talis actus eꝰ vas debitū. vel etiā si intra vas debitū:tñ nō suscipit semē ad euitandū generationē. ¶ Si ex tactib⁹ impudicis eꝰ actuꝫ matrimonij sequit pollutio in altero ipsorū. ¶ Si exercēs actū ɔiugalem:hēt appetitū deliberatuꝫ ad aliā. ¶ Si se hēt ad eaꝫ ita inordinato affectu in actu cōiugali:ꝙ si nō esset vxor eius etiā opus carnale ageret cū il la vel alia. Difficile tñ est hoc discernere z cognoscer. ¶ Si alter alteri oino exigēti denegat dbitū sine cā legitima:ꝑꝑ qꝺ exigēs incurrit incōtinentiā vel graue scandalū. Esset aūt cā legitima: si notabiliter timeret notabile nocumentū persone:vel ɔiugis:vl' prolis in vtero:vl' qꝛ ex adulterio cōmisso ꝑdidit ius petēdi debitum:vel ēt si in loco sacro peteret:qꝛ sic locus violaret. vel etiā in publico:qꝛ ɔtra debitam honestatē. Nō est aūt legitima cā oino denegādi debitū petēti in die ieiunioꝝ vel festoꝝ solēniū:vel ira quā hābent ad inuiceꝫ per paꝝ tēp⁹. ¶ Dubiū de mortali qñ qdē seruat vas debitū sꝫ modus indebit⁹:puta si lateraliter:vl' a parte posteriori accedat ad vas debitū: vel mulier supergrediat viꝝ:in quib⁹ modis:z precipue in vltimo. aliq dicūt esse mortale vide Pe. de pal. di.xxxi.q.iij.ar.ij.ɔclusione.v. Alij vero vt Tho.z Alber. dicūt ꝙ nō est mortale de se:sed pōt esse signū mortalis ɔcupiscētie:nec per hoc impedit generatio z si nō ita apte ꝑcuret:vñ in hmōi.noli ꝑcipitare

sententiam: nec denegare ab solutionē pseueranti in hmōi sed detesteris & phibeas quātum potes. Quādo vero hoc etiā fieret pmo & scdo modo pptcr periculū abortus: forte tūc esset sine pctō. ¶ Dubiū etiā de mortali est tēpore menstruoꝝ: & pcipue in exigēte sciēte talem defectū: quem quidā ponūt esse mortale: pcipue qn nō est quasi ptinuus sꝫ psuetus vt mensatim. Alij dicunt ptiū: vt Pe. de pal. & hec opinio est cōior: vnde nec pptcr hoc deneges absolutionē sꝫ phibeas qꝫtum potes de exactione: & exactū admoneas: vt nō assentiat exigenti. nisi ex hoc timeat de eiꝰ incōtinentia. ¶ Dubiū est etiā de exigēte debitū a cōiuge permanēte in adulterio: siue occulto: siue manifesto qd ipse nouit. Hoc quidaꝫ dicūt esse mortale in exigēte: qꝛ facit cōtra pstitutionē ecclesie: vt no. xxxij. q. i. c. Si qs vxorē: & hoc firmat in summa pisana. Sꝫ in summa pfessoꝝ & archidiaconus in rosario: mitigāt hūc rigorem excipiētes casum: vꝫ hoc cū faceret exigēs: ad pui dendū incōtinentie sue. Sed Pe. de pal. multomagis mitigat hunc rigorē: vt cū nō spe ratur emēdatio ex hoc pmanentis in adulterio: sꝫ potius deterioratio: nō peccat exigēs saltē mortaliter. ¶ Veniale autē est cum exigit actus piugalis: & si debito suato vase & modo: tñ pncipaliter intētione delectatiōis psequēde: ita tñ qꝫ sistat intētio infra limites matrimonij. ¶ Si exerceatur actus piugalis pptcr sanitatē corporalē: pctm est: qꝛ nō ad hunc finē ordinatū est. Veniale tñ puto eē peccatū. ¶ In solēnitatibus & ieiunijs exigere debitū aliqua infirmitate. s. pcupiscentie ductꝰ: sine contēptu tñ sacri tpis. vel ecclesiastice exhortationis: veniale est sꝫ Tho. in. iiij. di. xxxij. ar. v. q. iij. o. & Ray. sꝫ reddens nō peccat: cū timet de incōtinentia vel scādalo coniugis. Peccaret autē: si negaret oīno. ¶ In tēpore vero pregnatiōis exigere. veniale est: si tñ nō est periculū abortus. Reddere vero nullū peccatū est. ¶ Ante purificationem post partū exigere: suatis alijs circunstantijs: nō videt mortale sm Guil. Reddere vero nō

voluntarie: nullum. Exigere etiã vel reddere debitũ añ ingressuz ecclesie post partũ: de se non videtur peccatũ: z põt mulieres itrare ecclesiã ante quadragesimũ diẽ absqz peccato: in quo tñ est seruãda cõsuetudo patrie. ¶ Actus ipudici qui ibi exercetur: nõ ptinentes ad opus: sz ad delectationẽ exercẽtis: vt tactus z oscula: z hmõi iordinate: cõiter sunt venialia: qͥuis ibi posset esse tanta actuũ inordinatio: qͥ posset esse peccatũ mortale

Sine pctõ autez exercetur actus cõiugalis: cuz fit cã prolis suscipiende: vel ẽt cum fit causa reddẽdi debitũ: fuatis tñ alijs debitis circũstantijs. Debet tñ exactus oino reddere: z pcipue vir vxori nõ soluz expresse: sz ẽt per signa petẽti: nec vir debet vxorẽ auertere ne petat: pp̄ter piculuz. ¶ Fit etiã tertiõ modo frñ aliquos sine pctõ. s. cũ fit cã vitãde fornicatiõis i se vl' in cõiuge sua.

¶ Interrogationes fiẽde circa statum matrimonij.

Irca predicta sic põt
c fieri interrogationes.

Et primo si vsus est matrimonio erḡ vas debituz. ¶ Si aliquid fecit ad euitãdũ plem. ¶ Si mõ idebito: sz in vase debito: z quõ. ¶ Si vtẽdo mr̄imonio hũit intẽtionez ad aliã. ¶ Si tpe mẽstruoruz exegit: vl' reddidit. ¶ Si in diebꝰ festoꝝ vel ieiunioꝝ. ¶ Si tpe pgnationis: precipue ppe partũ: vel añ purgationẽ post partũ. ¶ Si exegit: vel reddidit a pmanente in adulterio. ¶ Si pncipaliter cã delectationis: aut alia: z qua cã z circa hmõi iudicãdũ ẽ de pctõ mõtali: vl' veniali iuxta pdicta: vt pz in sũmis. ¶ Si oino negauit dbitũ petẽti. ¶ Si ex actꝰ cõiugij per tactꝰ secuta est pollutio in altero ipsoꝝ. ¶ Si excõicatꝰ aliquo viculo cõtrit matrimoniũ. s. excõicatiõe maiori: peccauit mortaliter z precipue qñ sciuit: z hoc: qz pticipauit i diuinis. s. sacramẽto matrimonij. Idẽ videt de minori excõmunicatione: si eaz nouit: qz separat a susceptiõe sacramẽtoꝝ: z matrimoniũ est vnum ex sacramẽtis ecclesie. ¶ Si cxñs in pctõ mortali cõtraxit mr̄imoniũ: videt mortale. qz sacramentũ suscipit in mortali scienter: precipue vero videtur mortale cõtrahẽdo

per verba de presenti: qz ibi est essentia sacramenti. ¶ Si pⁿrit cū aliqua psona p verba de pñti vel de futuro: nō iten dēs hēre illā vel illā in cōiugē: sz tñ copulā carnalē extorquere: mortaliter peccauit: qꝫ nis nō fit ibi realiter mrīmoniū. Cogedꝰ tñ est in foro cōsciētie illā ducere: vel aliter il li satisfacere. maxime si est secuta copula: in quo tñ cāu ecclesia iudicaret mrīmoniū: et cogeret illū. cui obedire tenetur. ¶ Si vir nō puidit vxori et familie d necessarijs: nō tñ supsluis. ¶ Si nimis cā exaspauit verbis vel factis. ¶ Si zelotipꝰ: et ex hoc nimis suspectuosus ꝯ eaz fuit: vel nimis remissus i cura eiꝰ. ¶ Si vxor iobediēs et ꝯtētiosa et sui sensus fuit erga virum. ¶ Si nimis inculta et negligēs circa gubernationē domus. ¶ Si irreuerens et discola ad soceros et cognatos. ¶ Si nimis dedit de rebꝰ viri: parētibus suis: vl pauperibꝰ plusqꝫ debuit. ¶ Si dedit licentiā viro coeundi cū alijs mulieribꝰ cā peregrinarer: ē mortale. ¶ Si mulier nō vult seq vix trāsse rentē domiciliū: ad qd tenet: nisi eaz traheret ad peccatuz aut dubitaret de morte sua: aut esset vagabundus. ¶ Si vterqz filios educauit i timore dei: et in obedientia mādatorum eius.

¶ De principibus: rectoribꝰ: et baronibus. c. ij.

Circa principes rectores: et barones seculares sic pñt fieri iterrogationes: et put fuerit expediēs secūdū ꝯditionē psonarū. Primo si p vsurpationē: et iniusto titulo obtinuit dignitatē: regimen: vel dominiū ciuitatis vel castri: qz mortaliter peccauit: et semper in ipso manet: dū tenet hmōi vsurpationē: nisi postmodū titulū iustificasset: nec ibi ante iustuz titulū pōt exercere iudicia sine mortali. ¶ Si ambitiosus fuit ad dignitates et ad regimē nimis aspirās: et si itēdit negligere iustitiā ad acquirēdū amicos: vt sic i dominio pmāeat mortalr peccat. ¶ Si prelatis ecclesiasticis: vl alijs supiorib9 suis nō fuit obediens: et admonitiones: et correctiones ab eis factas non sustinuit patiēter: et si ꝯtempsit mortaliter peccauit. ¶ Si sen

sentias excōicationis:vel interdicti nō curauit.aut sic ligatus:diuinis: se ingessit:qđ est mortale.¶ Si pp crimen ei⁹:ciuitas est īterdicta:qđ ē sibi ad mai⁹ iudiciū.¶ Si pp excōicationem latam in se.iudices vel actores: vel ministros grauauit.qꝛ vltra mortale:est excōicat⁹.¶ Si de factis:aut defectib⁹ ecclesiasticaꝝ psonaꝝ ad eū nō ptinē tibus se intromisit:vel trahendo ad suū iudiciū:ꝛ hmōi:peccauit mortalr.¶ Et si cepit: vel capere fecit:vel percutere: vel incarcerare clericos. vel religiosos etiam deliquētes: est excōicatus: si nō hūit pri⁹ licētiam a plato suo.¶ Si electionē alicui⁹.malitiose impedinit:vel p violētiā aliquē intruserit:vel si grauauit aliqđ monasteriū:vl collegiū:eo qꝛ nolebat illum eligere:p quo rogabat:est excōicatus vltra mortale.¶ Si phibuit subditis ne vēderēt cūcis necessaria:vel eis panē coquerēt ex quo nō hūit ab eis qđ voluit. ¶ Si patronat⁹ ecclesiaꝝ de nouo sibi vsurpauit:vel bona vacātiū ecclesiaꝝ aut monasterioꝝ:vltra mortale est excommunicatus.¶ Si posuit talias vel collocans vel alia grauamina clericis vel alijs psonis ecclesiasticis sine licētia pape:si nō desistat post ad monitionē est excōmunicat⁹. ¶ Si fec statuta vel leges cōtra libertatē ecclesiasticā: vel iudicauit secundū ea:vel dedit cōsiliū ad hmōi:vel nō remouit si potuit:vltra mortale peccatū:est excōicatus.¶ Si noua pedagia instituit nō habēs auctoritatē a principe super hoc: vel ātiqua seu noua pedagia augumentauit:excōicatus est. Secus si fecit hoc cū licētia principis ꝛ cā rōnabili:ꝛ nō tenuit stratā publicā securā:vt debuit: peccauit mortaliter:ꝛ tenet ad restitutionē.¶ Si a clericis:ꝛ religiosis theloneū.pedagiū seu gabellā accepit pro his que deserūt:vel deferri faciunt non cā negociationis: grauiter peccat:ꝛ est excōicatus: quāuis aliq vt Jo.cal.hāc nō admittāt:qꝛ non est recepta:ꝛ papa scit:ꝛ tollerat:imo ipse facit ī terris suis:sꝫ tutius est vt obseruet.¶ Si publicos vsurarios alienigenas:ꝛ non inde oriundos ad fenus exercēdū

in ciuitatib⁹ suis admittit: vel admissos idē infra certū tps nō expellit: est excōicatus. Et idē si ciuis eius dedit ad hoc cōsiliū vel fauorē. Hoc verū est si talis est psona ecclesiastica hñs.s.dominiū tēporale Nā dñs secularis nō est excōicatus sed excōicandus.c. vsurarū: de vsu.li.vi. Tamē epi ꝛ supra nō incurrunt: sed alij. ¶ Si nauigātes idistincte depredatus est: vel depredari fecit: vel hoc factū noīe suo ratū hūit: qꝛ vt pirata excōicatus est excōicatione papali. ¶ Si naufragantes expoliauit: vel res eoꝝ ad portus terraꝝ suarū a mari delatas sibi appropriauit: qđ est rapina: ꝛ excōicat⁹ est secūdū aliquos. ¶ Si incēdia fecit vel fieri fecit: diruit vel fregit ecclesias vel loca religiosa: est excōicatus. ꝛ si esset denūciatus: esset cāus papalis. ¶ Si emunitateꝫ ecclesiaꝝ violauit: videlicet faciendo capere hoīes in eis pp debita: aut maleficia: i ecclesia: vel locis priuilegiatis: sacrilegiū cōmittit ꝛ pōt excōicari: ꝛ est mortale. Secus eēt si cōbustores ecclesiaruꝫ illuc fugiētes: vel violatores ecclesiarum qꝛ tunc propter hoc nō gaudēt immunitate ecclesiaꝝ. ¶ Si ecclesias vel psonas ecclesiasticas: siue priuilegia eaꝝ violauit: vt multi tyrāni faciūt. ¶ Si fecit represalias vel pmisit fieri aut ab antiquo cōsuetas extēdi fecit cōtra psonas ecclesiasticas: est excōicatus: nisi illas reuocauerit infra mēseꝫ. Et si pignorationes de iniurijs ꝛ dā.da. li.vi. Vtrū aūt liceat facere repsalias cōtra laicos. Vide in.iij.pte sum.t.iiij.c.iiij. ¶ Si ad ecclesias in quib⁹ patron⁹ fuit: nō posuit idoneos: vel nō presentauit: sꝫ ineptos ꝛ ideotas: vel cōcubinarios ꝛ alios malos presentauit: vel subditos suos ecclesiaꝝ patronos: tales eligere aut pſentare psuasit. sic mortaliter peccauit. ¶ Si recepit pecuniam vt alīquē pſentaret: cū esset patronus. vel supplicaret pape vel epo pro beneficio alicui cōferēdo: simoniaꝫ cōmisit: vel ēt absqꝫ pecunia si porrerit preces pro idigno: est mortale ꝛ simoniacus. ¶ Si fuit fautor vel defensor hereticorum aut etiam scismaticorum: peccauit mortaliter. ꝛ est excōica-

rus. ¶ Si impediuit volentes recurrere ad foruz ecclesiasticũ super cãs que ad ipm forz ptinẽt: ne.s.corã eccłastico iudice hmõi cãe agitẽtur: vł ad hoc dans ꝯsiliũ: auxiliũ vel fauorẽ: est excõicatus. ¶ Si bellum assumpsit iniuste: vel fuit adiutor iniuste bellãtis: quia oĩa mala que inde sequũtur ei reputãtur ad culpã: ꝛ tenet ad restitutionẽ oium dãnorũ ĩde sequẽtiũ: ꝛ hoc nisi ad ad iuuãdũ cũ teneretur: ꝛ fuiendum: vꝫ qꝛ est miles aut eius vassallus. talis.n. adiuuãs cuꝫ est dubiũ an bellũ sit iustũ: excusatur. xxiij.q.j.c.quid culpatur. Nõ aũt excusaretur: si sciret bellũ eẽ iiustũ ¶ Si cõsuluit exñs in officio cõitatis: q̃ s.assumatur iiustũ bellũ: tenet ad oĩa mala ꝛ dãna: nisi forte ꝓponeretur in ꝯsilio mã mõ falso tãq̃ eẽt iustũ. tũc.n. ignorãtes videtur excusari. ¶ De mã belli ꝛ qñ iustuꝫ dicatur: vide in sum.i.iij.pte ti.iiij.c.j. ¶ Si idiscretos ꝛ tyrãnos officiales fecit: seu ꝓposuit terris suis: tenet de dãnis ꝛ malis eoꝝ: si sciebat eos esse tales. Secꝰ si ignorabat: nisi cũ audisset: nõ remoueret eos si potuit. ¶ Si iniustas exactiones vł collocãs ipõsuit: rapinã cõmisit. Et q̃ dicãtur iniusta talia: vel collecta: ꝛ quõ satisfacere debeat: vide i.ij.p.t.j. c.xiij.ꝛ i.iij.pte.ti.iij.c.iiij.§.iij. ¶ Si posuit iudeos i officijs publicis: q̃d.ꝓhibet.xvij.q.iiij. c.ꝯstituit. ¶ Si ea q̃ sũt cõitatis appropriauit sibi videlicet siluas.s.ꝛ cãpos: ꝛ hmõi mortalr peccauit: ꝛ tenetur ad restitutionẽ. ¶ Si liberos hoiẽs in seruos sibi subiecit. ¶ Christiani.n.nõ possunt redigi in fuitutẽ ratione belli: vel ẽt capti.nõ pñt licite emi i seruos. vel empti.vẽdi ꝛ emi ab alijs nõ possunt: sed infideles bene redigũtur in seruituteꝫ: ꝛ emi ꝛ vẽdi pñt capti iniusto bello: qui si postea efficiantur xpiani: non tñ ex hoc liberãtur a fuitute: q̃uis sit piũ hoc facere. ¶ Si a decedẽtibꝰ sine filijs accepit bona ipsoꝝ nõ ꝑmittẽs eos testari ꝛ legare ad placitũ: nisi talis pña bẽret talẽ subiectionẽ a tpe cuiꝰ nõ ẽ mẽoria i ꝯriũ. ¶ Si nimis vi dicatiuꝰ fuit. ¶ Si homicidia: mutilatiões: icarceratiões: vulnera ꝛ hmõi fena: sine iustitia. vel cũ iustitia sꝫ exodio ꝛ

vindicta fecit:procurauit: vel permisit ꝛ hmõi grauia: sunt mortalia.¶ Si torniamenta vel duella fieri fecit:vel permisit:vel ludos:vel spectacula periculosa aie:vel corpori: vt proijcere lapides ad inuicē: vl̄ repñsentatiões turpitudinuȝ fieri fecit:vel pmisit:ꝛ nõ ,phibuit: si sine graui scādalo potuit remouere:mortal̄r peccauit di.lxxxiij.c.error. ¶ Si leges statuit q̄s nõ debuit vl̄ potuit:q̄z.s.iniq̄s:mortal̄r peccauit.¶ Si nimis durus fuit ad dispēsandū:vel parcēdum in quibus potuit:vel econtra nimis facilis ad parcēdū de linquētibus.in p̄iudiciū iusticie ꝛ vtilitatis cõis.¶ Si feuda vasallis suis absq̄ȝ iusticia denegauit:vel seruitiū indebitū ab eis exegit:aut fidē non seruauit.¶ Si ipe ex̄ns vasallus alteri⁹ nõ fuit fidelis domino suo:vt debuit:secūdum q̄ in iuramēto fidelitatis exprimit:vel obsequiū debituȝ nõ p̄stitit:vel aliquā iniuriaȝ fecit domino.s.alienādo feudū.aut diminuēdo:vel aliq̄d hmõi mortale est: ꝛ tenet̄ de dānis.¶ Si tutelaȝ alicuius sibi commissam nõ fideliter egit:sed bona illius consumpsit:ꝛ dissipauit:mortale est ꝛ tenet̄ de dānis.¶ Si in terra sue iurisditionis sustinuit iniustas mēsuras:aut iniusta pōdera:aut iniusta p̄cia reruȝ venaliuȝ sciēter morale est:ꝛ teneri vl̄ si cõmode pōt obuiare.¶ Similiter peccat:si inducit vel sustinet malas consuetudines aut corruptelas. ¶ Si tollerauit aut sustinuit publicos vsurarios: inde propter hoc recipiens certā quotā:vel summā ānuatim mortale est:ꝛ tenet̄ illud sic acceptū restituere:nõ vsurario: s̄ȝ creditorib⁹ eius:a quib⁹ vsure sunt extorte p̄ȝ Tho.i opusculo.xxj.¶ Si pign⁹ aliquod habuit:cuius fructus nõ cōputauit in sortē: vsura est. Et de alijs speciebus vsure:si in aliqua offendit:vel fuit particeps:vide in.ij.parte sum.ti.j. c.de vsuris.ꝛ hic superius vȝ in.vij.p̄cepto.¶ Si penas vl̄ emēdas:in pecuniaȝ.pp cupiditatē vel odiū:nõ ,pp̄ter correctionē delinquētiū accepit: vel vltra debitū extorsit.vl̄ penas corporales aut mortis:in pecuniariā ,pp̄ter auaritiam. ꝯtra iusticiā cõmutauit: mor

tale est. ¶ Si permisit in terris suis latrones invalescere: vel maliciose eis fauēs: vel ex auaritia nolens expēdere ad securādaȝ patriā: mortale ē: ꝛ tenet͛ de dānis ꝛ rapinis factis si cōmode poterat obuiare. ¶ Si iusticiā vendidit: vel munera iniqua accepit. s. pro administratiōe iusticie: vel alias iniustitiam fecit in iudicādo vel fieri fecit: mortale est. ¶ Si fidē promissaȝ violauit: ēt inimico: nisi prius ille: violasset: mortale est. ¶ Si obsides suos nō liberauit: mortale est. ¶ Si viduas ꝛ pupillos contra oppressores nō defendit: cuȝ potuit. ¶ Si treugas nō seruauit. ¶ Si nimis sumptuosus fuit ꝛ curiosus in vestitu: ꝛ apparatu equoꝝ: ꝛ familie cū canibus ꝛ auib⁹: edificijs: ꝛ ꝯuiuijs. Nam vt possint facere huiusmodi pōpas: emūgūt populos vsq₃ ad sanguinē. faciētes multa iniusta. ¶ Si fecit edificari domos suas: vel laborare i agris suis: vel vineis vel ligna portari ꝑ rusticos vel colonos: ꝛ nō soluit eis plene de laboꝛe suo: nisi ad hoc ex debito tenerent͛: vel si diebus festiuis fecit pro se laborare: mortale est: sicut ī prio cāu: qd̄ tñ multi faciūt: ꝛ male: nec subditi debēt obedire. ¶ Si nimis se occupauit i venationib⁹ ꝛ aucupijs: vl̄ qd̄ pei⁹ ē subditos in his grauādo: iducēs ad hmōi ꝛ qd̄ pessimuȝ in dieb⁹ festiuis ꝛ non auditis diuinis vt missa: ꝑꝑ qd̄ dn̄s peccat mortaliter. ꝛ oēs ꝛ ipse reus ē oium. ¶ Si ꝑꝑ discursus i hmōi destruxit segetes alioꝝ: tenet͛ eis de dāno: vel fecit: vel ꝑmisit accipi de blado ꝛ feno aliorum a suis ꝑꝑ equos suos: tenet͛ de dāno. Idē ꝛ ð alijs fructib⁹. ¶ Si histrionib⁹ supflue dedit nūmos: vel nimis turpia repsentātes. i curia nutriuit: vel cōcubinā: vel ludētes ad alcas ꝛ hmōi: q̄ oia sūt dānabilia. ¶ Si de castitate familie sue nō curauit: sȝ inhoneste se hn̄tes cū feminis ꝛ masculis rinuit. nec correxit eos cū possȝ: mortaliter peccauit. ¶ Si vero sit ꝯiugat⁹ iterroga ð his q̄ hn̄tur. i. c. prec. put videbitur fore expediens.

¶ De iudicibus. c. iij.

c Irca iudices seu quēcūq₃ hn̄tē potestatē ordinariā. vel delegataȝ:

inquirendum est. Primo si iurisditionez aut ptātem rece pit simoniace: vt si iudex ecclesiasticus.aut vsurpatiue: qꝛ vsurpata potestas nō dat auctoritatē: vnde iudicando pec caret mortaliter. ℭ Si excessit fines mandati sine ptātis sue: peccat mortalr si scienter vel ex ignorātia crassa. ℭ Si officialis vel iudex al' timore: odio: cupiditate vel amore: vel aliqua cāūa iniquā tulit sen tentiā aduertēter: mortale ē: ꝛ tenet ad omne itercsse parti lese.s.si ille pro quo dedit sniam nō vult satisfacere: vel nō pōt quoniam pricipaliter ipse tenet Ray. ℭ Si p ignorātiā crassaz ipse tulit iniquā sniaz i iudicio aie tenet ꝛ peccat vt pri'. Ray. qꝛ debuit scire se isufficiētē: ꝛ nō iudicare. ℭ Si p negligētiā: qꝛ sufficiēs erat.ꝛ si laborasset ad iquirēdū ꝛ legēduz: veritatē inuenisset: sꝫ neglerit hoc agere: tenetur: vt prius. Mitius tn̄ agit cū eo qui ex ignorātia crassa: qꝫ cū eo qui ex malitia ꝛ hoc bēt locuz in iudice ordinario nō delegato. ℭ Si delegat' iudex iudicauit bōa fide: ꝛ d cōsilio pitoꝛ tulit iniquā sniam: nō videtur peccare: aut teneri ad restitutionē leso: tū qꝛ necessitate obediētie iudicauit: tū qꝛ sepe ex certa scia delegātis.assumit q ē ignar' iuris: qꝛ bon' vir: qd ē verū: nisi igrē do ꝯsiliū fuisset negligēs. aut culpabilis: tūc.n.peccat ꝛ tenet a d r̄stitutionē. Vul. ℭ Si assessoꝛ iducit iudicē ad ferendā iniquā sniaz: excusat qdez iudex: si simpler ē ꝛ bēt bonā ꝯsciētiā.s.credēs sniaz esse iustā.ꝛ si nō fuit in culpa cligē do assessorē: qꝛ bonus ꝛ sufficiēs cōiter credebat: sed assessor peccat mortaliter: ꝛ tenet ad satisfactionē leso: siue dolo se: siue ignorāter inducat indicē ad iudicandū iniuste Ray. ℭ Si iudex ignarus iuris: secuz ducit assessorez qui cōiter nō reputatur sufficiēs: vel iniquus.si de consilio ei' fert iniquā sniam: licet credat iustaz vterqꝫ mortalr peccat: ꝛ tenet ad restitutionez isolidū. ℭ Si accepit pecuniā in iudicio qd pōt esse.v.modis: ꝛ semp videtur mortale. Prio si accepit vt male iudicaret ꝯ iustitiam ꝛ ꝯ ꝯsciam: ꝛ tūc illa pecunia dēt dari ei in cui' iniuriā data est.j. q.i.c. iubemus.

Secõo si accepit vt bene iudicaret: vel vt iudicaret & daret sniaʒ vel si accepit: vt nõ iudicaret cũ deberet iudicar: vl vt nõ male iudicaret. In his. v. casib⁹ dẽt restitui ei qui dedit xi. q. iij. c. non licet hec Ray. Et scõm Vul. in foro penitẽtie: põt pauperib⁹ erogari: sicut & alia turpia lucra de cõsilio tñ. ¶ Si iudex nullo mõ volũt ferre sniaʒ cuʒ deberet: pp hoc aliquis amittit ius suuʒ: mortale ẽ: & tenet illi restitue re litis estimationem. Ray. xxiij. q. v. c. Administratores. ¶ Si iudex accepit aliqd a ptib⁹. ¶ Vñ nõ. q. ordinarius nihil põt accipere: ẽt expẽsas: nisi moderata ensenia sponte oblata: vt esculẽtũ: & potulẽtũ di. xviij. c. õ eulogijs. Delegatus põt recipe moderatas expẽ. qñ. s. ẽ paup. vel qñ opʒ eũ exire: & egtare ꝑ examinatione cãe: vel ꝑ assessore fʒ glo.

Si aũt papa alicui cãʒ delegauit: nõ videtur ꝙ aliqd possit petere: nec etiaʒ expẽsas: si sua sibi sufficiũt. nisi oporteat eũ exire vel plus ꝙ̃ domi expẽdere. Ray. & Vul. ¶ Si iudex ecclesiastic⁹: ordinari⁹: vel delegat⁹ ꝯ cõsciam. & ꝯtra iustitiã: & in grauamen alterius ptis in iudicio qcq̃ facit per gratiã: vl ꝑ pecuniã: icurrit suspẽsionẽ ab executione officij ꝑ añũ: ꝯdẽnãd⁹ ad extimatio neʒ litis: de q̃ vide in. iij. pte sum. ti. ix. c. ij. & i. ij. p. t. j. c. xix. §. iiij. ¶ Si iudex eccl'astic⁹ excõicatiõis sniaʒ: suspẽsiõis vl iterdicti. nimis de facili fulminat: aut sine ꝑmissa admonitione vel sine scriptis: vel aliãs ꝯtra ordinẽ iuris: grauiter peccauit: de his i. iij. pte sum. ti. viiij. c. j. ¶ Si iudex qcũqʒ dilatiões aliqs ꝯ ius fec: & si ordinẽ iudiciarium nõ seruauit. ¶ Si ptẽ alteraʒ ꝯtra iustitiã grauauit. ¶ Si reo fecit qõnes: vel põnes seu igsitiones ad q̃s rñdere ñ tenebat. ¶ Si appellatiões ltimas ñ admisit. ¶ Si dolose locũ appellãdi õdit. ¶ Si post appellatiõeʒ ltimã nihilomin⁹ i cãʒ ꝑcessit. ¶ Si idubijs magistros ñ ꝯsuluit. ¶ Si allegationes friuolas iadmisit. ¶ Si paupib⁹ viduis: orphanis nõ subuenit. & i aduocatiõe nõ ꝑuidit: i quolibʒ istoꝝ videt ẽe mortale: cuʒ sciẽter deliquit. ¶ Si iudex illicite relaxauit penaʒ debitã reo: ꝙ sit tripl'r

¶ Uno modo q² non erat su mus iudex.s.princeps: nec ei publica potestas est plenarie cõmissa:sȝ vt iudicet ꝑ leges z statuta ciuitatis. ¶ Secũdo modo q² z si hẽt plenariã po testatẽ is tñ qui passus est in iuriaȝ nõ assentit sibi remitti sed vult reũ puniri. ¶ Tertio modo qñ z si iudex hẽt plena riã ptãtẽ z lesus vult remitte re:tñ nõ est cã iusta.reip.vtil' sȝ nociua.s. ꝑbẽs incẽtiuũ de linquẽdi.hec Tho.sa ꝯe.q.lx vij.ar.iiij.z in quodlibet bonũ peccat mortaliter. ¶ Nota ꝙ qui fingit frauduléter casũ ali quẽ per quẽ iudex aliquis va dat:vel mittat ad aliquã mu lierẽ pro testimonio ferendo est excõicat⁹.c.mulieres de iu di.li.vj. ¶ Si debitã penã au xit:vel minuit cũ nõ possȝ:vel deberet. Quãdo possit vel nõ vide in.iij.parte sum.ti.ix.c.ij. Si ẽt mutare possit: vide ibi ti.xxx.c.j. ¶ Si indicauit scõȝ allegata z ꝓbata ɔdemnans queȝ nouit innocẽtem:qui tñ vtrũ peccet vel nõ:vel excuseẽ vide in.iij.parte sum. ti.ix.c.ij. ¶ Si minister iudicis existẽs execut⁹ est iniquã sñiam z in iustã:si pro certo scit innocen tem:nõ excusat a pctõ. Ray. Secus si dubitat:q² tunc ex cusatur propter obedientiaȝ. ¶ De pertinentibus vero ad indiciuȝ hẽs in.iij.parte ti.ix. ¶ De aduocatis:procuratori bus z notarijs.c.iiij.

Irca aduocatos: pro curatores z notarios interrogãdũ est. Pri mo si posuit se ad aduocãduȝ cum ꝓhiberet in iure: sciẽter hoc faciẽs:vñ peccare. Pro hibetur aũt infidelis z excõi catus excõica.maio. nec non religiosus nisi pro mõasterio z de mãdato sui prelati: sed z clerici in sacris:vel etiã in mi noꝛib⁹:sȝ z bñficiati ꝓhibeẽ aduocare in iudicio seculari nisi in cã ꝓpria:z pro ecclesia sua:vel pro ɔiunctis:vel mise rabilib⁹ personis. Sũt z alie persone ꝓhibite:de quib⁹ hẽ. tertia.q.vij.§.iij. Et inter alios prohibeẽ sodomita:ꝓcipue no tari⁹.de iure vel de facto. Iu dex vel assessoꝛ ẽt nõ põt esse aduocat⁹in cã in qua ẽ iudex nec clericus pro cẽneis cõtra ecclesiã suam Ray. ¶ Si ad uocat⁹vel curatoꝛ sciẽter de fendit cãȝ iniustã:peccat moꝛ taliter: z teneẽ alteri parti de

omni dāno inde habito Tho. scda se.q.lxxi.ar.iiij.nisi satisfaciat clientulus qui principaliter tenet:& scit iniustitiā qñ.s. obtinet oēm victoriā; cause. ¶Si vero ignorāter iniustaʒ cām defendit.s.putās iustam excusat scdm modū & psuetudinē regionis: quo ignorātia excusare pōt Tho.vbi.s. Et si ex igñātia crassa peccat mortaliter. ¶Si in pncipio credebat iustam:sʒ in pcessu cause videt iniustā:debet deesse:vel deserere cam:& nō vlteriꝰ prosequi: alias.n.peccaret. Et si obtinet victoriā cause:tenet leso ad satisfactionē.nō tñ debʒ eam pdere aduersario: vel secreta sue cāe reuellare:sʒ inducere clientulum suū ad cedendum: vel componendū cū aduersario suo sine dāno aduersarij.Tho.vbi.s. Dū autē est et dubia vsqʒ ad finē licet prosequi semper illam sine pctō. Dul.¶Si in aduocādo vsus est in ōbito modo videlʒ sm Ray. si pdurit falsos testes: vel pduci fecit.vel corruptos si induxit falsas leges:seu alias pbationes falsas iuris vel facti:si mētitur vel mētiri fecerit:vel docet clientuluʒ suū in iudicio:si dilationes nō necessarias qrit in grauamē partium:si appellat sciēter ꝯtra iustam sniam in quolibet horū videt mortale¶ Iteʒ si nō fideliter cām foueat ꝗtū iustitia suadet ōmittendo.de ꝯtingentibꝰ et negligētia vel notabili ignorātia in quo posset esse mortale.¶Si pcaciter aūt dicēdo ꝯuitia:vel vociferādo. ¶Si pdidit secreta aduersario suo. Et si per pdictū moduʒ vicit iniustā cām:tenetur leso de omni dāno inde secuto.¶Si amittit iustā causam propter suā infidelitatem.vel negligentiā:vel ignorantiam: tenetur clientulo suo de omni dāno.¶Si aduocatꝰ nō prestitit patrociniū iniusta causa paupeꝝ & misabiliū psonaꝝ. Nā si nouit talem cām & scit illuʒ per se nō posse iuuari:qz nō hēt ad soluendū: nec aliuʒ videt qui velit euʒ iuuare:pp qō amittit cām:tenetur gratis iuuare si pōt.alias videtur mortale.Tho.sa se.q.lxxi.ar. j.& Ray.¶Si imoderatū salarium accipit de sua aduocatione.Naʒ moderatū petere pōt: & aduocatus & iuriscōsultus vt dič Aug.xiiij.q.v.c.nō

l

sane: qd moderatuz sumitur ex quattuor.s.ex quãtitate cãe et labore aduocandi:ex scia & facũdia aduocãtis:& ex ↄsuetudine regionis:& s3 hoc magis & minus pt accipere. sm Ray. vel ab initio cũ facit pactũ vel ex post facto cõpleto. Sed ex quo cã est icepta nec dum finita:nullum dz facere pactũ cuz litigatore quẽ accepit in ꝓpriaz fidem:qꝛ posset esse occasio magni piculi. iij. q.vij.§.preterea. Itẽ nõ licet pacisci d quota cũ aduocato: videlicet decia vel cẽtesima: s3 de quãta licet:moderate tñ sm iura. De hac materia vide plene in tertia pte sum. ti. vj.c.ij.& in.ij.p.ti.i.c.xix. ℂ Si iurisperitus existẽs in cã quã nouit iniustã.ↄsuluit quo obtineret:mortale est:& si vincit ex ↄsilio ei⁹.tenet leso de omni dãno. ℂ Si ex ignorantia crassa male ↄsuluit. ℂ Si nõ ↄsuluit pauperib⁹ nõ habenti bus ad soluẽdũ. ℂ Si nimis petijt.idẽ dicendũ est sicut de aduocato. ℂ Si ꝓcurator exi stens defendit sciẽter iniustã cãm. ℂ Si nõ fideliter & solicite souet iustã. ℂ Si pauperi bus nõ prestauit patrociniũ. ℂ Si nimiũ petit salariũ idẽ dicendũ videt sicut de aduocato. ℂ Si notarius exñs ad uertẽter falsauit instrã: peccauit mortaliter & tenet de omni dãno secuto. ℂ Si malitiose occultauit iura alioꝶ seu instrumẽta:& nõ assignauit aut destruxit vel alijs dedit:vltra mortale tenet de omni dãno ℂ Si ex ignorantia notabili: vel negligẽtia. male dictauit instrã vl testamẽta cũ defectibus:vñ oriunt litigia vel perdũtur bona alioꝶ:peccat mortaliter:& tenet de oi dãno leso exinde. ℂ Si fuit rogat⁹ in testamẽtis eoꝶ qui nõ erant sui sensus scienter.tãq̃ vsum rõnis libeꝶ habẽtiũ: mortale est: & tenet de oi dãno lesis. ℂ Si in instris suis nõ ẽ vsus solennitatib⁹ legalib⁹: vñ valt dantur ↄtus: qꝛ mortale est: & tenetur de oi dãno. ℂ Si fecit instrã in fraudẽ vsuraꝶ scienter:mortale est:& est piuri⁹. ℂ Si notari⁹ in offõ est salariatus sufficiẽter a cõitate.& accepit ẽt ab his pro quibus scribit grãs:lras: & hmõi:vel nõ salariat⁹ a cõitate.accepit de ↄsuetudine pro labore suo vltra debitũ & equitatẽ:pecca

nit et tenetur ad restitutionem.
¶ Si dieb' festiuis sine neces
sitate: sed ex cupiditate fecit in
strumētū: vel copiauit vel ex-
tendit scripturas cuz possent
differri: mortale videt. ¶ Si
fuit rogat': vel dictauit vel re
degit in scriptis statuta ɔtra
libertatē ecclesiasticā: mortali
ter peccauit estqz excōicatus.
¶ Si notarius exñs epi pro
scribēdis noibus ordinādoꝝ
vel litteris ordinationū acce-
pit pecuniam: qr si salariatus
est ab epo: simoniā cōmisit: si
vero nō salariatus. satis acce
pit: vt de lucro participet or-
dinator: simonia ē: de qua vi
de plem' i.ij.pte sum. ti.i.c.v.
§.xvi. Itē in. iij.pte.ti.xxi.c.ij.
De doctoib' et scolarib'.c.v.
Irca doctores et sco
lares inquirēdū est.
Primo si docēs pu
blice leges vel phisicā. admi
sit ad lectionē suā sciēter: reli
giosos vel sacerdotes secula-
res: vel alios clericos nō sa-
cerdotes sz in dignitate ɔsti-
tutos: qr excōicat' est. qñ ali
quē pdictoꝝ aduertenter ad-
mittit. simul cū illis. c. Super
spe.ex.ne cle.vel mo. ¶ Si do
cēs aut legens in q̄cūqz facul
tate ēt in sacra theologia. ad-
mittat religiosū excūtem de
monasterio cū hitu ad audiē
dū sine lnia plati sui sciēter: ē
excōicat' cū eo. qr pticipat in
crie. Idē si cū lnia plati sui: sz
sine hitu ad lectionem recipit
fm Rapū. ¶ Si mgr vl' scho
laris exñs bononie tractat cū
aliq ciue bononiēsi de ɔducti
one hospitij irregfitis ingli-
nis nisi tps ɔductiōis fuerit
elapsū: excōicat' est. ex de lo-
ca.c.ex rescripto. Et h excōica
tio nō hēt locū nisi bononie.
¶ Si qs ex eo pacto recept'
est in canonicū vt: scolas tene
at. simoniac' est: vñ et mortale
sz vacāte pbēda pt ei annecti
hoc on' docēdi licite. Hosti.
et Ber. ¶ Si aliqd exigat vel
pmittat pro lnia docendi: q̄s
uis hz Hosti. nō sit simonia
est tñ ɔ iura: vñ et mortale: qd
pz ex pēa pp hoc iposita: qr ex
actū restituūt et dbēt exactores
officijs et bñficijs expoliari: ex
de Magistris.c.j. ¶ Si mgr
hz bñficiū vl' salariū sufficiēs
pro docēdo. si exigit a scolari
b': simoniā cōmittit pcipue a
clericis et paupib' exigēdo: qr
vēdit doctrinā et tenet ad rsti
tutionē. h hosti. et ray. ¶ Si āt

non sufficit salariū ei: potest exigere.si tñ sit idone⁹ in docendo.alias nō. A pauperib⁹ autē nō debet exigere. Ø blata vero gratis: sēp pōt accipere: ⁊ multomagis si nullū habet salariū. pōt recipe collectā pro labore. ℭ Si magister festū colendū de iure: vel de ɔsuetudine.nō vult ɔcedere nisi pro pecunia: vel ecōtra nō colendo ɔcedit colendum pro pecunia: simoniā cōmittit. Ray. ℭ Si magisteriū in de querit inept⁹ ⁊ valde ignorans. vel recipit: vr̄ esse mortale ꝑpter periculum qđ sequitur: q2 rōne magisterij datur fides in quib⁹ regitur: vñ nocumentū ꝑrimo seqtur ex cōsilio malo: ⁊ hoc pcipue in theologica facultate: ⁊ admittens tales sciēter ad magisterium: et vr̄ mortaliter peccare. ℭ Si qrit gradus: vel magisteriū.nō ad vtilitatē aiaꝝ ⁊ dei honorē: sꝫ ad sui ostentationē ⁊ honorē: ꝑtinet ad ambitionē. ideo vide de ambitione ⁊ qñ mortale est vel veniale. in.ij.parte sum. ti.iij.c.iiij. ℭ Si inde qrit ex emptionē vel diuitias vel libertatē: totū est dānabile pscrtim in religiosis. ℭ Si docuit publice in theologia: erris in mortali notorio: peccauit mortalr. Tho. i.iiij.di.xix.q.ij.ar.ij.q.ij. ℭ Si sciētias ꝓhibitas legit vel dicit: vt nigromātiā vel artē notoriaꝫ ⁊ hmōi: mortale est: vel si notabiliter ignorans se ad docendū posuit: ⁊ errores notabiles docuit: est mortale. ℭ Si nō adhibuit diligentiā ad ꝓfectum scholariū in sciam ⁊ moribus quā debuit: faciēs nimias vacatiōes: vel nō vtilia sed curiosa docens. vel de moribus eoꝝ nō curans: nec cōpescēs in quo potuit: in huiusmodi negligentiā notabiliter committens: mortale est. ℭ Si vniuersitatis iuramēta non impleuit: mortale est pctm̄. ℭ Si se iactauit de doctrina: vel alijs detraxit se ꝑferendo vel eis inuidit: vel sectas nutriuit inter scholares: vel scholares alterius doctoris ad se traxit iniuste: vel pōpose indutus est: de qbus vide supra in pctō ianisglorie de hmōi grauitate. ℭ Si scholares nō fuerunt obediētes doctori: in hiis in quib⁹ tenētur. ℭ Si rixas inter se fecerūt. ℭ Si minus aptū elegerunt ad legendū ex

causa iniusta. ¶ Si dimiserūt
ieiunia ecclesiastica cū ieiuna
re possent: vł misse auditionē
in festis vel alia sacra. ¶ Si
ꝯtendūt in disputatione ꝯtra
veritatē ne videanť succūbe
re. ¶ Si supbiunt ex scientia.
¶ Si aliquē malū finē itēdūt
ex scia sua vt lucra iniusta: cu
riositates: ābitiones: ꝛ hmōi.
¶ Si sunt negligētes in stu-
dio. ¶ Si ꝓdigi in expēdēdo:
ꝛ de aliis inquirēdi sunt ꝓut
videbiť expedire de dictis su-
pra in pma parte iterrogato-
rii ꝛ in scđa. ¶ Si nimis ar-
denter studuit in libris genti
liū ꝓpter ornatū: minus va-
cans studio vtiliori. vel neces
sario: vel sacre scripture preci
pue quo ad religiosos: vel in
poeticis ꝓpter materiam tur
pem: qꝛ istud est mortale. xxx-
vii. di. c. ideo prohibetur.

¶ De medicis. c. vi.

Medico querē si po
a suit se ad praticam in
medicina sine suffici
enti peritia: qꝛ si paꝝ vel nihil
studuit: videtur mortale: qꝛ ex
posuit se periculo occidēdi ho
mines. ¶ Si peritus ꝛ suffici
ens existēs ōmisit aliquid de
cōtigentibus circa infirmos
quos habet in cura: ex negli-
gentia: qꝛ ex negligētia nota-
bili vñ secutū est magnū no-
cumētū infirmo vel sequi po
tuit: male pōt excusari a mor
tali. Si vero parua negligē-
tia: est veniale: vt si nō visitat
infirmos sollicite ꝛ hmōi vbi
tñ nō est periculum. ¶ Si de
dit medicinā vel ꝯsiliū pro sa
lute corporis in periculum tñ
anime. ꝓpter que veniat quis
ad peccatū. i. ꝯtra pcepta: pu-
ta vt fornicet᷑ qs. vt euitet cer
tas ifirmitates: vel medicinā
dat pregnāti ad occidendum
pueꝝ pro ꝯseruatiōe matris:
vel potuz inebriantē: ꝛ hmōi
mortaliter peccat: ꝛ hoc ꝓhi-
betur in. c. Cuz infirmitas ex̄.
de pe. ꝛ re. ¶ Si seruauit pce
ptuz factū medicis. s. qꝫ indu-
cāt infirmos qñ primo vocā
tur ad visitandū eos ad ꝯfes-
sionē faciendā: qꝛ ōmittendo
hoc. sm doctores peccat mor
taliter: vt di. c. cuz infirmitas
de pe. ꝛ re. ¶ Si pauperes in
firmos quos nouit nō valen
tes soluere. nō visitauit gra-
tis: qꝛ ad hoc teneť ꝛ ēt solue
re pro eis medicinas si potest
aľs mortale est: di. lxxxiii. c. i. ꝛ
in glo. sup verbo iferas. ¶ Si

nimis largus fuit ad inducē-
duz debiles ad frangendū ie
iunia ecclesie sine rōnabili cā
qđ frequēter faciunt nō est si
ne pctō. ¶ Si vero etiā sanis
dissuadet ieiunia eccle dicēs
nociua eē. ꝛ sic iducūt ad frā-
gendū ieiuniū sine cā: mortа-
le ē: de pe. di. i. c. noli. ¶ Si de
dit medicinā dubiam sanati
onis vel mortificationis: vr
mortale. Et vt dicit. c. cū infir
mitas eē de pe. ꝛ remissione
potius dz dimitti in manib⁹
dei. ꝙ exponi periculo medi-
cine. De emulatiōe vero ꝛ de
tractione quaz faciūt medici:
interrogandus est ,put habes
supra. in. ij. pte interrogatorij
videlz in pctō inuidie. Itē in
scda parte sum. ti. viij. c. iiij.

¶ De aromatarijs.

Si in cōponendis me
dicinis nō ponūt que
ordinat medicus cuz
nō hūt: vel ita bona vt est ne
cesse. in quo offendūt medici
nō facientes aū se cōponi: mā
si ex hoc sequit grauc pericu-
luz infirmo: vel nō optatur sa
nitatē quā fecisset si hū fecissz
illaz: mortale est: ꝛ etiā in me
dico si hoc dissimulauit. ¶ Si
docēt vel vēdunt ea que pcu
rant aborsum ad illud facien
dum: vel vēdunt venena his
quos credūt abusuros: morta
le peccatū est. ¶ Si sophisti-
cant aromata qđ frequenter
faciunt. ponētes in eis vnum
pro alio: vel in electuarijs: si-
rupis: spēbus ꝛ ɔfectionibus
in cereis faciētes malas mix
turas. ꝛ vēdētes pro puris: qꝛ
vltra petm̄ tenētur ad restitu
tionē illis ad q̄s tales res vē
dunt: seu erogare paupib⁹ cuz
incerti sunt. ¶ De nimijs pre
cijs: piurijs ꝛ mēdacijs ꝛ di-
minutis pōderib⁹ ꝛ alijs pec
catis que faciūt: interrogādū
est ,put. s. i. c. de fraudulentia.
in. ij. pte iterrogatorij. vz i. vij.
pcepto in. c. de fraudulentia ꝛ
diffusi⁹ in. ij. p. sum. tit. i. c. xvi.
itē in. iij. p. ti. viij. c. iiij. §. vi.

¶ De mercatorib⁹ campsori
bus ꝛ prosonetis. c. vij.

Mercatorib⁹ cāpsori
bus ꝛ ,psonetis que-
rendū est: si misit nō
solū arma ꝛ lignamina: sz ēt
quecūqꝫ mercimonia ad ale
xandriaz vel partē egypti: vel
terras sarracenoꝝ soldāo sub
iectas qꝛ excōicat⁹ est excōica
tione papali si nō hūit licētiā
a papa. Dicitur ꝙ veneti hūt

¶ Si negociantur nō ꝓpter aliquē finē honestū: puta sustentationē familie sue ex lucro moderato: vel pp sustētationē paupez. vel ꝓuisionem coꝝ:pro ciuitate:ꝛ hmōi s; negociātur pp auaritiā:ꝛ ad thesaurizādū:est moꝛtale pctm̄:si in lucro ↄstituūt finē:vel si intendūt lucrū per fas ꝛ nefas si pñt. Hec vide in.iij.p.sum. ti.viij.c.iiij. ¶ Si cōposuit se cū alijs mercatoꝛib⁹ ꝙ nō vēdāt de aliq̄:maioꝛi ꝑcio q̄3 cōuentū fuit iter eos qd̄ est excessiuū:vt sic cogantur ꝑsone emere caro ꝑcio:pctm̄ est ꝛ legib⁹ ꝓhibitū. Hosti. ¶ Si vēdūt merces pro maioꝛi ꝑcio q̄3 valeant: ꝛ ex eo ꝙ nō solū fecit ei terminū s; ēt mutuat ei pecuniā aliquā: vsurā committit. ¶ Si vēdēdo mercātias suas:puta lanā vel pānos recipiēdo pro ꝑcio alia merce mōia:puta sericū pro aromatib⁹ vel alia: ꝙ vulgariter dr̄ barato:multo maioꝛi ꝑcio vēdit sic:q̄3 si recipet pecuniam pctm̄ est iiustitie ꝛ moꝛtale:nisi ille cui vēdit ēt lōgē maioꝛi ꝑcio tradat res suas: tūc pōt vn⁹ excessus cōpēsari cu3 alio si sunt q̄si eq̄les. ¶ Si vēdēdo ad terminum:plus iusto precio vendidit: rōne dilationis tm̄. Et de diuersis spēb⁹ cambioꝝ ꝛ varijs modis cābioꝝ: vsuraꝝ ꝛ fraudulenti⁹ in q̄ātitate:ꝛ q̄litate:ꝛ substātia reꝝ. Interrogādū est ꝓut habes supra in.c. de vsurpatione rei aliene.in.j.ꝑte interrogatoꝛij videl3 in.vij. ꝑcepto in principio:ꝛ in.ij.ꝑte sum.ti.j. ¶ Si fraudauitvel frandari fecit:vl' ali⁹ pro eo: iusta pedagia seu gabellas : moꝛtale est ꝛ tenet̄ ad restitutionē. Sec⁹ de iniustis.vel cū nō tenētur loca illa tuta a latronib⁹(ꝓpter; qd̄ hec soluūtur),ꝓpter defectu3 dn̄oꝝ. ¶ Si dedit falsas monetas vel diminutas sciēter pro bonis:vl' eas diminuit:ē pctm̄ ꝛ tenet̄ ad restitutōe3.secus si accepit monetas valētes in loco ꝓ eo qd̄ valēt ibi ꝛ mittēs ad aliū locū vbi pl⁹ valēt plus petit. ¶ Si faciēs societatē cū alijs nō fidelr̄ se hūit:aliq̄ occulta lucra sibi soli retinēs:tē ad satisfactōe3 tenet̄:nisi cert⁹ eēt ꝙ socij tm̄dē occulte subtraxisset. Si fecit ꝓ alijs securitatē cū fraudib⁹.ni ā sin fraude assecurat̄ merces ꝑ mar̄ vl' ꝑ irā:ꝛ ide q̄rere emo

lumentuz plus τ minus ſm quãtitatẽ piculi: nõ videt illicitũ. cuz ſubſtet piculo magno. Aſſecuratio vero pecũie per modũ ſatiſfactiõis: q̃ vulgariter dicit ſcripta: vbi nullũ eſt piculũ τ damnũ nõ ẽ tutum quantũ ad cõſciẽtiã. Sec⁹ ſi ſibi ẽ piculũ ibi. ℭ Si accepit pecuniã aliquã ſub noie depoſiti: rñdẽs ſex vel octo ꝓ centenario: τ cũ illis pecunijs lucrat ipe mutuãdo: vł alijs illicitis cõtractib⁹ ad rationẽ. x. pro cẽtenario τ hmõi: cõmiſit duo mortalia: vnũ ẽ accipiendo: aliud mutuãdo: τ tenet de vſura. ℭ Si ſe itromiſit i barrocholis ritrancolis achaſinis q̃ vocabula non de claro ob breuitatẽ ſꝫ de his vide in ij. p. ſum. ti. i. c. viij. §. v. qd malicie ſit i eis. Achaſinũ. dicit qñ qs gerit negocia ſtipendiariorũ. Idẽ ſi dominorũ laborans ꝓ eis: τ cuz mutuat eis pecunias cũ expedit. recipiẽs inde certũ lucrũ vel ſalarium τ quantũ meretur labor ꝓ iuſtis cauſis põt accipere: vnde pro bellantib⁹ iniuſte nõ põt accipere ratione mutui nihil plus alias vſura ẽ. ℭ Si vſus eſt piurijs τ mendacijs emẽdo τ vendẽdo q̃ ſolẽt eẽ hĩs cibus τ potus. Et de his dic vt ſupra i pria parte iterrogatorij. ſ. in. ij. ꝓcepto. c. i. Et cũ ſtat i tali ꝓpoſito vtendi mẽdacijs τ periurijs τ dolis qñ occurreret: ſemꝑ eſt in mortali: vnde non eſt abſoluendus: niſi diſponat abſtinere ab illis vbi eſt mortale. ℭ Item ſi emit res raptas vel furatas per mare vel per terrã: dic vt ſupra in ſcda pte interrogatorij. c. viij. ℭ Si emit vel vẽdidit dieb⁹ feſtiuis abſqꝫ neceſſitate ſꝫ pro cupiditate: vel fecit ratiocinia libroꝝ vel fecit fieri ſuis diſcipulis: dic vt ſupra de obſeruatione feſtoꝝ. ℭ Si fuit proſoneta ſeu mediator: qui dicit ſenſale ꝯcτuz fraudulentorũ ſciẽter: mortale eſt τ tenet leſo ſatiſfacere. ℭ Si fuit mediator ꝯcτus vſurarij. intendẽs vtilitatez vſurarij τ ſuaz magis q̃ accipiẽtis ſub vſura: mortale eſt: τ ſi ipſe induceret ad mutuanduz alios ad vſuras qui hoc nõ cogitabãt: vł tenere ad reſtitutionẽ. ℭ Si mediator errat in alijs ꝯtractib⁹: vt vẽdẽdo domos: equos: τ alia aĩalia: τ male cõſuluit emptori in ei⁹ dãnũ: vel

sui vtilitatē ꝛ venditoꝛis: pec cat moꝛtaliter ꝛ tenet leso ad omnē satisfactionē:ꝛ econuer so tenet si in dānū venditoꝛis ꝯsuluit. ¶ Si in fiendis matri monijs: vtitur mēdacijs ꝛ hu iusmodi in notabile damnuȝ ꝯhētiū: peccat moꝛtalr. Hec vide in .iij.p. sum.ti.viij.c.iiij.
¶ De artificibus et mecha nicis. Capl'm.viij.
f
Ji fecit artē: cui⁹ opus est cū pctō: vl' ad pec catū moꝛtale: vt pluri mū: sicut facere tarillos: fui re vsurarijs in illa arte: militi in bello iniusto: nauigio pira toꝛ: lenocinio. in tenēdo ba ratariā ꝛ hmōi: opȝ q̄ dimit tat. et toto artem: alias nō est absoluēdus. ¶ Si arteȝ facit cuius artificiū pōt esse ad bo num ꝛ malum finē ꝛ vsuȝ. vt gladios: balistas: lanceas. ve nena: ꝛ hmōi: si verisimiliter pōt estimari q̄ ēptoꝛ velit ad malū vsum: nō pōt facere vel vēdere facta: vt puta in bello in iusto. sec⁹ si dubitat. ¶ Si qua etiā facit: que sunt ad ma lum vsuȝ quasi semp vt face re fucos: ꝛ serta ꝛ hmōi debȝ dimittere. ¶ Si mēdacijs vti tur: piurijs: dolis: malis men suris. vel pōderibus. ¶ Si fe stiuis diebus laboꝛauit. ¶ Si nō ieiunauit cū posset mode rando laboꝛē: de quib⁹ dic vt supꝛa in p̄ma pte iterrogato rij. videlicet in tertio p̄cepto.
¶ De lanificibus.
Si vendidit pannū lane mi nus pꝛeciose: pꝛo panno lane magis p̄ciose: ꝛ sub isto p̄cio: vel vni⁹ tincture pꝛo alia: vel cum aliquē defectū habētem ac si nō hēret. nil minuēs de pꝛecio: vl' si in festis fecit lanā tendere sine necessitate. Vel cum nō plene soluit laboꝛāti bus ꝛ hmōi: in his. n. mai⁹ et minus petū s̄m materiaȝ.
¶ De sctariolo.
Si textoꝛib⁹ seric. p̄ciū sui la boꝛis dat nō in pecuniā s; in rebus diuersis: puta: pāno: se rico: tritico ꝛ hmōi: ꝛ cuȝ ille nō indigeat illis. opȝ eū ven dere minoꝛi p̄cio q̄ ille rece perit: peccat moꝛtaliter ꝛ tene tur ad restitutioneȝ de dāno nisi a pꝛincipio cum eo sic cō uenerit q̄ daret de hmōi tali pꝛecio. tūc aūt nō vr̄ deceptio.
¶ De tabernario ꝛ hospite.
Si vendit vnā speciem vini pꝛo alia: vel limphatū vinum pꝛo puro: vel ad clarificandū

vinum fecit aut misit aliqua nociua corporis vel nō dedit plenas mēsuras:vel in taberna tenuit meretrices ꝛ ribaldos:vel lusores ad taxillos:vł aduertēter dedit his quos vidit inebriari:peccauit in quibusdā mortaliter. In alijs vero venialiter ꝛ tenet̄ ō dānis.

¶ De macellario.

Si vēdidit carnes corruptas pro sanis qđ est mortale. Si vnā spēm pro alia:vt capram pro castrono:ꝛ hmōi : vel diminutū pondus:vt.xj.vncias pro libra:peccauit mortaliter: ꝛ tenetur de damnis.

¶ De pistore.

Si fecit panē nimis pōdero sus ex aliqua sophisticatione ita ꝙ emētes sint decepti:vł minoris pōderis ꝙ̄ debet:vł farinā bonā alterius accepit cui fecit panē ꝛ posuit minus bonā:vel cum nimio furfure peccauit ꝛ tenetur satisfacere.

¶ De sutore pannorum.

Si qđ restat sibi de serico vł pāno vel tela:vel alijs sibi datus pro fiēdis vestib⁹ : retinet sibi:furat̄ illud si sit qd notabile:nisi ille diminute dedisset sibi mercedez laboris ꝛ illud capit sibi ad supplēdū tm̄.vel vbi esset in pacto. ¶ Si nocti b⁹ vel dieb⁹ solēnibus absqꝫ magna necessitate laborat:vł si facit nouas inuentiones vanitatum.

¶ De aurificibus.

Si vtitur:vel si vēdidit aurū vel argētuꝫ archimiatuꝫ pro vero:vel aurū minus purum pro magis puro:peccat ꝛ tenetur de dāno. ¶ Si emit calices sacros non cōflatos pro se:quod prohibetur.

¶ De cerdonibus.

Si vēdidit vnā spēm corij ꝓ alia minus bona i sutularib⁹.

¶ De fabris.

Si ferrum pro calibe vel malum ferrum.

¶ De locatoribus equorum.

Si sciēter locauit equū defectuosuꝫ vel periculosum ꝛ huiusmodi :quilibet tenetur vltra peccatū ō dānis:ꝛ sic dic scurrēdū est per alias artes.

¶ De histrionibus.

Si histrio fecit repr̄itationes ꝛ iocos in verbis vel factis turpia ɔtinētes:vel in ecclesijs:vel in diuinis officijs vel tēporibus indebitis:est peccatum plus vel minus graue secūdum quantitatem.

¶ De citharizantibus.

Si musicus citharizauit ad cōgregationes illicitas: vel in ecclesia in organis pulsauit ballatas: puto mortale in pulsante et procurante.

¶ De seruitoribus et laboratoribus.

Si infideliter operati sunt.i. nō bono modo ex incuria et negligētia: vel non tm̄ quātū cōmode potuerūt. peccatū ē.

¶ De agricolis et rusticis capitulum nonum.

I credit explicite mysteria q̄ cōiter solēnizat eccl'a: vt icarnationē: passionē et resurrectionē. ¶ Si scit dominicā orōnē. ¶ De obseruatione festorū et ieiuniorum si tm̄ pōt. ¶ De auditione misse in festis. ¶ De cōfessione et cōione semel in anno fiēda. ¶ Si recepit sacramentum confirmationis vel non: q2 tenetur si potest. ¶ Si tenuit proprios filios ad baptismū vel cōfirmationem quod est prohibitū. ¶ De mendacijs vero et periurijs et blasphemijs et ebrietatibus interroga. ¶ Si ad meretrices accessit: quod aliqui non credunt esse mortale: nec tamen talis ignorantia excusat eum. ¶ Si decimas non soluit saltem secundum consuetudinem loci illius: quia peccauit et tenetur satisfacere de preteritos si sacerdos non remittit: vel ēt oblationes secūdum ɔsuetudinē loci nō dedit. ¶ Si de excōicatione nō curauit. sed ingessit se diuinis: vel contēpsit vitare excommunicatos: quod est mortale peccatum. ¶ Si nocuit per se: vel per familiā suā. vel animalia: puta discurrendo per prata aliorum. vel mittendo vel permittēdo animalia intrare ad pascēdum: vel si mutauit terminos possessionum: vel arrando adunat de terra proximi vicini agro suo: in his peccauit secū dum quātitatem dāni quod intendit facere: et tenetur satisfacere. ¶ Si dolum commisit in agricultura vel notabilem negligentiam in dānum patroni: vt non fimādo terras vel cultiuando: vel seminādo vel recoligendo fructus debito tēpore pp̄ qđ deperierūt: vel boues nimis fatigādo: vnde destruūt et pcipue ad lucrū habendū suū: peccat et tenetur de damno. ¶ Si tenēs possessionē ad affictū ma

le tractavit: vel si partiariꝰ nō rñdet dominis de quātitate tota debita: fingēs se minus recollegisse: tenet dñis de dānis. ¶ Si animalia tenēs ad socidam nō rñdet ex integro danti de lana, caseo et fetibꝰ et hmōi. In his est pctm̄ mortale vel veniale ſm quātitatē dāni: et tenet satisfaccre. ¶ Si diebꝰ festiuis laborauit et p̄cipue tpe messiuꝫ et vindemiaꝝ absqꝫ magna necessitate: vel detulit ligna vel victualia do minis suis: mortale est. ¶ Si vacauit ludis: choreis et alijs vanitatibꝰ. ¶ Si gubernauit familiā scd̄m p̄cepta dei et ecclesie. ¶ De supstitionibus et falsis opinionibus: que solēt abūdare in eis. ¶ Si hēt vota: que impleuit vel nō. De vitijs diuersoꝝ artificū: vide dif fusius i.iij.p.sum. ti.viij.c.iiij.

¶ De pueris et puellis. c.x.

I Nquirendum est de mendacijs et piurijs. De votis nō impletis: que tñ nō obligant si irritantur a parentibꝰ ante ānos pubertatis. ¶ De missa non audita in festis: de cōfessione et cōione fienda semel in āno. ¶ De irreuerētia ad parētes et maiores. De rixis. ¶ Si verberauit clericum: qꝛ si est doli capax excōicatꝰ est. ¶ De furtis factis de rebꝰ parentū vel magistroꝝ suoꝝ. ¶ De detractionibꝰ et turpibus verbis auditis vel dictis libēter. ¶ De ɔtumelijs adinuicē. ¶ De inuidia et alijs, put videtur plus et minꝰ ſm etatē et sensuꝫ: p̄cipue de vitijs carnalibꝰ cū masculis et feminis. vel per seipsos cōmissis: vl' adinuicē: que hodie abundat in ipsis, p̄pter malas societates et occultāt. ¶ Interrogandi sunt cū magna cautela et a longe vt non addiscāt que ignorāt. Multo magis hoc seruandū est erga puellas. De oibus p̄dictis si credunt tūc habuisse vsuꝫ rōnis: iudicandū est de mortali aut veniali. ſꝫ regulas datas in prima et scd̄a pte Interrogatorij de illis.

¶ De clericis in cōi. cap. xi.

C Irca clericos in cōi. Ā quolibꝫ clerico pōt interrogari cū vr expedire: vt qñ talis clericus est ignotus: si accepit aliquē ordinem per simoniaꝫ: qꝛ per hoc peccauit mortalr et est suspensus ſm iura antiqua: nec pōt

erequi susceptũ vel pmoueri vlterius: nisi pri⁹per papã dispenset: qd verũ est si ipse fuit ɔscius simonie: q2 ignorante eo: põt per alium etiã dispensari: al's.n. semp peccaret mortaliter exequẽdo. nec excusat cum iuris ignorantia. Hec Ray. in summa lib. iij. c. xxix. de lapsis & dispensationibus. ¶ Si accepit aliquẽ ordinẽ licet non per simoniã: tñ a simoniaco in ordine vel dignitate: siue occulto siue manifesto: est suspẽsus & indiget dispensatione pape. Sꝫ dũ ignorat factũ. s. eũ esse simoniacũ: excusatur a pctõ exequẽdo officia sua: sꝫ cũ certificatur nõ põt exequi sine dispẽsatione. ¶ Si suscepit ordinẽ a simoniaco in ordine ɔferendo: vel bñficio notorio: simil'r est suspensus. Secus si simonia nõ est notoria. Dũ vero nescit. excusatur modo pdicto: sꝫ nõ postea qñ certificat': sꝫ indiget dispẽsatione pape: alias non potest exequi. Ray. ¶ Si recepit ordinẽ hñs aliquã irregularitatẽ. vt homicidij: mutilationis: illegitimatõis & huiusmodi: si absqꝫ dispẽsatiõe peccauit mortal'r. nec põt exequi absqꝫ dispẽsatione: alias peccaret mortaliter. ¶ Si recepit ordinẽ ex̃ns excõicat⁹: vel suspẽsus: vel interdictus: peccauit mortaliter: & non habet executionẽ. ¶ Si exequit' offiñ alicuius ordinis. vt cantãdo epistolã. vel legẽdo euãgeliũ vt diaconus: in aliqua pdictaꝝ irretitus snĩa: peccauit mortaliter. nisi ignorãtia facti eũ excuset: & ex irregularis Ray. ¶ Si accepit ordinẽ in aliquo pctõ mortali scienter peccauit mortal'r. Hec Ray. in summa li. iij. c. xxix. de lapsis & dispen. Et quotienscũqꝫ exequit' officiũ alicuius ordinis i mortali: vt accolitatũ: subdiaconatũ. diaconatũ: mistrãdo aliqd sacramẽtũ solẽnit'. vt baptizãdo: cõicando: ɔfessiones audiendo: & hmõi mortale ẽ Tho. 4. iiij. di. xxiiij. ar. iij. q. v. ad. iij. ¶ Si extitit publicus ɔcubinarius: vl' al's notorius fornicator: est suspẽsus ab executiõe officioꝝ suorũ: pcipue a celebratiõe misse & si exegtur sic suspensus: efficitur irregularis idigens dispensatione pape: alias nõ põt exequi. Mo. ¶ Si nõ portauit tonsurã ex leuitate & lasci

nia:mortale videtur. ¶ Si se exercuit in negocijs secularibus negociādo ꝛ hmōi:vel si tenuit tabernas ibi ministrās vel si lusit ad aleas ꝛ taxillos vł se in miscuit enormitatibꝰ vel turpibꝰ: vel tripudijs cū feminis. ¶ Si vsus est officio ordinū sine debitis ornamētis:vt faciendo subdiaconatū sine manipulo: diaconatū sine stola:celebrādo missaꝫ cū defectu alicuiꝰ sacre vestis ordinate.s.cassula:amictu: alba ꝛ hmōi vel ēt lapide sacrato: aut ēt sine lumine vel sine ad iutorio ꝛ sine missali ꝛ hmōi: qꝛ in q̄libet horuꝫ est mortale petm̄:si sciēter dimittit nec excusat iuris ignorantia. ¶ Si ens in sacris.s.in subdiaconatu:ꝛ supra ōmisit horas canonicas:qꝛ in q̄libet die quo ommisit aliquā horā:ēt beate virginis cum posset:peccauit mortalr:si ex negligētia ōmisit. Secꝰ si ex obliuione:ꝛ tūc tenet dicere qñ recordat: aut ommisit ex ipotētia infirmitatis ꝛ hmōi de cā. ¶ Si dicēdo horas:alijs exercitijs se occupauit manualibꝰ: vt faciendo cognā ꝛ hmōi videt mortale:qꝛ nō satisfacit p̄cepto ecclesie. Et si mēte circa alia vagatur voluntarie:nō curās:ꝛ sic quasi per totū officiū:videtur mortale. Secus si ꝓponit velle attēdere:ꝛ distrabitur:sꝫ cū aduertit displicet ei Pet. in.iiij.di.xv.ar.ij.q.v. ¶ Si recipit ordinē sacrū añ etatē legitimā.s.subdiaconatuꝫ ante xviij.ānos. Diaconatū añ.xx. ꝛ sacerdotiū añ.xxv.(suffic annus incboatꝰ)peccauit mortaliter:nec dꝫ exequi añ etatē legitimā:si tñ faciat offiñ: nō efficitur irregularis s̄m cōem opinionē.sed peccat. ¶ Si sacerdos ens cōmisit aliquaꝫ simoniā:puta audiēdo cōfessiones pro habēdo pecuniā:alias nō auditurus:baptizando cōicādo:inūgēdo:vendēdo sepulturas ꝛ hmōi mortale est. ¶ Si in cōfessione in cōione vel in collatiōe sacroꝝ ōmisit debitā mām:vel formā:vel ritū in q̄libet hoꝝ est mortale: siue ex certa sciā facit. siue ex ignorātia crassa vel notabili negligētia. Nā inde sequitur magnū periculū ꝛ irreuerentia dei. ¶ Interrogādū est.n. de formis.s.baptismi:eucharistie ꝛ alioꝝ sacroꝝ q̄ sunt maioris pōderis:si sciunt eas:q̄s

habes infra.c.vlt.¶ Si noto rijs pctõꝛib⁹.ōdit eucharestiā vel alia sacra.nō penitentib⁹. ¶ Si occultis pctõꝛib⁹ quos ipse sciuit: denegauit publice eucharestiā:vel alia sacra:q: in vtroq; videt moꝛtale: licet etiā ipi peccēt petēdo ⁊ sumē do.¶ Si celebrauit cū moꝛta li nō ꝯfesso:lʒ cet cōtrit⁹: moꝛ taliter peccauit:nisi aliq̄ neces sitate instāte:⁊ sacerdotis co piā nō bīte. tunc sufficit ꝯtri tio: sed si sine hac celebrauit. moꝛtalr peccauit.Tho.in.iiij. di.xvij.q.ij.ar.v.q.i.ad.iij. itē .q.iij.ar.i.q.iiij. Itē Pe.de pa. di.ix.q.ij.ar.i.¶ Si celebrauit nō dictis matutinis:moꝛtale est.¶ Si dicēdo missā; non ꝯsecrauit putās ex hoc euade re pctīn:moꝛtale est ⁊ grauissi mū.¶ Si celebrauit ad faciē dum veneficia seu maleficia. ¶ Si nō dixit ex itegro: sʒ di misit notabiles ptes misse ex ignoꝛātia seu festinatiōe pci pue canonis.¶ Si dicēs ver ba nō intēdit ꝯsecrare.¶ Si nō sumpsit sacrʒ.¶ Si nō ie iunus.¶ Si plures missas:in vna die dixit in casu nō ꝯces so.¶ Si nō i azimo sʒ fermē tato accipit.¶ Si cuʒ hostia quasi coꝛrupta:vel vino acce toso vel q̄si putrido. ¶ Si sp in missa occupat⁹est in varijs cogitationib⁹ voluntarie. vel nō curās de attētione.¶ Si nō posuit aquā cū vino inca lice ex ignoꝛātia vel certa scia in quolibet hoꝛuʒ pdictoꝝ est moꝛtale.¶ Si nō diligenter seruauit eucharestiā sub sera: pp q̄ð aliqd pdit:vel a muri rib⁹ deuoꝛat.¶ Si nō defert infirmis apte:⁊ cū lumie.mō dbito.¶ Si euomuit sacrm: pp ebrietatē vel exvoꝛacitate. ¶ Si nō renouauit vt dʒ pp q̄ð efficit putrida.vł marcida vł vermes generāt.¶ Si ōdit īfirmo patiēti vomitū sciēter. ¶ Si stilla sanguinis cadit in terrā ⁊ i his frequēter ē moꝛ tale:lʒ nō sp.¶ Si nimis ra ro celebrauit:pcipue si nō ce lebrauit in magnis solēnitati b⁹.vł moꝛtale fʒ Tho.i.iij.p. sum.q.lxxxiij.io.itē i.iiij.d.xuj. q.i.ar.ij.q.i.o.¶ Si pmisit ali cui dicē missas.recipiēs elemo synas ⁊ nihil itēdit facere vł mōrale.¶ Si hūs pollutiōeʒ nocturnā:die pcedēti imedia te.ex cāvbi fuit moꝛtale:vł du bitat fuisse moꝛtale:celebrauit etiā ꝯfessus: videtur moꝛtale

sm Tho.in.iiij.di.ix.ar.iiij.q.ij.ad.ij. Ite Pe.de pal.in.iiij di.ix.q.iij.ar.j.vel. sm eundez Pe.de pal. qñ sic in ɔtritus accedit ad celebrãdũ. Venia le aũt si ex cã vbi fuit veniale nisi subsit necessitas. ❡ Si au diuit ɔfessionẽ alicui⁹ nõ habens auctoritatez ab aliquo. ❡ Si absoluit a casib⁹ a quibus nõ potuit: vt a reseruatis siue ex certa scia: siue ex ignorãtia crassa. ❡ Si intromisit se de dispẽsatione votoꝝ: vel absoluit ab excõicatione maiori absqꝫ spãli commissione. ❡ Si posuit se ad audienduz ɔfessiones oino ignorãs ꝛ nesciẽs discernere inter mortale ꝛ veniale ꝛ cõia mortalia: ẽ mortale. ❡ Si absoluit quẽ inuenit excõicatũ maiori: ꝛ a peccatis: qꝛ nõ põt. ❡ Si absoluit cũ qui nõ vult a peccatis discedere. vel satisfacẽ qui bus dꝫ. ❡ Si reuelauit pctm auditũ in ɔfessione: cognoscẽti ɔfessum illum: siue licẽtia il lius: in quolibꝫ pdictoꝝ videt mortale: nec excusat ignorantia. ❡ Si nimis festinauit in audiẽdo: nõ sufficienter interrogando. ❡ Si in pplexis casibus peritiores nõ cõsuluit.

❡ Si incautus in iniũgẽdis penitentijs: qꝛ vel nimis graues. vel nimis paruas dedit. ❡ Si interrogauit de his de quib⁹ nõ debuit: videlꝫ nomẽ persone cuꝫ qua peccauit: vel in icaute in turpib⁹. ❡ Si predicauit in pctõ mortali crĩs: peccauit mortaliter ꝛ totiens quotiens sic predicat Tho.in iiij. dist. xxiiij. q.i.ar.iij.q.v.o. ❡ Si pdicat aduertẽter mendacia mortale est Tho. Idez videt si scandalosa: vñ ɔcitat seditiões in populo. ❡ Si pdicauit indulgẽtias indiscretas. ❡ Si pdicauit ꝑpter pecuniam sibi ꝑmissam vel dandã: simonia est: vnde ꝛ mortale. ❡ Si pdicat ꝑpter inanẽgloriã ibi ɔstituendo finẽ: mortale est. ❡ Si pdicauit sine licẽtia. ❡ Si dixit nimis curiosa allegãdo poetas ꝛ phos frequẽter. ❡ Si fabulosa ꝛ ꝑuocantia ad risum. Si ab hmõi se nõ subtraxit cũ posset: ꝛ peccauit. Itẽ si subtraxit se a pdicando cũ posset ꝛ iniungeret ei: peccauit. ❡ Si nimis familiaris est cũ mulierib⁹ ɔuersando: visitãdo eas ex necessitatem: ꝑpter qđ multi scãdalizant: ꝛ ipse nouit: hoc posset

esse mortale. ¶ Si visitauit mōasteria:et qua de cā. ¶ Si cognouit carnaliter illā quā audiuit i ꝯfessionē:vel quā su scepit ad baptismū.vel cōfirmatiōm: vel cōmatrē qđ maximū et grauissimū est scelus: cōiter reseruatū epis. ¶ De alijs vero ihonestatibus iter roga ꝑut videbitur expedire. ¶ Si vestes sacras:calicesꝫ et tersoria et alia ptinētia ad cultū diuinū:nō tenuit munda et decēter aptata:pp magnā irreuerētiā.posset esse mortale. ¶ Si benedictionē mēse et gratiarꝫ actiones nō dixit:qđ dicere debet.xliiij.di.c. nō liceat. ¶ Si nō fuit bene modestus in aspectu ꝯspiciēdo hic inde mulieres et vana. quod multū scādalizat personas: similiter in icessu:statu:bitu:auditu et hmōi actibꝰ. ¶ Si nō obediuit mādatis iustis suorꝫ superiorꝫ et fiijs et si cōtēpsit mortale est. ¶ De alijs vero peccatis mortalibus de quibꝰ hēs supra in prima et secūda parte interrogatorij interrogandū est prout expedit secundum qualitatē psonarꝫ.

¶ De beneficiatis et canonicis. Capitulum. xij.

Beneficiati et canonici. b de oibus iā dictis in c.pcedēti:ꝑnt interrogari ꝑut credi pōt ipsos in illis esse inclusos:et ēt de nota tis in hoc.c. ¶ Si beneficiū simpler siue curatū obtinuit per simoniam:cuius ipse fuit ꝯscius.nō pōt nisi per papā dispēsari ꝙ retineat. ¶ Si vero ignorāte eo siue sciente:simoniā cōmisit:talē oꝫ renunciare tali beneficio si non dispēsatꝰ:alꝰs furtiue tenet: vnde cōtinue stat talis in peccato mortali:postq̄ h sciuit: quousqꝫ renūciet:nec facit fructus suos.sꝫ tenet restituere deductis expēsis factis in vtilitatē beneficij:et hoc maxime de simōia p mūnꝰa māu. ¶ Si āt ignorāte eo:possꝫ.p aliū dispēsari nō tñ p eū cū quo cōmissa est. ¶ Sed si simonia ē notoria:ē ēt suspēsus quo ad executionē ordinū:sed dispēsari pōt per episcopū si cum eo nō est ꝯmissa simonia. Si aūt est occulta:nō est suspensus quo ad ordines:sed dū tenet tale beneficiū est suspēsus quo ad se:q: sine mortali peccato nō exequi pōt. ¶ Si recepit bñficiū simpler vel cura

tuz per preces carnales.i.pro idigno porrectas:cū eēt male vite ⁊ hmōi.vl̄ p obsequz tpa le factū epovl̄ alij ꝯferēti:pec cauit mortalr.¶ Si bn̄ficiuz curatū p p̄ces suas recepit ēt si alias dign⁹ fit:qꝛ tales p̄ces estimāt̄ p idigno.tāq̄ꝫ ambiti oso ⁊ p̄sumptuoso:cōmisit si moniā : vnde mortale est ſm Tho.ſa ſc.q.centesima ar.v. ad tertiū forte tn̄ nō tenet̄ re nunciare. Pro bn̄ficio autez simplici licet porrigere p̄ces pro se:si alias est dignus : vel etiā pro bn̄ficio in generali ⁊ hoc intēdens ad sui sustenta tionē nō ad curaz:nec magis curatū petens q̄ꝫ aliud.¶ Si querit vel hēt bn̄ficiuz nō in tendēs clericari ſꝫ vxorari: et intēdens gaudere de fructib⁹ bn̄ficij:videt̄ vsurpatio rex ec clesiaꝝ ⁊ ꝯtra intētionē dotā tiū ecclesias:⁊ ideo graue pec catū est.¶ Si nō fuit electus a patronis:vl̄ a collegio:⁊ cō firmat⁹ per superiorē ad quē spectat:siue per epm̄ institut⁹ sed de mādato vel manu dn̄i tpalis.vel per potentiā acce pit.⁊ dicit̄ intrusus: qꝛ fur est ⁊ latro:nec pōt aliqd dispone re in tpalibus vel sp̄ūalib⁹:vn̄ nec absoluere nec sacra p̄t da re parrochianis illi⁹ ecclesie: ſꝫ in quolibet hmōi actu:pec cat mortaliter.¶ Si renūcia uit alicui beneficio qd̄ hēt:eo pacto q̄ det ꝯsanguineo: vel propter pecuniaꝫ sibi pp̄ hoc datam:simonia est.⁊ mortale in vtroqꝫ:nec pōt ipse sibi re tinet̄ tale bn̄ficiū sic sibi colla tū.¶ Si pmutationē sui bn̄fi cij vl̄ eccl̄e fecit: cū bn̄ficio al teri⁹. ꝯuenīēdo iter se: absqꝫ iudicio supiorū ad quos spe ctat collatio bn̄ficiorꝫ: simōia reputat̄.De his.vide pleni⁹ i ij.pte sum.ti.i.c.iiij.⁊.v.¶ Si recipit bn̄ficiū ex̄ns illegitim⁹ absqꝫ dispēsatione:qꝛ ꝯ iura: iō tenere nō pōt Pōt:aūt cū eo dispēsare de simplici bn̄fi cio eps. De curato.vero vel dignitate solus papa.¶ Si fu it electus per simoniā:qꝛ non valet electio:vel si ipse aliquē elegit per simoniā:vel ad ep̄a tuꝫ:vel canonicatū:vel ad ali am ecclesiā: vt clerici collegia taꝝ ecclesiaꝝ:vel si alias indi gnū:ignorantē ⁊ publice ma lum elegit ad platurā ex ami citia ⁊ hmōi:mortale ⁊ grauis simuꝫ est ⁊ omnia mala que sequūt̄ ei imputant̄.¶ Si ma

le tractauit bñficiũ seu ecclesiam:pmittẽs ecclesiã vel edificia ruere:vel possessiones incultiuari: ꝛ alias res deperire mortaliter peccauit:ꝛ tenetur ad restitutionẽ: seu satisfactionem si cõmittit notabilẽ negligentiã.ꝛ dãnũ sit notabile. ¶ Si fructus bñficij nõ bene expendit videlꝫ vltra subuẽtionem suã subueniẽdo pauperibꝰ. sꝫ dilapidauit in ꝯuiuijs ꝛ turpibus: vel ẽt dedit ꝯsanguineis nõ indigẽtibꝰ mortale est. Secus si ꝯsanguinei indigent:qꝛ tũc potest dari eis. ¶ Si plura bñficia habentia curã tenet absqꝫ dispẽsatiõe: fur est ꝛ latro. Nã bñs bñficium cũ cura: si recipit ſm cuꝫ cura:ipso iure vacat primũ.c. De multa.extra de pbẽ. ꝛ hoc postq̃ꝫ habuit pacificã possessionem scõi:vel hẽre potuit ꝛ fructꝰeius pcepit:alias nõ vacat primũ videlꝫ si fructꝰ scõi bñficij ꝯcedũtur alteri per papam:pro illo tpe nõ vacat primũ:ex̃ de pben.ii.vi.c. Si tibi ꝯcesso. ¶ Si bñs pbẽdã habentẽ dignitatẽ:ꝛ si nõ curaꝫ animaꝝ:si recipit secundã:similiter vacat pma.ex̃ de preben.c.de multa: ꝛ in isto casu ꝛ in priori tenet ad restitutionẽ fructuũ:si recipit. ¶ Si habens beneficium vnũ:violenter occupat scdm:vel si sciẽter intendit retinere similiter pdit primũ ꝛ si aliqd hẽbat ius in scdo:ẽt perdit ꝛ vacat illud secundũ:de pben.c.cum qui.li.vj. Item nõ põt quis hẽre dignitatẽ cũ prebẽda absqꝫ dispensatione pape. ¶ Quicũqꝫ recipit psonatũ:vel dignitatẽ vel officiũ: vel bñficiu cui cura aiaꝝ sit annexa: si ante obtinebat simile:cũ sit priuatus primo vt dictum est:si nõ dimittit primuꝫ absqꝫ mora in manꝰ ordinarij in cuiꝰ cpatu est:ipso iure est etiã priuatus scdo: ꝛ est ihabilis ad sacros ordines ꝛ ad qdcunqꝫ aliud beneficiũ:per extrauagantem Joãnis.xxij. ¶ Itẽ absqꝫ dispensatione.nõ pt quis tenere plures ecclesias vel pbendas. que tamen non habeant curam animaruꝫ nisi in quinqꝫ casibus. ¶ Primus quando sunt ita tenues q neutra illaruꝫ sufficiũt ad sustentationẽ. ¶ Secundus si vna depẽdet ab altera. ¶ Tertius propter raritatẽ clericoꝝ. ¶ Quartus si ecclesia est annexa prebẽde

vel dignitati. ¶ Quintus si habet vnã intitulatã ⁊ aliam cõmendatã. Sed talis cõmẽda de parrochiali ecclesia fieri non põt: nisi ei qui attingerit vigesimũ quintũ annuʒ ⁊ sit sacerdos. ⁊ tali nõ põt cõmitti nisi vna ⁊ ex euidẽti necessitate vel vtilitate: ⁊ nõ durat nisi per sex menses: extra de elec. c. nemo li. vj. ¶ Si habet plures ecclesias vel prebẽdas habentes curaʒ animaꝝ absqʒ dispensatione pape: fur est ⁊ latro: ⁊ ꝯtinue in morta li: nec eps põt dispensare in hoc. ¶ Si ẽt habet ꝑ dispensationẽ pape sed surrepticie: puta q꞉ petẽdo vnũ: tacuit de alio qð habebat: vel dixit se habere legitimã etatẽ cũ nõ haberet ⁊ huiusmodi ideʒ iudiciũ est. ¶ Si per dispẽsationẽ epi habet plura beneficia sed simplicia: sed ad superfluitatẽ. vel etiã per dispẽsationẽ pape simplicia vel curata cũ vnũ sibi sufficeret secũdũ statũ suũ: nõ videtur tutus in cõscientia sua: q꞉ dissipatio ẽ: ⁊ nõ dispensatio. ¶ Si accepit ecclesiã ꝓchialẽ a quocũqʒ cũ non attigisset. xxv. annum absqʒ dispẽsatione pape. Citra etatẽ nulla est dispẽsatio ⁊ nullũ ibi ius hẽt. c. licet canõ. de elec. li. vj. ¶ Si infra annũ cõputandũ a die assignati sibi regiminis ecclesie nõ fecit se ad sacerdotiũ ꝓmoueri: est ipso iure priuatus. c. licet canon. Itẽ tenet̃ ꝑsonaliter residere. In residẽtia: potest tñ eps cã rationabili dispẽsare ad tps tãtũ. Sed de ꝓmotione ad sacerdotiũ infra annũ: nõ extenditur ad ecclesias collegiatas hñtes curã: nec ad assumptos ad earũ dẽ regimẽ de elec. c. statutum li. vi. Possunt ẽt epi dispẽsare cũ ipsis qui habẽt vel habebũt ecclesias parrochiales: vt vsqʒ ad septeniũ litteraruʒ studio isistẽtes. ꝓmoueri nõ teneat̃: nisi ad ordinẽ subdiaconatus: quẽ nisi infra ãnũ suscipiãt sunt ipso facto priuati tali bñficio: ⁊ medio tẽpore ꝑ vicarios illis ecclesijs ꝓuideatur. de electis lib. vj. c. cuʒ ex eo. ¶ Si habẽs quodcũqʒ beneficium simplex: ⁊ q̃tũcũqʒ paruũ nisi dicat horas omni die: peccat mortaliter õmittẽdo ex negligẽtia: ẽt si nõ sit in sacris cõstitutus. ¶ Si canonicus vel aliꝰ clericus recipit

quotidianas distributiones q̄ dant itercssentib⁹ horis cum nō iterfuerit:furtū cōmitit:& tenet ad restitutionem. ℂ Si cū nō possit p se curā exerce re ecclesie: nō posuit ibi loco sui idoneum qui bene officia ret:sed malū & ignorantē qui ex suo malo exemplo scādali zat:vt notori⁹ fornicator & lu sor & hmōi:vel qui nescit mi nistrare debite sacramēta & ɔfessiones audire:peccat mor taliter:quoniā oīa mala que sequūtur ei iputāt. ℂ Si ve re nō pōt iuenire idoneū. per se exerceat:vel si nō pōt aliter ꝓuidere:renūciet. ℂ Itē non licet plato sub p̄cio vel ānuo censu ɔcedere vices suas seu iurisditionē:q2 spūale est. Ex tra ne plati vices suas.c.j.ij.& iij.videlicet si diceret cōcedo q2 exerceas vices meas vel talē iurisditionē:& totū lucrū sit tuū:& dabis inde mihi tm̄: illicitū est. Sed cōmittēdo pu re vices suas licet cōstituere ei salariū.xij. q.ij.c.charitatē tuā.videlicet dicēdo dabo ti bi:tm̄ pro salario tuo:& totum lucrū erit meū. Hec Inno cē. ℂ Si alienauit res eccle siasticas:videlicet mobilia bo na vt res sacras:vel imobi lia:vt possessiones sine necef sitate vel maiori vtilitate: vel non huata forma iuris:& hu iusmodi grauiter peccauit. ℂ Itē de exercitio cure aiar quō se hūit in audiētia cōfes sionū:in collatione aliorū sa cramētorū:in visitatione in firmor:p̄cipue ne deficiāt eis sacramēta cū expedit. In ad monitione subditor:in corre ctione vitior: p̄cipue quo ad notorios peccatores: cōcubi narios:tenētes inimicitias & hmōi. ℂ Si admonuit nō cō fitētes & nō cōicātes annua tim quātū potuit. significādo epō cū nō potuit:& hmōi. Nā oues ex negligentia p̄dite: ab eo requirētur:de quib⁹:& alijs supradictis & hmōi habes sa tis in.iij.pte summe ti.xv.c.j. ℂ Si alienos parrochianos audiuit nō habens auctorita tē specialē ipse vel ipsi:q2 nō pōt eos absoluere. ℂ Si emit aliquas res imobiles de fru ctib⁹ ecclesie:q2 tales debent remanere ecclesie: vn̄ si emit noīe alteri⁹:vt sic posset dare & legare cui vellet:fraus est & furtum.& ad restitutionē tene tur. ℂ Si indulgentias per se

dedit cum non posset: vel plures dixit hère ecclesiā suā q̄ hēbat ob questū: est mortale. ¶ Si religas nouas exhibuit populo venerādas: nō approbatas ab ecclesia. ¶ Si nimis facilis fuit ad dispensandū in ieiuniis ecclesie. ¶ Si elemosynas extorsit a pplo ⁊ a subditis ad quas nō tenebātur. ¶ Si questores dicere mēdacia in eccl'a sua permisit: ⁊ q̄d peius est si fecit pactū cū eis de quota. ¶ Si secūdas nuptias būdixit. ¶ Si pmisit christianas nutrices fuire in domo iudeorum. ¶ Si sustinuit sortilegas: ⁊ diuinatrices in sua parrochia. ¶ Si permisit ludos vel malas ɔsuetudines nō obuiando quātum potuit.

Clerici vero qui māifestis vsurariis alienigenis: aut al's nō oriundis de terris ipsorū ad fenus exercēdū domos locant: vel alio titulo ɔcedūt: ipso facto sunt excōmunicati nisi sint epi: de vsuris. c. vsuraꝝ li. vi. ¶ Clerici: archidiaconi: plebani: decani: ppositi: cantores: ⁊ alii clerici psonatū habētes: ac etiā sacerdotes qui audiūt in scolis leges vel physicam: post duos mēses si nō dimittūt hmōi lectiones sunt excōicati. c. Super specula. ex̄ ne cle. vel mo. ¶ Clerici ⁊ religiosi qui inducūt aliquem ad vouendū: vel iurādū: vel fide interposita seu alias pmittēdum: vt sepulturas apud eos eligant: vel iā electā nō mutēt: sunt excōicati: nec pñt absolui nisi per papā: nisi i mortis articulo. in cle. c. cupiētes de penis. Itē de scpul. li. vi. c. j. ¶ Clerici qui sciēter ⁊ spōte participauerūt cū excōicatis a pāpa: ⁊ ipos in officiis recceperunt sunt excōicati: ⁊ absolutio pape reseruat. c. significauit. ex̄ de sen. excō. ¶ Falsantes litteras pape: vel falsis scienter vtētes. vel remouentes etiā vnā litterā de bullis pape: sunt excōicati. ⁊ absolutio pape reseruat. ¶ Clerici sepelientes in ecclesiis vel cimiteriis coꝝ excōicatos a iure: vel vsurarios manifestos: vel nominatim iterdictos tpe interdicti in casib⁹ nō ɔcessis: sunt excōicati. in cle. de sepultu. c. i. Eos: Hec vide i. iij. pte sum. ti. xxv. c. xxxiij. ¶ Sepelientes vero: se occidentes: vel in torniamentis moriētes ⁊ hmōi: peccāt mortaliter: nec tamen

sunt excommunicati.

¶ De religiosis. Capitulum .xiij.

Circa religiosos et religiosas. Si sunt clerici vel ordinati interrogari possunt de his de quibus supra dictum est in .c. de clericis in communi prout erit expediens. Si vero sunt beneficiati in ecclesijs curatis: de his habes in .c. precedenti. Sed etiam ultra predicta: et de infrascriptis que sunt propria eorum. dicendum est et primo. ¶ Si fuit receptus ad monasterium per simoniam mortale est. Si vero fuit simonia mentalis tantum penitentia abolet. Si vero pactionalis quia scilicet monasterium exegit tantum: alias nolebat eum recipere: et ingrediens vel propinqui eius tantum dederunt vel minus pro ipso ingressu: nisi forte cum monasterium est ita tenue quod non sufficit illi providere nam tunc oblatis spiritualibus gratis. id est ingressu: licet petere et pacisci de temporalibus de quibus debeat vivere. vel dicere illi: porta tecum si vis comedere mecum secundum Hostiensem et aliquos alios. Secus si monasterium est pingue et potest illi providere: non potest fieri aliqua pactio vel exactio absque vitio simonie: tunc ultra peccatum recipiens: vel receptus: vel recepta: debent expelli de illo monasterio. Extra de simonia .c. quoniam. Potest tamen episcopus in huiusmodi dispensare. scilicet ut non expellantur de monasterio. Ray. et Bul. Precipue reperiuntur talis simonia in monialibus ubi quasi terrarum. Non sic vero est de viris religiosis. ¶ Si ingressus est religionem non pura intentione. scilicet fugiendi deo: sed alia de causa: videlicet non laborandi: vel si est monialis quia non potuit nubere: et quia posuerunt parentes ipsam invitam licet malefecerint tamen potest et debet mutare intentionem. scilicet ut ibi manere velit ad serviendum deo et sic erit in bono statu: alias erit in mortali. Sed si reperit se in monasterio dissoluto non vivente regulariter: querat si potest mutare locum cum dispensatione si indiget: quod tamen in monialibus erit difficile: quod si non potest: non sequatur turbam. id est alios vel alias in malum: sed servet ipsa ordinem suum: si ad bonum non potest reducere alios vel alias. ¶ Si ingrediens monasterium reticuit impedimenta que habebat ad illud scienter: videlicet quia erat servus. vel habebat occultam infirmitatem:

vel alterius religionis profes sus: coniugatus: debitor in multis: et huiusmodi peccauit mortaliter: precipue si sciebat tale impedimentum et per illud non posse recipi ad religionem vel de his interrogatus mendacium dixit: et potest et debet de monasterio expelli si aliter prouidere non potest. ¶ Si habet votum religionis artioris: antequam intret largiorem primus debet querere dispensationem si etiam esset bona: et multo fortius post professionem in vna religione non potest ad aliam transire equalem vel largiorem: et de mendicante ordine ad mendicantem: vel de mendicantibus ad monachalem transire non potest sine dispensatione pape: nisi ad carthusienses. ¶ Si induxit aliquem ad religionem per simoniam vel per fraudes: puta asserendo ibi obseruari regulam: quod non fit: vel dicendo se ad nihil obligari: et reticendo austeritates religionis quas ille non intendit subire et huiusmodi: peccauit mortaliter. ¶ De his qui etiam volentes ingredi religionem aliquam in qua beneviuitur auertunt: vt trahat aquam ad suum molendinum: infamantes illos et cetera imponentes: fuge autem vsque ad tertium celum extollentes: non euadere damnationem certum est: quia contra charitatem agunt: contra iustitiam et contra sacram scripturam.

¶ De voto paupertatis.

Si in religione existens obseruauit paupertatis votum nihil retinens vel retinere deliberans: quia est mortale proprium habere et toties quoties illud proponit. ¶ Dicitur autem proprium quod celatur superiori suo: vt si habeat et teneat pecuniam vel vestem nesciente prelato: vel si sciat: tamen contra voluntatem eius et absque licentia: vel de licentia eius et voluntate: tamen non paratus sibi tradere ad petitionem eius: sed recusare si posset de facto: et multo peius si non solum mobilia sed etiam de immobilibus vt redditus et possessiones retinet vt propria: dans: vendens: et dissipans vt placet. nec prelatus potest dare licentiam sic retinendi: nec papa potest in proprio dispensare. extra de statu monachorum. c. cum ad monasterium. ¶ Si dedit bona monasterij sine consensu: absque superioris licentia habita. vel presumpta. ¶ Si aliquid occulte recepit vel tenet: mortale est et proprietas. ¶ Si reperiens se in loco

vbi non viuitur in communi propter qd' opz eu sibi puide ri de necessariis.hz aliqua ve stimenta vel pecunia: z aliqd hmoi:cu bona licetia z bene placito plati:aduertat dilige ter.qz quatuor adhuc obserua re dz.¶ Primo quide vt per cum no stet quin oia velit po nere in coi:si alij vellent:z ad hoc operet quatu pot.¶ Secundo si hoc no pot:semp sit parat⁹ simpliciter ponere oia z dimittere in manib⁹ prela ti.¶ Tertio vt de hmoi ocei sis:nihil det sine licetia supe rioris sui:generaliter vel spali:et in elemosynis. nisi i extrema necessitate.¶ Quarto vt non thesaurizet nec superflua tene at:nec delitiosa qrat:nec mul tum inquerēdo solliciter: nec habeat inordinatu affectu in hmoi.z sic poterit transire: si in alijs bn se hēat. Sec⁹ agen do no religiose: sed laicaliter viuit. Sed cu pdictis: si possz locum inuenire vbi in cōmu ni viuitur:melius ei esset.

¶ De voto castitatis.

Si seruauit votu casti tatis:no solum ab oi carnali ope z ptactu venereo se abstinedo:sz et ab omni locutione turpi z ama toria:z ab oi cogitatione im muda deliberata: z delectati one morosa:qz in quolibz ho rum est mortale vt dictuz est supra circa sextu z nonu pre ceptuz. Est etia sacrilegiu qd' grauī⁹ est. Et qz ad ista deue nitur per conuersatione z fami liaritate: ideo inquirendu est si hēt domesticitatem cu ali quo si monialis:vl cu aliqua si religiosus : z si hoc reperit esse ex casuz necessitatis phi bendus est:alias no absoluē dus: qz quasi impossibile est q talis no incidat in ruinaz:di. xxxij.c.hospitiolum:z di.lxxxi. per totu. Scadala et multa z oblocutiones sequunt in po pulis z hmoi:z ideo phiben dus est z consanguineoru eti am rarus sit accessus.

¶ De voto obedientie.

Si fecit ptra votu obe dientie qd est semper mortale. Et nota q non semp qn quis agit aliqd ptra regula sua: vel transgre ditur regulaz.vel pstitutiones: facit ptra obedientia:sz qn fa cit ptra pcepta ptenta in re gula z pstitutionib⁹ suoz su perioz: vel qn aliqd transgre

ditur ex contemptu quantūcū-
qz illō sit minimū. ¶ Quādo
vero platus vł plata iniūgit
aliqd fieri. pcipiēdo vel man
dādo in virtute sancte obediē
tie vel spūs sancti vt facias
hoc vel sub pena excōicatio-
nis z hmōi: illō dicit pceptū:
cui⁹ trāsgressio ē mortale pec
catū. Idē eēt qñ plat⁹ aliqd
mādaret subdito quōcūqz lo
queret declarās sibi qp inten
dit obligare illū sub peccato
mortali ad faciēdū illud. z in
tellige si mādat qđ nō sit illi
citū: z tale. qd qp teneatur sub
ditus ei obedire. Similiter
qñ in regula vel ɔstitutioni-
bus est aliquid pceptorie mā
datū: vel sub pena excōicatio
nis: vel sub pena carceris vel
sub pena grauioris culpe: vel
per similē locutionē: cōiter cē
set obligare ad mortale. Ali-
as aūt faciēdo ɔtra cerimo-
nialia: vt frāgere silētiū: tarde
venire ad chorū. z hmōi: ē ve
niale. nisi quis faceret ex con
tēptu: qz tunc mortale. ¶ Cō
suetudo aūt q̄uis non sit ipe
cōtemptus: est tamen indu-
ctiua contemptus: z ideo ca-
ue ne assuescas alicui trans-
gressioni.

¶ De officio diuino.

I dixit horas canoni-
cas z officiū defuncto
rū qñ debet dici. Nāz
religiosus ēt si nō habet ordi
nē sacruz: tenet ex pcepto ad
officiū: pcipue si eēt pfessus:
vnde ōmittēdo aliquā horāz
peccat mortaliter z omni die
qua ommittit ex negligētia.
Nō autē ex pcepto tenet di-
cere istud: vel illud q̄uis nec
debeat ad placitū suū muta-
re officiū: sed debet dicere fz
ordinē suū. Si non fuit cum
alijs in ecclesia: z nimis tar-
dauit ad dicēdū officiū. ¶ Si
somnolēter: vel ibi dormiuit:
redicat vel aliquid loco eius
dicat. Sed si pro maiori pte
dormiuit totū reiteret. ¶ Si
ibi icōpositus fuit: z oculis va
gis. ¶ Si risit vel ridere fe-
cit vel aliquā leuitatē vel lo-
cutionē fecit nō necessariaz.
¶ Si mēte distractus: preci-
pue ēt qñ aduertit. ¶ Si ma
le legit. vel cātauit: vel inclina
uit ex negligētia: in quolibet
horū est peccatū veniale cōi-
ter. ¶ Si elegit prelatū per si
moniā: vel ēt z si nō simonia
ce: tñ indignū scienter. ¶ Si
nō illū quē iudicauit meliorē

ad officiū illud: sed alium rōne amicitie vel alia intētiōe: mundana: mortale est. ¶ Si accusauit calūniose prelatū vel sociū de aliquo criminali: vel testificatus est: vel desistit ab accusatione iniuste: vel alias infamauit platū vel sub ditū dicēdo criminalia d eis: ēt si essent vera intētione infamādi: mortale ē. ¶ Idē si secreta sui ordinis reuelauit sine cā iusta et rationabili: et quo qs teneat ad restitutionem fame in summa in secunda pte diffuse ti.ij.c.ij.§.iij. Itē ibi superius in.x.pcepto: et hic infra in tractatu de restitutione. ¶ Itē si in visitatione plato rū nō reuelauit dicenda: que sunt ꝯ honestatē religiōis: de platis et socijs: et pcipue quādo cōiter sic fuat: et sit preceptū a visitatore: vt dicāt que idigēt correctione: tūc.n. omittere aduertēter q̄ dicēda sunt: ē mortale pctm̄. Dēt tñ intelligi pceptū suato ordine sine correctiōis: vñ oio oculta d qb9 pt psumi emēdatio: dici nō debēt. Vbi āt nō sperabtur emēdatio: et psumiē recidiuatio: vl aliqd magnū scādalū: dici deb3, nō tñ accusando si sufficienter pbare nō pōt: q3 tūc grauiter peccaret: sed simpliciter denūciādo plato vt patri: si speraē q indc puidebiē. ¶ Si fec vl cooperat9 ē ad aliquā ꝯspirationē ꝯ platos. vl iuenit: aut sectat9 ē ptialitates et sectas i monasterio: aut ꝯductu aut diuisiones: q3 mortale ē: et cria mūdano rū vl demonioꝝ potiusq̄ religiosorū. ¶ Interrogādi ēt sūt de.xij. abusionib9 claustri sm Ray. q̄ s3 Vgonē sunt iste. Prelatus negligēs: Discipulus inobediēs: Iuuenis ociosus: Senex obstinatus: Monach9 curialis: Monachus causidic9: Habitus pciosus: Cib9 exqsitus: Rumor i claustro: Is i caplo: Dissolutio i choro: Irreuerētia circa altare. In his qñq3 ē mortale qñq3 vēiale: sm q̄litatē facti et itētionē. Magna ēt est abusio religiosorū iurare i cōi locutione: ēt si dicāt veritatē: et etiā maledicere et blasphemare: ēt si ex leuitate. ¶ Interrogādū ēt ē pcipue de cerimonijs pncipal: b9: et de esu carniū ex in firmitatē. De lineis nō vtendis ad carnē: delectis nō plumeis de ieiunijs regule vl cō

stitutionum: de obseruantia si lentij in certis horis et locis. Ad que oia obligant oes mo nachi: et etiã plures religiosi et monachi sancti Benedicti: ex de statu mo. c. cũ ad monasteriũ: et plures religiosi alioꝝ ordinum ex cõstitutionibꝰ suis. Et licet in his platꝰ possit dispensare: non tñ põt dissipare. qd est secundum Ber. qñ fit absq; causa rõnabili et vrgẽte: alias pctm est dispẽsanti et dispẽsato: plꝰ et minus secundum transgressionem. ¶ Si in obediẽdo male se habuit: videlz qz obediuit in malo: puta dicẽdo mendaciũ: vel ex negligẽtia dimisit cõe mãdatuz, vel tardus fuit ad obediendum vel nõ affectuose sed querulose: vel dissolute et non cum maturitate. ¶ Si irreuerens circa maiores: egre sustinendo reprehẽsiones: et cũ indignatione: cõiter veniale.

¶ De exercitio.

Si vacauit ocio qd est sentina oium maloꝝ et quãtũ. ¶ Si inutiliter expẽdit tpus: faciendo ea que sunt nullius valoris. ¶ Si fecit exercitia mundanoꝝ: vt faciendo bursas: vestes opere polimito: recamationes vel linea reticulata et hmõi: vel cõfectiones nimis pciosas: vel alia gulosa qz magnũ pctm: et abusio est ac occasio multoꝝ maloꝝ: et ideo phibendũ est. Hoc malum etiaz reperit in monialibus modernis. ¶ De cõuersando cũ alijs. ¶ Si cõuersando fuit nimis leuis: vel alios inducẽs ad leuitatẽ: vel risum: verbis: gestibꝰ: vel solacijs. que licet aliqñ sine pctõ fieri possint ad recreationez: vel subleuãdũ se vel alios ab accidia: raro tñ dcet hmõi religiosos. ¶ Si aliqñ irrisit vel gestiuit: qd simijs congruit et histriõibꝰ. nõ religiosis. ¶ Si murmurauit circa victũ et vestitum. ¶ Si impatiẽter tulit graues mores alioꝝ. ¶ Si se grauẽ alijs reddidit. ¶ Si singularitatẽ quesiuit in cibo: vestitu: dormitu: et alijs vñ freqnter orit in ipsis superbia et in alijs murmuratio et indignatio. ¶ Si fratrẽ delinquentez nõ fraterne admonuit: vel defectus alioꝝ: plato nõ significauit. vt adhiberet remediuz seruato tñ ordine fraterne correctionis: in his cõiter est veniale. ¶ Si murmurauit contra sibi cõmittẽte tãq̃ indis-

cretum.¶ Si impatienter se habuit. dure loquẽdo cũ quibus se non hẽt intromittere. ¶ Si nõ diligenter tractauit res mõasterij. ¶ Si nimis tenax fuit in dãdo: vel si nimis prodigus vl' acceptor psonaꝝ sine cã rõnabili: dans magis vni q̃ alteri de reb⁹ cõibus. ¶ Si dedit quib⁹ non potuit: videlꝫ q̃ ñ hẽbat lniaꝫ. ¶ Si permisit res perire et negligẽtia. vel nimis sollicit⁹ fuit. pp hoc parũ vacando sibi ꝑpter implicationẽ reꝝ tpalium: qd vitiũ hodie multum regnat. ¶ Si nõ fuit sollicit⁹ ad adiscendũ ea ad que tenet̃ fm regulam ꝛ ꝯstitutiones peccat. Et ignorãtia vero etiã transgrediẽs nõ excusatur a pctõ. ¶ Si est sacerdos dꝫ querere scire: que ptinẽt ad debite celebrandũ. ¶ Si ꝯfessor que pertinẽt ad illd officiuꝫ. ¶ Si in his est negligẽs: ꝑcipue cũ põt. grauiter peccat. Debet ẽt frequẽtare ꝛ legere scripturã: vel doctores exponentes: vel alios libros deuotos ꝛ vtiles vñ instruat̃ ꝛ ꝯfortetur ad bonũ. ¶ Si legit curiosa ꝛ inutilia: ꝑpter qḋ retrahitur a magis necessarijs. vel doctores gentilum: vel fictiones poeticas ꝛ hmõi q̃ peccatũ est curiositatis. ¶ De pertinẽtibus vero ad religionẽ hẽs diffuse in tertia pte sum. ti. xvi. c. vi.

¶ De oratione ꝛ confessione.

Si nõ orauit vltra officium diuinũ priuatiꝫ ꝑro se pro alijs ꝯsanguineis: bñfactoribus viuis ꝛ defunctis: ꝑcipue recomẽdatis vt dꝫ sollicite. ¶ Si nõ frequentauit ꝯfessionẽ ꝛ cõionẽ scđm regulam suã ꝛ morem. Mõachis vero nigris: preceptũ est ꝙ cõmunicẽt semel in mense. in cle. ne in agro de statu mona. ¶ Si nõ vacauit meditationi: que pmaxime inducit deuotionẽ. ¶ Si fuit tepidus in dilectione dei ꝛ ꝑximi nõ ardẽter affectans honorẽ dei: ꝛ salutẽ animarũ vt decet. ¶ Si ingrat⁹ ad recogitandũ ꝛ cognoscendũ sua bñficia ꝛ recõpensanduꝫ: deuote ipsi deo fuiẽdo. ¶ Si nõ preparauit se ad diuina vt dbuit. Hec sunt pctã in quib⁹ quotidie offenditur deus: ꝛ impeditur profectus religionis.

¶ De amore parentuꝫ.

Si nimis carnaliter dilexit ꝯsanguineos: ni-

mis affectans eorum prospe ritatē: vel gaudēs de ea: aut ɔtristatur nimis de aduersitate. ¶ Si nimis eos visitat vel querit vel gaudet visitari. ¶ Si cū eis loquit̄ de secularibus que nō expediūt: vel ēt cum alijs de guerris ₇ hmōi frequēter interrogat ₇ audit. ¶ Si pro eis ꝓcurat beneficia ecclesiastica vel tēporalia nō aptis bñficijs in qb⁹ posset esse mortale. De alijs vero vitijs cōibus. s. ira: supbia: inuidia ₇ hmōi vide supra in prima ₇ in secūda pte iterrogatorij. De his vero que ptinēt ad regulā suā: ipsemet videat p se ₇ dicat. ¶ Si penas aut penitētias taxatas vel iniūctas a regula. vel cōstitutionib⁹: vel a p̄lato nō fecit: peccauit si ex negligentia. ¶ Si nullo mō esset paratus facer. ēt p̄lato precipiēte: est mortale. ¶ Si nō intēdit ꝑficere in vita: sed que fuat. inuitus fac: ₇ male ɔtētus est esse in religione: hypocrita est ₇ in statu dānatiōis. Tho. s. se. q. lxxxiiij. ar. v. ¶ Qui vocantur ad dirigēdas moniales in electionib⁹. nisi abstineāt ab his p que posset oriri discordia inter eas: sunt excōicati. ¶ Religiosi ₇ clerici inducētes ad vouēdū: iurādū: vel ꝓmittendū de eligendo apud eos sepulturā: vel vt eā vlterius nō mutēt iā electā: sunt excōicati. excōicatione papali in cle. c. cupiētes de penis. ¶ Religiosi qui absq̄ spāli lnia presbyteri sacerdotis solemnizarēt matrimoniū: aut ministrarēt sacramētū eucharistie: vel extreme vnctionis: excōicati sūt excōicatione papali in cle. prima de pui. religiosi. ¶ Religiosi qui excōicatos a canone absoluūt in casib⁹ nō concessis: aut qr absoluūt a sententijs per [illegible] uta synodalia. vel ꝓuincia[illegible] promulgatis: aut absoluūt [illegible] pena ₇ a culpa: sunt excōicati excōicatiōe papali per. d. cle. primā de priui. religiosi. ¶ Inqsitores hereticoꝝ qui odio: gratia vł lucro: ɔtra iustitiam ₇ ɔsciam ōmiserint cōtra quēpiā ꝓcedere: vel ipsaꝫ heresim alijs imponere. aut imponerēt quod officiū coꝝ impediret: sunt excōicati excōicaione papali in cle. c. multoꝝ de hereti. ¶ Religiosi mēdicātes ꝓfessi. trāseuntes ad aliquaꝫ religionem

monachalem excepto ordine cartusien. et similiter recipientes sunt excõicati excõicatione papali per constitutionem Martini quinti factã Constã tic. ¶ Clerici scienter et sponte cõicãtes cũ excõicatis excõicatione a papa in diuinis sũt excõicati excõicatione papali secũdũ Hosti. Ista excõicatio habet dubiũ. ¶ Participãtes i crimine pp qd aliqs est excõicatus aliqua pdicta rum et aliarũ excõicationum: sunt excõicati per papam. c. si cõcubine de sen. excõ. ¶ Absoluentes aliquẽ ab aliqua predictarũ excõicationũ citra sedẽ aplicã pterqʒ in mortis articulo: q taliter absoluti si nõ se representãt ei a quo pñt ab solui qʒ citiꝰ possunt: vel mittãt pro absolutione. reincidũt in eandẽ. s. excõicationẽ papalem. c. eos de sen. excom. in. vj. ¶ Sepelientes corpora in cimiterijs tẽpore interdicti i casibus nõ cõcessis a iure: sunt excõicati per excõicationem epalem in cle. c. eos. de sepul. ¶ Sepelientes excõicatos publice aut nominatim interdictos. vel vsurarios manifestos: scienter in cimiterijs: sunt excõmunicati: dicta cle. eos. ¶ Clerici locãtes domos manifestis vsurarijs ad fenꝰ exercẽdum seu alio titulo cõcedentes: sunt excõicati. c. Usurarꝫ de vsuris li. vj. ¶ Nõ electus a duabus partibus cardinaliũ et se gerẽs pro papa est excõmunicatus. c. licet de elec. ¶ Monachi et canonici regulares: archidiaconi: decani: pposit: plebani: cãtores: et alij clerici personatũ habentes aut qui vis pñbyteri qui audiũt leges vel physicã sunt excõicati. c. nõ magnopere. necle. vel monachi se rebꝰ secu. immisceãt li. vj. c. j. ¶ Religiosi dimittentes vbicunqʒ habitũ sue religionis et accedentes ad queuis studia litterarꝫ sine licẽtia plati aut cõuẽtus sui: sunt excõicati. c. vt periculosa. ne cle. vel monachi li. vj. ¶ Religiosi q decimas debitas ecclesijs sibi appropriant vel vsurpãt: siue qui nõ pmittũt solui ecclesijs decimas de animalibꝰ familiarium et pastorꝫ suorum tales si non habent administrationem et beneficia sunt excommunicati: si habent sunt suspẽsi: nisi requisiti destiterint infra men-

sem:in cle.c.religiosi.de deci. ¶ Monachi & canonici regulares nō hñtes administrationē & se pferentes ad curias principū:vt dānnū monasterijs inferant:aut prelatis:sine licētia suoꝝ prelatoꝝ:siue qui tenēt armā infra septa monasterij:sunt excōicati. in cle.ne in agro de statu monachorū. ¶ Religiosi nec nō moniales professi ɔhētes matrimoniuꝫ & alij clerici ɔstituti in sacris: de facto sūt excōicati:cle. eos de ɔsan. & affi. ¶ Inqsitores hereticoꝝ qui ptextu officij in quisitionis qbusuis modis illicite pecuniā extorquent: vel scienter bona ecclesiaꝝ ob delicta clericoꝝ fisco ecclesie applicant.sunt excōicati: nec ab solui pñt nisi plene satisfecerint illis a quibus extorserūt: cle.nolētes eē d̾ hereti. ¶ Religiosi nō fuantes interdictū quod fuat matrix siue cathedralis ecclesia:cle.ex frequētibus de sen.excōicatio. ¶ Religiosi qui ɔsitentib⁹ sibi non faciunt ɔscientiaꝫ scienter de decimis soluēdis:tales ab officio pdicationis sunt suspēsi donec ɔfessis eisdē si cōmode pñt.faciant eis ɔscientiā:& si interim pdicant sunt excōcati. ¶ Similr & religiosi qui dicūt aliqua verba vt retrahāt audiētes a solutione decimaruꝫ sunt excōicati:in cle.c. cupiētes de penis. ¶ Religiosi mendicātes qui domos ad habitanduꝫ vel loca de nouo recipiūt aut mutant vel alienāt de nouo recepta absqꝫ licentia pape:sunt excōicati.de penis.c.cupiētes in cle. ¶ Fratres minores qui tpe interdicti recipiūt ad diuina fratres vel sorores de tertio ordine scti. Frācisci:sunt excōicati.c. cum ex eo.de sen.excō. in cle.

¶ De prelatis in cōi.c.iiij.

a Prelatis in cōi ingrenduꝫ est. Primo si legitime assecutus est dignitatē seu plationē:an videlicet aliq̄ irregularitate vel snia fuit irretit⁹ cū fuit assumptus ad prelaturaꝫ in qua nō fuit dispēsatus vel absolutus videlꝫ si fuit bigamus: si operat⁹ est in causa sanguinis: si illegitimus: si excōicatus:vel suspensus.vel notori⁹cōcubinari⁹in quolibet hoꝝ hoc sciens:tenet platurā furtiue: vñ est ɔtinue in mortali. ¶ Nota q̄d illegitim⁹ ad dignitateꝫ

vel beneficiū curatū:vel prioratū in religione:qui creatur per electionē:sine dispēsatione pape pmoueri nō pōt.et priuilegio tn̄ magister ordinis cū bis pōt dispēsare ad prelaturas in ordine pdicatoꝝ:de hoc habes in.iij.pte summe ti.xix.c.iiij. ¶ Si rite ⁊ absqꝫ vitio simonie fuit elect⁹:cōfirmatus:⁊ ordinat⁹. ¶ Si interposuit preces pro se:vel pcurauit ꝙ ali⁹ porrigeret pces:si mōia est:⁊ si fuit simonia pactionalis indiget dispēsatiōe pape:⁊ anteqꝫ sit dispensatus tenet furtiue dignitatem. De hoc in scđa parte sum. ti.j.c. v.§.iiij. ¶ De simōia ⁊ de oibus que habes.s.i.c.de bn̄ficiatis.⁊ in.c.de clericis in cōi potes interrogare put expedit. Et si est prelat⁹ religiosoꝝ interrogādus est de his que sunt in.c. precedēti ⁊ de alijs que sequūtur. ¶ Si aliqđ manifestum pctm̄ in subditis dissimulauit ⁊ nō correxit: aut si nō manifesta que tn̄ ad eius notitiā aliqualiter puenerunt vlterius nō qͣsiuit:si merc et negligentia dimitteret : puto mortale:quo ad crimiali. Si autē ex aliqua rōne.vt ad maius scandaluꝫ vitandū secus. ¶ Si in.cap.equus iuder nō fuit. ¶ Si de reb⁹ monasterij dilapidatoꝛ fuit. ¶ Si supioribus suis non obediuit. ¶ Si causas sibi a superiorib⁹ commissas nō scđm ꝯsilium peritoꝝ:sed scđm acceptionē personaꝝ determinauit. In omnib⁹ his est pctm̄ mortale:vel veniale ꝓm quātitatem excessus ⁊ maliciā ⁊ negligentiaꝫ. ¶ Si indignos ⁊ nō ydoneos in officijs posuit. ⁊ maxime ad curā animarū: ⁊ male videtur talis posse excusari a mortali:si eos quos scit malos:⁊ in mortali pseuerare ponit ad curam animaꝝ cū pōt repellere : nec credo ꝙ excuset paucitas.s.q: nō inueniuntur alij:⁊ ēt si iste alias sit industriosus multū ⁊ bene officiet ecclesiaꝫ in exterioribus. ¶ Idem cū sustinet tales si illos potest iuridice remouere. ¶ Si posuit ad audiētiā confessionuꝫ notabiliter ignorantes ⁊ ineptos:vel criminosos mortaliter peccauit per regulam. Qui causaꝫ damni dat. ¶ Idem si tales tollerat cum possit remouere:nisi forte a superiori sint ad hoc positi. Sꝫ

quam curaꝫ de ipsis habebit cum ad sui dãnationem exer ceant tales officium audiẽdi ꝯfessiones. Quomodo aũt di catur ineptus: vel notabiliter ignorãs: hẽs hic supra. videlꝫ in scda pte de sciẽtia ꝯfesso-ris. ¶ Si fuit nimis pōposus ꝛ curiosus in edificijs ecclesie vel monasterij: in ornamẽtis ꝛ hmõi qđ est contra sniam Hieronymi: ꝛ Ambrosij. xij. q. ij. c. aurꝫ ꝛ c. gloria epi: ꝛ etiã Bernar. Et tñ a modernis fi unt hodie multe supfluitates ꝛ curiositates: ꝛ pallatia ꝯtra exempla omniũ sanctoꝝ: ꝛ in his amittit̃ multũ tempus ꝛ deuotio: ita vt cõpletis edifi-cijs exhaustus videat̃ omnis spũs: ꝛ pauperes interea mo riunt̃ fame. quos de supfluis eoꝝ tenẽtur sustentare. xij. q. j. c. epus ecclesiasticarũ. ¶ Si nimis fuit sollicitus circa tẽ-poralia: ex hoc minus debito vacans spũalibꝰ in se ꝛ in sub ditis vt lectioni: orationi: ad-monitioni: vtiqꝫ peccatuꝫ est plus ꝛ minus scdm quãtita-tem excessus. Principalis. n. eius cura debet esse de spũa-libus. ¶ Si per curias nimis discurrit litigando cũ scanda lo hominũ: cum posset per ali um meduꝫ magis pacificum sua repetere ꝛ si nõ tñ. ¶ Si iura ꝛ priuilegia sue eccl'ie nõ seruauit ꝛ defendit vt debuit. ¶ Si in dispẽsando: idiscrete se habuit: vel qꝛ nimis de fa-cili ꝛ sine cã rõnabili in ieiu-nijs dispẽsauit. In esu carniũ in retinẽdis rebꝰ ad vsum. in penitẽtijs taxatis scdm regu lam vel ꝯstitutiones ꝛ hmõi: qꝛ peccauit inducẽdo relaxa-tionẽ ꝛ rigorẽ religionis ener uando. Vñ beatus Benedi-ctus in regula dicit ꝙ de om ni dispẽsatiõe hẽt reddere rõ nẽ. ¶ Si fuit nimis durꝰi dis pensando cum debuit ꝑcipue cum debilibꝰ ꝛ infirmis ꝛ hu iusmodi non prouidens eis. ¶ Si fuit exẽplaris in incessu moderato: habitu nõ ꝑcioso: in modestia gestus. In locuti one rara: graui ꝛ fructuosa: ca uens discordias paceꝫ nutri-ens: oẽs patiẽter videns ꝛ tol lerans: singularitates vitans cõmunia sequẽs cum pōt: ne mini blãdus: affabilis cũctis: susurrationes: detractiões: ir risiones: cõfabulationes: ma ledictiones: cõtentiones in se ꝛ in suis eliminans: circũspe-

ctus in omnibus: nō delectatus de presidentia: sȝ timens de negligētia: cuȝ de singulis hēat reddere rationē sibi cōmissis. Ita curam alioȝ hēant ꝙ sui nō obliuiscant: vt docet Gre. in pastorali. ¶ Si in corrigēdo fuit nimis remissus vel nimis rigidus: vtrūqȝ cauēdū est vt docet Greg. in moralib⁹ ꝛ hř. xlv. di. c. discipli na. Nā facilitas venie icētiū prebet delinquēdi. Ambro. xx iij. q. iiij. c. est iniusta ꝛ asperitas nimie increpationis: nec correctionē recipit nec salutē. Leo. di. xlv. c. cuȝ btūs ꝛ. c. licet plerūqȝ. ea. di. ¶ Precipue vero circa seniores dȝ plat⁹ in corrigēdo se hř. humanius: vt dř in illo. c. nisi eēnt habituati in malo: qꝛ tūc durius hȝ Gre. vt di. c. disciplina. ꝛ. c. licet plerunqȝ ꝛ. c. cū btūs. ꝛ. c. penitudinis tpa. xxvi. q. vij. ꝛ. c. tanta lxxxvi. di. ¶ Si nō idsit quātum potuit verbo ꝛ exēplo ad obseruandū oia cerimonialia ordinis sui. ¶ Si malas ꝯsuetudies seu corruptelas: regnare permisit. s. ꝯtra regulam ꝛ decētiā religionis: etiaȝ quas inuenit iā inductas nō abstulit quātū potuit. vt vitiuȝ proprietatis: discursum fratrum ad placitum: familiaritatē cū mulierib⁹ vel viris si est monacha: collationē reȝ amicis ꝛ ꝯsanguineis sine licentia ꝛ rationabili causa: esum carnium vbi nō debēt comedi qd̄ est vniuersale omni mōacho de ꝯsecra. di. v. c. monacho. ꝛ precipue que sunt ꝯtra essentialia vota religiōis nullo modo debet permittere: nec etiā ad receptionē simoniacā monialium sicut hodie fit quasi vbiqȝ. Qd̄ si nō pōt talia remouere: nec est spes in futuȝ dimittat curā exemplo sancti Bñdicti. vij. q. j. c. aduersitas circa. fi. in. c. fi. ea. q. alś ne gētem suā amittat: ꝛ tandē cum eis dānationeȝ icurrat: qcūqȝ sit ille abbas. vł abbatissa. prior vel priorissa: vel alias quocunqȝ noīe cēseatur. Nec sufficit ꝙ prelatus corrigat vitia que iaȝ nosce ꝯtigerit: sed debet diligēter agnoscere vultū pecoris sui ꝯsiderādo vias ei⁹. ¶ Caueat aūt ne crimina sibi delata in foro ꝯsciē vel in secreto ꝓdat vł iudicet de illis in foro ꝯtētioso: seu i cap. vbi n. tm̄ manifesta sunt punienda nec foro miscēda sūt iudiciali.

¶ Si habet sub cura mona-sterium monialiū:de qua ma teria dicet in.c.s.¶ Si idiscre te fecit pcepta in quib⁹ multū debz cauer nisi sit res ardua. Et si cogeret per pceptuz vel sniam ad aliquid faciēdū vel dicēduz in quo nō esset ei sub ditus:vel nō deberet ei obedi re:vt reuelando pctm̄ occultū omnino eēt ei mortale.¶ In inquisitione vero criminū:re ceptione accusationis: vel de nūciationis:vel ꝓlatione sen tentie excōicationis : ꝛ hmōi nō sit pceps. Nō ꝓcedat per suspitionez:sz per ꝓbationes ꝛ modos iuridicos:alias icur rerit graue pctm̄:ꝛ aliqñ sentē tiam excōicationis:de his in iij.pte sum.ti.ix. quasi per to-tuz.¶ Si prelatus recipit ali quē in ordine mendicātiū ad professionē ante annū cōple-tum ꝓbationis seu nouiciat⁹: est suspensus a receptione ali orū ad ꝓfessionē:ꝛ debitor pe ne grauioris culpe:vñ morta liter peccat. Extra de regula ribus.c.nō solum.li.vj.

¶ De episcopis ꝛ prelatis su perioribus.c.xv.

Circa epos ꝛ alios su periores prelatos sic pōt formari interrogationes nisi sit talis litterature ꝛ scien tie ꝙ per se sciat explicar que debet:ad qd̄ tñ tenet cuz ha-beat alios sup his informare ꝛ dirigere. Nā si bonus cōi-ter ab hominib⁹ reputat ꝛ suf ficiens:nō esset necessariū ni-si euz audire. Et si de aliquo negocio nō intelligit eum cō-fessor vel dubitat : pōt de illo loqui pro sua serenitate. Et si tale quid esset in quo variant opiniones vel nō pt dari cer ta snia:relinquendū est sue cō-scientie.¶ Idē dicendū circa alios clericos.religiosos:pla-tos:ꝛ laicos peritos ꝛ timora tos:qui sciūt dicere sufficien-ter facta sua.¶ Si vero non est talis:sz idiget adiutorio in terrogantis:inquātū clericus est inquiri ab eo pōt prout ex pedire vr̄ de his que hēs.su-pra circa clericos in cōi:vt de offō diuino:de celebratione:ꝛ administratiōe sacrorz ꝛ mō: ꝛ hmōi.¶ Si assumpt⁹ est ad epatū ex religione: interrogā dum est de his que hēs in.c. circa religiosos quo ad mul-ta. Nam adhuc tenet seruare ordinē suū:nisi in his que nō patiunt officiū pastorale: vt si

lentiũ: sollitudo ⁊ vigilie ⁊ hu iusmodi. Hec vide in.iij.pte sum.ti.xxi.c.ij. Itez Thomas scđa scđe.q.clxxxv.ar.viij. In quãtũ vero bñficiatus seu cu ratus est ⁊ p̃latus:interrogã-duȝ est de his que hẽs. supra in.c.circa bñficiatos. Et si re cepit dignitatẽ seu ep̃atũ bñs aliquã irregularitatẽ: vel per simoniã vel per' intrusionem dic.vt.in.c.p̄cedẽti in p̄n. De inde interroga de his que se-quunt:que sunt sp̃alia cure et officij pastoralis. ❡ Si ꝯtulit ordines sacros idebite:q̄d est vnũ in quo multũ offendunt. ❡Si ꝯtulit per simoniam sȝ occulte:mortal'r peccauit:non tñ est suspẽsus ex hoc quo ad alios:sȝ per simoniã notoriã: est suspensus ẽt quo ad alios. Sed in vtroqȝ casu ordinat⁹ ab eo: est suspensus ⁊ indiget dispẽsatione. ❡Si ꝯtulit sciẽ ter nõ habentib⁹legitimã eta tem:mortale est: nec põt ipse dispẽsare de etate. ❡Si ꝯtu lit ordines per saltum sciẽter: vel duos sacres simul: vel q̄t tuor minores cũ subdiacona tu:peccat mortaliter. ❡Si cõ tulit ordines sacros ex̄ tẽpora ordinationuȝ:mortale est:nisi ex dispensatione pape:⁊ ordi-natus est suspẽsus. Minores autẽ ordines ꝯferre põt die-bus festiuis. ❡ Si in ordina-tione õmisit aliquid faciendũ ⁊ si õmisit aliquid de substã-tialibus in quib⁹imprimit ca racter:opȝ totũ iterare in alia ordinatione quattuor tẽporũ Si vero est q̄d nõ est substã-tiale:sȝ de simplici solẽnitate: nõ debet iterari:sȝ suppleri tã tum õmissum in ordinatione alia:nec pri⁹ ante suppletionẽ iste ordinat⁹:dȝ exercere offi-cium. Peccat ep̃s in hmõi si ex certa scia vel crassa ignorã tia hoc facit. Idem videt si ex notabili neglĩgẽtia. ❡Si ordi nauit aliquẽ sine licẽtia sui su perioris sciẽter:mortale est:⁊ est suspensus per annũ ab or dinũ collatione. ❡Si nõ fecit fieri examinationẽ de ordinã dis.de scia:etate ⁊ moribus ⁊ hmõi f̃m iura:peccat morta-liter. Idẽ si fec̃ fieri examina-tionẽ per ineptos ad hmõi or dinãdos. Idẽ si fieri fecit per tales:quos estimabat pp ma lam eorũ ꝯsciaȝ ꝙ admitterẽt indignos:si ad eũ spectat ꝓui dere de talib⁹ vel remediare. ❡Si sciẽter admittit idignũ

quem iuste repellere potest: vt ɔcubinarium: illiteratū ꝛ huiusmodi. ¶ Si nō contulit sacramentuȝ cōfirmationis qn̄ debuit. Soli enim epi pn̄t illud ɔferre. Et omni anno semel deberēt ɔferre: ꝛ cꝫ illud tempus solitū: omni tpe anni ꝛ hora. morituris pn̄t ɔcedere: ne sine hoc moriant̄ q̄uis sine hoc saluētur. Cōmittendo ergo magnā negligentiaȝ: vt per multos ānos credo eē mortale. ¶ Si nō dedit sacramentū scd̄m debitā formam materiā ꝛ locum: mortale est. ¶ Quod autē sit ieiunus: nō est necesse ꝛ si decens ꝛ de iure. ¶ Si bis alicui dedit sciēter: peccauit mortaliter. Vn̄ in hoc dȝ eē cautus ne iteret: ꝛ etiā dȝ aduertere q̄ aliquis chrismatus teneat chrismandum: nō ɔsanguineus sȝ aliꝰ. ¶ Si in cena dn̄i nō ɔsecrauit chrisma ꝛ oleuȝ sanctū vt debuit: q2 inouāda sunt talia. ꝛ si nō seruauit debitā materiā ꝛ formā ꝛ ritū eccle: mortale est ꝛ hmōi. ¶ Si ɔsecrationes ecclesiaꝝ. vel altariū: ꝛ calicū ꝛ patenaꝝ ꝛ benedictiones vestium sacraꝝ: nō fecit vt debuit scd̄m formā ꝛ rituȝ ecclesie: vel si quid boꝛuȝ fecit per simoniā: mortale est. Idē de bn̄dictionibꝰ abbatū ꝛ abbatissaꝝ. Idē de reconciliatione ecclesie violate. ¶ Moniali quā nouit esse corruptā nō de facili debȝ ɔsecrare in virginem: nec tn̄ manifestare crimen si est occultū: sȝ mutare nomē virginis in castaȝ vt nō ppēdatur. ¶ Si ɔtulit beneficia per simoniaȝ: mortale est: ꝛ si per notoriā est suspensus: etiā quo ad alios. Secus si per occultā q2 nō est suspēsus. ¶ Si ɔtulit sciēter indignis beneficia siue simplicia siue curata: mortale est. Ideȝ si acceptauit a patronis: pn̄tatum ineptū. Idē si ɔfirmauit indignū. ¶ Si contulit plura bn̄ficia in casu nō ɔcesso vni: vel plura officia aut pbēdas. aut dignitates: vel si ɔsanguineis minus aptis ɔtulit rōne cōsanguinitatis postponēdo aptiores: mortale ē. ¶ Si admisit ad bn̄ficia habētia curā animarū. seu ipsa contulit nō agentibꝰ annū. xxiiij. mortale est. ¶ Si ecclesijs de iure vacantibꝰ nō ꝓuidit de rectore sicut vacāt curata bn̄ficia data absq3 dispēsatiōe pape bis

qui non attingunt annū.xxv. vel si infra ānuz nō faciunt se ad sacerdotuz promoueri:nisi cā studij sit ōmissum. de quo vide in.c.circa bñficiatos supra.¶ Si enim infra sex mēses primo post hoc nō ꝓuidit nō pt postea se intromittere: alias vsurparet qd̄ nō pōt:qꝛ mortale ē.ꝛ nō tenet talis collatio ꝛ sic teneref errorē suuz manifestare. Idez qñ recepto secōdo bñficio vacauit primū vel secūda pbēda vacauit prima:de quo hēs supra ſʒ plene in tertia parte sum.ti.xv.c.j.§.xv.¶ Si ordinauit aliquē clericum ad ordinē sacrū sine titulo vel bñficio:vel saltē patrimonio sufficienti:qꝛ vltra peccatum.tenef ei expēsas facere quousqꝫ de bñficio sit ei ꝓuisum:nisi aliqs cp̄s hoc ei cōmisisset determinādo psonaz qꝛ tūc ille cōmittens tenef ad id de hmōi de quib⁹ vide in tertia pte sum.ti.xxi.c.ij.¶ Si in visitatione non diligenter quesiuit de quib⁹ d̄buit ꝛ maxime de vita ꝛ hōestate sacerdotū officiantiū: ꝛ qūo se habeant in administratione sacramētorū.ꝛ de forma corꝝ:si bene ꝓnunciāt. precipue baptismatis quod est magis necessariū.¶ De audiētia confessionū quō se habeant: quō populum admoneant ꝛ in reb⁹ ecclesie p̄cipue altaris qd̄ teneat mundas. Si aūt inuenit in hmōi notabiliter excedere ꝛ periculose: si nō punit ꝛ ꝓuidet ꝙ illi se emēdēt: vel de alio si iste est icorrigibilis ꝛ oino inept⁹:grauiter peccat ꝛ oia mala ꝛ dāna animaruz que inde sequunf ei imputantur si pōt obuiare:ꝛ non facit lxxxiij.di.per totum.¶ Si nō visitauit ep̄atū suū vt debuit. ¶ Si in visitatiōe nimis sumptuosus fuit:ꝛ cū nimia familia ꝛ eqtaturis nimijs vltra prescriptū numerū:vel si ipse vel familia ei⁹ munera accepit:super quo est spālis pena: de quib⁹ plene in.iij.pte sum.ti.xxi.c.iiij.¶ Si sustinet in officijs ꝛ bñficijs notorios concubinarios:quos dʒ post admonitionem: si nō dimittant etiam beneficio priuare:grauiter peccat.¶ Si pro alijs malis ꝛ scelerib⁹ manifestis non pūit vt vsuris vacātes:ludis: tabernis:aleis:negocijs secularibus:venationibus:ꝓditionibus ꝛ hmōi. In his.n.nō

puniendo: videtur male posse excusari a mortali: nisi ex huiusmodi punitionib⁹ sequeret scisma vel magnū scandaluȝ di.l.c. Ut ɔstitueret. ¶ Si laicos sibi subditos notorios peccatores quos per se nouit: vel sibi per parrochianos eorum denūciatos: vt adulteros: vsurarios: inimicitias māifestas exercētes nō corrigit per censuras ꝛ alios modos. grauiter peccat: nisi ōmittat qꝛ nō speraꝫ emēdatio: sȝ deterioratio eius. Sed tñ hoc nō videt sufficiēter excusare: sȝ hoc aliud: si timeret graue scandalū in alijs. di. xliiij. c. cōmessationes. ¶ Si malas consuetudines quas repit in sua diocesi nō nititur auferre quātū pōt: vt vēdere: laborare ꝛ hmōi in diebus festiuis: nō cōicari semel in āno: ꝛ cōfiteri ꝛ hmōi: tripudiare in ecclesijs: pmittere violari ecclesiasticā libertatē: vt ꝙ clerici cōueniantur pro delictis vel pro dbitis in iudicio seculari: vel ecclesiasticam imunitatē: vt ꝙ extrahātur debitores vel malefactores p violentiā de locis sacris: ꝛ huiusmodi in casib⁹ nō cōcessis. Debet. n. prohibere ꝛ si post admonitioneȝ nolunt desistere excōicare: ꝛ pro commissis iaȝ punire: alias peccat grauiter ōmittēdo ex timore: vt negligētia. di. xliij. Sit rector vel doctor. De hac imunitate ꝛ libertate ecclesiaꝝ: vide diffuse in. iij. pte sum. ti. xij. c. iij. ¶ Si fructus vel reddit⁹ ēpatus sui male expēdit. dādo ɔsanguineis suis: vel alijs nō indigētibus: peccat grauiter: ꝛ si distincta sunt ea que deputātur ad mensam ei⁹ ab alijs. Et si ea que errogare debȝ clericis vel ad reparationē eccłie. vel pauperib⁹: dat cōsanguineis vel alijs amicis sine ꝓbabili indigētia: teneꝫ restituere illa qꝛ rapinā facit: ꝛ similiter recipientes ab eo. Si vero non sunt distincta hec bona (cū intelligant omnia cōmitti fidei sue) ea que supfluūt ad vsum sui ꝛ familie sue ɔuenienter. debȝ pauperib⁹ errogare: als nō dando: pauperib⁹ subtrahit. xij. q. ij. c. auꝝ. ꝛ. c. gꝛa epi. Tho. scda se. q. clxxxv. ar. vij. ¶ Si grauauit suos subditos in indebitis collectis. ¶ Si fecit clericos suos soluere collectas: taliaꝫ positas a dño tēporali: vel gabellas ad ei⁹ in-

stantiaz. ℂ Si sponte ipse de dit absq3 licētia romani pōtificis:q2 ꝓhibetur. ℂ Si delicta clericoꝝ:vt blasphemantium deū.vel sanctos:suffocātiū paruulos ex inaduertētia: ꝛ hmōi puniuit magis pena pecuniaria ex auaritia:ꝛ magis ꝓpter lucrū ꝙ̄ pro salute eoꝝ ꝛ nō magis ad refrenandū. ℂ Si visitauit diocesi3 vł visitari fecit magis ꝓpter lucrum:ꝙ̄ ꝓpter animaꝝ salute3. ℂ Si alienauit bona epatus sui sine licētia pape in casu indebito:in q̄libet boꝝū est mortale. ℂ Si iura aliaꝝ ecclesiaru3 non seruauit. ℂ Si bona vacantium ecclesiaru3 sibi vsurpauit cum debeant successori reseruari. ℂ Si iusta debita a predecessoribus contracta ratione ecclesie nō soluit. ℂ Si fructus alicuius bñficij ad tempus accepit:vel partē ab eo cui dedit vult habere:i quolibet boꝝ ē rapina ℂ Si nō seruauit formā iuris circa māifestos vsurarios: s3 de certa quātitate ɔtent9 .nō facta debita restitutiōe remittit sibi:ꝛ ad sacra ꝛ ad sepultura3 admittit. ℂ Si incerta paupcrib9 dispēsanda:ns vsu3 suu3 ɔuertit sine necessitate. ℂ Si sñias excōicationis de facili ꝓpter lucrū profert: vel absolutiones. ℂ Si permisit questuarios vel alios ꝓnūciare indiscretas indulgētias ꝛ falsas : qđlibet est mortale ꝛ graue. ℂ Si exēptos: vt frēs pdicatores:Minores:Heremitas scti Aug.Carmelitas: Seruitas:Cisterciēses:ꝛ alios hñtes ꝑuilegia exēptionis iniuste molestat nō seruando eoꝝ priuilegia.vel pro audiētia ɔfessionū:nō admittēdo sibi ꝑsentatos ydoncos:s3 cle. dudū de sepul.vel sibi retinē do nimios casus:vel in ɔsuetos vt quotidie habeāt ire ad ipm:vel ad aliū cogēdo ad q̄rtam:quātū ad id in quo sunt priuilegiati.vł eos ad iudiciū trahēdo:cū in nullo possit eos cōuenire nisi pro heresi: peccat grauiter. ℂ Si mōasteria monachoꝝ vł monachaꝝ nō exēpta nō boneste ꝛ diligēter visitauit: ꝛ eos vel eas ad seruandū regulam induxit:deponēdo abbates vel abbatissas pro relaxatiōe cū expedit:habendo curā de honestate eaꝝ ꝛ ꝙ nō habeāt familiaritatē cū clericis:religiosis.vł laicis

ꝓuidendo de diligēti clausura ⁊ de ꝯfessore securo: docto. ⁊ bone ꝯsciētie: ꝓhibēdo igressuꝫ simoniacū: ⁊ ꝯuiuia feminaꝝ que ibi fiunt: ⁊ festa vana in cōsecratione earum.

De iudicādo i foro cōtētioso.

SI nō tenuit vicarium peritū ⁊ bonuꝫ: ꝑcipue qn̄ ex se nō hūit debitā sufficiētiā iuris. ¶ Si non ſuauit debitū ordinē iudiciariū. ¶ Si fuit acceptor ꝑsonarū. ¶ Si dedit iniquas sn̄ias dic vt supra i. c. circa iudices. ¶ Si nō ſuauit debitam formā iuris in ferēdo sn̄ias excōicationis: suspēsionis ⁊ interdicti: qꝛ vltra pctm̄ mortale: icurrit certā penā de qua i. iij. pte sum. ti. xxv. c. lxiiij. ꝑcipue in causis m̄rimonialibus oꝫ esse cautissimū: ⁊ pōderosum circa diuortia. ¶ Si dedit licētiā dn̄o tpali vel iudici verberādi: vel ponēdi in patibulo: vl' icarcerādi. vel alias puniēdi clericos suos: nisi in casu i quo eēnt icorrigibiles ꝑ eū: qꝛ efficit̄ cū ꝑdictis excōicat⁹. c. Ut fame. ex̄ de sen. excō. ¶ Neminē tn̄ dꝫ verberare māib⁹ suis: nec tn̄ cū expedit ꝑ laicū: sꝫ ꝑ clericū dꝫ facere verberar̄ clericū: sꝫ iura: ⁊ a cāis sanguinū dꝫ abstiner̄ opere: ꝯsilio ⁊ mādato. ¶ Si hereticos diligēter nō igsiuit in diocesi sua: ⁊ puniuit sꝫ iura. ¶ Si testamēta ⁊ vltimas volūtates nō fecit iplere: ꝑcipue legata facta ad pias cās. ¶ Si dispēsauit in votis ⁊ iuramētis i qbus nō potuit. vel si potuit tn̄ idiscrete ⁊ sine cā rōnabili: pctm̄ ē graue. ¶ Si absoluit a sentētijs a qb⁹ non potuit: vt pape reſuatis: vl' dispensauit in irregularitate de qua nō potuit. ¶ Si exēplaris fuit i hitu nō ꝑcioso vl' pōposo: supellectilib⁹ nō argēteis. ⁊ curiosus i apparatu domus ⁊ ornatu nō seculari: in victu sobrio nō ꝯuiuali nisi ꝑ pauperib⁹: i visitādo ecclesiaꝫ iteressendo diuinis: ⁊ ꝑcipue i dieb⁹ festiuis: hec dꝫ facere sm̄ iura: i solēnitatib⁹ ꝑcipuis cātādo missaꝫ: dicēdo offm̄ deuote nō cursim: ordinando ꝙ dicat̄ in eccl'ia sua debite frequētando orōnes ꝑuatas: vacādo lectioni. d. xxxvj. ꝑ toti ꝑdicādo si scit: si nescit ꝓuidēdo gregi sue de ꝑdicatoribus vtilioꝛib⁹ non curiosis. ⁊ de ꝯfessoꝛibus. tenendo bone

sta & deuotã familiã:sollicitus de eius salute:vitãdo mulier conuersationem sicut pestẽ. ¶ In exitu d domo raro nisi ad ecclesiã:sepe pferẽdo & q̃rẽdo cõsilia a seruis dei quõ possit suo gregi puidere. Adulationes vt venenũ abhorreat. Pater viduarũ:pauperũ: orphanorũ & oppressorum esse stat:& causas eorũ sine expensis expediri faciat. ¶ In iniurijs pprijs nõ sit vindicatiu⁹: sed patiẽtissimus. In verbo & gestu nõ subitus & iracundus. Memini multũ familiaris nisi seruis dei. Superioribus obediẽs:equalib⁹ nõ inuidens:nõ gaudẽs de dignitate & honore. sed lugens pro exteriori occupatione & plebis offensione:& si in oibus diligẽter se habuerit nil deo acceptabilius. ¶ Si vero pfunctorie & male nil miseri⁹ & dãnabilius episcopi dignitate vt dicit Aug. di.xl.c. ãte omnia. ¶ De platis hẽs multa i.iij. parte sum.ti.xx.c.si.per totum ¶ Episcopi & supra cõcedentes aliquã domum vsurarijs manifestis alienigenis ad fenus exercẽdũ:sunt ipso facto suspẽsi:extra de vsur.c. vsurarũ li.vj. ¶ Similiter si pmittunt q̃ hmõi vsurarij alienigene exerceãt fenus in terris eorũ subiectis iurisditioni:nisi infra tres mẽses expullerint eos:suspẽsi sunt:vt in dicto.c. vsurarum de vsuris lib.vj. ¶ Qui se gerit p papa elect⁹ a minori pte q̃z a duabus partibus cardinaliũ:est ipso facto excõicatus. ¶ Et similiter cardinalis qui presumpserit nominare talẽ papã: & similiter oẽs alij q talẽ reciperẽt p papa:ex d elec.c.licet. ¶ Omnes clerici & religiosi ac laici siue familiares curie siue alij: qui aliquod pactũ fecerint:vel aliquid magnũ vel paruũ p miserint:vel pmissionẽ receperint ex pacto: vel pmissione occulta vel manifesta:dederint:vel receperit quid magnũ vel puũ:pro aliqua iusticia vel gratia pro se vel alio i causis iudiciarijs vel litteris apostolicis : & quibuscunque modis ab apostolica sede obtinenda:ipso facto sunt excõmunicati. In extrauaganti Bonifacij octaui:cuius absolutio pape reseruatur. Hec hñt locũ i curia romana. Jo. an. Anto. d butrio eã allegat.

¶ De absolutione ꝛ penitentie in iunctione.c.xvi.

Postq̃ vero penitens ꝑ dixit ex se siue ex interrogatione ꝯfessoris interrogãtis peccata sua vt debuit:tãdem ꝯcludat. In istis peccaui:ꝛ i multis alijs cogitatiõe:delectatiõe:locutiõe opere:ꝛ ommissione.vel aliquod huiusmõi:de quib⁹ dico meã culpã. ¶ Cõfessor vero iterroget eũ(nisi sit talis de quo in hoc nõ dubitet qꝛ tunc superfluũ ꝛ irrisibile)si ipse dolet d oib⁹ peccatis venialib⁹ ꝛ mortalibus ꝯfessis:ꝛ si ꝑponit firmiter i futurꝫ ab illis abstinere.s.ab oibus mortalib⁹. Itẽ q̃rat si talis hẽt aliqua restituere:vel famã vel res:vel pro iniuria satisfacere ꝛ hmõi:ꝛ si ẽ ꝑatus facere q̃ citi⁹.põt absqꝫ dilatione aliqua. Que restitutio quõ facienda sit: ꝛ quo ordine:quo ad certa ꝛ icerta vide hic infra in tractatu de restitutionib⁹ per totũ. Quod si dicat se nolle istud facere vel nõ posse:cũ tñ possit:nõ ẽ absoluendus Tho.i opusculo.xxij.c.iij.in fine ꝛ.xj.q.iij.c.tunc vera.ꝑt tñ sibi dici.misereatur tui.ꝛc̃.sed nullomodo.ego absoluo te. Potest etiaꝫ ei iniungi aliquod bonũ faciẽdũ: nõ tñ in pñiaꝫ:declarãdo sibi hoc ꝙ in fructuosa sit talis confessio ei ꝛ sine remissione peccatoꝝ de pe.di.v.c.falsas. Sꝫ si paratus est facere omnia ad que tenet:tũc si eẽt aliqua excõicationis sñia ligatus:si nõ potes eũ absoluere ab illa:remitte eũ ad epũ: seu ad aliũ qui possit absoluere: vt tu vadas ad ꝓcurandũ absolutionẽ ꝓ eo. Et cũ est absolutus ab excõicatione: postea tu eũ absolue a peccatis ꝛ nõ pri⁹ Tho.i.iiij.di.xviij.q.ij.ar.v.q.j.ad.ij. Itẽ di.xix.q.j.ar.iij.q.ij.ad.ij. ¶ Si aũt potes cũ absoluere habendo in hoc specialem auctoritatẽ: si non absoluisti euꝫ in principio qd decenti⁹ fuit nec tñ est multa vis si fiat in fine cõfessionis: dũmõ fiat ante absolutioneꝫ a pctis:absolue eũ ꝑ hũc modũ vt infra. ¶ De mõ absoluẽdi ab excõicatione maiori.

¶ Primo exigẽdũ est ab eo iuramẽtum vt sit paratus stare mãdatis ecclẽ:que illi fiẽt ꝓ illa cã:quo iuramento ꝑstito: iniũgat ei hoc.s.si incidit faciendo cõtra aliquẽ canonẽ ꝓ

ponat nō amplius facere con tra illuz. Si vero pro offensa vł dāno facto i aliū: pmittat satisfacere q̄tū pōt. Et hoc fa cto denudatis humeris: ɔfes sor seu absoluēs: cū disciplia vel virga pcutiat euz dicēdo psal. Miserere mei de⁹: vł ali um psalmū penitētialez. dā dū ictū pro q̄lib3 versu: postea vero gloria patri: ꝛ sicut erat initis subiūgat Kyrieleison. xp̄eleison. Kyrieleison. Pa ter nr̄. Et ne nos. vers. Saluū fac huum tuū. respō. De⁹ me us sperantē in te. vers. Esto ei dn̄e turris fortitudinis. respō. A facie inimici. ver. Mihil ꝑ ficiat inimicus i eo. resp. Et fi li⁹ iniquitatis nō apponat no cere ei. vers. Dn̄e exaudi ora tionē meā. res. Et clamor me us ad te veniat. ver. Dn̄s vo biscuz. resp. Et cū spiritu tuo. Oremus. Deus cui ꝓpriū ē misereri semp ꝛ pcere susci pe depcationē nostraz: ꝛ hūc famulū tuū quē snia excōica tionis ligatū tenet: miseratio tue pietatis absoluat. p xp̄m do. no. Auctoritate oipotētis dei ꝛ beatoꝝ apostoloꝝ Pe tri ꝛ pauli ꝛ dn̄i pape. vel ar chiepi: vel epi mihi concessa. ego absoluo te ab hoc viculo excōicationis quā incurristi pp iniectionē manū violētaz in clericū. vel religiosuz. vł pp igressuz in monasteriū moni aliū in cāu nō ɔcesso ꝛ huius mōi. Et si plurib⁹ sentētijs est ligatus: est dicēdū totiēs ego absoluo te ab excōicatiōe quā icurristi pp talē ꝛ talem cāz: ꝛ si pluries pp candē cāz dicēdū ē totiēs q̄tiēs incurri sti totiēs ego absoluo te: ꝛ re stituo te scīs sacris ecclesie ꝛ cōioni ꝛvnitati fideliū. In no mine patris ꝛ filij ꝛ spūs scti amē. Verberādo eum vsq3 amē. ¶ Nō tn̄ ꝙ ista forma q̄uis debeat obsuari: vt ex̄ d̄ sen. excō. c. nup. nō tn̄ ē ita ne cessaria qn simplici verbo fie ri possz: s̄m Pe. de pal. ꝛ Jo. de lig. Sicut ergo excōicatio fieri pōt simplici verbo q̄uis non debeat fieri. sic ꝛ absolu tio. ex̄ de regu. iur. c. ois res. Sz qn fieret hmōi absolutio in publico: vt erga mulieres: forte tūc eēt ōmittēda hmōi verberatio ne denudēt pctīn. Si vero qs pp rē ablatā alte ri eēt excōicatus q̄uis resti tuerit: nō tn̄ ē absolut⁹ nisi iu det qu ɔtulit sniam cū absol

nerit. et hoc declarandū est p sonis post absolutionē ab hu iusmōi excōicatione(vel si nō est aliqua snia ligatus)si hēt aliquos casus peccatoꝝ epo reseruatorum de qb⁹ nō potes absoluere:nihilominus absol ue cū ab illis a quib⁹ potes sub hac forma. ¶ Si teneris aliquo vinculo excōicationis minoris ego absoluo te et restituo te sanctis sacramentis ecclie. In nomine patris &c. Misereatur tui &c. Fili⁹ dei p suā misericordiā te absoluat: et ego auctoritate qua fungor. absoluo te ab oībus peccatis tuis:a qbus possum te absoluere. In noie patris &c. Pec cata vero a qbus nō pōt cuꝫ absoluere:exprimat.ei iponēs vt habeat recursum ad epm vel eius vicariū pp bmōi ab solutionē.et dicat ea sibi in cō fessione. Vel si esset simplex et nesciret ita bñ exprimere fa ctū:suū:scribat cōfessor in ce dula illō:vel illa si sunt plura: vt illā portet penitēs epo vel ei⁹ vicario sub hac forma vel simili. Latorē vel latricē pñsen tiū p homicidio vel incestu ta li gradu et bmōi ɔmisso absol uēdū vestre pñitati trāsmit-to:vt absolutionis bñficiū im pendēdo et ei salutarē pniam iniūgēdo ipum:vel ipam san cte ecclie recōcilietis. Quod si eps vel vicari⁹ remittat cū ad ɔfessorē.ipm auctoritate illi⁹ itez absoluat ab oibus:et iponat pniam pro illo p quo nōdū iposuerat:et cautū red dat illū ne illā cedulā alteri le gēdā tradat:vl' ēt ipse ɔfessor si pōt vadat p eo ad epm p auctoritate.si sibi velit dare. ¶ Si vero ille non hꝫ casum de refuatis:vel si hēt:et ɔfes sor pōt de oibus absoluer(p missa absolutione ab excōica tiōe minori:et alijs vt supra.s. Misereatur &c. Fili⁹ dei &c.)di cat ego auctoritate qua fun gor absoluo te ab oibus pec catis tuis. In noie patris &c. et faciat tūc signuz crucis cuꝫ dicit i noie sup illū. Nec est necessaria manus ipositio su per penitētē:imo nec decens scōm Tho.in opusculo.xvij.c. iiij. Itez i.iij.pte.q.lxxxiiij. ar. iiij. De.de pal.i.iiij. di.xvij.q. iij.pcipue sup mulieres. Ma gis.n.decet signatio crucis:et postea addat. Passio dñi nři iesu xpi:et merita beate Ma rie virginis et oium sanctorū

⁊ sanctarū dei ⁊ qcquid boni feceris vl' pponis facer ⁊ mala que sustines ⁊ substinebis sint tibi i remissionē oiūz peccatoꝝ tuoꝝ:q̄ verba nō sunt omittēda.q: sūt magne vtilitatis vt.s.ois hmōi postea habeāt vim satisfactiōis ex virtute clauiū ⁊ sic magis valēt Tho.i quodlibet.iij.ar.xxviij.

¶ De pnia iiūgēda penitētı.

I Niūgēdo vero pniaz penitēti hoc marie attēdēdū ē s3 ocs:vt.s.talē des ꝙ credas eū oino psicere ꝯtūcūqꝫ sit magn⁹ peccator:⁊ sm Chris.meli⁹ est in hmōi reddere rōnē de nimia misericordia q̄ꝫ de nimia iustitia.xxvj.q.vij.c.alligāt: dando ēt libertatē ꝙ cuz vna die omittit.s.orōnez iniūctā vl' ieiuniū:possit i alia die supplere. ¶ Si vero dubitat de aliq̄: ne faciat pniaz:puta ieiuniū: dicas ꝙ faciat loco ieiūij elemosinā vel aliud. ¶ O rōnes vero psonis que de facili solēt recidiuar in mortali:raro dāde sunt vel p paucos dies dāde sūt. ¶ Jeiunia vero: elemosyne.⁊ peregrinationes ⁊ hmōi piit dari p plures dies: q: hmōi ēt si fiāt in mortali: nō sunt reiterāda.q: valēt q̄tū ad effectū quē post se relinquūt post expletionē in satisfaciēte cum quis reuertit ad gratiā Tho.i.iiij.di.xv.ar.iij.q.iij.ad tertiū. Jtē nō ꝙ hec quotatio valet ad supradicta folio.xxxiiij.i pria colū.ad penitētiā iterādā in mortali facta vbi allegat Tho.⁊ Alber.

¶ Querēdū ē ēt a penitēte si pōt vel dubitat facere pniaz si bi datā:q: tūc nō esset dāda: vel ꝯmutāda vel remittenda esset. ¶ Declarādū ē ēt peccatorib⁹ magnis.sm Hosti.ꝙ sm regulas ecclesie taxatas.xxij.q.i.c.pdicādum pro quolibet mortali esset septennis pnia iniungenda:⁊ ideo non credat peccata sua leuia:quia pua dat ei pnia:q: hoc fit ne eaz dimittat:qd̄ esset ei mortale:⁊ oporteret ei ꝯfessionez iterare si esset oblitus eius. Potest etiā admoneri ꝙ faciat aliqd̄ memoriale de penitentia sibi iniuncta:vt melius illius recordetur:⁊ si obliuisceretur ꝙ ad te reuertat: vel si non potest benefacere illam:tu commutabis eam sibi. ¶ Si vero postea recordat de aliquo peccato criminali

quo tunc fuit oblitus: si pōt tui habere copiā reuertat ad te.q̄uis non sit ei necessariū: vel vadat ad aliū: nec tenetur nisi tātū illud dicere. ¶Si habet vota que nō pōt iplere vl dubitat: si tu habes i hoc spāles auctoritatē dispēsa: vel poti⁹ i aliud piū cōmuta: si vero nō hēs auctoritatem: remitte eū ad epm vel ei⁹ vicarium. ¶Caue ēt ne iniūgas pniam p quā fiat piudiciū alieno iuri: aut p quā dcī occasio ruine spūalis alicui. aut p quam possit manifestari alteri⁹ peccatū occultū. ¶Cōfessum aūt q̄tū potes studeas ad ɔtritionē inducere verbis: siue ante siue in pceſſu: siue post cōfessionez. vt nō dicat pctā sua q̄si fabulas: s3 cū detestatione: ⁊ vt ait Aug. Caute ⁊ astute aliq̄n interrogādo que credit illū ex verecūdia occultare. ¶Circa vero turpia ⁊ carnalia peccata nō descēdas nimis ad pticulares circūstātias postq̄ hētur spēs sufficiēs peccati ⁊ in hmōi a remotis iterrogādo: ne adiscāt hoīes malicias ⁊ peccata que nesciunt. Tho. in. iiij. di. xix. ar. iij. in fine. Admone eū super oia vt vitet malas societates: frequēter confessionem: audiat sepe verbū dei: orat orōnes ⁊ pticipationes bonoꝝ que fiūt in religionibus ⁊ indulgentias.

¶De infirmis. c. xvij.

Circa ifirmos sic agēdum est. Aut enim talis ē in periculo mortis: aut nō. Dico aūt periculū mortis. nō solū q̄ i extremis ɔstitutus: s3 q̄ frequēter contingit hoīes mori ex illa infirmitate: ⁊ medici dubitāt. In tali casu. pōt quilibet absolui a quolib3 sacerdote: de quolibet pctō. ⁊ a q̄libet sñia absq3 alia licētia: cū periculū est in mora. ¶Talis. n. infirm⁹ aut iā amisit loquelā vel vsu3 rationis (puta q̄ freneticus) aut nō. In primo casu: si bene viuebat: vt bonus fidelis: ⁊ frequētabat ɔfessionē: cōionem ⁊ hmōi q̄uis non petierit sacramēta q̄ ex i sperato talis accidērūt. vl etiā si mal⁹ ⁊ obstinatus. diu pscuerās in peccatis: ⁊ diu nō ɔfessus: si peti it sacerdotē vt ɔfiterer ⁊ ostēdit se velle facere oia que debet: ⁊ interea factus est mut⁹ vel freneticus ⁊ periculu3 est in mora: debet psupponi cō-

tritus. et faciente aliquo confessionem generalem pro eo. sicut fit in populo: sacerdos faciat absolutionem ab omni sententia et peccato: et potest iniungere circumstantibus aliquid pro eo faciendum: vel heredibus aut consanguineis pro eius anima: si volunt acceptare Deinde debet dari eucharistia a proprio sacerdote seculari: quamuis non sit confessus quia non potuit: vel ab alio sacerdote seculari non autem religioso: si non habuit licentiam a proprio sacerdote vel episcopo: alias ipse religiosus incideret in excommunicationem papalem in hoc casu: et hoc verum est nisi timeretur de expuitione vel vomitu eius. quia tunc non deberet sibi dari eucharestia: sed extrema vnctio tantum: immo etiam si non potuit communicare. Si propter frenesim non permitteret se vngi: potest ligari et sibi violenter dari. Astantibus autem infirmo: debet credi si peribent testimonium quod petierit confessionem et ostenderit signa contritionis. ¶ Si autem non est diu confessus: vel quia notorius peccator. incurrit subito amentiam et mutitatem vel infirmitatem: nec prius nec post ostendit signa contritionis: nil ei dari debet nec sacramenta: nec ecclesiastica sepultura. Si vero nec loquelam amisit nec amentiam incurrit: debet ab eo exigi pura confessio peccatorum plus et minus secundum quod patitur tempus. Mas si est in extremis: de principalibus est interrogandum. per maxime inducendo eum ad contritionem cum spe venie. Sed si non est ita in extremis: et vellet facere generalem confessionem de tota vita sua sicut multi infirmi sancti fecerunt (quamuis non sit necessarii de his que rite alias confessus est iterare confessionem) ad mittenda est: et tandem absolutio impendenda ab omni sententia excommunicationis et ab omni peccato: modo supradicto in c. precedenti: ita tamen quod si ligatus esset aliqua excommunicatione a qua confessor extra illud periculum non potuisset absoluere: debet ei iniungi: quod si euadat infirmitatem quam citius commode potest presentet se ei ad quem ordinarie spectabat absolutio illius excommunicationis: alias si non faceret: reincideret in eandem excommunicationem. extra de sen. excom. c. eos li. vi. Sed si erat detentus aliquo peccato de casibus episcopo reseruatis: non oportet quod iniungat ei quod post sanitatem ad episcopum va-

dat pro absolutione: q2 ad illud nō tenetur:sed sufficit sibi prima absolutio. ¶ Nota tamen q si talis esset vsurarius publicus:non potest talis admitti ad cōfessionem:communionem:z ad alia sacramēta: nisi facta pri9 cautione de restitutione vsuraꝝ:vel ꝓmissione ab heredib9 de huiusmo di in casu q amisisset ipse loquelam: vel vsum rōnis post signa cōtritionis ſm formaꝫ iuris que habet̄ in.c. q̄ꝗ̄ꝫ de vsu.li.vi. His peractis nō est penitētia infirmo iniungēda: q2 eaꝫ facere nō posset: sed in notescēda:vt dicit̄.xxvi.q. vij. c.Ab infirmis:declarādo sic. Talem tibi darē penitentiaꝫ si esses sanus : q̄uis deberes facere multo maiorē ſcōm regulas ecclesie: sed q2 non potes modo:cū eris sanus facies hoc vel illud:vel venies ad me z tibi dabo. Istud tamen vltimuꝫ nō videtur securum: q2 raro reuertunt̄ pro penitētia. ¶ Si vero de9 aliter de te disponeret: dimittas pro aia tua tm̄ pro pnia. Potest etiā iniungi amicis vel cōsanguineis aliqd pro pnia : si vterqꝫ acceptat z si credat̄ q satisfaciens pro eo sit in statu gratie Sup oia.n. auisandus est: vt si dꝫ aliqd alicui:vel rōne maleficij vel ꝯtus: vel depositi: vel aliter: declaret bn̄ vt non discedat cū alieno ab hoc seculo:ne in eternū damnet̄. Et de restitutione z legatis ad pias cās:pro aia sua ita disponat q cito cogant̄ executores expedire z nō prolōgare sicut sepe z quotidie faciunt. Qd̄ si nollet sufficiēter disponere de restitutione fiēda:nō est absoluendus. ¶ Exortādus est aūt ad ꝯtritioneꝫ simul z ꝯfidentiā diuine misericordie: exemplo latronis meritiſ passionis christi. ¶ Si autē haberi non possit copia sacerdotis: q̄uis bonū sit in hmōi periculis:in mari videlꝫ:bello vel in ifirmitate:vel morte violenta: laico ꝯfiteri:tm̄ nō est necessarium. Quod si fiat: z gs euadat:tenetur talis iteꝝ de oibus illis peccatis cōfiteri: q2 nō hēbat ille claues ecclesie. ¶ Si vero infirm9 nō est in periculo mortis si hēt casuꝫ excōicationis: vel pctā reseruata epo:dꝫ confessor ire vel mittere ad epm̄ si pt̄ pro auctoritate hmōi:tm̄ modo tali q nō ꝑdat pecca-

torem: nisi prius ille sibi dederit licentiaz nominandi eum. ¶ Si vero infirm⁹ hēt indulgētiā in articulo mortis a papa: appropinquante morte sic potest fieri absolutio post omnia supradicta pro dicta indulgentia. habentib⁹ tantum indulgentiam plenariam a papa.

¶ Forma absolutionis in articulo mortis.

Misereatur tui ⁊c. Auctorita te dñi nostri Jesu christi ⁊ beatoruz apostolorum Petri ⁊ Pauli ⁊ dñi nostri pape. N. ⁊ sctē romane ecclesie. in hac parte tibi ꝯcessa specialiter ⁊ mihi cōmissa: ꝯcedo ⁊ do tibi plenariā indulgentiā ⁊ remissionez omniū pctōꝝ tuoꝝ de quibus ore cōfessus es: ⁊ corde contritus: que nō commisisti sub pretextu istius indulgentie inquantum claues ecclesie se extendunt: que quidē plenaria indulgētia sit tibi in augmentuz virtutis ⁊ gratie ⁊ acquisitiōis vite eterne. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti Amen.

¶ Forma absolutionis ab excommunicatione minori.

Ego te absoluo a vinculo excommunicationis quam incurristi participando cum excommunicatis in casu nō cōcesso in loquella in cibo: vel potu ⁊ huiusmodi: ⁊ restituo te: sanctis sacramentis ecclesie. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus sancti. Amen. ¶ Nota vero ꝙ in absolutione ab excōmunicatione maiori debet primo exigi iuramentum vt scilicet iuret stare mandatis ecclesie que scilicet fient ei ab absoluente pro tali materia: quo facto imponi ei debent mādata rationabilia: vt satisfaciat ei quez lesit: vel dānificauit si potest: si tamē pro huiusmodi est excommunicatus. Precipue ei iniungendum est: ne āplius veniat contra illum canonem: vel si fuit excōmunicatus propter verberationem clerici: non amplius verberet. Secundo exutis humeris: absoluendus debet verberari cum virga dicendo. psalmum. Miserere mei deus: vel alium psalmuz penitentialez ad quēlibet versum dando vnuz ictum. Postea subiungat. Pater noster Et ne nos. Saluuz fac seruū. ⁊c. prout paulo āte supra no-

tatum est. Deus cui propriuꝫ est misereri: ⁊c. tamē hn̄s au-ctoritatē absoluat sic dicēdo. Auctoritate oīpotētis dei: ⁊c. prout supra plene dictum est.

¶ Forma absolutionis excōicatiōis minoris. ⁊ a peccatis.

Si teneris aliquo vinculo excōicationis vel pticipationis a qua possuꝫ te absolueṙ ego absoluo te ⁊ rstituo te sctis sacramētis ecclesie. In noīe patris ⁊c. Dominus nr̄. Jesus Xp̄s te absoluat: ⁊ ego auctoritate qua fungor absoluo te a peccatis tuis. In noīe pr̄is. Omnia bona que feceris vel facies ⁊ qcqd pateris. vel patieris sit tibi in remissionē peccatorū tuorū omniū ⁊ in augmentum gratie ⁊ premiuꝫ vite eterne. Amen.

¶ Forma sacri baptismi.

Ego te baptizo. In noīe pr̄is ⁊ filij ⁊ spirit⁹ scti amē Tho. in iiij. di. iij. ar. j. Ego ⁊ amē nō sunt de substātia sacri: tn̄ dici dn̄t ex statuto ⁊ cōsuetudine ecclesie. Sꝫ si dubitaṫ tūc sic dicat si es baptizatus non te baptizo. Si nō es baptizatus ego te baptizo. In nomine patris ⁊ filij ⁊ spiritus scti amē.

¶ Forma sacri ꝯfirmationis seu chrismatis dāde per ep̄z. Cōsigno te signo crucis ⁊ cōfirmo te chrismate salutis. In noīe patris ⁊ filij ⁊ spirit⁹ sancti. Amen. In fronte deṫ. ⁊ cū chrismate consecrato ab ep̄o. Tho. in. iiij. di. vij. q. j. ar. ij.

¶ Absolutio a peccatis.

Ego absoluo te a pctis tuis. In noīe patris ⁊ filij ⁊ spirit⁹ sancti amen. Omnia vero alia sunt ad bene esse. Tho. in opusculo. xxij. c. iiij.

¶ Forma sacramēti extreme Vnctionis: ⁊ prio ad oculos. Per istā vnctionē: ⁊ suā sanctā ac piissimā misericordiaꝫ indulgeat tibi deus qcqd per visum deliquisti: sm̄ ordineꝫ fratrū p̄dicatorū. Vel sic sm̄ clericos seculares: qcqd vitiorū oculo deliquisti. ¶ Forma alia que dicit̄ esse Ambrosiana. Prior auteꝫ forma Gregoriana est. Jnungo oculos tuos isto oleo sanctificato. In noīe patris ⁊c. Tho. in. iiij. di. xxiij. q. j. ar. iiij. sꝫ suāda est prior. s. gregoriana. ⁊ fienda est vnctio i sex locis corporis ad min⁹. ¶ Primo i vtrisqꝫ oculis dicēdo vt supra. ¶ Secundo in vtrisqꝫ aurib⁹ dicendo: Per istā ⁊c. vt supra vsqꝫ ad

Illud quicquid: ꝛ exinde sic. de liquisti per auditũ vel aurium vitio deliquisti. ¶ Tertio i narib⁹ dicẽdo. Per istã ꝛc. qcqd delqsti p odoratũ vel nariũ vitio deliquisti. ¶ Quarto in oꝛe clauso dicẽdo. Per istã ꝛc. qcqd p gustũ deliquisti: vel qcqd oꝛis vitio deliqui sti. ¶ Quito i vtrisq; manib⁹ ab intro in palmis dicendo. Per istã ꝛc. quicqd deliquisti per tactum: vel tactus vitio. ¶ Sexto in pedibus ãbobus in pte superioꝛi dicẽdo. Per istã ꝛc. quicquid deliquisti p gressum vel incessum. vel recessum vel taliũ vitio deliquisti. Clerici seculares addunt. vij. ad lũbos ꝛ que fieri d3 vbi est cõsuetudo: licet nõ vtatur oꝛdo pdicatoꝝ erga fratres: ꝛ fit in renibus dicendo. Per istam ꝛc. quicquid lũboꝝ vel p carnis vitiũ deliquisti ꝛ dũ fiũt vnctiones dicantur hec verba semel tñ fm Pe. de pal. in. iiii. di. xxiij. q. j. ar. ij. con clusione. iij.

¶ Forma consecrationis coꝛ poris christi.

Scdm Tho. in. iiij. di. viij. q. ij. Hoc est. n. coꝛpus meum. Enim tñ nõ est de substãtia consecrationis: nihilominus non debet õmitti alias peccaret moꝛtaliter.

¶ Foꝛma consecrationis sanguinis hec est.

Hic est enim calix sanguinis mei noui ꝛ eterni testi mysterium fidei: qui pꝛo vobis ꝛ p multis effundet. in remissiõe peccatoꝝ. Omnia. n. verba hec sũt de substãtia ↄsecrationis pter. n. fm Tho. in. iiij. di. viij. q. ij. ar. ij.

¶ Foꝛma oꝛdinum

Qui enim sint. vij. fm. Tho. in iiij. di. xxiiij. q. ij. ar. i. q. ij. o. gli bet bet foꝛmã suã. ¶ Sciẽdũ est fm Tho. in. iiij. di. xxv. q. i. ar. i. q tũc ipꝛimit character. seu recipitur oꝛdo: cum poꝛrectũ instrumẽtũ illius oꝛdinis tãq̃ materiã (ab epo dicente foꝛmam illius oꝛdinis) tangit mãu. oꝛdinatũ ad illũ oꝛdinẽ.

¶ Foꝛma ostiariatus.

Illis qui oꝛdinantur ad hunc oꝛdinem. tradit eps claues ecclesie sic dicens. Sic agite q̃si reddituri deo rõnẽ pꝛo his reb⁹ q̃ his clauib⁹ recludunt. Archidiaconus vero ostium ecclesie facit illis tangere ꝛ[illegible] xxiij. ostiarius.

¶ Foꝛma lectoꝛatus.

Huic tradit eps codicem de quo lecturus est: vbi. s. sint pro phetie: vt missale: vel epistola riū dicens. Accipe et esto ver bū dei lector: habiturus (si fi-deliter et deuote ipleueris offi cium tuū) partem cū his qui verbū dei ab initio ministra uerunt. di. xxiij. lector.

¶ Forma exorcistatus.

Huic tradit eps libellum in quo scripti sunt exorcismi: vel illū vbi exorcizat aqua bñdi-cta vel aliū dicens. Accipe et cōmenda memorie: et habeto potestatē imponēdi manū su per energumenos: siue bapti zatos: siue cathecuminos: di. xxiij. §. Exorcista.

¶ Forma acolytatus.

Huic tradit eps ceroferariū idest cā delabrū dicēs. Acci-pe ceroferariū cū cereo et sci-as te ad accēdēda luminaria ecclesie mācipari. Accipiat ēt vrceolum vacuū ab archidia cono dicente epo. Accipe vr-ceolum ad effundendū vinū et aquā in eucharistiā sanguinis christi. In datione vrceoli: im primitur character fm Tho. in. iiij. di. xxiiij. q. ii. ar. iii. i fine di. xxiii. Accolitus.

¶ Forma subdiaconatus.

Huic datur calix vacuus cū patena ab epo: et vrceolus cū aqua et manilli. i. bacili et ma nutergio ab archidiacono: di cente. Vide cuius ministeriū tibi tradit: et iō si vsqȝ nūc fui sti tardus ad ecclesiā: amodo debes esse assiduus. Si vsqȝ nūc fuisti somnolent9: amodo vigiles. Si vsqȝ nūc ebriosus amodo sobrius. Si vsqȝ nūc inhonest9: amō castus. Obla tiōes que veniūt in altari pa nes ppositionis appellantur De ipsis oblationib9 tm̄ debet poni in altari: qātū possit po pulo sufficere: ne aliquid putri dū in sacrario remāeat. Pal le vero que sunt in substrato-rio altaris in alio vase debēt lauari: in alio corporales palle Vbi autē corporales palle lo te fuerint: nullum aliud lintea men dȝ lauari: De con. di. i. c. Nemo per ignorantiā: Ipsa aūt aqua debȝ in baptisterio mergi: Ideo admoneo vt vos exhibeatis ita: vt deo place-re possitis.

¶ Forma diaconatus.

Huic tradit eps librū euāge liorū dicens: Accipe ptātem legendi euangeliū in ecclesia dei tā pro viuis q̄ pro defun

etis. In noie domini: amen. Item fm Tho. in.iiij. di. xxv. q.i. ar.i. & dist. xxiii. diaconus: episcopus ponit manus solus super caput eius dicēs. Emitte in eum quesumus spiritus sanctum &c. Item dat ei stolam dicens: Accipe stolā: vt patet in pontificali: In datione tantū libri euangeliorum fm Tho. in.iiij. dis. xxiiij. q.ii. ar.iij. character imprimitur.

¶ Forma presbyteratus.

Huic episcopus tradit calicē cū patena preparata idest cū vino in calice & hostia in patena (alias nō reciperent characterem fm Tho. si nō esset preparata) dicens: Accipe potestatē offerre sacrificiū deo missamq; celebrare tam pro viuis q̄ȝ pro defunctis: In nomine domini Amen. Item fm Tho in.iiij. di. xxv. q.i. ar. i. ab episcopo imponitur manus super ordinandum & omnes sacerdotes cū eo ibi presentes: dicente ipso episcopo Oremus. Dilectissimi domini: et cetera: vt in pontificali Pe. de tarantasio dixit q̄ in impositione manuū imprimatur character: Primū tamen verius est & cōmunius fm Tho. in.iiii. dis. xxiiii. q.ii. ar.iii. scilicet in porrectiōe calicis preparati: Itē inungun tur manus sacerdotis cū ordinatur: ab episcopo dicente Consecrare & sanctificare &c. Item aptat sibi stolam super humeros dicens: Accipe iugum domini: &c. Item vestit eū cū casula. idest planeta dicēs. Stola inocētie &c. ¶ Nota ergo q̄ si primū fuerit omissū idest porrectio calicis preparati: totum debet iterari quasi nihil sit factū. Si vero istud fuerit obseruatum & aliquid de predictis alius fuerit omissum nullo modo debet iterari ordinatio: sȝ q̄ omissum est debet suppleri ab episcopo in alia ordinatione: & interim nō celebret.

¶ Forma sacri matrimonij.

Nō est determinata. Est autem forma illa expressio consensus per verba vnius in alterum coniugū: vt accipio te in vxorē: vel accipio te in virū vel cū interrogat si vult talē in vxorē vl̄ virū & rńdet q̄ sic: vel si loq nō p̄t. per scripturā: vel alia signa exp̄mētia ɔsensū. De sacris & sacris ordinib⁹ dixisse bēs in.iii. p. sum. ti. xiiii.

¶ Explicit tertia pars: et per consequens totus tractatus sive summula confessionalis cum interrogationibus fiendis Reverendissimi fratris Antonini archiepiscopi florentini.

¶ Incipit tractatus eiusdem de restitutionibus in genere in quo ponuntur .xx. manus rapientium: quarum quelibet habet .v. digitos seu modos: et sic sunt centum modi in quibus fit restitutio vel erogatio: ut patet in secunda parte sum. ti. ij. c. j.

E Prima manu feneratoria potest itelligi illud quod habetur. Apoc. .xvij. Vidi mulierem sedentem super bestiam coccineam .i. diabolum habentem in manu eius poculum aureum. Hec mulier est cupiditas: que in manu .i. in ope usure .bet divitias quas sitit. sed non extinguit eius sitis: sed solum delectatur in videndo. Habet autem .v. modos sicut manus habet .v. digitos. ¶ Et primus est in pignoribus quando .s. quis pro mutuo alteri facto recipit pignus ab eo rei mobilis: ut vestimentum: seu lucrum equi et huiusmodi aut immobilis: ut possessionem ex qua capit fructum seu lucrum non computans in sortem: quod usura est: nisi in casu cum gener a socero quousque habeat ab eo dotes sustinens onera matrimonij accipit possessionem ab eo in pignus: extra de usuris .c. salubriter. Et de hoc diffuse in secunda parte sum. t. i. c. vi. §. ij. et ti. ij. c. i. §. iij.

¶ Secundus digitus seu modus est in depositionibus: cum .s. quis deponit pecuniam apud mercatorem vel campsorem: ut utatur ea: salvo tamen capitali suo: et cum intentione principaliter aliquid percipiendi ultra sortem nulla tamen facta pactione super hoc. etiam usura est. xiiij. q. iij. si feneraveris. et de hoc in secunda parte, sum. tit. i. c. vij. §. xxv.

¶ Tertius modus in emptionibus et venditionibus cum .s. venditur merces ultra iustum pretium ratione dilationis temporis in solvendo pretium et hoc nisi res illa intendebat fuarc in futurum quanti tamen quantum vendit vel plus sperabat valituram. Similiter quando rem emit minus iusto pretio eo quod anticipat tempus solutionis pretij anteque recipiat mercem utputa tempore veris triticum recolligen-

dum:et hoc nisi dubium esset utrum plus minusue sit res illa valitura. De hoc ex de usuris in.c.in ciuitate.et.c.nauiganti. Et de boc diffuse i.ij.p. sum. ti.i.c.viij. ¶ Quartus in campsionibus:affictis et assecurationibus: vt in cambijs que dicuntur per venetias: et cambijs que fiunt in romana curia pro bullis:que fiunt vere mutua cum vsura et cum ipsemet sit satisda tor simulatus et verus mutuator est ar.xiiij.q. iij.c. plerique. Et de boc in.ij.pte sum.ti.i.c. vij. ¶ Quintus in mutuis cum expressis lucri pactionibus siue in pecunia siue in opibus siue in alijs que precio possunt estimari ar.xiiij.q. iij.c.putant. et de boc in.ij.pte summe.ti.i.c.vi.et.vij.

Manus raptoria est que manifeste rapit aliena. De manu violenta.i.raptoria cripit pauperem.s.de⁹.Thobi.t.v.Et het.v. digitos seu modos. ¶ Primus consistit in vsurpatis dominijs ciuitatum:castrorum:et vilarum: et quibus omne emolumentum quod inde percipit rapina est. ¶ Secundus est in tallijs iniustis quando s.dominus ciuitatis iponit collectas vltra debitum consuetudinis vel statuti: seruitia in debita operarum exigit:et non soluit eis de labore: vel si ciuitas est libera quando non pro rata imponit ciuibus:sed nimis aliquos grauat. Hec vide in.ij.pte sum. ti.i.c.xiij. ¶ Tertius est in pedagijs et gabellis illicitus : quando.s. imponunt domini terrarum vel ciues noua pedagia sine licentia principis: vel etiam si antiqua vel noua cum licentia: non fuant vias rutas cum tamen possent. ¶ Quartus in latrocinijs terrestribus vel maritimis.vel piratis:qui discurrunt per mare predando: et naufragio etiam in mare ,piecta sibi accipere:ad rapinam ptinet. Hec vide in.ij. pte sum. ti.i.c.xij.§.v.vel etiam.De repressalijs illicitis:vide in.iij.parte ti.iiij.c.iiij. ¶ Quintus in psonis capiendis et vendendis que libere sunt seu christiane. Nam et si pagani vel sarraceni capti in bello iusto efficiantur sui capientium: non et vendi possunt vt ser ui et emi:non tamen christiani. De het ergo ista restitui si possunt: vt dicit Aug.xiiij.q.vi.c.Si res. De his hes in.ij.pte sum.ti.i. ¶ MANUS furatoria est cum quis accipit occulte alie na nesciente domino.ad Ephe.iiij.

Qui furabatur iā nō furetur: sꝫ magis operetur manib⁹ suis. Fur videtur operari manibus alienis inquātū accipit lucrū de māib⁹ alienis. Et hec manꝰ hꝫ.v.digitos. ¶ Prim⁹ est de inuētoꝝ retētione: quando s. qs res alteri⁹ inuētas q̄ nō hn̄tur ꝓ derelicto sibi retinet xiiii.q.v.c. Multi. Et de hoc habes in secūda pte ti.i.c. xv. §.ii. ¶ Secūdus est in illicita ꝑscriptione: qn̄. s. qs ꝑscribit aliena mala fide: sciēs. s. illa esse aliena: nec aliquo iusto ti. habuisse. c. possessor de re.iu. in.vi. De hoc habes in secunda parte sum.ti. i.c. xv. §.vii. ¶ Terti⁹ est in rei pignorate: cōmodate: vel deposite vsu. s. qn̄ dn̄s rei nō cōsentit ꝛ tenetur de vtilitate inde habita: ꝛ si amitteret ex culpa sua: tenetur reddere. Ray. De hoc vide in scd̄a parte summe ti.i. c.xv.§.iii.iiii.ꝛ.v. ¶ Quartus in occulta rerū vsurpatione: si ue hoc fiat a filijs de rebus parētū siue ab vxore de reb⁹ viri ipso nesciēte: siue a seruis de reb⁹ dominoꝝ suoꝝ: siue a dispēsatorib⁹ de rebus ꝑ̄onoꝝ suoꝝ siue a discipulis d̄ reb⁹ magistroꝝ suoꝝ: siue ab extraneis de rebus alioꝝ: et si hoc facerent dando inde elemosynas pauperib⁹: nisi in extrema necessitate constitutis. xiiii.q.v.c. Forte. De hoc in secunda pte sum.ti.i.c.xiiii.§.ii. ¶ Quintus in religiosa appropriatione: qn̄. s. religiosus aliquid recipit vel nesciēte plato suo: vl' alteri dat. ꝓpinquo: vel extraneo. vel cū occultat: ꝛ vt ꝓpria retinet acqsita per eū: vl' data nō paratus supiori libere assignar̄. xii. q. i.c. nō dicatis. Et de hoc habes i.iii. pte summe.ti. xvi.c.i. §.viii.

¶ MANVS bellatoris ē vbi. s. repiūtur ꝛ furta ꝛ rapine ꝛ sacrilegia. Manū suam misit hostis. s. bellādo ad oia desiderabilia. Desiderabilia āt sunt blada: pecunie: ꝛ edificia: vasa aurea tēpli: ꝛ alia ornamēta: ornātia ipsum tēplū ad que misit manū exercitus. Nabuchodonosor. bellās cōtra hierosolimā rapiēdo: icendēdo ꝛ destruēdo. Et hec manus hꝫ.v.digitos seu modos: ¶ Prim⁹ est cū dn̄s vel cōmunitas aliq̄ assumit iniustū bellū. Nā q ad hoc cōcurrūt adiuuādo: ꝯsulēdo: coopādo de oīb⁹ dānis illatis aduersa

rijs et si nihil pueniret ad eos tenētur satisfacere.xiiii.q.v.c. nō sane in fi. ¶ Secūdus ē q tenetur d oib⁹ dānis.z expen sis q̄s patiūtur subditi sui qui inolūtarij sunt:z coacti. Maz vltra expēsas q̄s faciūt: aliqñ ab aduersarijs debellantur z capiūtur ipsi z bona eoꝝ. Va ri⁹ ē.n.belli euētus:vt.c.si cul pa ex de iniu.z dā.da. ¶ Ter ti⁹ est q: qui hz iniustū belluz ea q̄ capit z destruit:vl hoc fa cere pmittit a suis:sicut cōiter faciūt:satisfacer tenetur. xxiii. q.i.c.militare.Bona āt capta iuste ab inimicis q̄ dn̄t cōdi uidi:occultādo z retinēdo si bi:furantur.xxiii .q.v.c.dicat. ¶ Quartus ē cū iuste bellās rapit bona ecclesiaꝝ nō in ca stellataꝝ:aut bona clericoꝝ: pric ptis vel ēt viatorꝰ:pere grinos z alios innocētes: di. lxxxvi.c. In singulis. ¶ Quin tus ē qñ hñs iustū bellum ex sua inertia z crassa negligen tia nō defendit suos cū possz: pcipue cū est cōductus mer cede ad bellādū z similiter cū posset debellař inimicos:z sic finē facere guerre:sed vt plus lucretur ex duratiōe prelij:vel q̄ corruptus ab aduersariis. non fideliter gerit negocium: tenetur : extra de iniuriis z dannis datis.c.Si culpa :z de his omnibus habes i.iii. parte.ti.iiii.c.iii.de bello.

DAMNUS dānificato ria dicitur ,puer.xvi. Si ma nus ad manum fuerit nō erit innocens manus. Et qñ vna manus nō sufficit ad vnum opus.alia iuuat:sicut aliquan do si vnus nō sufficeret ad ra piendū vel furādum vel dā nificandum alium:z tunc ad hibet adiutorium alter . z hec est manus ad manum adiun cta.Et talis quamuis non sit principalis vel nil proueniat de rapina vel damno ad euz: tamen tenetur:quia nō est in nocens:sed in cā. Et hec ha bet quinqz digitos:qui conti nentur in hoc versu. ¶ Jus sio:consilium:consensus:pal po:recursus. ¶ Primus est cum quis mandat fieri rapi nam:furtum:vsuram:vel ali ud damnum:z ex hoc sequi tur effectus damni:quod ali as non fuisset factum : talis tenetur insolidum : etiam si nil peruenit ad eū.Sic z tutor: curator:,pcurator z factor : q p pupillis vl p aliis faciūt p

ctus vsurarios tenet̃:si illi ꝓ quibꝰ fecerũt nõ satisfaciant: cũ sint principaliores. ¶ Secũdus qñ cõsulit ita ꝙ ex illo sequit̃ dañũ qd̃ al's nõ fuisset factũ:talis ẽt tenet̃.in solidũ. et si nil ꝑuenit ad eũ. Si autẽ fuisset factũ ẽt sine illo consilio ſ3 aliquid plus factũ est:ad illud plus tenet̃. Inno. ⁊ Hosti. ¶ Tertius est cõsensus. s. cooperationis:nõ mẽtis tantũ:puta qñ vnus vel plures faciũt aliqd̃ furtũ vel dãnum simul ita ꝙ vnꝰ nõ faceret sine altero:tenet̃ quilibet insolidũ. Secus cũ etiã sine illo factũ fuisset:tñ cũ alijs se reperit ad dãnificãdũ:tũc.n.tenet̃ solum de dãno illato ꝑ eũ. Qui ẽt ẽ mediator scienter alicuiꝰ ɔctꝰ fraudulenti:vt sensales tenet̃ tales de dãnis. ¶ Quartus ẽ palpo.s.cũ quis adulando seu laudãdo aliquẽ3 de furto: vel de dãno.s.ꝙ sit strenuus ⁊ ex hoc iducit eũ ad faciẽdũ malũ qd̃ alias.nõ fecisset:⁊ ide3 si detrahẽdo:eũ ad hoc indu cit vt.puta tu es pusilanimis vel nihil vales ⁊ timidꝰ ⁊ huiusmodi. ¶ Quitus est recursus.i.cũ quis receptat fures ⁊ dãnificãtes:⁊ ex hoc sequunt̃ damna:vel ẽt raptam rẽ cu3 querit̃ ⁊ ipse occultat: ꝓpter ꝙ nõ põt recuperare. Officialis ẽt qui põt sine sue ꝑsone ꝑiculo obstare ne fiat dãnu3 vel rapina:vel manifestare fures ⁊ ablata ⁊ nõ facit: tenet̃. Hoc Tho.sa se.q.lxij.ar.vij. Itẽ in.iiij.di.xv.q.i.ar.v.q.iij. Alb. Pe.in.iiij.di.xv. q.ij.ar. iij. Ric.in.iiij.disti.xv. Inno. Ray.⁊ Hul. De his in.ij.ꝑte.summe ti.i.c.xij.§.xij.⁊.xiij. ¶ MANVS ꝑticipatoria s.õ re furata vl' vsuraria:⁊ de hoc põt itelligi illd̃ Ione.iij. Recedat vnꝰ quisq3 ab iniqtate que in manu sua est. Et hec hẽt.v. digitos. Primus est ꝑticipãdo de hmõi ꝑ donationẽ. Talis eni3 cui donatur:cũ hoc scit:d3 reddere domino eius rẽ ablatam: donũ aũt datũ ab vsurario cũ omnia bona sua sint obnoxia restitutioni: tenetur ẽt reddere vel sibi vel his potius quibꝰ vsurariꝰ hẽt restituere. ¶ Secũdus est per victitationẽ. Familia.n.raptoris vel vsurarij: vel vxor ⁊ filij qui nõ hñt nisi de rapinis vel vsuris: tenẽtur satisfacere de cõsumptis sed hñdo ẽt alia bona:come-

dendo vel vtendo rebus male ablatis in ppria specie. tenetur de eo q9 9sumit. Ray. ¶ Tertius est p dotationem. Filia enim que dotatur p eũ qui nõ hẽt nisi de vsuris vel alr male ablatis: maritus qui hoc nouit nõ põt recipere dotẽ. 7 receptã tenet restituere creditorib9 soceri: 7 ipa ẽt filia mortuo marito tenet restituẽ dotes. Ray. de hoc in.ij. pte sum.ti.j.c.xij. ¶ Quartus est pticipãdo de re rapta vel furata per emptionẽ. Qui enim emit talia sciẽter: vel ignorantia facti crassa: tenet restituere cũ inuenit dominũ rei vel pauperib9 errogare si illum ignorat. Si ẽt talia emit pbabiliter estimãs esse vẽditoris: postea sciẽs fuisse ablata. tenetur nihilominus dño reddere si cognoscit: vel pauperib9: rẽ: vel pciũ errogare. si nõ inuenit. Ray. Et de hoc in.ij. pte sũ.ti.j.c.xij.§.xvj. ¶ Quintus p legatũ vel hereditationẽ. Intelligitur.n. hereditas deducto ere alieno. Heres ergo vel legatarius ei9 cuius bõa sunt obnoxia restitutiõi: vl ex 9ctu vl q̃si ex maleficio furti fraudis 7 vsure 7 hmõi vel q̃si oia: tenet restituẽ q̃ recipit d tali hereditate vl legato. extra de vsuris. c. michael. MAMMOS sacrilega: videlicet vsurpatio circa sacra 7 ecclesiastica. Job. xv. Tendit aduersus deum manũ suã. i. sacrilegã. Hec ẽ man9 sacrilegi. Nichanoris quã extẽdit 9 tẽplũ dei 9minatus ipũ3 fũdit9 destruet. 13 ipso occiso suspẽsa est man9 7 lingua eius a Juda Machabeo cõtra templu3 sm Macha. xv. Et hec hẽt. v. digitos. ¶ Primus est cũ auferunt sacra vt calices 7 paramẽta: cruces: relige 7 alia hmõi. ¶ Secũdus est qñ auferuntur aliqua: 7 si nõ sacra: tñ de loco sacro: vt i ecclia: 7 de vtroq3. xvij. q. iiij. c. qsqs. ¶ Terti9 ẽ qñ fit icẽdiũ vl effractio i loco sacro. i. iiuriose: tenet ẽt satisfacer: vl ẽt ifesrũt alia dãna ecclesijs vl psonis ecclesiasticis: vt erigẽdo gabellas 7 pedagia: ex de censi. c. quãq3 in. vj. aut iponẽtes collectas: ex de imunitate ecclesia. c. aduersus: aut faciẽdo represalias 9 psonas ecclesiasticas. c. si pignoratiões. ex de iiur. 7 dãno da. l:. vj. ¶ Quartus est cũ clerici male tractãt

bona ecclesiarũ dilapidãdo. ĩdebite alienãdo:in põpas ꝛ lasciuias expẽdẽdo:ꝯsanguineos ditãdo.xij.q.ij.c.nulli.ꝛ bona dedita paupib⁹:vł clericis:vel repatiõi ecclesie sub trahẽdo:dñt restitueř. ¶ Qui tus cũ subtrahũt legata facta ecclesijs.xiij.q.ij.c.q oblationes.vł non soluũt decimevbi ꝯsueuerũt solui:vel cũ nõ ẽ legitime i bñficio ꝯstitut⁹:ꝫ ꝑ itrusionẽ vel ꝑ simoniam:vel hẽt aliqđ ipedimẽtũ irregularitatis:teneř.n.fruct⁹ pceptos restituere:de rc.iu.li.vj.c. Beneficiũ ꝺ his i.ij.pte sum.ti.i. ¶ ⁊MDAMUS iniuste iudicatoria. Beat⁹ q excutit manⁿ suas ab oi muneř. Jsa.xxxiij.c.obsequij pecũie ꝛ laudis. Per munera.n.frequẽter ꝑuertitur iudiciũ. Et hec man⁹ bꝫ.v.digitos. ¶ Prim⁹ ẽ qñ iudex seu qcũqꝫ officialis dat iniustã sniaꝫ ex cẽta scia q̃cũqꝫ de cã.siue odio:siue amore: siue corruptiõe pecunie:ꝛ talis teneř ꝺ oi dãno ꝛ itcresse ꝑti lese. Ray.xj.q.iij.c.quattuor. ¶ Secũdus est qñ ex ignorãtia crassa ꝓfert iniustã sniaꝫ Nõ.n.debebat se ponere ad id ad qđ nõ erat idone⁹ cũ periculo alterius. Secus si decept⁹ ꝯsilio assessoris qui putabatur idone⁹ ex malicia:vel ex ignorãtia crassa male cõsulẽtis:tũc tenebitur assessoꝛ ꝑ ti de expẽsis.ſm Ray. ¶ Terti⁹ est qñ ex notabili negligẽtia ꝓtulit iniustã sniam: puta qꝛ noluit laborare ad legẽdũ in libris qđ potuisset inuenire: ꝛ videtur ẽt teneri vt.c.si culpa eẽ de iniur. ¶ Quart⁹ qñ accipit pecuniã pro iudicãdo. vel nõ iudicãdo:aut bene:aut male Ray.ẽt talẽ pecuniã si bi retinere nõ põt ꝫ pauperibus dare.vel reddere danti. ¶ Quintus cũ nõ vult iudicare ꝛ dare sniam ꝓut põt ꝛ dꝫ ne displiceat hñti iniustitiam:aut vt dãnificet ius hñtẽ: ꝛ talis teneř si ps postea amittat iustã causam:vel si remittat penas:vel diminuat iniuste cũ nõ possit: teneř cõitati. Si autem penã iniuste: tenetur ei qui soluit. Tho.sa se.q. lxvij.ar.iiij.ꝛ Ray. De his in ij.pte.sum.ti.i.c.xix. Jtẽ in.iij. pte sum.ti.viij.c.ij.ꝛ ti.xxx.c.i. ¶ MDAMUS i iudicio iniuste assistoria. De hoc ne iũges manũ tuã:vt ꝓ impio dicas falsuꝫ testimonium. Exo.

xxiij.e Isa.xxi. Eruite oppressum de manu calūniātis. Et hec bz.v.digitos sm q̄ qnqz gña hominū ibi ɔcurrūt.s.ad uocatus iurisɔ̄sultus:actor:ɛ pcurator:testis ɛ reꝰ. ¶ Pri mus est ergo aduocatus q̄ si sciēter assumit ad defensan. i iustā cām: obtinēs victoriam cause.de oi dāno tenetur aduersario si cliētulus nō satisfe cit Tho. fa fe.q.lxxi.ar.iij. Si vero non obtinet.tenetur clientulo de expen. qñ videli cet dixit sibi cām esse iustaz: cū als ille nō litigasset. Sz si assumit cām iustā ɛ ex crassa ignorantia:vel notabili negli gētia pdit:videtur teneri cliētulo de dāno suo.c.si culpa ex̄ de inur.ɛ dam. ¶ Secūdus est iurisɔ̄sultus:si sciēter prestat malū ɔsiliū:vel fraudulē tū:vnde ius hñs.pdit cāz:siue sit ille cui ɔsuluit.siue alter:te netur de dānis inde secutis. Si vero fideliter consulit vt scit:nō tenetur:vt.c. Nullus ex consilio de regu.iu.lib.vi. ¶ Tertiꝰ ē actor ɛ pcurator: q̄ accusat aliquē de falso crie: vel petit indebitū sciēter:tene tur de oi dāno qd̄ inde recepit aduersus ēt ð expen. Tho.

fa fe.q.lxviij.ar.iiij. ¶ Quartꝰ ē reꝰ si negat veritatē ð q̄ iu ridice īterrogaī negādo dbitū pecūie:tenet actori. Negādo āt crimē vñ sequr accusatori mors:vl' mutilatio. vl' alia pe na:vl' fatigādo sciēter appella tioibꝰ vel dilatioibꝰ:tenet ad arbitriū bōiviri. ¶ Quitus te stis:si ex falso testimōio ciꝰ:sci enter facto:actor vl' reꝰ icurrūt aliqð dānū iiuste:tenet talis isolidū. Ex̄ de iiur.c.si culpa. Et si accipit pecuniā p testimoniɔ ferēdo ēt vere:tenet il lam pauperibꝰ erogare.xiiij. q.v.c.non sane.ɛ de his omnibus in.ij.pte sum.ti.i.c.xix.

¶ MANUS fraudatoris Iob.xxij. In manibꝰmeis nō adhesit macula.s.fraudis. Et hec bz.v.digitos seu modos. ¶ Primꝰ est in rez qdditate dū.s.vna sbstātia vēdit p alia: vt vinuz lipbatū p puro: aux vl' argētū archimiatū p puro ɛ hmōi. ¶ Scðs ē i q̄titate: vt cū dātur diminute mēsure vl' pōdera:puta vncie.xj.p li bra:vel i vasis ð vino:oleo tri tico ɛ hmōi:vl' i cānis ð pāno lanco:lineo:ɛ hmōi. ¶ Tertiꝰ ē i q̄litate:vt cū vēdit res de fectuosas:vt vinū:vl' caro cor

rupta pro bona: animal vicio suũ ꝛ claudicans pro sano: nõ diminuendo de precio: ꝛ multo grauius esset vendẽdo reꝫ nociuã ꝛ periculosam homini. ¶ Quartus est in precij inequalitate. vt cũ venditur res plus iusto p̄cio q̄ȝ valeat sciẽter: vel cũ multo minori p̄cio emitur: q2 vẽditor nõ cognoscit rem: vel q2 ducit̃ maxima necessitate. ¶ Quint⁹ est in gabelle debite: vel pedagij subtractione: videlȝ q2 occulte introducit rẽ ad ciuitatẽ: vel asserit vnũ esse pro alio: vel minoris quãtitatis vt minus soluat. hi oẽs tenẽtur satisfacere s̄m Tho. sc̃da sc̃de. q. lxxvij. ꝛ Ray. De his omnib⁹ habes in. sc̃da parte sum. ti. i. c. xvij.

¶ MANVS falsificatoria Job. v. Qui dissipat cogitationes malignoꝝ ne possint manus eoꝝ implere q̄d ceperunt manifestãdo. s. falsitates eoꝝ: ꝛ hec hẽt. v. digitos vel modos. ¶ Prim⁹ est in ponderib⁹ ꝛ mensuris faciẽdo vel vtendo falsis. i. diminutis mẽsuris in vendendo: ꝛ emendo mẽsuris excessiuis: tenet̃ etiaꝫ talis de dãnis inde secutis illis talibus. ¶ Secũdus est in falsis monetis: fabricãdo eas falsas: vel incidẽdo: aut falsatis ꝛ diminutis pro legitimis sciẽter vtendo: vltra pctm̃ tenetur de dãnis lesis. ¶ Tertius est in bullis apostolicis: falsatis. vel per surreptionẽ obtentis: cũ. s. expssum est falsuꝫ in supplicatione: vel õmissum illud exprimẽdo. quo enarrato nõ obtinuisset. Bñficiuꝫ. n. vel gratia sic obtẽta nõ valet vñ tenetur satisfacere de emolumento per ipsas obtento. ¶ Quart⁹ est in instrumẽtis ꝛ scripturis falsificatis vt testamẽtis in quib⁹ scribuntur legata: aliter q̄ȝ disponatur a testatore: vel scriptore vbi apparent debita ꝛ cassant̃ ꝛ huiusmõi. ¶ Quint⁹ est in falsis partubus vt cũ mulier ɔcipit per adulteriũ vel supponit sibi alienũ partuꝫ: que tenet̃ de omnibus que ɔsumit fili⁹ putatiu⁹ de bonis mariti: ꝛ de his que vt filio legitimo sibi de hereditate relinquerent̃. c. si culpa: ex̄ de iniur. ꝛ de his in sc̃da parte sum. ti. i. c. xviij.

¶ MANVS proditoria: de qua Christ⁹ Luce. xx. Ecce man⁹ tradentis me mecũ est in mensa. Non. n. fit proditio

nisi per familiares. Et hec hȝ
v.digitos. ¶ Primꝰ est in ca
stris:populis:ꝛ terris.qñ scili
cet qs aufert a legitimo dño
ꝛ dat proditorie alteri qui ibi
ius nõ hẽt:talis tenet de om
nibꝰ dãnis inde secutis. ¶ Se
cundus est in psonis:qñ quis
tradit dñm suũ:vel amicũ in
manus inimici occidẽdũ:vel
redimendũ:vel impediendũ
a negocijs suis:tenet illis ad
omne interesse. ¶ Tertius in
rebꝰ qñ pecunias vel alia bo-
na sui dñi vel amici procurat
devenire ad manꝰ inimicorũ:
aut cũ associat se cum aliquo
vt ducat ad locuȝ vbi spoliet.
¶ Quartus est qñ secreta re
uelat sui domini vt dãnifice-
tur:vel aduocatus secreta cãe
quã defendit:aduersario pan
dit:vt se possit õfendere:tenet
de dãnis.ex de iniur.c.si cul-
pa:ꝛ de his in scda pte sum.
ti.i.c.xxij. ¶ Quitus.s.cũ quis
vtitur insidijs nõ seruãdo pa
cta pmissa:etiã si esset hostis:
dũmodo ꝛ ipse ei fuat fidem
ꝛ nõ alias:vt.xxiii.q.i.c.noli.

Manus simõiaca.
Et de hac
iij. Regũ.c.xiij. Quicũqȝ vo-
lebat implebat manũ suaȝ.s.
pecunia quam dabat ꝛ fiebat
sacerdos. Et hec hẽt.v. digi-
tos. ¶ Primus est accipere
pecuniã vel alia tẽporalia pro
sacramẽtis aut beneficijs cõ
ferendis vel collatis per mo-
dum precij nõ per moduȝ ele
mosyne:ꝛ talem pecuniã reti
nere nõ potest: sed pauperibꝰ
debet errogare:vel ecclesie in
cuius iniuriaȝ data est. Tho.
scda scde.q.c. ¶ Secũdus ac
cipere pecuniam appreciatiue
pro alijs rebꝰ sacris:vt eccle-
sijs:altaribꝰ cõsecratis: aqua
baptismali cõsecrata:oleo san
cto:ꝛ reliquijs sanctoꝝ:sepul-
turis loci sacri:iure patrona-
tus:ingressu religionis ꝛ hu-
iusmodi:talis pecunia nõ po-
test retineri:sȝ opȝ eam paupe
ribꝰ errogare vel ecclesie pro
qua ẽ cõmissa simõia. ¶ Ter
tius est pro spiritualibus exer
citijs:vt pro predicãdo:orãdo
visitando:eligendo:cõfirman
do:a correctione desistẽdo:cu
ram animarũ excedendo:con
secrando:ꝛ hmõi alia recipi-
endo pecuniam exactiue : vel
pactionaliter:vel appreciatiue
tenet pauperibꝰ errogare: vel
ecclesie in cuius iniuria data
est. Sed si per modũ elemosy

ne.sibi retinere potest sibi da ta. ¶ Quartus est qñ accipit bñficium simplex: vel curatuȝ aut dignitatē simoniace: q2 te neť resignare: ⁊ fruct⁹ inde per ceptos restitueť ēt ɔsumptos deductis expēñ.factis in vtili tatem bñficij illi⁹ etiā pro fructib⁹ colligendis. ¶ Quintus est de mediatorib⁹ ad ꝓcurandum officiū vel beneficiū ecclesiasticum vel aliqđ spūale bi tenētur pecuniā ꝓpter hoc receptaȝ pauperib⁹ erogare. Hec oīa Tho. scđa scđe.q.c. Ray.⁊ Inno. De his i scđa parte sum.ti.i.c.v. per totum. ¶ MANUS ipeditoria. Eccle.xij. De duplici corde ⁊ manib⁹ malefacientibus.i.im pedientib⁹ bona alioꝝ. Et hec habet.v.digitos. ¶ Primus est qñ quis ipedit aliquem a cōsecutione alicui⁹ officij vel bñficij: ⁊ si iam illud erat ɔsecut⁹ ⁊ possidebat: ⁊ iniuste pro curauit auferri sibi: teneť satis facere in totū. Si vero nōdū erat ɔsecutus ſȝ in via haben di teneť ad arbitriū boni viri Tho.scđa scđa.q.lxij.ar. iiij.⁊ Richar.in.iiij.di.xv. ¶ Secū dus est qñ impedit fruct⁹ pro uēturos alicui⁹ agri vel vinee videlȝ effodiendo semina: destruēdo vincas: arbores ⁊ hu iusmodi qui tenebiť ad quātū estimabūtur fruct⁹ in illo dubio valituri. Tho.scđa secūde vbi supra. Itē in.iiij.di.xv.q.i. ar.v.q.ij. Tenēdo etiā colum barias ⁊ nō sufficienter pascē do colūbos vñ damnuȝ inferunt seminib⁹ vel fructib⁹: tenentur de dānis. Pe.de palu. in.iiij.di.xv.q. ij.ar.i.in fine. ¶ Tertius est de his qui faciunt statuta vł capitula ne vsu re solute possint repeti: vel ꝙ possint hoies cogi ad soluēdū Et qui iudicāt ſm ca.vel etiā sine statutis dant sniaȝ ꝙ sol uant vsure vel solute nō repe tant: hi tenētur ad restituēdū ea si vsurarij nō restituāt. Im pediūt.n. restitutionē.xi. q.iij. c.qui ɔsentit. ¶ Quart⁹ est de his qui dāt litteras emunito rias debitorib⁹ iniuste: ne possint cogi a creditorib⁹ ad sol uendū eis cū possint: hi tenen tur illis de illis dānis. ¶ Quin tus est de iniuste impediētib⁹ ne quis possit exequi negocia sua honesta: occultādo instru menta: vel scripturas per que manifestať ius suū: vel ipediē tes ne quis accedat ad iudicē

ecclesiasticum in causa qua po test vbi sibi fieret iusticia: vel aliter iniuste et malitiose impediens iter suum ad iudicium vel ad negocia sua: vnde recipit damnum: et de his tenetur.

¶ DAMNOS lusoria: de qua pt intelligi illud Job.xxxi. Si.i. nõ osculatus sum manum meam in abscõdito. Lusor.n. cum vincit:attribuit man⁹ industrie. Vnde aliqñ osculatur eam vt cãm lucri. Et hec hẽt.v.digitos. ¶ Primus cũ decipit in ludo:videlicet per falsos taxillos:aut chartas dicẽdo mendacium et sic vincit tenetur.n. restituere decepto. ¶ Secundus est qñ vincit alijs qui aliẽnare nõ possunt:vt sunt serui filijfamilias precipue pupilli: vxores:religiosi:et hmõi. Hec ops restituere illis qui hñt curam illorum. ¶ Terti⁹ qñ vincit ei:quẽ induxit ad ludẽdũ multa importunitate:cũ nõ vellet ludere vel volentẽ a ludo recedere inuitũ detinet:tenetur restituere. ¶ Quartus qñ vincit in loco vbi phibetur ludus et per leges mãdatur fieri restitutio:que nec per dissuetudinẽ sunt abrogate: et tunc ẽt tenetur restituẽ pdẽti sm Tho. scda scdẽ.q.xxxij.ar.vij. Ric.l iiij.di.xv.circa finẽ Ray. Inno.et alios. ¶ Quit⁹ est qñ vincit in locis vbi nõ phibetur ludus:vel si phibet: leges sunt abrogate per cõtrariã cõsuetudinẽ et tũc dz pauperib⁹ erogare. Vtrũ vero de necessitate vel de honestate: vide i.ij.p.sum. ti.i.c.xxiij.de ludo.ibi plene.

¶ DAMNOS locatiõis et cõductiõis vitiatoria. De hac deut.xxiij. Videbit q̃ infirmata sit man⁹.i.deficiẽs opus in locãdo et cõducẽdo. Et hec hz v.digitos. ¶ Prim⁹ qñ qs locat alteri rẽ vitiosam sciẽs:vt equũ claudicantẽ:vel domum ruiturã:qui tenetur de dãno inde secuto illi tali. ¶ Scdus est qñ nimis notabiliter exigit pciũ de re locata:domo agro et hmõi vel qñ aufert ab eo rẽ locatã sine cã rõnabili añ tps cõuctũ: tenetur.n.ei de dãno Ray. ¶ Terti⁹ qñ cõducit aliũ ad operãdũ nimis paruo pcio notabiliter: vel dbitã mercedem nimis tardat dare cum potest:vñ ille recipit dãnum.vel loco pecunie debite: dat sibi res quas oportet eum vendere minori precio q̃ debet habere. ¶ Quartus si cõ-

ductus ad operam ex festinātia vel negligētia nō fideliter est opatus ⁊ bene: vnde sequitur dānū ei. ¶ Quint⁹ qn̄ male tractauit rem sibi locatā. vt domū vel agrū: pmittēdo destruere: vel equos boues nimis fatigādo ⁊ hmōi tenentur talis de hmōi dānis ad arbitrium boni viri Ray. in sum. ¶ Vasallus āt qui bona que hēt in feudū a dn̄o male tractat ex malicia vel negligētia: tenet de dānis: ⁊ de his in secūda pte sum. ti. j. c. xvij. §. viij. ⁊ in. iij. parte. ti. viij. c. iiij.

¶ MANVS turpiter lucratoris: de qua Isa. primo dn̄s ait. Man⁹ vestre plene sunt sanguine. i. turpibus lucris. Et h̄ habet. v. digitos. ¶ Prim⁹ est lucrū ex opere carnali: vt meretricio: lenocinio: concubinatu: adulterio: ⁊ hmōi. ¶ Secūd⁹ est ex arte vł actu pphibito lucrari: vt ex arte mutuādi: vł faciēdi taxillos: chartas: fucos: torneamenta: histrionatu turpi: fuiēdo vsurario i numerādo pecūiā ad vsurā. ⁊ scribendo ⁊ hmōi in faciēdo diuinationes: incantationes: ⁊ hmōi in scribēdo istrumēta in fraudē vsurarū. ¶ Tertius est lucrando tēpore pphibito: vt diebus festiuis vēdēdo. ⁊ emēdo sine necessitate: scribēdo: vel alia opera ob lucrū faciēdo. ¶ Quartus est negociari in locis prohibitis: vt in ecclesijs vēdendo vel emēdo vel etiā mittendo ad terras sarracenorū: vel portādo arma vel ligamina: vel victualia ⁊ quecūq₃ mercimonia sine licētia pape: tenetur illud qđ lucratus est ⁊ tantūdē de suo mitter in subsidiū terre sancte. ¶ Quintus est ex intētione mere cupiditatis vacare negociationi. vel intētione introducēdi carisriam: bi oēs debent acquisita pauperibus erogare: magis tamē ex honestate ⁊ ꝯsilio q̄ ex necessitate. xiiij. q. v. c. q habetis: ⁊ de his in secunda parte summe ti. j. c. xxiij.

¶ MANVS detractoria ps. Eruc. s. deus de manu canis. i. detractoris animā meā i. vita prouer. xviij. Mors ⁊ vita i manib⁹ detractoris lingue. Et hēt. v. digitos. ¶ Primus est cū quis accusat aliquē₃ de falso. ⁊ conuictus de crimine cōdēnatur: talis ei tenetur satisfacere: nō quidem

detegendo falsitatem postq̃ est punitus reus:q2 sibi immineret periculũ persone:ꝛ il li iam punito nõ satisfaceret: sed aliter ad arbitriũ boni viri. Anteq̃ puniatur:debet detegere falsitatem vel desistere ab accusatiõe. ¶ Secũdus ẽ qñ ex iudiciũ infamat aliquẽ de crimine.sciẽs nõ esse:verũ vel nesciẽs si est veruz q2 tenetur illis quibus dixit.declarare se falsum dixisse: nisi sibi ex hoc immineret magnũ periculũ vite ꝛ hmõi. Nã tunc aliter prout põt:dz satisfacere: vel cuz libellos famosos sup crimine de eo cõponit:vel cãtilenas:qd peius est.¶ Tertius qñ aliquod crimẽ cõmissum vere ab alio: auget aliqd aliud notabile quod est falsum vt cũ dicit se vel aliuz turpia colloquia vel gestus habuisse cũ aliqua.sed ẽt carnalẽ copulam:vel ẽt cũ alij dicũt de eo turpitudinẽ cũ aliq̃ agere. tacet studiose:vel aliq̃ signa facit vt credãt verũ esse qd nõ est:ꝛ talis tenetur ad declarãdũ falsũz esse.¶ Quartus est cũ dicit aliquod crimen alterius referens se audisse quod occultuz est:ꝛ ignoratur si est verũ:ꝛ talis quomodo satisfacere debeat habeas in se.c.para.iij.videlicet de tertia dãnificatione.¶ Quintus est cum dicit crimen alterius vere ꝑpetratũ:sed occultũ ꝛ talis debet ẽt famaz restituere pro vt põt vel ẽt cũ dicit cõtumeliã in ꝑsentia aliorũ.ꝛ talis debz petere. veniam vel aliter se cum eis reconciliare.

¶ MAN VS ꝑsone lesoria.Mich.vij. Vir fratrẽ suũ venatur ad mortẽ:malũ manuũ suarũ dicũt bonuz ꝛ hec hz.v.digitos.¶ Primꝰ ẽ auferẽdo vitã:occidẽdo aliũ iniuste.i.ex iudiciũ ordinariuz:ꝛ talis tenet ꝑ vt dicetur in.c. se para.ij.de dãno inde secuto.¶ Secũdus est mutilando mẽbrũ iiuriose:ꝛ tenet de expẽsis i medicis:ꝛ medicinis:ꝛ de lucro ꝑdito si ex mutilatione nõ põt laborare.¶ Tertiꝰ est vulnerãdo:vl ꝑcutiẽdo iniuste scit vt tollẽdo sospitatez ꝛ tenetur ad dãna inde secuta ei.¶ Quartus in carcerando ꝛ sic tollẽdo ei libertatem: qd faciẽdo absq3 rõnabili cã: tenet de dãno qd ide seqtur. Secꝰ si faciat q2 ei debito: vt sibi ciuꝰ soluat.¶ Quintꝰ cuz

mittit in exilium vel confinia iniuste ꝛ per hoc aufert ei patriam:ꝛ omne dānū qḋ inde recipit qḋ cōiter est multum tenetur ei satisfacere.

¶ MANVS aiaꝝ predatoria:ꝛ ḋ hac sap.i. Impij manibus ꝛ verbis mortē accersiunt. Et hēt.v. digitos seu modos. ¶ Primus est qñ volentes ingredi religionē ad seruiendum deo aliqs reuocat:vel iam ingressuꝫ ꝑsuadēdo educit : tenetur hic illuꝫ reducere quātū in eo est:vel se: vel aliū ponere in religionē ꝰm Pet. de palu.in.iiij.di.xv.q.ii.ar.ij. ¶ Secūdus qñ quis ꝑsuadet alicui aliqḋ criminale blandiendo vt decipiat:ꝛ multo magis qñ quis aufert alicui virginitatē.cū matrimoniū: ꝛ dꝫ eam ducere in vxorē:vel eam dotare si pōt: de hoc infra in c.sequēti. ¶ Tertius est qñ qs suo sermone trahit ad errorē fidei:vt faciunt heretici dissemināntes falsam doctrinā:ꝛ hi tenētur reuocare. ¶ Quartus est cum plati vel patresfamilias ex sua negligētia ꝑmittunt suū gregeꝫ perire nō corrigentes ꝛ admonētes:ꝛ multo plus cū suis malis exēplis cos ad mala ꝓuocāt: tenentur.n.eos corrigere.ij.q.i.c.scelus. ¶ Quintus cū hoīes suis prauis actib⁹.alios scandalizant:vt mulieres suis ornatib⁹:ꝛ alijs tripudijs:alij ludis: rixis ac blasphemijs.ꝛ hi debent satisfacere pnīa ꝛ bonis actibus edificando:quos prius scandalizauerant.

¶ Capitulum ꝰm de restitutionib⁹ in quo ōnditur quid ꝛ quantum sit restituendum.

Circa autē ipsam restitutionē sunt.viij. vidēda que i hoc versu cōtinentur. Quis:quid:vbi:per quos:cui:cur: quō:qñ. Et ꝙ de primo dictū est supra in.c. precedēti:iō primo ōmisso:videndū est de alijs. Quantum igitur ad ꝰm.s.quid sit restituendum ꝛ quantū. Sciendum ꝙ ablatum si pōt.xiiij.q. vi.c. si res. Et si est aliquid fructificans.etiaꝫ fructus ei⁹:vel aliter satisfaciendū qñ id restitui nō potest. Sed pro huiusmōi declaratione sciendū ꝙ damnum pōt quadrupliciter inferri. ¶ Primo quo ad animaꝫ. auferendo ei virtutes infusas ꝛ morales. ¶ Secūdo quo ad corpus.inferendo ei lesiones

corporales. ¶ Tertio quo ad honorē & famam per vituperationes verbales. ¶ Quarto quo ad subām: per actiōes criminales. ¶ Quantum ad primū: notanduz est q̄ q̄uis nemo possit esse cā sufficiens peccati alteri⁹: nec per consequens ei auferre virtutes directe: & efficaciter (quia voluntas cogi non potest. vbi consistit peccatum. propter quod dicit Ambrosius. Non est q̄ cuiq̄ nostram ascribamus erumnam. Nemo enim tenetur ad culpam: nisi propria voluntate deflexerit. xv.q.i.c. nō est) potest tñ aliquis esse alteri occasio magna peccati. et decretalis dicit. Qui occasionē damni dat. dānuz dedisse videtur. c. Si culpa. ex de iniur. & dam. da. ¶ Potest aūt aliquis esse occasio dāni alterius quadrupliciter. Primo verbo suo: inducēdo alteꝝ ad pctm̄ secundo a meliori bono retrahendo. tertio malo exēplo scandalizādo. quarto virginem seductorie deflorādo. ¶ Quantum ad primum inducit quis alium ad peccatuz verbo suadendo: consulendo: precipiendo id q̄d est mortale & tūc est occasio pditionis illius q: per hoc auferuntur illi gratia & virtutes ab aīa. Vnde Augu. Si frātri tuo male psuades: occidis. s. illū quo ad animaz. De pe. di. i. c. noli. Et talis dānificans fm Sco. in iiij. di. xv. q. iij. tenetur restituē dānū modo sibi possibili. s. inducēdo cū efficaciter ad penitentiaz & ad virtutes siue actus virtuosos. Et si sola inductio per verba non sufficit (q2 facilius est peruertere q̄ȝ conuertere) tenetur q̄tum potest per orationes suas & ab alijs procuratis: & per aliorum suasiones efficaces: dū tñ illis nō prodat pctm̄ occultū predicti. ¶ Quantū ad fm. s. reuocando aliquez a meliori bono fit hoc dānū alteri cū reuocat cū a religione in qua pfecti⁹ viuitur q̄ȝ in seculo: & talis dānificans tenet ipm̄ reuocatuz ab eo. reducere ad igressuz vel reuersionē ad religionē. Nā fz Pe. de pal. i. iiij. di. xv. q. ij. ar. ij. nō solū ille qui inducit pfessum ad egressuz religionis tenetur ad inducēdū ipm̄ ad ingressum religionis vel ad reuertendū: sed etiā qui trahit illū q volebat igredi nec tñ in-

trauerat tenetur illum inducere ad ingrediendum. Quod si ille nollet intrare: tenet alium eque idoneum procurare. Quod si non possit: tenet ipse intrare: quod intelligens Ray. postea magister ordinis predicatorum qui auerterat quidam ab ingressu religionis: pro eo itrauit. Ratio est quia abstulit dño seruum suum nouitium vel intraturum. Hec Pe. vbi supra. Sed Sco. dicit hoc cẽ verum de obligato ad religionem obligatione professionis non aut de eo qui erat dispositus ad intrandum nec tñ intrauerat. Ratio diuersitatis est quia interest inter hẽre et prope esse hẽre. Unde non tenet ad tantam restitutionem religioni: ad quantam teneret si iuisset in religionem. sed tenet ad aliqualem restitutionem. s. aliqualem inductionem illius vel alterius equiualentis ad ingressum religionis Hec Sco. in. iiij. di. xv. q. iij. i fine. Idem videt dicendum de eo qui auertit nouitium religionem iam ingressum animo pmanendi: sicut de pfesso. Nam talis obligat religioni saltem in genere. Et hoc intelligendum est: si retraxerit illum intẽtione dãnificandi religionem: tunc. n. tenet religioni. Si aut hoc fecit intentione osulendi ppriae vtilitati sue sine fraude: non tenet religioni: quo ad eum qui nondum intrauit: sed ipsi psone quam retrahit: persuasionibus et alijs bonis spualibus ad equiualentiam eorum in quibus dãnificauit. Hec Sco. vbi supra. ¶ Si aut quis auerteret aliquem a religionis ingressu: non simpliciter sed ab ea vbi dissolute viuit intẽdens prouidere saluti illius: in nullo tenet. ar. xxiij. q. v. c. de occidẽdis. Et ex his patet solutio Jo. de rip. in quodam tractatu de pctis bus. Quid dicendum sit de his qui scholares retrahunt et subtrahunt doctoribus cum quibus audiunt: quia aut hoc faciunt in odium doctorum vel volẽtes sibi puidere. vel alijs puideri. vel volẽtes scholaribus puidere. Si primo modo: aut subtrahit scholares qui iam itrabant scholas: et tunc tenet doctori ad restitutionem salarij et honoris sibi subtracti. Si et doctor cui talis subtrahit sit melior quam ille cui eum procurat: tenetur tali pro quanto vtilitatẽ scie sibi subtraxit. Si autem nondum scholas intrauit: sed intrare disponebat: non tñ tenet: licet obliget scholarem induce-

re vt redeat ad primū. Si aūt hoc facit volendo sibi ꝓuidere: puta est doctor ⁊ vult sibi de scholaribꝰ ꝓuidere: si h̄ sine fraude facit: ⁊ scholaris nō dūꝫ se dederit alij doctori: nō credo euꝫ in aliquo obligari. cuꝫ cuilibet sit licitū modo licito ⁊ debito ꝓcurare vtilitatem suaꝫ. Aliter nō credo sibi licere. Si aūt hoc facit volēs alij ꝓuidere. sicut qñ scholaris alicuiꝰ doctoris subtrahere conat̄ scholares alijs doctoribus vt intrent cū doctore suo: in hoc soluꝫ honorē ⁊ vtilitatem sui doctoris intēdens si subtrahat intrantē cuꝫ alio doctore: credo ipm obligari: nisi forte illiꝰ doctoris cui subtrahit. eū in sufficiētia ⁊ scholaris aliq̄ sp̄alis cura qua sibi tenet̄ excuset. Si aūt retrahat intrare volentē cū ex hoc nullum ius doctori sit acquisituꝫ ⁊ h̄ facit sine fraude: nō credo eum doctori in aliquo obligari. Obligatur autē scholari: si eum retrahat ne audiat meliorē. Si aūt hoc facit vtilitati scholaris volens ꝯsulere: ⁊ super hoc a scholare reqsitꝰ ꝯsulit ꝙ audiat aliū doctorē meliorē: bn̄ facit. Et dicta in his casibus: sunt ceteris paribus intelligenda. Iste.n. casus est ita varijs modis circūstantiis: ꝙ vix pōt dari certa regula. Hec ille. ¶ Quātū ad tertiuꝫ. s. damnificādo alios suo malo exēplo sicut scādalizant prelati subditos suos: pōpis ⁊ lasciuijs ⁊ alijs malis moribus suis: mulieres suis superfluis ornatibꝰ ⁊ fucis: ⁊ tripudijs: ⁊ alij manifeste peccātes ⁊ p̄cipue qñ hoc intendūt vel cōtemnunt seu paruipendunt scandalū alioꝝ: ꝓpter qđ alij ruunt in diuersa vitia: de quibus in euāgelio. Ve mūdo a scandalis: tales tenētur ad satisfaciendū bonis exēplis manifestis. Non aūt tenētur ob hoc ad aliquā publicā pniam vt dicit Alb. sꝫ ad edificandū alios bonis exēplis māifestis sicut scandalizauerūt per mala māifesta. ¶ Quātū ad. iiij. s. de seducente virginē ⁊ corrumpente eā̄ matrimoniū dꝛ Exo. xxij. Qui seducit virginē ⁊ dormit cum ea dotabit eā: ⁊ habebit eam vxorē aut reddet ei iuxta moduꝫ dotis quē virgines solent accipe. Damnificauit enim talis illā in castitate virginali: auferendo ei

saltē ad restitutionē castitatis coniugalis: accipiēdo eam in vxorē vel dotādo. Et siqui dē ꝓmisisset eā ducere i vxorē: tenet ad hoc ēt rōne ꝓmissionis nisi eēt nimis disparis cōditionis: vnde fraus potuit deꝑhendi: ꝛ tūc satisfaciat ad arbitriū boni viri. Et idē fortius qñ violētauit eā. Quāuis aūt ꝑceptū legis mosaice allegatū: sit iudiciale: ꝛ inquātū ad hoc nō obligēt: tñ inq̄tuʒ sumptum est ꝑ statuto ab ecclesia vel aliqua ciuitate obligat: sicut patet eē de iniur. ꝛ dā. da. c. Si culpa. c j. ꝛ. c. se. ¶ De secunda dānificatione que. s. fit corpori ꝑ lesionē. Aduertēdū ē q̄ q̄ttuor mōis cōtingit. s. ꝑ occisionē: ꝑ mutilationē: ꝑ ꝑcussionē. ꝛ ꝑ incarcerationē. Si ergo fiat dānum ꝑmo mō fm Sco. in. iiij. di. xv. q. iij. pōt satisfacere sustinē do penā talionis a iudice nō a se: nec ēt tenet iudici se offerre: sʒ captū nō licet se defendere: aut carcerē ifringere. sʒ inuēta opportunitate licet fugere: sʒ Tho. sa se. q. lxix. ar. iiij. ꝛ Pen. ꝛ cōdēnatus debet patiēter mortē ferr. ¶ Est ꝛ aliꝰ modus fm Sco. vbi supra sibi vtilis ad satisfaciēdū q̄uis ad hoc nō teneat necessario: vt. s. exponat vitā suā in cā iusti belli: vel ꝯ inimicos fidei ꝛ ecclesie ꝑ restitutiōe seu satisfactionē fiēda illi: cuiꝰ vitā abstulit. Sʒ si nec hoc vult facere: tenet ad satisfactioneʒ spiritualē ꝑ aia occisi: vt ad faciēdas elemosynas ꝑ eo: vel ad sumēdā aliquā peregrinationē ad limina apostoloꝝ: vel sancti Jacobi ꝛ hmōi ꝑ aia eius: ꝛ ꝓcurādo alioꝝ orōnes inq̄tū pōt. Nec hoc sufficit. Sed si interfectus habuisset aliquos. vt patrē ꝛ matrē: filios ꝛ hmōi: q̄s opibꝰ manuū suaꝝ sustētabat: tenet interfectoꝛ oibꝰ illis ad tm̄ q̄tū illis abstulit subsidij. ꝑ occisioneʒ eius. Insup occisoꝛ tenet placare lesos q̄tū pt. Hec Sco. in. iiij. di. xv. q. iij. ¶ Quātum ad fm. s. de mutilatione dicit idē Sco. q̄ ꝑ hmōi: nō ē statuta aliq̄ pena in ecclesia nisi pecuniaria: ꝛ ista debʒ rñdere nō solū dāno qd̄ itulit ꝑ mutilationē ꝑ toto tēpore futuro q̄ vsurꝰ eēt gs mēbro abscisso: sʒ ēt expēsis appositis in curatione. vt hr̄ ex. de iniu. ꝛ dā. da. c. j. Et vltra hoc tenet

ad placationem lesi quantum in ipo est. et cõsolationem ipsius afflicti que afflictio ppetua ē. Plus ēt põderãda est muti latio paupis q̃ diuitis: si ma gis egebat pte abscisa ad vi ctũ necessariũ: puta si abscisa esset manus dextra scriptori q de illa arte viuebat: tũc. n. ma gis tenetur. ¶ Quãtũ ad ter tiũ: vs deum optime iposuisse satisfactionē. s. in lesione: vel p cussione: vel vulneratione cor porali. Ex. xxi. vbi dicitur. Si rixati fuerint viri et pcusserit alter pximũ suũ lapide vl' pu gno et ille mortuus nõ fuerit: sz iacuerit i lecto: si surrexerit et ãbulauerit sup baculũ suũ: in nocẽs erit q pcusserit. s. a mor tis pena sustinenda: ita tñ q operas q̃s interim sic negle xit ipeditus pcussura: et impẽ sas in medicos restituat: cui pene addẽda est recõciliatio quãtũ in eo est. ¶ Quãtũ ad satisfactionẽ de. iiij. lesione. s. icarceratione: vel detẽtione. sciẽdũ q vltra recõciliationẽ: et veniã petitã leso: fiet satisfa ctio iniurie: put sapiẽs deter minabit. Et si lesus plus vel let exigere q̃ deberet: ad illud plus nõ tenet ledẽs: vt illũ re conciliet. Hec Sco. Sz bea tus Tho. sa se. q. lxij. ar. ij. et i iiij. di. xv. q. j. ar. v. dicit q in oi bus dãnis: vbi nec in se nec inequalẽti põt fieri restitutio: vt mutilatiõe mẽbri: et hmõi satisfactio fiet p recõpẽsatio nẽ ad arbitriũ boni viri. Idẽ Dul. Et q exiliũ reputat vt quidaz carcer in iure: iõ qui mittit aliquẽ in exiliũ. vel cõ finiũ q est exiliũ ad tẽpus in iuste: tã ipse q̃ oẽs hmõi dã tes auxilium aut consilium ef ficax ad hoc: tenentur exulãti de oi dãno inde secuto et hoc. ad satisfactionẽ. ar. ex. de ho mi. c. sicut dignuz: et. xj. q. iij. c. qui consentit. ¶ De tertia dã nificatione. s. in fama et hono re sciẽdum q. iiij. modis põt cõtingere. s. per cõtumelie illa tionẽ: per detractionẽ: per de tractionis ab alijs facte reci tationem. per veritatis nega tionem cum quis accusatur iuste. ¶ Quantũ ad primum: dicitur quis contumeliari: al teri: seu contumeliam infer re. cum priuatim ei vel co ram alijs in faciem dicit cõ tumeliã importãte notabilez defectũ culpe: vocando eum latronẽ: lenonem: proditorez

adulterum: et huiusmodi vel cum dicit verba exprimentia defectum nature: ut cum dicit intendens iniuriari: ut vocando strabo nem: vel illegitimum et huiusmodi. quod proprie dicitur conuitium. Quando igitur quis hoc facit animo iniuriandi: ultra offensam mortalem: tenetur satisfacere primo sic leso: et ipsum placare quantum potest. petendo veniam: vel alio modo: et hoc vel in priuato vel publico: secundum quod ipse priuatim vel publice iniuriam intulit seu contumeliam. Nam si in publico contumeliam intulit et hoc contumeliatus requirit: ut in publico veniam petat: tenetur ad hoc. Et si in ipsa contumelia aliquod criminale falso expressit: tenetur coram illis qui hoc audierunt exprimere se falsum dixisse. Augu. Ubi pretium ortum fuerit: ibi moriatur. ii. q. i. c. si peccauerit. Uerum si prelatus subdito: pater filio: vir uxori magister discipulo dominus suo dicit verba contumeliosa. faciens hoc ex correctione: non tenetur petere veniam a tali: sed Augu. in regula dicente de prelatis. Si ipsi modum vos excessisse sentitis non a vobis exigitur ut a vobis subditis veniam postuletis etc. Sed si hoc faceret mul tum iniuriose et liuore vindicte: tunc tenentur prelati subdito petere veniam et reconciliare lesum secundum Ray. Idem tenet glo. in c. quoniam. lxxxvi. di. Uerum si contumeliam recipiens in verbis: post contumeliam domestice conuersatur cum contumeliante et familiariter. videtur ondere sibi remissam iniuriam et reconciliatum fore et consequenter non teneri alius ad petendum veniam secundum Duran. in summa.

¶ Quantum ad secundum dampnum. s. per detractionem: hoc contingit fieri principaliter duobus modis. ¶ Primo imponendo alicui falsum crimen verbo: cantilena: vel famoso libello. Et talis tenetur illis coram quibus detraxit: declarare se falsum dixisse: quantumcumque exinde exurgat erubescentia et confusio: nisi ex hoc immineret ei magnum periculum vite: vel aliquod magnum inconueniens sequeretur. Et si nouerit quod his cuius famam abstulit sciuerit de tractorem ipsum: tenetur detrahens componere cum infamato per eum de iniuria sibi facta et veniam postulare in propria persona si audet: vel per alium si per se apte non potest. Sed si ignorat diffamatus de trahentem: reconcilietur ei: tacito nomine suo. ¶ Secundo modo contingit fieri detractio: dicendo

aliquod crimiale de alio iductiuū īfamie corā alijs s3 vere ꝑpetratū:occultū tñ:s3 mō iiu sto ꝯ debitu3 ordinē:talis tenetur famā restituere īfamato q̄tū pōt sine mēdacio tñ. vt.s.nō dicat mēdaciose se illū īfamasse:sed dicat se male dixisse ꝛ iniuste diffamasse: vel alio ꝯgruo mō:vt nō credatis ipm esse tale3:male dixi.ꝛ stulte locutus su3 ꝛ hmōi. Ad dit Hostien.ꝛ dicit hoc suadum:nisi ex tali publica recognitiōe:ille infamatus:āplius infamaretur. Et Pul.ad h̄ ēt addit q̄ non tenetur qñ periculū sibi iminet ex potētia aduersarij. Uidetur isup ꝛ hoc suadū.qñ crimē qd̄ pri⁹ erat occultū:post d̄tractionē:factū est manifestū ꝑ aliū modū q̄3 ꝑ verba illi⁹: non tenetur ad hmōi restitutionē. Quādo ēt nō pōt qs famā restituere s3 Tho.ƨa ƨe. q. lxij.ar.ij. debet ꝑ aliū modū recōpensare dānū illud. Pe3 si qs crimē alicui⁹ occultum reuelat:non ex odio vel ex leq̄citate:s3 ex charitate vel iusticia:vel ex necessitate:puta dicit ecclesie s̄m ordinē fraterne correctionis. vel accusat eū corā iudice:vel dicit cōfessori cū nō possit aliter pctm̄ suū sufficiēter declarare.vel ēt vt confessor oret ꝛ admoneat illum:vel p̄lato vt melius sibi prouideat ꝛ gregi suo:talis nō tenetur ad fame restitutionē s̄m Pe.de tarā. Ray.ꝛ Umber. ¶ Quantū ad tertiū dānū.s.recitādo detractiōes auditas corā alijs n̄ expsse asserēdo:nec tanq̄3 certū dicendo:sed q̄ audiuit tale vel tale crimē de aliquo qd̄ nescitur ab auditoribus.dicit Sco.in.iiij.di.xv.q.iiij.ar.j.q̄ talis incaute sic loquens de alio falsū crimē:dicēdo forte. ille fecit hoc certe pōt esse qd̄ fecerit:aut dicēdo ego audiui q̄ ille hoc fecit:nisi ille ostdat aliquā certitudinē maiorē q̄3 ex relatione cōi:nō aufert ex natura act⁹:illi famā i opinione audiētiū:q2 si illi firmiter cōcipiūt.ꝛ credūt illū de quo est sermo criminosum: leues sūt:q2 q̄ cito credit leuis ē corde. Eccle. xix. Uerumtñ q2 a scādalo pusilloꝝ cauere. oportet(iurta illud Math. xviij. Qui scādalizauerit vnum de pusillis istis qui in me credūt expedit ei suspendatur mola asinaria i collo eius ꝛ demer

gatur in profundum)㋆ multi sũt tales pusilli ㋆ leues:ĩõ periculosum est corã eis talia audita referre. Et si hoc fiat intẽtione mala.s.ledẽdi famã eius:nõ facile potest excusari a mortali. Si autẽ fiat corã pusillis ㋆ leuibus ex incõsideratione:durum est dicere ꝙ sit mortale. Et dicunt aliqui ꝙ si quis ex tali relatione alicuius notã icurrisset infamie: tenetur famã restituere coraꝫ illis quibus locutus est de illo. Sed si nõ est secuta infamia:nõ tenetur. ¶Quantum ad quartũ damnuꝫ.contingit hoc qñ quis accusatus in iudicio de crimine qd cõmisit sed occulto: ㋆ nõ sufficienter ꝓbabili:negat se cõmisisse: ㋆ sic indirecte crimen imponit accusatori:ostendens eum in hoc esse mendacẽ.㋆ notat euꝫ de calũnia. Ubi dicit Sco.i iiij.di.xv.q.iiij.ꝙ negans sic: nõ tenetur retractare negationem suam qñ negauit in publico verũ crimẽ. Tenetur tñ per quedã verba sobria restituere famam illi accusati:quẽ indirecte notauit de calũnia: dicẽdo. Nõ habeatis eũ pro calũniatore. Credo ꝙ habuit bonam intentionem in accusando:㋆ hmõi. Econtra cum quis accusatur ab alijs falso de aliquo crimine ㋆ ex dolore torture cõfessus est crimẽ: ꝙ nõ cõmisit:cũ se infamauerit:tenetur inquãtũ põt.declarare se falsuꝫ dixisse. Magis enim tenetur quis diligere se cõsequẽter cõseruationẽ vite sue ㋆ fame ꝙ̃ alios. Et si ex hoc sequeretur infamia. imo ẽt mors accusatori:nõ ei imputatur:sed malitie ipsi⁹ accusatoris si aduertẽter hoc fecit vl̃ insipientie:si ex errore hoc fecit. Sibi ergo imputet.quia ad hoc indebitẽ se posuit cum periculo alteri⁹. Iteꝫ nota ẽm Pe.de tarã.ꝙ ex iniurijs illatis quibuscũqꝫ mõis: solẽt tria oriri per ordinem in leso. Primũ est rãcor in affectu. Scõm ẽ signũ rãcoris in effectu. Tertium est actio cõtra iiuriãtẽ. Primũ.s.rãcorẽ statim debet dimittere iniurianti.i.nũqꝫ hr̃e. Secundũ debet dimittere cũ iniurians petit veniã. Et ista dimissio exterior nõ est aliud nisi quedã acceptatio satisfactionis:vel indicatio recõciliationis:verbo: vel facto expressa: vt cũ offen

ius offendentes eleuat genu flexu an eu: vel cu dicit domi n[9] parcat vobis & hmoi. Et tn at.f.actione de iniuria no tenet dimittere nisi facta satis factione. Sz aduertedu e circa signa racoris. q quedam sut remota & qda ppinqua q ingerut pbabile suspitione de racore. vt cu aliqs nuqz vult i iuriati loqui: vel obuias ei di uertit ab eo: aut torno vultu sp aspicit eu & hmoi. Et ista si gna nulli licet retinere nec an nec post satisfactione sibi factã: q2 ab oi spe mali abstinendu e.f3 apsm. Unde talis no dz talia signa facere: p que cre dat pbabiliter ee in odio. Signa vero remota sunt q no igerut de odio argumetum. di cet odiu sequeret: vt sunt subtractio familiaritatis & fruitio ruz aliquoz & familia. Et illa licet retinere oibus: siue post satisfactione siue ante dumo no fiat malo aio sed. p maio ri sui & alterius pace. No at tenetur iniuriatus qrere pace vel recociliatione iniuriantis ipo no penitete: nisi in casu.f. cu crederet pbabiliter q pro pter hoc liberaret aiam eius a mortali odio. & no esset occasio mali: puta q2 ex hoc iniuriãs supbiret vel audaciam sumeret similia facicdi: vnde oñderet ex hoc iniuriatu alijs offendisse & hmoi. Hec omnia Umbertus in expositione regule. Debet at fieri satisfactio vel restitutio fame q3 ci tius pot: & ade opoztunitas si ne alijs periculis. ¶ De qrta dãnificatione.f.reru exterioru. Notãdu primo q restituenda est res rapta vl furata: vel alio mo vsurpatiue bita i ppria spe imo in indiuiduo si ipsa habetur. Nec pot dari alia pro ea eiusdem bonitatis (nisi forte pecunia) contra volutatem domini ipsius rei iij.q.i.c. Reintegranda sunt omnia spoliatis. Et hoc verum nisi in casu cum vsurpatio rei aliene eet occulta: & ex restitutione eius in sua spetie detegeretur raptor. vel aliud inconueniens sequeret: tunc enim sufficeret dare precium eius. ¶ Secundo notandum q si ipsa res male ablata perijt morte: vt animal: vel sibi aufertur: nihilominus restituere tenetur f3 Ray. & alio. Si autem deteriorata est in bonitate, vel diminuta in

precio:supplendū est preciū: q2 debet restitui eiusdē bonitatis sm Ray. Nā si equus vel bos ablatus:est penes raptorē debilitatus. ita vt existimetur.v.florenoꝝ qui pri⁹ valebat.x.restituet.x.nō.v. Similiter si furatus est sextariū frumenti valentē tūc solidos.xl. cum vero restituitur valet.xx. duo sextaria tenetur reddere vel.xl.solidos:nec sufficēt reddere sextariū s3 Ray. ꝛ alios Immo si illo itermedio. scilz inter vsurpationē ꝛ restitutionem plus valuit ꝙ tpe vsurpationis.illo pluri pcio restituet sm aliquos. Tenetur ēt raptor post restitutionē3 dāni petere remissione3 de iniuria saltē per interpositā personā: vel per se expresso noie furis vel tacito:sm ꝙ qualitas negocij requirit.s. si est manifestū3 vel occultū. ¶ Tertio nota si est res fructificans: tenetur restituere rē cum omnib⁹ fructib⁹inde pceptis ꝛ qui percipi potuissent a diligēti possessore:puta vsurpauit agrū alterius: ex quo nō percepit de fructib⁹nisi.xx.sextaria frumēti q2 male fecit cultiuare: vbi xxx.pcepisset diligens cultiuator annuatim: talis restituere tenebitur nō solum.xx.pcepta sed.xxx. Similiter si equū furatus est cu3 quo lucratus est mensatim florenū vnum:vbi dn̄s lucratus fuisset vnū cum dimidio : tenebitur restituere ad rōnem vnius floreni cum dimidio per mēsem:ꝛ intelligitur hoc deductis expēsis factis in vtilitatē ꝛ ꝯseruationē ipsius rei necessarijs(non tn̄ superfluis)ꝛ expensis factis gr̄a colligendoꝝ fructuū. Huiusmodi.n.deducūtur tam a malefidei ꝙ a bonefidei possessore sm Ray.ꝛ Tho. secūda scōe.q.lxxviij. ar.iij. Dāna ēt que passus est dn̄s carētia rei sue:tenet satisfacē:ex̄ de inur. ꝛ dā.da.c.Si culpa.Tho.vbi sup̄ ꝛ Ray. ¶ Itē quarto nō ꝙ si plures ꝯcurrerent ad furtum.vel ad dānū aliqđ faciendum ita ꝙ vn⁹nō faceret sine altero:qlibet tenetur insolidū idest ad totū dānū restituēdū quousq3 sit illi satis factū integre. Illo aūt restaurato per vnū illoꝝ tenetur postea quilibet eoꝝ pro parte sua satisfacere ei qui totu3 restituit. sm Tho. Ray. Inno. Ho. ꝛ Al. Ex̄ de ho.c.sic dignū.puta cū

duo vel plures vadunt ad furandū aliquid: ita q vnus nō iret vel faceret sine altero: seu cū multi stipendiarij bellant iniuste: ita q vnus nō faceret sine altero pcipue in pncipalibus: multi ꝯsiliū prestāt ad faciēdū extorsiones: vel expoliandū iniuste aliquē ciuē: ita q sine assensu eoꝝ nō potuisset fieri: oēs tenent insolidū. De hoc tn plene hēs in scða parte sum. ti. j. c. xij. ¶ Quinto nō. q cū duob⁹ vel plurib⁹ existentib⁹ heredib⁹ vsurarij vel raptoris. si alter factus est nō soluēdo. si vnus est. tenet insolidū. Si plures sunt: quilibet tenet pro parte sua ad restituendū que vsurarie & vsurpatiue sunt accepta ab illo. s. vsqz ad quātitatē que puenit ad illos de hereditate. Nam oēs res hereditarie obligate sunt extra de vsur. c. tua. Concor. Hosti. Ber. & Gof. & Jo. an. Ad vltra aūt q pcepit de hereditate predicti vsurarijs vel raptoris nō tenet: q̄uis non esset per illa satisfactū in totū creditorib⁹ vsuraꝝ vel rapine. ¶ Sexto nō. q recipiēs a religioso ꝯtra voluntatē superioris sui: tenet illud restituere. nisi in extrema necessitate illud recepisset: ar. xij. q. j. c. Nō dicatis. Et recipiens ab ipso prelato religioso sine cā rōnabili s; ex parētela vel turpitudine. tenet ad restitutionē monasterio. Filia religiosi ēt abbatis. dotata notabilr de bonis monasterij: tenet restituere dotes. & vir eius etiā si hoc scit. nisi per modū elemosyne moderate dotasset. ¶ S; qritur vtrū omne lucrū qd quis fecit ex re rapta: furata: vl per fenus acqsita: teneat restituere: vel paupib⁹ errogare: Ad hoc rūdetur per distinctionē Aut. n. talis res est ex se fructificās que etiā sui vsu nō ꝯsumit nec distrahit vt ager: vinea: plāte: pratū: dom⁹: iumētum & hmōi: & de huiusmodi re d; restitui omne lucrū ide perceptum ſm Tho. ſa ſe. q. lxxviij. ar. iij. & oēs alios. Aut talis res nō est ex se fructificans: & ei⁹ vsus est ꝯsumptio: vt granū: vinū: oleū & hmōi aut distractio: vt pecunia numerata: & circa hmōi res: est triplex modus dicēdi. Nam quidā dicūt q omne lucrum inde perceptū d; restitui vel pauperib⁹ errogari: q2 radice

infecta nullus bonus fructus sequi pōt: vt dicit.i.q.i.c. Fertur. Cum ergo radix illi⁹ lucri sit vsura vł rapina: videtur ꝙ fruct⁹ vel lucruꝫ exinde sit infectum ⁊ obnoxiū restitutioni vel erogationi. Alij dicūt ꝙ ⁊ si pecuniā raptam vel fenebrem teneat in dubie restituere: ac etiā damna que passus est is qui soluit vsurā ex carētia ipsius pecunie solute (puta qꝛ oportuit eū accipe ad vsuram pro suis necessitatib⁹: vel vendere res suas multo minori pcio q̄ꝫ valerent) lucrum tñ perceptū ex pecunia fenebri per licita negocia: nō tenetur restituere. vł erogare pauperib⁹. Et hoc tenēt Tho. fa scđe.q.lxxviij. ⁊ Ric.in.iiij.di.xv. ⁊ Pe. de pal.in.iiij.di.xv. q.ij.arti.v. Jo.an. ⁊ Jo. cal. ⁊ Ab.in.c.si. de vsuris. Et ad rationē aliorū dici pōt. ꝙ radix iusti lucri nō est rapina vel fenus: sꝫ industria vtētis ea. Ex se.n. illa pecunia nihil lucri attulisset: ⁊ sic nō est radix infecta: qꝛ idustria de se est bona. Sed si illa pecunia male acquisita vsus fuisset in fraudibus ⁊ in alijs illicitis acqsitionibus: tūc radice infecta teneretur. Alij dicunt vt La. de ridol. in supdicto tractatu de vsuris: ꝙ lucrum ex tali pecunia acquisitū trifarie diuidet ⁊ vnā quidē partem habebit vsurari⁹ ipse: videlꝫ tm̄ quātū debet expense labori ⁊ industrie: qđ boni viri dirimet arbitrio: partēqꝫ aliam restituet creditori suo: qui.s. sibi dedit vsuras habito respectu ad dānuꝫ qđ ille sustinuit in bonis ex carentia illi⁹ pecunie vt dicunt Tho. vbi supra ⁊ sequaces. Residuū tanq̄ꝫ in certuꝫ dabitur paupibus. Quod sic probat. Penes vsurariuꝫ nō dꝫ remanere. ne.s. ex hoc paretur via vsuris. ⁊ inuitent homines ad peccādū: nec debet creditori restitui: qꝛ tūc reciperet vsuras de sorte sua: ergo pauperib⁹ est erogandū: qꝛ regula est ꝙ qñ aliquid est erogandū ⁊ nō apparet cui: illud est paupib⁹ danduꝫ. ar.xiiij.q.v. Nō sane Ray. etiā cōsulit ꝙ post restitutionē solū vsure recepte: petat vsurari⁹ absolutionē ab eo de alijs si teneretur: ad cautelaꝫ. Magne eqtati vr̄ inniti ista vltima opinio tñ sufficere videt absolutio que dr̄ a btō Tho. cū alis

In sua opi. ¶ Item queritur utrū manifesto usurario p̄stā te cautionē de usuris restituē dis:si ad p̄ces ei⁹ aliquis fide iubeat pro eo: teneat ipse fide iussor creditorib⁹ usurarū. vel e͡po: vel pauperib⁹. ad restitutionē omniū usuraꝝ extortaꝝ certaꝝ et incertaꝝ? Ut qd̄ r̄ndet Lau. vbi sup̄ dicēs: q̄ La pus cū plurib⁹ alijs doctorib⁹ determinauit talē fideiussorē nō teneri vltra vires hereditatis principalis. s. usurarij. Et si se principalē ꝯstituisset. Et addit. Hanc etiā q̄nē dispu tauit. Pau. de leaza. et determinauit q̄ nō obligatur fide iussor vltra facultates usurarij. habito respectu ad t̄pus cautionis: q2 si t̄pe cautionis principalis erat soluēdo (dato etiā q̄ facultates sint postea exhauste nō restitutione usuraꝝ nec eris alieni sed per alios modos) fideiussor remanebit ad oia obligatus: licet. n. exceptio inopie ꝓsit principali: nō tñ fideiussori. Sz si t̄pe cautionis principalis nō erat soluendo: nō tenetur vltra vires principalis. Idē tñ Paulus distinguit inter fide iubētē pro cauē tes: et se obligantē ad restituti onē usuraꝝ et alia cā. In p̄io n. cāu nō tenet̄ fideiussor vltra vires. q2 nec vltra vires resti tuē vel cauē tenebat̄ p̄ncipal. In sc̄do casu sec⁹: q2 p̄ncipal̄ ē obligat⁹ in solidū. lz hēat exceptiones inopie vel simile: q̄ exceptio vtpote p̄sonalis nō dirigitur ad fideiussorē. ¶ Itē nō s̄m Ric. in. iiij. di. xv. q. v. ar. iiij. in fine q̄ qui dānificat aliquē iiuste et in sua libertate iniuste ꝓcurādo eū redigi in s̄uitutē: tenetur se facere s̄uū pro eo: si nō pōt eū aliter resti tuere libertati: nisi forte talis esset ꝯditio p̄sone que hoc dānū intulit: q̄ notabilit̄ redūdaret in p̄iudiciū boni cōis: in q̄ casu nō tenetur se facē s̄uū: sz tenetur ad oē aliō iteresse ad arbitriū bōi viri. Quātūcūqz gs dānificaret aliquē in alijs possessiōib⁹ nūq̄z tenet̄ ꝓ restō ne se facē s̄uū ei⁹ vl̄ alteri⁹: q2 vt dr̄. ff. de re. iu. libertas iesti mabil̄ res ē. Q̄d āt dr̄ Exo. xx ij. Si āt nō hūerit vn̄ reddat: venūdet̄. iudiciale p̄ceptū fuit vñ mō nō obligat. nec ille vbi s̄. ¶ Itē q̄ emit i s̄uū vl̄ ācillā q̄ ab initio eū fuit capt⁹ i bello iusto erat xp̄ian⁹ vl̄ xp̄iana (q̄z uis hētica) liberꝫ dimittē dz: nē

potest petere precium ab ipso seruo: sed ab eo a quo emit. si inuenit: alias sibi imputet. sicut et qui emit rem alienã ignorãter cõperta veritate dz restituere dño eius: vel si ignorat dñm: pauperib⁹ erogare: nõ sibi retinere. Si autẽ nõ erat christian⁹: sz sarracenus: turchus: vel tartarus et hmõi: talem in seruũ emptũ: vendere põt et postea baptizatũ. Pniuz est certo tpe ɔuenienti ex fui tio hito: euz libere dimittere: si tñ bene vtit libertate: nõ tñ necessariũ. ¶ Itẽ siquis impedit aliquẽ iniuste: ab offõ: vel bñficio iam obtẽto: puta procurãs sibi auferri ex aliqua sinistra cã: vel falsa: tenet ad satisfactionẽ de toto ſm Tho. scda scdẽ. q. lxij. ar. iiij. et Ric. in. iiij. di. xv. Sec⁹ si iuste hoc procurat: qz meret priuari ex defectu suo. Sz si ipedit a beneficio ɔsequẽdo: nõ tenet ad tñ quãtũ est bñficium: sed ad arbitriuz boni viri ſm Tho. vbi supra: et Rich. qd intelligendum videt qñ hoc facit ex odio vel malicia. Nã si faceret vt sibi vel amico suõ magis ɔuideret ꝙ illi: puta testator aliqs vult legare ti. c. et ego rogo ꝙ magis leget mihi: vel cuidã persone mihi magis dilecte: et ille sic facit: talis ſm Pet. de pal. in. iiij. di. xv. q. ij. ar. j. nulli tenet: qz nulli aufert ius suũ. Nam illi nulluz ius erat acquisitũ: et nemini facit iniuriã qui vtit iure suo. Cuilibet. n. licet se. alteri cõmẽdare: vt donet sibi: vel leget. Pcipue cũ indiget. ¶ Itez querit vtrũ clerici teneant restituere illos fruct⁹ quos voluptuose ɔsumũt nõ facientes seruitium in ecclesia. s. nõ officiantes vel officiãdo. Rñ. ſm Archi. di. xliiij. §. i. vtiqz tenẽtur et hoc tripliciter. Prio rõne dati. Secũdo rõne sacrilegij. Tertio rõne odij. Primo rõne dati. Nã illa bona tali ecclesie: iõ data sunt vt offerent pcca et sacrificia pro ipis qui dederũt: et ex residuo alentur paupcres. Ad qd facit verbũ Hieronymi dicentis. Tibi o sacerdos de altari viuere. nõ luxuriari permittit. di. xliiij. §. j. et qui hoc nõ fac in fideliter agit. Scdo rõne sacrilegij: qz defraudant totã ecclesiã quã suis precib⁹ et officijs iuuare deberent et ei pdesse: Unde Alexãder papa. Ipsi sacerdo

tes pro populo interpellant et peccata populi comedunt. qr precib⁹ suis ea delent.i.q.j.c. Ipsi.Tertio rõne odij qr pro uocant irã dei ɔtra populuz. Greg.Cũ is qui displicet ad intercedendũ mittit: irati ani mus,pculdubio ad deteriora prouocaf.di.xlix §.j.qõ veruz est qñ populus est in cã mali tie sacerdotis.¶Sed quid si facit fruitiũ ecclesie sz in mortali ꝑseuerat: Rñ. Nõ videt teneri de fructibus.Et rõ est. qr ẽt mali ministri orationes cõmunes. vt officiuz et misse: prosunt viuis et defunctis fz Tho.in.iiij.di.xiij.q.i.ar.i.q.v. Itẽ in.iij.q.lxxxij.vi.¶Sz qd de bonis õmissis: nũquid tenetur restaurare totũ? Rñ.fz Archi.Ex eqtate deberet sibi iniungi in pnia si posset:sz nõ est necessariũ. Sed in hoc est pnia arbitraria sic in alijs.Et idẽ vr sentire Pe.de pa.i.iiij. ¶Capl'z.iij.vbi sit fiẽda restõ.

Qantũ ad tertiũ ꝑn cipale.s.vbi fienda est restitutio. Circa hoc distinguẽdũ:qr aut ꝑsona cui fienda est restitutio scit:aut in qrendo sciri pt:aut oĩno igno ratur.Si aũt scit:aut inquirẽ do sciri potest ipse: vel heres eius(ipso mortuo)in loco vbi facta est rapina:vsura. vel dã nũ restitutio fiet: si vterqz ibi est:vel vbicũqz ad inuicem se ɔueniunt creditor et debitor. Si ãt alter est absens a loco vbi facta est vsurpatio:vel dã nificatio:mittet expensis eius qui se absentauit de loco. Si igit est absñs is cui fienda est restitutio:puta qr mutauit do miciliũ.mittet sibi rez ablatã vel pecuniaz ipse qui abstulit expensis illi⁹ cui hz restituere Siuero absentauit se a dicto loco is qui rez vsurpauit: ipse suis ꝑprijs expensis trãsmit tet rẽ:vel pecuniã fm Hosti. et Jo.an.et hoc per talẽ modũ ꝙ nõ detegat peccator si pec catum est occultuz:ar.ij.q.i.c. Si peccauerit:vel ẽt põt creditori significari: precipue qñ est multũ remotus a debitore occulte vel manifeste:scdm ꝙ expedit et fm ꝙ creditor ordi nat vel de mittẽda illa re:vel reseruãda: vel aliter dãda.sic agat dñitor:et liber erit.Si ãt suo ꝑprio motu rẽ illaz desti naret:seu pecuniã dñitor:et in via periret vr auferret: sibi pe riret:qr adhuc teneret ad sa-

tisfaciendum. ſm Jo. in glo. vel ēt ſi ſperatur cito vēturus ad locū:pōt ſibi rē ſuare. Et ſm Tho. ſa ſc.q.lxiij.ar.v.ad iij. Itē in.iiij.di.xv.q.i.ar.v.q. iiij. Hoſt. Jo.an.in.edē ſacrā dcponē: vl' alio tuto loco. Aut ſi res eſt parui valoris: ꝛ creditor diſtās multū ꝛ abūdās fuerit.pōt ēt ſm Wul.pro aīa eius paupib⁹ erogari. Idē tenet glo.in.c.Cū tu.ex̄ de vſu. Si vero ignoratur : nec per quirēdo inueniri pt: cui reſtō fieri dz: tunc erogāda eſt res ablata vel pciū ei⁹ paupibus pro aīa illi⁹ in loco illo vbi facta eſt vſura:rapina:vl' dānū: vel in loco i quo ibitat is cui fiēda eſt reſtō.ꝛ hoc iō. qꝛ me li⁹ eſt ꝙ vicini inde ſentiat cō modū ꝙ̄ extnci.tū ēt qꝛ veriſimile eſt ibi repiri dānuz paſſum vel hēdem ei⁹. Ita notat Hoſti Jo.an.ꝛ Jo.de ligna. vel ſaltē fiat talis erogatio:ad arbitriū dioceſani loci vbi factum eſt dānū:vel rapina ſm Ray. Si tū nō cōmode fieri poſſ; in dicto loco: cū hoc nō ſit neceſſariū: pōt tūc ꝛ dz alibi fieri ſm Wul. Sz ꝛ beatus Tho.vbi ſupra in huiōi caſu: nil dicit de loco determinato ſed pro anima illi⁹. cuius res erat: dz paupib⁹ erogari. Wā ꝛ.M. Ugo. perit⁹ in vtroqz iure ꝛ. Frater Clar⁹ dicebāt: ꝙ cū paupes ſint vt vnuz mēbrū in corpore eccleſie:nec ab hac vnitate ſeqſtrentur pp locoꝝ diſtātiā:ſufficit ſi reſtō in certoꝝ detur qbuſcūqz paupibus ēt alteri⁹ ꝓuincie ꝙ̄ vbi facta ē rapina vel dānū:ꝛ maxime qui magis ſunt paupes xp̄i:ꝛ viliores eccl'ie dei:ꝛ ſaluti aiaꝝ: ꝛ ex hoc appet ꝙ locus nō eſt de neceſſitate reſtitutiōis:ſ; de ꝯgruētia. Idē tz Sede.de ſenis.c.xxxij.opis ſui Uſure tū icerte:ertorte p manifeſtos vſurarios:quō dbeāt reſtitui:ꝛ in q̄ loco:ꝛ per quez dioceſanū: hēs in.ij.p.ſum.ti. j.:c.x. ¶ Quāuis.n.qō hētur in iſto.§. nō ptineat ad vbi:ſ; magis ad qd: tū hic nōbiliter qritur vtrū fideiuſſor poſſit repetē a dbitore vſuras: ꝙs pro eo ſoluit creditori:penes quez pro ipſo dbitore itercеſſit. Ad qō rńdet Lau.d ridol.ꝙ Jo. an.i qōnib⁹ mercurialib⁹ ſup regula. Dānuz:de re.iu.in.vi. hāc qōnez explanat notabiliter.ꝛ ex ei⁹ dictis elicit.xi.ꝯcluſiones:quarum pria eſt talis.

¶ Nō recipit fideiussor a debitore obligationē sciēte: & cō tradicēte vsuras sno solutas debitori:nec ēt sortē.nec quid alind iutiliter impēsuz. Plus est.n.ōdicere: q̄z nō ōsentire. eꝰ de simo.c.Sic tuis.¶ Secūda cōclusio est.Nō repetit a debitore sciēte & patiēte:sed nō mādante obligationē fideiussor vsuras vel indebitū solutas vel solutuz creditori:& si bi iputet q̄ se obtulit.eꝰ de re. iur.c.Bona fides i.vj.Repetit tū sortē indebitū:qō soluit. ¶Tertia ōclusio est.Nō repetit a debitore sciēte: & mandante ipm obligari pro sorte tm̄ fideiussor soluēs vsuras:tū q̄ fines mādati excessit:tū q̄ ad illas obligatus non erat. ¶Quarta ōclusio est.Nō repetit a debitore fideiussor vsuras sciēte & mādante ipm in oēz casuz:vel simpliciter obligari siue fideiuber. Patet:q̄ in generali mādato nō includit in debitū: de quo verisimiliter in specie nō mādasset.c. in generali de regn.iur.in.vi. ¶Quinta ōclusio est. Repetit a dbitore sciēte & mādante ipm pro vsuris:cum sub noie sortis iclusit eas:vt est moris obligari siue fideiubere ipse si deiussor vsuras:qñ iuste credere potuit.illam sortē totū dbituz:nec p̄sumere debuit illud indebitū sub noie sortis pmittere.eꝰ.de.p̄sump.c.q̄ verisimilc.¶Sexta ōclusio ē.Repetit a debitore.sciēte & mandāte noiatim pro vsuris fideiuberi ipse fideiussor creditori solutas : si iurauit illas soluē. Et ista est cōis opinio. eꝰ de fideiusso.c.ij.Et istam opi.approbat Jo.an.Habet tū fideiussor optionē soluēdi vel absolutionē petēdi:sicut hz debitor.¶Septima conclusio est. Repetit a debitore etiā noiatim mādante pro vsuris fideiuberi : ipse fideiussor vsuras creditori solutas: etiā si nō iurauit creditori illas soluere si ipsi fideiussori debitor in dēnitatez iurauit: dummodo al propter pignora data:vel aliam causam debitori fuerit expediēs vsuras solui.c. pernemit. extra de fideins.¶Octaua conclusio est.Non repetit a debitore sciente : et mandante nominatim pro vsuris fideiuberi ipse fideiussor creditori sponte solutas:si nō.iurauit creditori illas soluere:

nec debitor iurauit fideiussori indênitatê:nec expediebat de bitori ꝓpter pignora data vel aliaȝ cãm ipsas vsuras solui: ⁊ hoc de iure fori. Sed opio theologorum que fm Jo.an. multũ facit eqtati.est ꝙ vrgeatur debitor ad soluẽdũ in foro cõscie.de re.iu.c.Scieñti li.vi.¶ Nona ꝯclusio est:nõ repetit a debitore sciẽte ⁊ mandante noiatiȝ pro vsuris fideiuberi ipse fideiussor vsuras creditori coacte solutas:si nõ iurauerit creditori illas soluere:nec debitor iurauit fideiussori indênitatem: nec expediebat debitori pp pignora data vel aliam cãm vsuras soluit:si fuit ipse fideiussor in culpa: vt qr nõ excepit. Secus si nõ fuit in culpa. ¶ Decima cõclusio est.ꝙ in omni casu quo pt a dbitore fideiussor vsuras repetere:dȝ intelligi si nõ interuenit fraus pſone ad pſonã.ſ. ꝯstituentis ob hoc fideiussorẽ ex̄ de pri.c.Quãto. ¶ Vndecima ꝯclusio est.ꝙ in oi casu quo põt a debitore vsuras repetere:fideiussor poterit illas repetere a creditore:cui soluit ff.mãdati.l.si fideius.§.i oib⁹. ¶ Capitulũ quartũ per quos debet fieri restitutio.

Quantum ad quartũ .s.per quos fieri dȝ restitutio. Primo dicẽdũ est de incertis:scdo de certis. ¶ Queritur ergo vtrũ restitutio incertorũ debeat fieri per eũ qui hȝ restituere vl per aliuȝ cui cõmiserit:aut solum per diocesanũ. Rñ. Circa hec sunt varie opiniones ⁊ ꝯtrarie. Hosti.sup.c.cum tu.ex̄ de vsur.⁊ in.c.cũ sit.ex̄ de iude.⁊ in sum.sua.de pe.c.si.iuxta finẽ tenet ꝙ vn⁹de casib⁹ pertinentib⁹ ad epm est restitutio male ablatoꝝ icertoꝝ. Quod etiam tenet Jo.an.ex̄ de pe.⁊ re.in.c.fi eps.in glo.li.vj. ⁊ in c.peccatũ.de reg.iur.li.vi. Ad qd̄ videt̄ facere qd̄ hr̄.xij.q.j. c.precipim⁹. Adducit etiã aliquos qui tenẽt hanc rõnem. Cuȝ hmõi bona incerta: sint pro aiab⁹eoꝝ quoꝝ fuerũt fideliter dispẽsanda:ac per ꝯsequens sint ad diuinũ cultum eo ipso ⁊ sustẽtationẽ paupeꝝ ordinata:solus aũt ecclesiasticus plat⁹ sit rector ⁊ moderator diuini cult⁹:⁊ pater pauperum ⁊ dispẽsator reꝝ diuino cultui ordinandaruȝ:vt pȝ di. lxxxvij.c.diuie ⁊ i mltis aliis

t.ideo secundu; iudiciu; eius debita incerta sunt per eū di spēsanda. Archi.autē in quadā q̄stione disputata per eu; ⁊ in rosario.xiiij.q.v.c.nō sane tenet ꝯtrariū ⁊ dicit sententiā. Hosti.circa hec.sup:adicta esse verā in casu vbi nullus deputatus est a testatore: qui hoc exequat̄.,vt.xij.q.ij.c. de laicis. Ubi vero certa ꝑsona deputata est a testatore: illa ꝑsona debet exequi: vt in d.c.de laicis ex. de.te.ca. tua. Immo credo ꝙ ipse raptor i certa que dn̄t pauperib⁹ erro gari:pōt ipse pauperibus erogare absq; lnia vel auctoritate epi:vel alteri⁹ iudicis ecclesiastici vt satis colligit̄ i.d. c.cū tu. Et hoc inuit et clare glo.j.c.ficut dignū de homi. §.eos. Nec obstat illa decretalis.c.cū sit ex̄ de iudc.ꝑ quā ꝓbat Hosti.suā opinionem. Na; illud.c.loquit̄ de iudeo nō de xp̄iano:cuius actus vl dispensatio merito hētur suspecta ab ecclesia quo ad xp̄ianos:iō iuste ⁊ bn̄ dicit ibi se cūdū ꝓuidētiā diocesani:que suspitio cessat in xp̄iano:⁊ sic nō dubito ꝙ eps nō hēt se intromittet̄ de talib⁹. Hec Archi. Joan.de lignano idē sentit:⁊ post adducit hāc rōne;. Qui indebitū extorsit.obligatus est ex maleficio:vel q̄si illis quib⁹ extorsit si extāt:alias pauperibus. Et regula hēt:ꝙ debitor pōt se per solutione; liberare. Insti.quib⁹ mo. tol. oblo per totu;. Tu qui dicis ꝯriū:da mihi casum expssu; ꝯtra regulā. Nec est verū ꝙ sit in dicto.c.cū sit:q2 nō loqtur in xp̄iano sed in iudeo:vt dicit Archi. Hāc opinione; sequūtur Pau.⁊ Zenze.sup cle.i.de priuilegijs. Hoc etiā ꝯsuluerūt Jo.cal.⁊ recuper⁹. S; dn̄s Ugo. vtriusq; iuris perit⁹.⁊ frater Clarus:vt habetur in quadā summula:cō cordauerūt in hoc ꝙ nullum ius expssum hoc dicit nec in decretis:nec alibi nisi ꝙ eps est ꝓcurator pauperu;. Illud vero ad aptatur ꝙ pōt ꝓcurare de sue ꝓprio si hēt.vel de bonis ecclesie.i. fructibus vel alijs modis. S; q2 sacerdotes simplices:sunt imperiti pro maiori parte. epi vero reputātur sufficiētes in sciētia: hinc inoleuit ꝙ hmōi restitutiones remittuntur ad epos. Unde si ꝯfessor perit⁹

sit: ꝛ sciat in hmõi sufficiẽter cõsulere: nõ est necesse remittere ad epos. Hec ibi. Et in hac snia est Jo. ãn mo. Hoc ẽt innuit. Inno. extra de imuni. ecclesie. c. q꜡ plerisqꜫ: ar. xxiiij. q. iij. c. si qs romipetas. Ad rõnẽ superi⁹ iductã pro alia opinioẽ possꜫ rñderi: q꜡ q̃uis epi ꝛ plati sint dispẽsatores rerũ datarũ ecclesijs. nõ tñ seqtur q꜡ sint dispẽsatores oiuꝫ que sm̃ deũ sunt in diuinũ cultũ ꝛ in paupes erroganda: sꝫ solũ in diuinũ cultũ iaꝫ ordinata: vt redditus ecclesiarum ꝛ hmõi. Nã si cẽnt dispensatores errogãdarũ oium: secundũ hoc essent ẽt dispẽsatores oim supfluoꝝ que diuites ex diuino precepto deberẽt pauperibus errogare. qđ a nullo cõceditur. Sed ꝛ Tho. sa se q. lxij. dicit q꜡ si ille cui debet fieri restitutio sit oino ignot⁹: debꝫ ei restitui sicut põt. s. dãdo in elemosynas pro salute eius. siue sit mortu⁹ siue sit viuus. pmissa tñ diligẽti ingsitione ei⁹: ꝛ de auctoritate epi nihil dicit. Sco. in. iiij. di. xv. dicit si queras per cuius manus debeãt talia dispẽsari. s. i certa. Rñ. q꜡ nõ inuenio quis necessario sit determinatus mediator in ista pauperib⁹ dispẽsandũ. Videt aũt mihi q꜡ per se ipsum (consilio nihilominus boni viri) põt hoc pauperib⁹ errogare: q꜡ tali mediatori ad dispẽsandũ tribui posset: de cuius fidelitate psumeret: ꝛ tñ iste sibi appropriaret. vel in alios vsus converteret q̃ꝫ deberet. Vnde vbi lex diuina vel ecclesiastica non ligat psonã: sequenda est ratio naturalis. Illa aũt dictat. q꜡ qui tenetur restituere: magis hoc faciat per se: q̃ꝫ per aliuꝫ: nõ excludẽdo tñ hoc cõsiliuꝫ boni viri: sed icludẽdo. Hec Sco. vbi supra. ¶ Quidã alij faciũt circa hoc distinctioneꝫ videlicet quãtũ eoꝝ in qbus cõpetit repetitio: vt furto: rapina: vsura: fraude: ꝛ hmõi dispẽsatio incertoruꝫ pertineat ad epm. Sed alioꝝ vbi non cõpetit repetitio: ꝛ si errogatio fienda est pauperib⁹: vt in ludo. ꝛ iniuste acceptis a iudice pro iudicãdo: vel a teste ꝑ testimonio: a meretrice ꝑ fornicatione ꝛ hmõi: qlibet per se possit dispẽsare: vel cũ cõsilio ꝯfessoris. Ego credo secũdã opinionẽ. s. Archi. ꝛ sequa

tium omnino veram & simpliciter excepto vno casu: videlicet in incertis publicorum vsurariorum: quem casum nō dubito oēs illos excepisse intendere quia ibi expsse & clare ius prouidit: vt.s. per dispositionem diocesani talia incerta determinētur & dispēsetur: extra de vsuris.c.q̄q̄ lib.vj.ibi traditur forma d hmōi.de qua habes i.ij.parte sum.ti.j.c.x. In hoc ergo casu tn̄ pōt intelligi illud qd̄ dicitur per tertiā opinionē.s.in vsuris publicis in certis. ¶ Et si queratur vtrū eps possit per sua synodalia hoc statuere: vt.s.sibi retineat dispēsationē incertorū & aliꝰ nō possit se intromittere. Dic in hoc casu Jo.an.de ligna. super.c.cū sit iudeis: quod quicquid dicit Jo.an.dubiuz est an possit. Et Jo.cal.in quodam cōsilio dicit expresse quod nō pōt. Ego & frater Clarus dicūt quod nō pōt eps excōicare de iure sacerdotes: qui se intromittūt de dispēsatione incertorū. ¶ Quātū ad scdm.s. per quos debz fieri restitutio certorum bonorum ad qd̄ respōdetur quod per eū qui abstulit seu recepit vsuras.seu male ablata. Potest etiam & per quācūq3 personam aliam facere. In hoc.n.vera est regula iuris: qui per aliū facit.per inde est ac si per seipsum facere videatur.de re.iu.li.vj. Si tn̄ vitiū vsure: furti: rapine: vel alterius dāni est occultū: & restitutio occulto mō per se vel per aliū fiēda est: vt non detegatur persona.ar.ij.q.j.c.si peccauerit. Caueat etiā diligēter quod cū per aliuz facit: ita caute faciat vt recipiat qui debet & nō ille sibi retineat: quia non esset per hoc liberatus.nec cōmdat de confessoribus: nec pdicatoribꝰ: nec q̄stuarijs qui q̄runt pecunias nō animaruz salutē. Et si his.qui rapinam vsurā vel fraudē fecit non restituat: cū heres teneat ad oia onera defuncti iquātū sufficiat hereditas: tenet & ipse facere dictā restitutionez: de vsu. ca.michael. Et eadē ratione heres heredis: & sic in ifinitū: cū sciat ab eis hereditas obligata ad rstitutionē pp vsuras & rapias & dāna a poribꝰ facta. Et vbi n̄ sufficeret hereditas ad satisfaciēdū: tenēt legatarij & donatarij quia nō legari nec donari pt alienū. Nec ex

cusarentur heredes scientes vel dubitãtes: vel merito du bitare debẽtes: et publica fama. vel ex scripturis: vel ex fideli relatu: testatorez illicitos fecisse ɔtractus. vel usurarios: ex hoc ꝙ nullus ponit q̄relã sup hoc. vel postulat aliquid ab eis vt debitũ. Sz debẽt diligẽter inquirere verita tẽ q̃tũ pñt. Et si inueniunt sic esse: notificẽt: vel notificari faciant illis quib⁹ debẽt: se offerẽtes ad restitutionez. Et si nõ inueniretur aliqui: paupe rib⁹ est erogandũ. Alias esset in eis ignorantia crassa q̄ non excusat. di. xxxvij. §. fi. Et q̃uis defunctis nõ prosit illa restitutio si decesserint ipe nitẽtes: ꝓdest tñ: imo necessaria ẽ ipsis heredibus si volũt saluari: qꝛ nõ remittit peccatum ꝛc. de re. iur. li. vj. ¶ Qui aũt licitã artez exercebat: vel p̄rimonialia tantuz habebat testator: nec apparet ex fama vel scriptis de illicitis cõtractibus: seu alieno: presumere debẽt eum iuste acquisisse: qꝛ nemo iudicãdus est immemor ꝓprie salutis ꝛ diuini timoris i. q. vij. c. sancim⁹. ꝛ p̃cipue in mortis articulo. ¶ Itez nota ꝙ dicit Hosti. in sum. ti. de vsu. ꝙ si aliqua honesta ꝑsona puta sacerdos vel eps tra ctet inter debitorẽ ꝛ creditorẽ de satisfaciẽdo. ꝛ dicat creditori talis mediator: tantum faciã tibi reddi si ex corde re siduuz remittas: nõ decipias me: qꝛ mediator sum: nec debitorẽ: cui⁹ aĩe salutez quero: ꝛ respõdet creditor se ex toto corde liberate ipm: debitorẽ: q̄re nõ dicicã ipsuz liberatũ: nõ video: nec curo qualiterc̃ũ qz sit satisfactum dũmodo sit satisfactũ ei. Si qui moueant in ɔtriũ: hoc faciunt in odium vsurarioꝝ. Si quis. n. ex alia cã alij iniuriet: equidẽ hoc ad mittit quilibet theologus: ꝙ ɔcordia iter partes possit tra ctari: ꝛ pars eius q̄ deberet ex pacto remitti: alias titulus de trãsactionib⁹ inutilis esset. Et quare nõ idem de vsura. Dicẽdũ ergo ꝛ tenẽdũ ꝙ p̃ci bus possit vel iussu iudicis vl pactiõe partiũ remissio fieri: ꝛ sic dicã vsurariũ absolutuz. Hec Hosti. Que quidẽ itel ligo vera esse in foro ɔtentio so: nõ in foro cõsciẽtie. vel ẽt in foro cõsciẽtie q̃tũ ad ea q̄ dubia essent: vtrũ deberẽt da

ri vel nõ:q2 rationes sunt ad vtrãq3 partẽ:vel cũ dubiũ est q̃ntũ debeat satisfacer̃ pro dã no dato. Et ad hoc faciũt rõnes quas facit ipse. Hosti. Sed vbi certũ vel claruz est debitũ:vel rõne vsuraruz:vel alterius vsurpationis:nisi debitor liberaliter remittat illõ q̃ remittit:ẽt si de mille tantũ decẽ remitteret:si hoc facit q2 putat se aliter residuuz nõ posse habere:nil valet illa remissio facta etiã publico pacto quo ad aĩam. Unde cuz mercator ifortunia passus fallit:t occultãs multa de bonis suis mobilib9 vt nõ pueniãt ad man9 creditoꝝ querit cõpositionẽ cum eis de minori q̃ntitate q̃ debeat(puta cõuenit respõdere singulis creditorib9 ad rõnez.xv.solidoꝝ ꝓ libra:cũ tñ posset totũ darevl cedere bonis)cui cõpositiõni assentiũt creditores:t ita recipiẽtes liberãt eũ de residuo: certũ ẽ:q2 quo ad deũ adhuc tenet̃ de residuo cum illi non spõte sed coacte fecerint illaz remissionem:volentes illa ꝑte potius carere q̃ toto. Qui immo t si cederet bonis tota liter.nihil sibi reseruãdo:t nõ sufficiũt bona illa ad satisfaciendũ.si postea puenerit ad piguiorẽ fortunã tenet̃ de residuo.ex̃ de soluti.c.odoardus.

¶De dãnis datis tempore guerre ad inuicẽ inter ciuitates q̃uo t per quos potest fieri relaxatio seu remissio:q̃n faciũt pacẽ cum certis pactis t capitulis. ¶Nota q̃ in quadaz sũmula sic dicit̃:q̃ q̃uis sint pupilli multi t absentes qui nõ assentiũt:t forte ẽt ali qui ꝯdicunt ex ꝓuectis qui receperũt dãna iniuste: nec eis est satisfactuz: nihilhominus tantũ est bonuz pacis: q̃ qui habẽt rẽ publicã gerere: possunt cum ꝯsensu: maioris ꝑtis subiectoꝝ sibi: pactis pacis subdere t licite relaxare i uicẽ dãna data:t si fiat relaxatio predicta : tenet t valet. Nã t in hoc modo pñt ꝓ bono rei publice sibi tallias imponere t hmõi:quas gabellas vocãt. ¶ De bonis vero clericoꝝ t religiosoꝝ:nõ possunt laici facere relaxationez: q2 nõ sunt eorum foro subditi:nec de bonis ecclesiasticis pmittitur eis aliqua dispõ.vt di.lxxxvi. Bene possunt tñ hoc facere plati spũales ter-

rarum ad inuicem: de cõsensu & cõuenientia clericorum & religiosorũ qui dãna receperũt in guerra. Hãc autẽ relarationem quo ad laicos vel clericos intelligas de dãnis da. de rebus ɔsumptis. Nã res extantes: vt equos: pannos & hmõi, qui habẽt & sciunt sua nõ esse: vt puta qz bellũ iustũ nõ fuit ex parte suorũ. vel si iustũ ab eis acceperũt a quibus nõ poterant: ipsa tenere non pñt. Unde si dominos ppri os inuenire pñt: eis reddere tenẽtur: alias si nõ inueniunt pauperibus erogare. Idẽ videtur: si de iusticia belli dubitatur. Nã vbi clare bellũ iustũ est: res accepte efficiuntur capiẽtiũ (disti. j. c. Ius militare) que tñ debẽt iter eos proportionabiliter distribui per duces belli: vt. xxiij. q. v. c. dicat: nisi per publicũ editũ data sũt fitvnicuiqz qd capit. Pauperũ aũt & innocentũ non viratũ bona auferre cũ sint sine culpa: nisi subsit cã: cuz sit aliquis punicdus. de re. iur. li. vj. Pena tñ tẽporali frequenter punitur vnus pro altero diuersis de causis: vt. j. q. iiij. p totũ. ¶ De tutoribus: curatoribus negociorũ aliorum gestoribus filijsfamilias & hmõi qui extorserũt vsuras: vel fecerũt rapinas: fraudes & dãna noie alieno. s. p pupillis: patronis. vel patribus suis: nil tñ eorũ peruenit ad eos: sed ad pupillos: dominos vel patres eorũ: querit vtrũ per eos possit & debeat fieri restitutio ipsis pupillis: vel patribus. seu dominis nesciẽtibus & iuitis de bonis eorum ad quos peruenerũt taliter extorta. Respõ. dicũt quidã indistincte: qz sic in foro ɔsciẽtie: dũmõ non immineat inde piculũ vite: ɔsciẽtie. vel fame: si deprehẽderet aut scãdalũ seqtur puta qz aliqs credit furat fuisse illa qui innocẽs est & hmõi. Tales. n. vt dicũt illi nõ cõmittunt furtũ occulte illa recipiẽtes: cuz pecũia fenebris: vel p rapinas & fraudes habita nõ sit eorũ. Et rõ est qz cũ p efficacẽ cãz pdictorũ. s. tutorũ: curatorũ & hmõi: & p inter mediũ illorũ tale iniustũ lucrũ deuenerit ad manus pupillorũ: patronorum vel patrũ: & ad restitutionem sint obligati isti mediatores: iustũ esse vr vt que cã illorum iniuste ablata sunt: nũc iste lniaz ba

habeāt illa satisfacere:ne ipsi de ꝓpo satisfacerẽ teneant̃ ar. ad h de re.iu.vbi dicit Chrẏso. Omnis res p quascunqꝫ cās ɔ̄bitur p easdem dissolui tur. Propterea ad hoc agen dū p̄dicti tenentur:ꝛ i hoc ge rūt vtilē curā sui : ꝛ illoꝝ qui iniuste detinēt aliena. ¶ Alij aūt pfectius ꝛ equ⁹ rñdent p distinctioneꝫ videlicet:qꝛ aut ta les adhuc habent in mani bus administrationē rerū il lorū:aut nō. In primo casu: pñt ꝛ debēt restituere de bo nis illoꝝ ad quos puenit lu crū quod habēt pmanibus si nolūt remanere ipsi obligati ad satisfaciēdū ɔ̄ suo. Et hoc siue occulte siue manifeste:cū sufficiēti cautela:aut ab ipsis nō possit postea repeti. Et ad hoc videtur facere rō prime opinionis cuꝫ regula prima. Ois res. Si āt nō habēt am plius administrationeꝫ: tunc sub distinguēdū est:qꝛ aut p̄ dicti tutores : procuratores ꝛ hmōi:nō pñt illa restituere ɔ̄ suo(puta qꝛ pauperes sūt)aut pñt:e si nō pñt:sufficit ꝙ de nūciēt pricipalib⁹ ꝓ quib⁹ fe cerūt vsuras:fraudes ꝛ hmōi qui ignorāt qn̄o fecerūt ꝓ cis talia illicita lucra que ad eos deuenerūt:vn̄ ꝛ obligati sunt ad restitutionē. Et si nō satis faciunt ipi principales:hēant ꝓpositū satisfaciēdi ɔ̄ suo cū poterūt. Ad accipiendū āt oc culte a p̄dictis ad h nō tenēt nec debēt:ꝛ rō ē qꝛ quo ad se excusati sūt a restitutiōe rōne ipotentie.vt.xiiij.q.vj.c.si res. Quo ad illos ꝓ qb⁹ fecerūt vsuras vel fraudes: auferēdo ab eis occulte.p h nō ꝓuidet saluti eoꝝ cū remaneāt obli gati i cōsciētia:ex quo sciūt talia foꝛe facta:nec velit satisfacere: ꝛ sic nō dissoluitur peccatuꝫ: vel obligatio quo ad estima tionē eorum. Sed nec potest quis a priuata psona cogi ad restitutionem male ablatorū nisi p iudicem ecclesiasticuꝫ: vel ciuilem:nec videtur bene posse excusari a furto cū con tractet rē alienā inuito domi no: cū i vsura trāsferat̃ domi niū. Per hoc etiā exponit se multis piculis. Si autē tales mediatores de quibus dictū est pñt restituere(cum illi ad quod extorta puenerūt nolūt restituere : qui principaliter obligantur)possunt petere-hu militer non p coactioneꝫ vel

fraudem a creditoribus vsurarū vel fraudū remissionez: cū penes eos nō remanserit pecunia fenebris:⁊ illi qui eā babuerūt remaneāt pricipaliter obligati:q₃ remissiōe obtēta libere ⁊ spōte:āpli⁹ non tenebūtur:s₃ tm̄ pricipales:nisi ⁊ eis fieret remissio. Q̄d si remissionē facere nō vellēt. tenetur satisfacere de suo ⁊ tūc vsq₃ ad quātitatē solutā ꝓ illis.poterūt occulte accipere d̄ bonis eo₂:si alias ꝑ viā iudicij hēre nō pn̄t:ita tm̄ ꝙ nō sequaī scādaluz vel periculum que semꝑ vitanda sunt. Ubi āt mediator talis sic satisfecit: d₃ ꝑ aliquē modū cautū declarare illi q sciebat se obligatū ad illud āplius nō teneri: vt puta:si dicat sc nō curare ab eo illa recuperare q̄si ac si donasset vel declarare heredib⁹ suis:ꝙ nō recipiāt a tali ꝑsona aliqd vt debitū ꝓ tali cā ⁊ hmōi. Bona.n.fides nō patiī vt semel eractū bis exigatur:de reiu.li.vj.

¶ Capitulum quintuz cui siē da sit restitutio.

q Uātuz ad quintum.s. cui siēda est restitutio seu datio rei ablate vł alias illicite acq̄site. Pro fūdamēto notāda est distinctio quā ponit Tho.₂a ₂e.q.lxxij. ar.vij.dicēs. ¶ Tripliciter pt esse aliquid acq̄situz. ¶ Uno mō q₃ id qđ acq̄rit illicite:debet ei a quo acq̄situ̅ extortuz est:⁊ siue nō trāsferat dominiū illi⁹ rei in accipiētē vt in furto ⁊ rapina: siue transferatur: vt in vsura:tū cōpetit repetitio. Scđo mō dicitur aliqd illicite acq̄situ̅:ita ꝙ ille q illicite acquisiuit nō pōt illđ retinere:nec tm̄ debetur illi a quo acq̄siuit q₃ ille ꝯtra iusticiā dedit:⁊ ille cōtra iusticiaz accepit:vt in simonia ⁊ similib⁹ in qb⁹ ipsa datio ⁊ acceptio est ꝯtra legē. Tertio mō dr̄ illicite acq̄situ̅ non ꝙ ipsa acq̄sitio sit illicita : s₃ illud ex quo acquiritur est illicitū: ex quo trāsfertur dominiuz nec cōpetit repetitio:vt in meretricio ⁊ huius. Nā meretrix turpiter agit ⁊ cōtra legē dei fornicādo:sed ipa acq̄sitio.vł datio pecunie ꝓ hmōi illicitis:nō ē illicita nec ꝯtra legē dei:⁊ hoc ꝑpric dicitur turpe lucrum. De illicitis ergo isto tertio modo acq̄sitis s̄m Tho. vbi supra ⁊ Ray. pōt

dari elemosina: et potest etiaz retineri nisi supfluū per fraudem vel dolū mulier extorserit: qr illud esset restituēdū. Et ad hoc ptinent lucra facta ex histrionatu illicito: ex duello: ex torneamēto: ex sertis factis de floribꝰ: et alijs hmōi: quoz vsus est cōiter ad lasciuiaz: ex decijs factis ex mathematica seu arte diuinatoria: ex lucro negociationis: aduocationis vel medicine in casu nō ꝯcesso quo ad clericos. In his di xerūt aliqui nō posse fieri elemosyna: qr vt dicit ꝓuer. tertio honora deū de tua substātia: et itez honora deū de tuis iustis laboribꝰ: et. xiiij. q. v. c. elemosyna: et. i. q. i. nō est putāda. Sed hoc nō est vez ꝫ Tho. vbi supra. et Ray. et alios cōiter. Predicta aūt capitula allegata hoc intēdūt: ꝙ nō licet dare elemosynā de male acquisitis: que. s. debent certis psōnis restitui: vel ꝙ nō dʒ aliqs aliqđ facere illicitū vt det elemosynā. Et ꝙuis quidā distinguant vt dicit Dul. ꝙ in his que ꝓhibita sunt: qr mala et nō puniunt a iure nisi in famia: vt meretriciū duelluz: et hmōi talia pñt retineri. Sʒ que mala sunt qr prohibita a iure vt torneamēta: et negociatio quo ad clericos: et hmōi: et talia nō pñt retineri ad vsum suū: sʒ debēt paupibꝰ errogari. Licet hec distinctio videat esse ꝓbabilis tñ (qr pene sunt restringēde nō ampliāde: et qui nimis emungit elicit sanguinem) credo ꝙ in pdictis oibꝰ casibus et similibꝰ: bonū est et salubre. ꝙ penitēs inducat ad errogandū paupibꝰ nō tñ cogendus ad hoc: nec si nō velit: in hoc est iudicādus nō eē in statu salutis si nō velit huiusmodi pniaz agere: vel accipere. s. ꝙ hmōi lucra paupibꝰ errogetur: nisi in casibꝰ a iure expressis vt in simonia et idē de eo qđ dat iudici ad corrūpendū eū et hmōi: vt infra dicet. Secundum ergo Tho. Dul. Ray. et Inno. de hmōi debz dari elemosina debito honestatis et ꝯsilij: nō dbito necessitatis salutis. Et sic intelligit illud. xiiij. q. v. qui hētis. Non est ergo illud acceptū sic restituēdū ei a quo acceptū est: qr in turpi causa: melior est ꝯditio possidentis. ff. de ꝯditione ob turpem cām. l. si. ob turpē.

¶ De illicite acquisitis. scdo

r

modo videlз cum illud sic acquisituз nō debetur ei a quo sic est acquisitū:nec tñ acquirens pt pro se retinere. Illud pōt τ dз de necessitate salutis nō solum de ɔsilio τ honestate paupibus erogari : τ huiꝰ rō est s3 Tho.scda secūde.q.lxij.ar.v.q2 ipsa datio τ acceptio est lege ꝓhibita:vt in simonia. Quidā tñ extendunt istū sm modū ad oē lucrū in quo cōmittit pctm̄ in dante τ recipiente nō solū in simonia sed etiā in pecunia accepta ex adulterio τ pro vsura:cū quis accipit mutuū sine cā rōnabili:puta vt āplius ditet τ inde soluit vsurā. Illā vsurā vt dicūt:qui accipit retinere nō pt nec tñ ei dbet reddere qui dedit:q2 turpiter opatus est dādo mutuū ei qué noverat nō indigere. S3 Tho.vbi sup nō dicit hoc.s3 cū datio est ɔtra legem. In dicto aūt casu datio pecunie pro mutuo nō est peccatū:s3 accipe illo mō vsurario mutuuз est pctm̄:q2 dat illi occasionē mali. Vñ licet peccet mortaliter sic mutuuз accipiēdo:dз tñ potius reddere illi a quo accepit q̄3 paupibus erogare:nisi vbi nō inveniretur ille a quo accepit: vel etiā si vellet illam vsurā reddere nō vsurario:s3 his a quibus extorsit ipse vsurariꝰ vsuras:pro eo satisfaciēdo pro illa parte.τ tūc dз vsurario significare ne iteꝝ illi restituat: τ precipue dз hoc facere cum lnia epi.vt si dictus vsurariꝰ vellet ab eo repetere.eps cogat illū desistere a receptione τ ex quo vtiliter gestū est negociū eius ratū hēre dз. Nō tñ tenetur ad hoc.s.inquirere vel dare his quibꝰ debitor est vsurariꝰ:s3 sufficit q̄ restituat a quo accepit. Paupcribꝰ autem erogare nō dз:cū nouit euз a quo accepit τ pōt ei dare. Qđ expresse ōndit Augu. dicens. Nolite facere elemosynas de fenore τ vsuris.xiiij. q.v. Nam cū dat paupibꝰ qđ debet certe psone : nō liberat a restitutionis obligatiōe ad illaз psonā:vt hr ex̄ de homi. c.sicut dignū:circa finē. Sed in simonia ipsa dactio τ acceptio pecunie pro spūalibꝰ est prohibita. Vñ dicitur.i. q.i.c. Placuit anathema dāti anathema accipiēti. Et ideo nec sibi retinere valet:nec illi reddere:qui dedit:s3 dз de neces-

fitate salutis pauperibus erogare si pōt: vꝫ illi ecclesie in cuiꝰ iniuriā data est pecunia applicari. vel aliter prouideri prout habes in scđa pte sum. ti.i.c.v. Simil in iudicio: pro bibitū est iudici vꝫ assessori.cū hnt certū salariū: accipere aliquid a partibꝰ pro iudicando: vel nō iudicādo. vel iudicādo bn̄ vel male. Et testi est pbibitum accipe pro testimonio ferendo: Dn̄ Augu. Ideo nō debet vēdere iudex iustū iudiciū: aut testis verū testimoniū: qꝫ vēdit aduocatꝰ iustū patrociniū: ꝛ iurisconsultus verū consilium. Illi.n.inter vtrāqꝫ ptes ad examē adhibent: isti in vna parte consistunt. xiiij.q.v.c. Nō sane. Qd ergo recipit iudex pro hmōi vel testis: pro se retinere nō pōt: sꝫ dꝫ illi restitui qui dedit: si iuste vdit puta vt iuste iudicaret: intēdens redimere quodāmo vexationē suam. Dn̄ Aug.in.d.c.nō sane. Ille solet male sibi ablatā pecuniā repetere: qui iustū iudiciū emit: qm̄ venale eē nō debuit. Sed si pecunia data fuit iudici ad eū corrūpendum: vel testi ad falsuꝫ testimoniū dicendū: vel alicui ad falso accusandū: vel aduocato ad iniuste aduocādū: illi datori red di nō debet qꝫ turpiter dedit nec sibi retinere dꝫ sꝫ pauperibꝰ elargiri vel illi in cuiꝰ dānū sine iniuria data est: ꝛ pcipue si ex hoc amisisset iustam cām. Habet h in.d.c.nō sane put ibi nōt. Io.an. ꝛ Archi. ꝛ ij.q.iij.c. Qui recte. ꝛ Inno.extra de imu.ec.c.qꝫ plerigꝫ Ray. ꝛ Ho.in sum. Silr inferiores officiales vt nūcij missi: ꝛ hmōi si aliqd extorquēt per iprobitatē: vt denariū puꝫ ꝛ hmōi tenent paupibꝰ erogare: ꝛ hoc vbi certū salariū recipiunt: vt dic gl.i.c. Nō sane. Nā cū salariū sufficiēs recipiūt: si q̄ extorqnt. dn̄t restituē si ē gd nō bile. Et idē vꝫ dicēdū d nōūjs camerarijs: ꝛ hmōi q offō suo exercēdo: exigunt aliqd a psonis Si.n.hn̄t sufficiēs salariū tenent ad restonē eoꝝ q̄ accipiūt. Nec vꝫ excusar consuetudo: cuꝫ sit irronabil. ar.xxiij.q.i.c. Militare: vꝫ paupibꝰ erogar si de facili n̄ pt iueniri. Si vero salariū nō hērēt: vꝫ nō sufficiēs: credo qꝫ consuetudo excusaret: qꝫ nemo cogit suis stipēdijs militare. ¶ Insup de his qui accipiūt pecuniā ab accu

satis vel incarceratis anteq̄ꝫ proferatur snia cōtra eos vt intercedāt pro eis ⁊ liberent. ¶ Sciendū ꝙ si accusati.vel icarcerati sunt culpabiles: vñ ⁊ merito ꝯdēnandi: illā pecuniā nec reddere debēt datoribus q꞉ turpiter dederunt:nec sibi retinē pñt:q꞉ turpiter acceperūt impediēte iusticiā:ſ꞉ debet paupibus erogari. ar. xiiij.q.v. Qui hētis. Si vero sunt innocētes:⁊ ad redimendam suā vexationē dederūt ⁊ procurandā sui liberationem (si intercessores eorꝫ sunt officiales salariati alias)pecuniā pro hoc receptā.reddere dēbēt vel paupib⁹erogare:nisi data fuisset per modū doni ⁊ liberalitatis:⁊ pcipue post libe rationē:q꞉ tūc retineri posset ar.i.q.ij.c. Sicut epꝫ. Et similiter si itercessores nō sunt officiales salariati:ſ꞉ pūate pſone:laborando pro hmōi iusta liberatione.iuste faciunt:⁊ qͦ eis dat:iuste retinere valent. ¶ Item de pecunia data pro adulterio cōmisso vel cōmittēdo:Quis quidā dicāt ꝙ dꝫ dari nō ei qui dd̄it:nec sibi retineri:ſ꞉ ei dari in cui⁹iniuriā data est.ſ.marito(si vxor eius cōmisit adulteriū:⁊ quo pecuniā habuit)vī ꝙ poti⁹debeat paupibus erogari:nisi ille maritus esset paup: q꞉ ꝓpter paupitatē posset ēt ꝯfessor ipsi mulieri tanq̄ꝫ paupi dimittere. Et similiter de viro cōmittente adulteriū quo ad vxorē caste viuētē ⁊ vī esse in hmōi quasi idē ius sicut ⁊ in turpi lucro:vt in meretricio qͦ etiā pōt retineri sic acqsitū nisi ꝙ leges ꝓhibent adulteria ⁊ puniunt nō aūt simplicem fornicationē ⁊ meretricia. Nihilomin⁹ de pecunia data pro adulterio nil statuūt sic̄ de pecunia simoniaca ⁊ alijs huiusmodi:vñ paupib⁹erogari potius inducēdi sunt.xiiij.q. v.c. nō sane. ¶ De acquisitis per ludos fortūe.eꝰ illos casus in quib⁹dꝫ acquisitū pro hmōi restitui:debēt paupib⁹erogari:qñqꝫ etiā posset sibi retinere. Sed de hoc in.ij. pte sum. ti.j.c.xxiij. ¶ De illicite acqsitis primo mō.i.cū debet illud acquisitū ei a quo acquisitū est:vt in furto:rapina:vsura ⁊ hmōi. Regula ē:ꝙ huiusmōi sunt restituēda spoliatis. siue sint dñi illarꝫ rerꝫ: siue ad eos spectet dūmodo cōstet rē nō

fuisse ablatam:vt accidit in pignore.deposito:cōmodato: et hmōi. Licet.n.tales qui habēt pignora.deposita: ꝛ hmōi nō sint dñi illaꝝ reꝝ:tñ ex honesta cā.illa tenēt.iō bis debent restitui talia ablata non dñis ipsaꝝ reꝝ.Et sic itelligo illud iij.q.i.c. Reitegrāda sunt oia spoliatis. Ex de restituti.spo. per totū.Si āt res:ablata est ab eo qui iniuste hūcrat:puta per furtū.vel per rapinā:resti tuēda est dño illius rei:nō illi furi.Quāuis aūt malefaceret talis restituēdo furi a quo ipe acceperat:ꝛ nō dño rei ipsius quē nouit:tñ fm Guil. liberatus est ab obligatiōe restitutionis:qꝛ reposuit rē in pristinum statum ꝛ gradū.¶ Quidam tñ dicunt: ꝙ illud qđ acquirit ex vsura mētali tm: nō dꝫ illi restitui qui dedit: qꝛ id a se volūtarie abdicanit.Nec tñ sibi dꝫ retinere:qꝛ ꝯtra legem accepit.ex de vsu.c. ꝯsuluit:sed dꝫ paupibus erogari.ar.c.sic dignuꝫ.ex de homi. De vsu.c.cū tu.Sed ista iura inducta:videnẽ esse ꝯtra tales opinionē.Nā ibi dr ꝙ debēt ablata restitui eis quorū. fuerunt si reperiunt: vel coꝝ heredibus. Nec aliqđ ius: nec aligs doctor solēnis: fac istaꝫ distinctionē inter vsurā mentalē ꝛ pactionalē:vt prima debeat restitui ei qui dedit.scda autēꝫ nō ſꝫ paupib⁹ errogari. Sed sic indistincte dic Aug. (de acceptis per furtū ꝛ rapinā:ꝙ debent restitui nō dari paupibus)sic inquiēs.Qui ꝯ ius societatis humane:furtis: rapinis:iuasionib⁹: oppssionibus:aliqua abstulerint.reddēda poti⁹ ꝙ̄ donāda cēsemus. exēplo zachei.xiiij.q.v.c.nō sane. Ita ꝛ indistincte dicit idē de vsuris.Nolite elemosynas facere de vsur.q.ea.c.Nolite quasi dicat hec reddēda sunt nō paupib⁹ dāda.cū.s.inueniunt qui dederūt ipsas vsuras. ¶ Et cuꝫ dr ꝙ qui dedit vsuras volūtarie:illud a se abdicauit.Rñ.ꝙ si dedit ex libera litate ꝛ per modū doni veruꝫ esset:ꝛ tūc recipiēs hoc sciens nō tenet restituere nec paupibus dare. Sꝫ si dēdit ratione mutui pncipaliter. nō abdicauit illud volūtarie(supple) sed ꝯditionate:nec mutuās reputaret se grauatū:ꝛ istū ingratum:ꝛ sic alia vice nō inueniret mutuū.Et ideo sibi debet

restitui vsura. Si autẽ nil acrepit vltra sortẽ (q̃uis hoc nõ cintenderet): in nullo tenetur: nec illi nec paupibus. Ad hoc facit qđ dicit in directorio iuris. Ibi.n.dr̃ q̄ vsurari⁹ mentalis inducẽdus est in foro penitẽtiali. vt restituat per.c. Cõsuluit de vsur. Et subditur infra q̄ in foro eccl'ie vsurarius mẽtalis iudicandus est male agẽ. ⁊ est inducẽdus nõ cõpellẽdus vt sic accepta restituat. nec tñ̄ vsurari⁹ est puniendus i foro iudiciali. ſʒ quo ad deũ re vera vsurari⁹ est. ⁊ tenetur restituẽ sic accepta. ⁊ sic intentio cũ effectu fac̃ vsurariũ. vt in.d.c. Cõsuluit. ⁊.xiiij.q.iij.c. Si feneraueris. hec notat Ber. Inno. Hosti. ⁊ Goff. ¶ Pro hmõi aũt maiori declaratiõe sciẽdũ q̄ in re q̄ dʒ restitui: se aliqs tripl'r põt hñe q: aut est ver⁹ dñs: aut heres ei⁹: aut solũ est dispẽsator circa ipsaʒ rẽ. ¶ In pmo cãu: cũ s. est ver⁹ dñs rei ablate: dʒ sibi restitui si põt.iij.q.i.c. Reintegrãda. ⁊ fere per totã qõneʒ. ⁊ hoc nisi iusto bello: vl' iusto edicto iperiali: vl' eccl'iastico: ille cui res sublata ẽ: puaretur iure re habẽdi simpl'r: vel ad tempus. Naʒ cum ɔtingeret hoc: puta q: tanq̃ heretic⁹ cõdẽnatus est dñs rei: vl' de crimine lese maiestatis ɔuictus in quib⁹ casibus oia ɔfiscãtur post sniam sup hoc: nõ sibi ſʒ fisco debẽt oia sua applicari. ex̃ de here.c. Excõicam⁹. Insup si dñs rei ablate non hẽt administrationẽ bonoꝝ suoꝝ vt pupillus: dʒ illud reddi tutori vl' curatori. ¶ In scđo vero casu. s. cũ legitim⁹ heres est sibi debẽt ablata restitui: sed cũ tali distinctione ſm Ray. q: si heredes sunt plures: vnicuiqʒ scđm ꝓportiões sue hereditarie partis: restituẽdum est. Si ãt heres in aliqua determinata quãtitate ɔstitut⁹ sit: puta in.c. vl' in decem ⁊ nõ plus: tũc restitutio nõ fiet heredi: ſʒ illi vel illis quib⁹ testator cõmisit dispensationẽ bonoꝝ suoꝝ. Si vero ðfunctus in morte sua: oia bona sua legauit pauperib⁹ ⁊ pijs locis: quib⁹ illa legata sunt. acquiritur ius in bonis defuncti pñtib⁹ ⁊ futuris: vñ ⁊ eis dʒ restitui. ¶ In tertio cãu. s. cũ est dispẽsatoꝝ reꝝ: vt epi ⁊ alij prelati ecclesiaꝝ ⁊ gubernatores hospitaliũ: est distinguẽdũ. Quia

cuz dant aliqua alijs:aut dãt de reb⁹ suis .ppriis:puta patrimonialib⁹: vel per industriaz acqsitis:sicut scripture:doctrine:ꝛ hmôi ꝛ de hmôi dando quibuscũqꝫ etiã malis vt meretricibus ꝛ histrionib⁹(q̃uis grauiter peccẽt:vt illud.lxxxvi.di.c.donare)tñ nõ tenẽtur ad restitutionẽ:nec illi qui huiusmodi recipiunt ab eis ſm Ray.ꝛ Guil. Aut dãt de fructibus ecclesiaꝝ suaꝝ:ꝛ locoꝝ pioꝝ ad mensaz coꝝ seu vsuz spãliter deputatis ꝛ tũc etiaz male vtendo ꝛ dãdo male faciunt:nõ tñ tenẽtur ad restitutionem ipsi:nec qui recipiunt ab eis: nisi reciperent per extorsiones:fraudes:ꝛ violẽtias ꝛ hmôi:tunc tenerẽtur: ꝛ hoc ſm Tho. scḋa scḋe.q.lxij.ar.v. Item q̃stione.clxxxv. ꝛ ſm Guil. Aut dãt de bonis ecclesie deputatis ad cultũ diuinum:vel.c.distribuendis aut pauperibus erragandis spãliter:vel cũ ẽt simpliciter committũtur dispẽsationi sue sine distinctione sibi deputatoꝝ vz ad vitã ab alijs: ꝛ tũc si dant causa necessitatis seu elemosyne bñfaciunt:nec ipsi tenentur:nec qui recipiunt ad restituendum : nisi darent de his que sunt distincte dputata clericis: qꝛ tũc tenẽtur eis de eo qḋ abstulerũt ab eis:quia nõ danda est elemosyna de alieno.xiiij.q.v.c.Neqꝫ. Si dãt personis honestis pro patrocinio ꝛ labore quẽ ipẽdũt ecclesijs:etiã laudabiliter faciũt:ꝛ hoc ſꝫ quãtitatẽ laboris ꝛ industrie.Ecclesiasticis.n.vtilitatib⁹ seruientes: ecclesiastica opꝫ remuneratione gaudere xij.q.ij.c. Quicũqꝫ suffragio. Nec ergo plati dãtes nec recipiẽtes pro hmôi tenẽtur in aliquo restituere.Sed si dant rõne parentele:cuz tñ nõ indigeant:vel cã fauoris humani erga pncipes nisi facerent ad redimendã vexationẽ quo ad tyrãnos ꝛ similes: vel dãt cũ turpitudinis vt meretricib⁹ ꝛ hmôi:tenẽtur ad restituendũ que sic male dederũt:nõ quidez de bonis ecclesie:sꝫ de bonis patrimonialib⁹ si hñt:vel per industriaz acqsitis. Illi ẽt qui sic talia que alijs debebatur male accipiũt:tenẽtur restituere:nisi ipse qui dedit satisfecissꝫ.Tho.vbi sup̃.Debẽt aũt dare.vel successori ei⁹ qui dedit:vel in vtilitatez ecclesie

conuertere cum licentia supe rio:is:vel pauperibus erroga re:si illa paupibus debebant. ¶ Qui aūt recipiūt a religio sis pp iniustā cām:vel sine li centia supio:is debēt restitue re plato ipsi⁹ monasterij : vel ꝯuentui:vel alias in vtilitatē monasterij cōuerteī vel expē dere:pcipue si ipse platus fuit qui male dedit. ¶ In oī autē casu ex supradictis:debet fie ri ita ꝙ peccatū qđ est occul tū nō manifesteī:ꝛ ita ꝙ non sequaī maius scādalū: ar. di. xiij.c.duo. ¶ Qui aūt tenētur alicui ecclesie vel loco pio:de bent illud dare gubernato:i seu recto:i ei⁹ loci:nisi ille re cto: nō haberet iustū titulum ꝫ vsurpatū:vel pbabiliter cre daī male vsurū.tunc.n.posset in vtilitatem illi⁹ loci cōuerti vel successo:i reseruare.

¶ Capitulum sextū cur fiēda sit restitutio.

Quantū ad.vj.s.cur fit fiēda rstitutio. Ad hoc beat⁹ Tho.ꝭa ꝭe.q.lxij. assignat rationē videlicet qꝛ restitutio ē actus iusticie. Ad iusticiā autē habēdaꝫ ꝛ exer cendā:qlibet teneī. ¶ Cōsistit autē iusticia in quadā equali tate:que tollitur p vsurpatio nē ꝛ detētionē aliene rei:ꝛ re parari non pōt:nisi p itera tā dationem seu p assignati oneꝫ rei:ci cuius erat si pōt ꝛ iō teneī restituere. ¶ Sꝫ nota ꝙ sicut qlibet qui est sui iuris pōt donare reꝫ suā:ita pōt et remittere rē sibi debitā gra tis ꝛ relaxaī suo dbito:i. Que remissio siue donatio libeī fa cta sine fraude : ꝛ coactione. postq̄ facta est p pniam non pt reuocari:vt dicit Ray. ar. vij.q.j.c.q̄ piculosum. ¶ Sꝫ sciendū ꝙ illi qui ponūt se in manib⁹ credito:ꝝ.pmittendo seu offerendo se ad dādꝫ qđ peterēt:rogantes vt ꝙ totum vel ptem dimittant ꝫ nō in tendūt restituē.imo sperāt ꝙ pro nihilo vel modico quieta buntī:alias nō se ponerent:in manib⁹ eoꝝ:a peccato qdeꝫ rapine:vsure:seu alterius ma le vsurpationis nō sunt abso luti:qꝛ pctm̄ p pniam ꝛ ꝯfessi onē dimittiī quā illi vere nō habent. ¶ Sed vtrū absoluti sint a debito:seu obligatione restituēdi:distinguēduꝫ scđm Egi.in quolibet. Quia si cre dito: ,ppria volūtate ꝛ libera litate dimisit ꝛ donauit non

curans quicquid debitor intéderet:nō tenet ipse debitor amplius restituere.si et clare cōstat. Secus aūt si creditor deceptus vel coactus vel de spatus.i.q: nūq̄ spabat se illud debitū ab eo posse hr̄e:vel nō posse hr̄e totū:ꝛ iō potius voluit hr̄e ꝑtem q̄ nihil: dubitās ne nihil haberet si totuꝫ vellet habere. Talis.n.remissio nō valet: ꝛ adhuc obligatur ad restituendū. Sed qꝛ hec mā est multū vtilis ꝛ necessaria sciri:ꝛ infrequēti pratica:iō seriosius ꝛ pleniꝰ tractāda:ꝛ qd sentiant docto. in hoc referēdū. ¶ Cū ergo q̄ritur vtrū vsurario vel cuilibet alteri qui habet aliena:sufficiat in foro cōscie remissio sibi facta ab his quibꝰ extorsit vsuras vel alia male ablata: vel ab heredibus eoꝝ si illi non viuūt respōdetur diuersimode a diuersis: vt patet in.§.sequētibꝰ. ¶ Sirar.d senis.or. here.asserit q̄ hn̄s male ablata:nisi reddat aut sufficienteꝫ faciat cautionē:nō pōt liberari a sua obligatione ꝑ aliquū modū cū pōt aliquo mō restituere. Nec.n. pōt de obligari primo ꝑ viā remissionis: secundo nec ꝑ viam satisfactionis:tertio nec ꝑ viā liberationis:quarto nec ꝑ viā trāslationis:quinto nec ꝑ viam donationis:sexto nec ꝑ viam renūciationis:septimo nec ꝑ viam cōuenientie ꝛ discretionis. ¶ Inducit ad hoc has rōnes que nō videntur multū vrgere: sꝫ sine multa difficultate solui pn̄t ꝑ eos q tenēt q̄ absqꝫ actuali restitutione. pōt tolli obligatio male ablatoruꝫ ab eo q obligatur ꝑ quēlibꝫ hoꝝ modoꝝ:dūmō nil fiat in fraudē:vel ꝑ metū:vel ꝑ despatione.s.nō rehabendi: sed libere pōte gratis ꝛ sciēter. Si eni fraudulēter.coacte:vel hmōi fieret talis de obligatio:locuꝫ habet quod dicit:ꝛ nō aliter. ¶ Quod nō possit tolli talis obligatio ꝑ viā remissiōis nisi restituat:ꝓbat sic. Nullus ē capax remissiōis nisi a peccato priꝰ desistat: sꝫ hn̄s rem male ablatā q̄diu remanet obligatꝰ ad reddēdū n̄ dr̄ desistere a pctō:ergo nō ē capax remissiōis:ꝛ ꝑ ɔn̄s obligatio illa tolli nō pōt ꝑ viā remissionis. Ad qḋ fac regula. Peccatū de re.iu.i.vj. Restitutio n.ꝑ quā obligatio tollitur:est

preuia remissioni. Unde nō videtur remissio fieri: nisi p re stitutionē tollaē pri⁹ obligatio. Sed ad hoc rñdetur. Maior pōt itelligi dupl'r. Uno mō vt itelligatur ō remissiōe debiti rei ablate ⁊ sic vī falsa. Naꝫ pt alicui remitti ōbitū: si vult creditor liber ⁊ spōte: q̃uis il le ōbitor nō itēdat dare: ēt ñ sibi apl'i⁹ obligabit ḃm Egi. Scōo mō vt itelligat ō reis ssiōe peti: ⁊ tūc ē vera maior ⁊ minor falsa. Nam būs male ablata si nō pt restituere vllo mō: remāet obligat⁹ ad resti tutionē cū poterit. ex ō solu. c. odoard⁹: ⁊ tñ desistit a pctō si penitet ⁊ ꝓpōit restituē i futu rū. Sꝫ ⁊ si pt restituere sꝫ ma le: ⁊ hoc itēdit facere si credi tor ñ remittat: talis ēt adhuc remanet obligat⁹ ad restituē dū: ⁊ tñ desistit a pctō penitē do. Et quod subdit ex regula. Aug. pctm̄. de re. iu. li. vi. q̄ re stitutio ē pma remissiōi: verū ē de restitutiōe nō solū actua li: sꝫ ēt mētali ⁊ i ꝓposito ⁊ i equalēti. Q̄ uō nō tollatur p viā satisfactiōis ꝓbat sic. Sa tisfacere est pctōꝝ cās excide re ⁊ eoꝝ sugestionib⁹ aditū nō idulgere. ō pe. di. iij. c. Sa tisfactio: circa pri. Cū ḡ abla tio ⁊ detētio rei aliene sit cā pcti nisi ip̄a cā pcti excidatur qō fit p oppositū suū. s. restō nē: nisi restituaē ñ vī posse sa tisfacerē q̃tūcūqꝫ acceptet cre ditor. Insup cū p satisfactio nē nō solum reparetur amici tia: sꝫ ēt eq̄litas iusticie q̄ abla ta erat p vsurpationē ⁊ detē tionē alienoꝝ: nisi tollatur cā iniusticie ⁊ ineq̄litatis que fit p restitutionē subtractor: dū creditori reddiē qō min⁹ hē bat q̄ debebat ab ip̄o vsurpa tore: q pl'⁹ hēbat q̄ ōbebat: ñ repabiē iusticie eq̄litaē: ⁊ sic ñ fiet satisfactio nisi reddat abla ta. Sansfactio. n. fieri dꝫ p ip suꝫ debitorē q violauit iusti ciā vsurpādo aliena: nō p cre ditorē. Ad hoc rñderi pōt. q̄ vtiqꝫ peccati cā excidi nō pt. nisi p restitutionē: sꝫ restitu tio non solū fieri pōt actu: sed ēt mēte ⁊ ꝓposito: al's qui nō pōt restituere cū nil hēat: seq̄ retur q̄ non posset satisfacere ꝓ peccatis qō ēt falsuꝫ. Si militer ēt eq̄litas iusticie repa rari pōt. ñ solū p actualē resti tutionē: sed ēt p aliū modum p quē sibi creditor vel iniuriā passus reputat sibi satisfactū.

Sit quoq3 in huiusmodi remissio ne satisfactio: p debitorez qui violauit iustitiã dũ hẽt aium paratũ τ se offert ad restituẽdũ: si nõ remutit. ℭ Tertio p bat q̃ nõ tollatur p viã libera tiõis sic. Chryso. dic: ex de re. iur. c. Dis ois res p q̃scunq3 cãs nascitur: p easdẽ dissolui tur. S3 obligatio talis iniusti detẽtoris: nascitur p solã eius depzauatã volũtatẽ. s. rapien do. vel tenendo: vel detinẽdo rẽ alienã: ergo dissolui nõ po tuit nisi p volũtatẽ. s. rectifica tã. s. in restituẽdo ablata: τ sic vr̃ q̃ nõ sufficiat volũtas ei9 cui fieri d3 r̃stitutio ad tolleñ. obligationẽ cũ nõ fuerit causa ipsi9. ℭ Ad qd̃ r̃nderi põt: q̃ volũtas depzauata vsurpa toris rectificari põt. nõ solum p actualẽ restitutionẽ: s3 p in tẽtionẽ volũtariã restituẽdi: si ille spõte noluerit remittere. Et sic nõ solũ volũtas creditoris: s3 τ debitoris volũtas: q̃ fuit cã obligatiõis ↄcurrit ad liberãdũ obligatorẽ dũ se offert ad satisfaciẽdu3 creditori ad placitũ. ℭ Quãtũ ad q̃rtũ s. p viã trãslatiõis τ acq̃sitio nis dñi p bat q̃ nõ possit tol li obligatio sic. Presupposito q̃ in vsura nõ trãsferatur do miniũ fm quosdã: tũc assumi tur talis regula. ℭ Nullus põt in re detinenda iustus titulus aduenire nisi pri9 iniustus au feratur titulus. Nã iniustus titulus auferri non põt absq3 hoc q̃ iustus titul9 acq̃ratur. τ econuerso: τ iccirco erit alia actio p quã iniustus titul9 tol litur τ p quã iustus titulus ac q̃ritur. Nulli ergo aduenire poterit iustus titulus p aliquã actionẽ: nisi ei auferatur iniu stus titulus p aliã actionem. S3 illis q̃ acq̃rũt dominium in re detinẽda: aduenit iustus titulus p dominij acq̃sitionẽ. Ergo si prius hũit iiustũ titu lũ p rei aliene vsurpationẽ τ detẽtionẽ: op3 q̃ dictus titu lus iniust9 auferatur p eiusdẽ rei restitutionem ãte dominij acq̃sitionẽ: τ sic non est capax dominij ãte r̃stitutionẽ: τ m̃l to forti9 i furtis τ rapinis i q̃ b9 fz oẽs ñ trãsferr̃ dominiũ. ℭ Sed ad hoc r̃ndet: q̃ vt di ctũ ẽ: restitutio p quã auffertur iiustus titul9 i foro ↄscie: fieri põt nõ solũ manualiter sed ẽt mẽtaliter dũ. s. est parat9 red dere realiter si nõ vult dimit tere: τ sic ablato iiusto titulo p

spontaneā & liberam remissionē creditoris:acgritur do miniū. ¶ Quātū ad qntū q nō possit tolli p viā donationis: pbat sic p has ppositiones. ¶ Ille cui restitutio fieri dz:donare nō pōt pusq̄ sit restitut⁹. Et ipe iniuste detinens aliena anteq̄ restituat ablata:certificari nō pōt d ta li donatiōe vtrū sit vera donatio. Primā sic pbat. Donatio nisi sit libera:nō est donatio vera.ff.de adimen.le.l. rē legatā. Iste āt q taliter donat.s.anteq̄ sit restitut⁹ nō libere donat:qz nō libere illud hēt:cū nō actuasr hēat. Et si dicaſ q restituēdus libere pt hēre & p ɔñs libere pōt donare:qz detētor bonoꝝ:suoꝝ paratus est reddere:talis instātia nihil valet qz restituēdus certificari nō pōt.q talis habēs sua male ablata:sit paratus ad ea restituenda : nisi ea statim cū pōt reddat:vel pro eis reddēdis sufficientē cautionem faciat:qd ptinet ad secundā ppositionē. Naz & si videanſ aliqua signa:qbus se paratū ad satisfaciēdū oñdat: nō pbantur esse sufficientia: cū illis vti possit:ita ille q .nō habet intētionē restituendi:sicut ille q habet. Et talis alienoꝝ detētor iniustus:cui donatio fit ante restitutionē:nō pōt eā:vt verā donationē acceptare vel accipere:cū bona consciā. ¶ Ad quod rñdeſ:q donari pñt nō solū res habite:sz ēt iura & actiōes & q spe ranſ hri. Nec ,ppterea pōt dici q nō sit donatio libera : qz res actu nō habeſ. Et cū hoc negociū agaſ & discutiaſ secūdū forū conscie:vbi credēduz est cuilibz p se & ɔ̄ se.& nemo sit arbitrandus imemoꝝ pro prie saluti:vt dī.j.q.vij. Sancimus:ex quo debitoꝝ offert se paratum ad restituēdum si vult.rogat tñ vt donet:nō coactus nō deceptus sed spōtaneꝰ:pōt sibi psuadere & credere liber donasse:pcipue si nō egeat multū:nec.n.psumiſ de facili qs pijcere sua & donare. ¶ Quātū ad sextum q nō possit tolli pviā renunciationis pbat sic : Vbi renunciatio nō habet locum obligatio tolli nō pōt p viaz renūciationis:sed anteq̄ fiat male ablatoꝝ restitutio:non pōt ille cui restitutio fieri dz renunciaſ: ergo non pōt tolli obligatio

detinentis aliena iniuste per viã renũciationis. Maior est nota. Minor probat̃. Naz renũciatio illa que fit a spoliato anteq̃ restituat̃: ipsa deceret̃ esse nulla: sicut patet. iij. q. j. c. epis. & extra de resti. spo. c. Sollicite: & hoc iõ q: p̃sumit̃ nõ libere fieri: q: nõ est verisimile q̃ spõte iuri suo renunciauerit: qui renunciat spoliatus. Sic in ꝓposito vr̃ dicẽdũ q̃ renuncians creditor: nõ restitutus: nõ vr̃ spõte renunciare: sed vt coactus & hmõi. Ad qõ respõdet̃ q̃ ea que ꝯtinent̃ in dictis capitulis: habẽt locum in foro cõtentioso vbi ꝓcedit̃ ꝑ p̃sumptionem. Sz in foro conscie: ẽt spoliatus põt renũciare iuri suo: vt in ꝓposito. Preterea eo ipõ q̃ offert se ei ad restitutionẽ si vult: iã reuestit & restituit euz iuri suo. Quãtum ad. vij. q̃ nõ possit tolli ꝑ viaz ꝯueniẽtie & discretionis: probat sic. Supposito dicte regule pctĩ. li. vj. Obligatio illa qua iniust⁹ detẽtor alieno rũ est obligat⁹ ad restitutionẽ: necesse est q̃ tollatur ꝑ viam restitutionis: vel aliã eqpollẽtẽ. Et q̃redo q̃ sit via eqpollẽs restitutioni: si dicatur q̃ sit remissionis via vel donatiõis: seqtur iter alia illud icõueniẽs: q̃ põt dici restitutio: & tñ i possessione minime positus: quod pz esse falsum ꝑ illud quod habet̃. ff. de verbo. signi. l. plus ẽ. Dicit̃ eniz ibi: q̃ restituere est nõ solũ p̃sentiã rei ꝑbere: sed etiã possessorem facere fructusq̃z reddere. Quapꝓ: nullus põt dici restitut⁹: nisi in possessione fuerit cõstitut⁹. Si ergo rẽissio que fit ãte restitutionẽ equipollet restitutiõi ipsi: seqtur hoc icõueniẽs q̃ ẽt nõ positus in possessiõe dicetur restitut⁹. Sed ab hoc respõdetur: q̃ in foro cõsciẽtie & ab augu. nõ sumitur. ita stricte restitutio: sicut i foro ꝯtentioso secundũ iura. Nã qũocũqz ipleatur voluntas creditoris a debitore dr̃ r̃stitutio facta. Et cuz gs cedit bõis: ẽt ãteq̃ ponat eos i possessionẽ: r̃stituit quo ad cõsciam. Qõ ergo dicit p̃fatus Sirar. s. q̃ nõ sufficit remissio: nec p̃t liberari nisi restituat si p̃t: vr̃ hẽre locũ qñ r̃missio fieret nõ liber & sincer: sed remittẽs iduceret̃ ad hoc vi: fraude vl̃ timore seu despera

tione.s.nil inde consequendi. ¶ Hác eadē q̄stionē formās Laurenti⁹ de rodul.in tractatu de vsuris:prius recitat opinionē doctor̄ dic̄ ergo Glo. secūda in regula.pctm̄. tenet. q̄ sic. Sȝ dicimus ibidē contra.s.q̄ nō sufficit nisi pecūia sit restitutioni parata. ¶ Aliquorȝ vero theologorū opinio fuit:q̄ ēt nō sufficit q̄ res sit parata restitutioni:sed ēt opȝ q̄ offeratur. ¶ Jo.an.ibidē super glo.demū assumit viā media dicēs:q̄ aut gerit in mente vsurari⁹ restituere:ꝛ remissio sufficit aut nō:ꝛ tūc secus. ¶ Sed Fede.de senis in ope suo:firmat indistincte opinionē dicte glo.sic dicēs. Si is cui dn̄t restitui pecūie vel ma le ablata nō coactus:vel decep tus:nō circumuētus ꝛ oi dolo ꝛ vi ꝛ calliditate ꝛ metu:cessantib⁹ ēt p̄cibus:vel fruitiōe exhibitione inductus : debitā sibi pecūiā ñ oblatā.nec resti tutiōe paratā vsurario dimittat:liberat⁹ ē vsurarius a restitutione:non tñ a pctō q̄ ɔ̄rit exercēdo vsuras:nisi ꝛ de illo pctō pniaȝ agat. ¶ Pōt etiā dici q̄ plus est:q̄ si vsurario pseuerāte in crie ꝛ nō disposito ad aliquā restitutionem:is qui dȝ recipere vsuras remittat illas.ꝑp̄ꝛio motu vł ad petitionē vsurarij: liberatus est vsurarius a restitutione rei:ꝛ si nō a pctō:q̄ꝛ de hoc opȝ satisfacere deo ꝑ pniam. Hec ille. Hác opinionē vr̄ firmare Hosti.in sū.ꝛ Archi.i.c.ij.de vsuris li.vi.sup verbo satisfactū:dicēs. Satisfactū accipim⁹.quōcūqȝ volūtati creditoris satisfiat. Jdē lapus ỏ cast. Jdē Bof.ꝛ Guil. Et demū idē Lau.sic ɔcludit. Vt tollatur oio ois dubitatio an sit vel nō sit liber aius remittentis:ꝛ ꝑ ɔn̄s clara ɔscia vsurarij:ꝛ vt facilius iducātur homines ad ɔtritionē:ꝛ decetero a talib⁹ abstineāt:cautū est p̄dicare q̄ nō sufficit remissio facta:q̄uis se disponat ad satisfaciēdū:si nō remitteret creditor:ꝛ cauti⁹ q̄ oȝ q̄ pecunia sit restitutioni parata:ꝛ cautissime q̄ offerat pecunia.vel q̄ plus ē q̄ ponatur i manibus creditoris. Sȝ de iure ꝛ i foro ɔscie puto illā gl.cui⁹ opinionē sequtur Fede.vt dcm̄ ē esse verissimā:ꝛ ad hoc iducit ip̄e Fede.plures rōnes. ¶ Et prima ē talis. Jn maiorib⁹ cri-

minibus sicut est in crie fur-
ti:vl rapie.vl violētie:re furti
ua vel rapta remanēte apud
furē vl raptorē de voluntate
dñi:purgatur vitiū furti vl ra
pic sinc aliq̄ restitutiōe:vt.l. si
fur.ꝺ vsuri i.pz.ꝛ.ff.ꝺ pcario.
l.si certe.ergo purgatur vitiuꝫ
vsure remanēte vsura apud
vsurariū de volūtate dñi. Et
ꝙ illa sint maiora cris: patet
ex maioritate pene: siue agat
ciuiliter siue crialiter. Graui
us ē āt pctm̄ qꝺ graui⁹ puni
tur.vt.xxiiij.q.j.c.non affera-
m⁹. ¶ Scđa rō ē qꝛ i crimie
vsurarū ꝛ i alijs maiorib⁹ suf
ficit facere ꝯdignā satisfactio
nē vl emēdationē.ex̄ de rap.
c.j.vt sit qs liberat⁹ a pctō.c.
q̄to.ex̄ de vsu. Sꝫ satisfactū i
telligitur:qñocūqꝫ desideriuꝫ
creditoris iplcatur.ēt si n̄ sol-
uatur.ff.q satisda.co.l.j. ¶ Ter
tia rō ē:q̄ vl s̄m cū isolubilis.
Sūt qdā spāles casus i qbus
obligatis ad restitutionē:non
sufficit remissio:vt.c.erigit.de
cēsi.li.vj.ꝛ ibi de hoc ḡ:i alijs
casib⁹stabit regula.ꝙ suffiē re
missio. ¶ Ideꝫ tenet Pe. de
pal.i.iiij.di.xv.q.ij.ar.j.q dicit
ꝙ obligatus restitutioni excu
satur pp remissioneꝫ credito-
ris:qꝛ per acceptationem tolli
tur. Et hoc nisi sit talis perso
na: q̄ nō hēat administratio-
nē:vel q̄ nō pōt dōare: nec ꝑ
ꝯ n̄s remittere qꝛ rēittere est
dare. Itē qn̄ i iure cautū ē ꝙ
remissio nō valeat:tūc nō ex
cusat:sicut i iudice delegato q
munera ꝛ expēsas recipiens
ve l extorquēs:tenet reddere:
nulla ptiū remissione sibi ꝓ-
futura:ex̄ de rescriptis.c. Sta
tutū.li.vj. Idē devisitāte iure
ordinario rcipiēte mun⁹:ad cu
ius duplū restituēdū tenet ex̄
de cēsi.c.exigit li.vj.hec Pe.
vbi.s. Q ꝺ siqs obijceret regu
lā. Nō remittit pctm̄ ꝛc.qꝺ ē
verbū Aug.ꝛ restituē ē rē i ꝑ
stinū statū repōere vn̄ n̄ videt
satisfacē rēissio. Ad qꝺ rñdet
ꝑdicti. Pe. Lau.post Fedc.ꝙ
Aug.in dicta regula nō hūit
respectū ad strictā significati
onē verbi:sꝫ ad mētē ei⁹ que
verbis ꝓferēda ē.ex̄ ꝺ verbo,
sig.c. Intelligētia verboꝝ sa
it:ꝙ si offendisti ꝓmiū tunꝫ
rapiēdo:furādo::vsuras extor
q̄ndo:recōcilies te cū ipo. Et
cōiter qꝛ hoies n̄ iactāt pecūi
as suas:sꝫ volunt sibi restitui
res ablatas:ꝓpterea Aug.se
retulit ad verbū restituet. Q ꝺ

suā sic intellexerit Aug. ostē dit multiplr̄. Hec ille. Quod autē dicit Lan.§.s.esse p̄dicā dum nō sufficere remissionē nisi fiant ea que dicūt diuersi nō videt tutū vel cautū. Naz ex tali p̄dicatione: ita p̄t sequi periculuz aiaꝝ: sicut cautela. Sicut.n.p̄dicator dʒ sibi cauere a p̄dicādo ea que hn̄t homines inducere ad maluz: ⁊ ab alleuiādo mala: ita dʒ cauere a p̄dicando scrupulosa et ardua qn̄ cōis opinio est in ꝯtrium. Hoc.n.eēt inijcere laqueum aiabus: qd̄ fieri nō dʒ. xxvij.q.j.c. Viduas. Audiēdo enim talia ⁊ nō suadō (cuz ex auditis format sibi ꝯsciā) hoc sibi necessario fiedū. Qui habuit hmōi remissionem: ⁊ ex difficultate nolit ponere se ad faciendū: erit in malo statu rōne conscie sibi facte sup eo: in quo bn̄ poterat trāsire cū bona ꝯscia. Preterea si p̄dicator hoc dicat in p̄dicatione.s. sibi nō sufficer remissionē nisi rc̄.⁊ postea in audiētia ꝯfessionis faciat ꝯtriuz ⁊ dicat illi sufficer: nōne ex hoc p̄t sequi magnū scādaluz ꝯtra doctrinam p̄dicationis? Ex hoc.n. poterunt credere hoīes sic esse de multis alijs.que p̄dicatores dicūt.s.q nō sunt simplr vera: sʒ ad terrorē dicta: ⁊ sic piclitabit fidei doctrina. Nō video etiā cum bona ꝯscia q absqʒ sui magno pctō possit hoc dicere in p̄dicatione.si sentiat ꝯtriū: qr hoc cōiter tenent doctores. Sed ⁊ si tenent aliquā aliā opinionē cū ille sint scrupulose: nō dʒ velle inducere hoīes ad suos scrupulos. Non ergo p̄dicādo dicat q sufficiat remissio: ne iducat occasionē mali: ⁊ apiat via vsuris: neqʒ dicat q nō suffic̄: ne dicat mēdaciū: vel scrupulos ⁊ laqueos inijciat auditoribꝰ. Sed dicat qd̄ dicit Augu. q opʒ q restituat si p̄t.xiiij.q.vi.c.Si res: ⁊ in restitutiōe includit remissio. ¶ Sʒ quid si post remissionē liber facta; ⁊ ver vsurario: vsurarius mandat in testō suo reddi vsuras nūquid qd̄ semel remissuz est debet restitui bis quibꝰ tenebat pus. Dicendū ƒm Hede. q in hoc distinguenduz est. Quia aut talis tenor locutus est p verba trāsferētia se ad factū: vtputa qr iubet vsuras restitui bis quibꝰ obebat eas restitueret: ⁊ pbarent eas sol-

misse: et tunc non obstante remissione tenebitur satisfacere heres. Et hoc cău loquitur.c. Ad vestrā de iureiur. Aut loquit per verba transferētia se ad ius nō ad factū: vtputa qr iubet ea restitui quib⁹ dz: et tūc secus dicendum est. Hec ille. ¶ Itē sciendū q cuz alicui fit remissio libere et sine fraude: nō tenet talis illō qđ sibi rēissum est paupibus dare. Sibi n. acqrit illud ius siue debitū nō pauperib⁹: sicut ne quis tenet paupib⁹ dare qđ sibi donatū est. ¶ Hostie. in sum. ti. de vsuris dicit q si fenerator partē pecunie fenebris restituat ei a quo habuerat vel here di suo et devoluntate ei⁹ partē retineat: dicunt theologi indistincte q nō est liberatus nisi totū offerat. Tu dicas q si ex pacto fit: nō est liberat⁹: arg. c. Deniens: ex de simo. Si aūt vsurari⁹ partē sine pacto liberaliter soluat: et offerat. et de altera parte misericordiā petat: et creditor liberaliter remittat liberat⁹ est debitor: nec tenet vlteri⁹ ad restitutionez: sic nec tenet si gratis accepisset gratis oblatuz sm Gof. Hic tn bonus index. ex certis coniectu ris: motū sui animi informabit. Nā si creditor est paup et inops: et vsurari⁹ diues et potens: nō psumo q creditor ipsum vsurariū spōte ex corde liberet. sz hoc faciat qr vltra recuperare nō pōt: vt illud tantillum qđ offert recuperaret: et nō amitteret. Si vero creditor sit diues et potēs (qui ēt cōsueuit histrionib⁹ et ioculatoribus tantūdez de suo donare. vel plus frequēter) psumi pōt q ex corde hoc faciat: Hec ille. ¶ Itē in quadaz summula dicit: q si vsurari⁹ offert libere totā summā pecunie creditori: ondēs plenariā voluntatem cū nō habeat (qr si crederetur q aliqd accipet nō offeret) creditor nihil penitus vult accipere: sz liberaliter dimitte re totuz: iste plenarie satisfecit proximo: sz nō deo: et ideo postea sufficit sibi sola contritio: vt satisfaciat deo. Vñ consulendū est nō contritis: vt haud minus hanc liberā satisfactionē faciant primo. ¶ Itē sunt aliqui vsurarij qui nitunt decipere deum: qui numeratā pecuniam et acceptā tunc exponūt creditoribus: credētes q illam nō accipiāt (qr si crederēt q illaz

reciperent:nō illā representarent)at ille timore vel verecūdia ductus:nihil vel parū recipit:residuū dans:z sic isti tales dicerent se satisfecisse:q̄d nō est verū. ¶ Item nota ſm quosdā q̄ sunt qnq̄ modi satisfaciendi. ¶ Prim⁹ modus est cū pecunia libere offertur. ¶ Secūdus modus est cū pecuniam non hēt.offert pignora. ¶ Terti⁹ modus est cū pecuniā nō hēt nec pignora cōgruentia:facit tñ instrm̄:vt heredes cōpellanť ad satisfactionē z etiā ipsemet. ¶ Quart⁹ modus est cū mediāte sacerdote vel aliquo alio religioso fit volūtaria z libera ꝯcordia Iste tñ modus:d₃ semp ostēdere creditori.velle z posse liberꝫ debitoris. ¶ Quint⁹ modus est cū ꝯsensu z misericordia creditoris ponit debitor aliquam possessionē in manu alicuius honesti viri:et cuius fructib⁹ soluanť per tp̄s debita:deīde possessio ad heredes reuertať:vel ita debet pmanere:pro icertis. Hec ibi. ¶ Itē Archi.i rosario.xiiij.q.v.c. nō sanc.dicit q̄ Hos.dicebat q̄ in his in quib⁹ est pctm̄ mortale ſm legē diuinā:vt in furto vel rapina:dispensare non pōt ep̄s:imo nec etiā papa vt aliqui dicūt:quo min⁹ pniām agat z restitutio fiat si pōt: ex de vsur.c.cū tu. In is vero in quib⁹ est.pctm̄ mortale s₃ ius positiuū:z cū ep̄is seu inferiorib⁹ pape:interdicta ē dispēsatio. Nullus dispēsare vel dilatione₃ pstare pōt: nisi solus papa.iij.q.i.c.reintegrāda.vel hi qbus spāliter cōmiserit. Si vero nō est interdicta poterit Hec ibi. ¶ S₃ q̄ dicit papa₃ nō posse dispēsare in his restitutionib⁹ vbi est pctm̄ mortale perpetratū in vsurpatiōe ꝯtra legē diuinā facta vt furto:rapina:vsura: z hm̄ōi quo minus restitutio fiat si pōt:videť intelligendū quo ad restitutionē certoꝝ si sciunť psone vel quo ad incerta: cū dispensaret absq̄ cā rōnabili:vł saltem dubia pro libito voluntatis. Non eni₃ pōt tollere que sunt ꝑpria hoiu₃ z dare alijs sine cā. Sed cum cā rōnabili pōt:puta per modu₃ pene:vt cu₃ aufert regnū vel imperiū alicui ꝑpter demerita sua q̄z esset inimicuſ eccle.hereticus vel scismaticus : nec se vellet corrigere: vel cū facēt monet

bellū ꝯ aliquē dñm vel ciuitatē:ꝓsequētē ecclesiā:vl fauētē hēticis vel detinentē bona ecclesie:ꝗ tradēt alijs dignitatē iura ꝛ bona illoꝝ sic factū est plurics. Nec pōt papa cū bona ꝯscia que pauperib⁹ debe ret dispēsare.daꝛ diuitib⁹ nisi cā rōnabili:ꝫ cū causa rōnabili pōt talib⁹obligatis remit tere:seu vt pauperib⁹ dare ea que acquisierūt per furta:rapinas ꝛ vsuras:cū sunt icerta scdm oēs ał cū sit supremus ꝛ vniuersalis pater pauperuꝫ magisꝙ epi: qui in hmōi solent dispensare:vt.lxxxviij.di. c.eps.ex̄ de or. Quia etiā hēt plenitudinē ptātis in dispēsatione bonoꝝ ecclesiasticoꝝ:ꝛ plenā iurisditionē in terris ecclesie:forte ō hmōi bonis.s.ecclesiaꝝ:ꝛ eoꝝ qui habitant in terris ecclesie:posset remittere ret debita ex furtis: rapina:ꝛ vsura:etiā cū sciūtur persone sine eoꝝ cōsensu : ꝛ ex aliqua causa rōnabili. Nā quottidie hoc fit vt iura vni⁹ ecclesie ꝛ fruct⁹ auferat: ꝛ det alteri ꝗ curato illi⁹ecclesie.cum cā.tñ vt credit rōnabili. Et sic multo magis in hmōi pōt dare dilationem: qꝛ plus est remittere debituꝫ:ꝗ dilationē dare ad soluendū. ¶ Queriť vtrū sup incertis cū epo qui est pr̄ pauperū:possit fieri cōpositio vel trāsactio. Rñdet Lau.de ridol. Sciendū ꝙ Pau. in cle. ij.de pe.ꝛ re.hūc passum examinat:ꝛ finaliter determinat ꝙ nō:per illū ter. ꝛ per.c.licet de of.vica.li.vj. Dult.n.ꝙ sine mādato aplico id facē nequeant epi:nisi cōponerēt de tāta quātitate quāta ē illa ad ꝗ ascēdūt:ꝛ nō de minori.Quid fuaꝛ:lꝫ facta cōputatiōe ferat demū snia taxatiua ipoꝝ incertoꝝ. Et si vera sit ꝙ fat⁹ ē pau. qō vr̄ de iur:nec vr̄ ꝯria ꝯsuetudo valere multoꝝ aie illaqarēt. Tex.tñ illi videt meo:ñ ꝓbāt ita clar. Dñ forte possꝫ rñderi ꝙ ñ ē credēdū ꝙ papa ꝗ pficit cpos pr̄es paupeꝝ indistincte:nō ꝯcessisset eis i specie ꝙ ex cā possꝫ cū talib⁹trāsigē Et isti hūt maiorē ptātē:q illi qb⁹ libera administratio ꝯcessa est. Itē nō simplr̄ donāt. Itē ꝑꝑ scit hāc ꝯsuetudinē ꝛ diu tollerauit. Siūt tñ taxationes p sniaꝫ:h Lau. Forte possꝫ dici ꝙ ꝗ ad eccliam militātē valet dictū Lau.ꝛ ēt ꝗ ad deū ꝛ eccliaꝫ triūphātē: cū ex causa

rationabili facit cõpositionez de minori quātitate q̄ sint in certa:puta q̄ residuū dimit-tit ei vt pauperi:cuz alias nō possz viuere sine indecētia sui status notabilr. Sz vbi absqz hac cā epūs scienter cōponat de minori quātitate notabilr valet dictū Pau.in foro dei. Non.n.credendū est papā fecisse epos dispēsatores bonorum paupez vt possent pro libito voluntatis remittere vel cōponere super icertis: vt de his postmodū hoīes pompose viuant. Nec ipse papa posset cum bona ɔscia absqz aliqua rōnabili cā facere hmōi taxationes lōge min⁹ q̄ sit debitū incertoꝝ: ⁊ residuū scienter illis ōbitoꝛib⁹ dare.cū oia bñ ⁊ plene possint restituere. Secus cum dubitat̄:vtrū restituere possit debitoꝛ pro incertis. Nā in dubio:est semp interpretandū factū pape per maxime:in bonū.vt dist. xl.c. Nō nos.cū glo. ¶ Papa.n. ⁊ si habeat plenitudinē potestatis:errare pōt vt hō. Et inter cetera sue ptātis:nō auferetur sibi ɔditio ista cōis hominū:qn possit peccare mortaliter:⁊ descēdere ad iferos: ⁊ grauius ceteris puniendus si deliquerit.vt dr̄ di.xl.c. Si papa ⁊ in glo. ¶ Insuper cuz restitutio certoꝝ debeat pcedere restitutionē incertoꝛū:qꝛ epī circa vsurarios publicos: vt licentient ad sacra ecclesie ⁊ sepulturā:prius cōponāt super certa quātitate pro incertis:quā sibi solent imbursare magis q̄ pauperibus dare:⁊ de certis nō ꝓuideant sufficienter vt reddant integraliter minus bñ faciūt. Quinimo si nō sufficerēt bona que remanent vsurarijs vel heredibus eoꝛū:tenēt que acceperūt pro incertis ɔtribuere pro restitutione certoꝝ: als fures sunt ⁊ latrones auferētes que debētur certis psonis.ex̄ de vsu.c. cuz tu.xiiij.q.vj.Si res. Sed cōsuetudo in hoc nō excusat: que poti⁹ dicēda est corruptela:qꝛ cōtra ius diuinum. Di. viij.c.que contra mores.xxij.q.vij.c. Flagitia.

¶ Capitulum septimū de modo ⁊ ordine restituendi.

Quantuz ad septimū scilicet de mō restituendi seu ordine. Circa qō cōsideranda sunt tria. Primū est ꝙ restitutio cer

torum preponenda est restitutioni incertorum. ¶ Sciendum igitur quod certa omnia obligata restitutioni. i. cum sciuntur persone quibus est facienda: prius et integraliter soluenda sunt. quam soluantur incerta: quando. s. scitur vel dubitatur bona restituentis non sufficere ad vtrunque. Nam tunc restituenda sunt plene prius et integraliter certa. Et hoc triplici ratione:
Primo ratione successionis. Secundo ratione obligationis. Tertio ratione similitudinis. ¶ Quantum ad primam rationem s. successionis: aduertendum diligenter quod non succedit in pauperibus ipse christus: nisi quando non reperiuntur persone certe quibus restitui debent certa: vt quasi per substitutionem succedere videatur: ac si diceret testator dimitto meos heredes tales et tales quibus debeo vel etiam si non debeo. Sed si eos non reperiri contingat: substituo mihi christum cum pauperibus suis. ¶ Quantum ad secundam rationem obligationis: probatur hoc sic. Nam pauperibus non tenentur heredes dare. s. pro restitutione dictorum incertorum nisi vnica ratione. s. in foro dei: sed creditoribus certis tenentur duplici ratione. s. in foro dei et in foro mundi: quia heredes possunt a creditoribus in iudicio conueniri. ¶ Quantum ad tertiam rationem s. similitudinis probatur idem a simili de voto simplici et solenni. Nam votum simplex non ita obligat sicut id quod est solenne. Nam quo ad deum simplex obligat: et solenne quo ad deum et mundum s. forum mundi. Unde simplex votum impedit matrimonium contrahendum sed non dirimit contractum. Solenne autem impedit contrahendum et contractum dirimit: vt patet di. xxvij. per totum. Et ratio huius est: quia in voto simplici: est vnum vinculum ligans: in solenni duplex. ¶ De restitutione vero certorum: sciendum est quod restitui etiam fieri debet cum quodam ordine. Pro cuius declaratione sciendum: quod secundum triplicem voluntatem creditoris: contingit debitorem habere substantiam eius. Prima est violenta. Secunda conditionata. Tertia conformata. Prima reperitur in furto rapina: et similibus. Secunda in vsura. Tertia in contractibus licitis: siue iustis. Et secundum hunc triplicem voluntatis gradum: variantur prius et posterius hoc restituendi obligatur. ¶ Cum igitur prima voluntate s. violenta debitor tenetur: vtputa quia abstulit per furtum et rapinas:

ꝛ huiusmodi violentias: talia prius restituēda sunt ꝙ̄ vsura ꝛ alia debita. Et hoc ꝑ tria. s. ꝓpter offensionez: ꝓpter ex propriationē: ꝛ ꝓpter cōpulsionē. Propter offensionē quidem. Nā maior in eis fertur iniuria. q2 illa penit9 sunt inuoluntaria. s. rapina: furtū ꝛ hmōi. Usura vero: aliquo mō ē voluntaria. s. voluntate ꝯditionata: ꝓpterea de sui nā minorē iniuriā in ꝓximuz sapit. Alia vero debita sine iniuria fiunt q2 sunt voluntaria: puta id qd̄ debetur rōne emptiōis facte alicuius rei: vel rōne mutui liciti: ꝛ hmōi. Et ideo rapina ꝛ furtū pri9 restitui debēt ꝙ̄ ipsa vsura: ꝛ alia dbita licito mō ꝯtracta: ꝛ eadez rōne pri9 rapina q2 grauior in ea fit violētia ꝛ iniuria: ꝙ̄ in furto. ¶ Secūdo dz suari talis ordo ꝓpter expropriationē. Nā in rapina ꝛ furto ſm oēs: dominium nō trāsfertur: ꝛ iō talia nūꝙ̄ totaliter fiunt possidentiū. In vsura vero dn̄iuz trāsferri videt. ¶ Tertio suādus est talis ordo ꝑ cōpulsionē. Magis. n. debitor cōpellitur ꝛ artatur a iure restituere: que extorsit per furtū ꝛ rapinā: ꝙ̄ que habuit per vsuram. Nam ad restitutionē vsure cōpellitur diuino ꝛ ecclesiastico iure: sꝫ ad restituendū rapinā: cōpellitur vel artatur iure diuino: ecclesiastico ꝛ ciuili. Ex quib9 seqtur ꝙ debitor si nō pōt in solidū restituere: qd̄ extorsit per rapinā: ꝛ furtū: ꝛ etiā qd̄ hūit per vsurā. tenetur i solidū restituere prius qd̄ hūit per rapinā ꝛ furtū: ꝙ̄ qd̄ hūit per vsurā: ꝛ hoc tū rōne voluntatis ꝯcurrentis: q2 in soluēte vsurā: aliquo mō voluntas ei9 ꝯcurrit ad illā expoliationē vsure. Sꝫ expoliatis per furtū seu rapinā: ꝯtra oēm suā voluntatem expoliatur: tū etiaz rōne iuris coartantis. Naz a iure ciuili: hō cōpellitur ad restitutionez rapine ꝛ furti insolidū: ēt si nō hēat ad restituēdū vsuras. Et hmōi snie est Gerar. or. hēmitaꝝ: que vidētur rōnabilr dicta: hoc excepto. s. ꝙ dn̄t prius restitui rapina: furtū: ꝛ vsura: ꝙ̄ alia debita mō licito ꝯtcta. Hoc. n. esset offerre holocaustum de rapina. Sicut. n. iniuste accipitur ab aliquo diuite: vt daretur elemosyna pauperi vt dic̄ Aug. xiiij. q. v. c. forte: ita ꝛ iniustū vr̄: vt de eo qd̄

iuste debetur alteri: puta hone sti mutui: vel emptiōis: vel ali cui licite 9ct restituat aliena. Hoc.n.esset rapere alienū: vt reddat alienū: ⁊ nō sunt faciē da mala: vt eueniāt bona: ait apls ad Ro. Ad hoc. ar.xiiij. q.v.c.neq3.n. ❡ Quātū ad se cundā volūtatē que dr cōditi onata: que.s.cadit in vsura: dic Alex.lōbardus: q pri9 tenetur quis restituē que hūit per vsu rā: q3 que hūit per alios 9ct9 factos voluntarie. Et hmōi rō est: q2 in restōne debitor: solū seruatur iusticia: sed in restōne vsure: ⁊ male ablator: nō so lum iusticia seruatur. s3 ēt iniu ria deo facta ⁊ primo amo uetur. Et iō restō vsure pferē da est. ❡ Si tñ 9riū obseruetur q2.s.talia iusta dbita in satisfa ctione pponētur male ablatis aduertēdu3 q in duplici casu hoc fieri pōt.s. qñ debita sunt clare manifesta: ⁊ restō male ablator non sic: s3 obscure sic inquirēdo. Scdo qñ res que debetur est dterminata: puta 50.vel.100. ⁊ male ablata inde terminata. Nā clar sp pcedit obscur in iure: ⁊ dterminata rē indeterminatā. S3 illō cōi ter nō obseruatur: ēt in pdictos duos casus: qd etia3 vr rōna biliter fieri: q2 indecēs vr vsu rā dbere restitui de re iuste al teri obligata. Nā per hoc nō tollitur iniuria fcā primo ⁊ deo: s3 addit noua: q2 alienu3 aufertur. Nec.n. tenetur deo ⁊ primo rōne vsure pptrate vel alteri9 male ablati: nisi in qtū pt d iure: ar.ex de re.iur. Nemo ad ipossibile obligat. Si ergo nō pt restituē vsurā nisi subtrahēdo ius alteri9: p tūc excusatur a restōne. Pro pterea hoc magis erit violen tū: seu 9 voluntatē ci9: cui dbe tur aliqd rōne 9ct9 iusti siue li citi.s.subtrahē suū creditu: q3 fuerit accipe vsuram ab alio. Propterea non vr rōnabile vt de iusto obsego: qd fec pri mo.s.ei mutuādo seu expectā do pciū rei vēdite: reportet in cōmodū ⁊ damnū: qd 9tinge ret hoc fraudo: cū q ddit vsurā recepit iā cōmodū magnū ex mutuo sibi fcō: ⁊ iō d3 sibi suf ficē: vt vsurari9 restituat sibi cū poterit de suo: ⁊ nō alieno: q2 sm regulā: nemo d3 locuple tari cū alteri9 iactura vel dāno de re.iu.li.vi. ⁊ h nisi iura cōia vel mūicipalia aliter disponerēt: q2 in hmōi fraūda si. Nā iure

humano possessiones ꝛ alta: vt ꝓpria possideretur: vt patet di.viij.c.quo iure. ¶ Quātū ad tertiā volūtatē:que dr̄ cōformata: reperit in ꝯtractib⁹ licitis:vbi volūtates ꝯsentiūt ꝯformatur in fi̾. ¶ In restitutione ēt taliū aliq̄ pri⁹ restituēda sunt. Nā pri⁹ restitui dn̄t quecūq̄ certa debita:ꝗ̄ quecunq̄ ad pias cās relicta atq̄ donata. Cui⁹ rō est:q2 donatio ꝛ ad pias cās largito: sunt ex sup erogationis cōsilio. vel sunt forte bona incerta. Restitutio aūt male ablatoꝝ:seu alioꝝ debitoꝝ certoꝝ:sunt ex obligatione ꝛ p̄cepto. Pri⁹.n.restitui dn̄t que sunt ſm necessitatem p̄cepti ꝗ̄ que sunt super erogationē cōsilij. Huic snie ꝯcordat Archi.in.c.non sane.xiiij.q.v. Hinc ēt Ray.ait ꝙ si creditores vel legatarij si̾ venerāt ad heredē:primo satisfaciēdū est creditorib⁹. Sed si veniūt separatim:liberabit heres solūēdo p ordinē cuilib3 venienti: siue creditorib⁹ siue legatario: dū3 tñ nil in dolo vel in fraude operet. Dex tñ si legatarij ꝑueniāt creditores:ꝛ accipiūt vel posteriores creditores.po res ꝛ potiores in iure preuenīunt. Creditores post modum veniētes heredē ingetare nō dn̄t:nisi tm̄ de hereditate remāserit ei:vnde possit adhuc satisfacere illis:sed hn̄t tāquā potiores ius suū saluū ꝯtra legatarios q primo acceperūt. ¶ Similiter ꝛ creditores anteriores ꝯtra posteriores qui acceperunt pmo. Idē quoq̄ Hul. ait ꝛ addit ꝙ si heres scit vel credit hereditatē vltra debita nō extēdi:siue ex ꝯctu vel q̄si:seu ex maleficio vel q̄si:nihil legatarijs debet dare. ¶ Si vero q̄titate3 debitoꝝ nescit:d3 creditorib⁹ satisfacere primo. Et si legatarij prius vel simul cū creditorib⁹ legata petāt:creditorib⁹ potiorib⁹ primo soluēdū est. Si aute3 de hereditate nihil remanet post solutis debitis:legatarijs nō tenetur. Si vero hūc ordinē mutauerit heres:primo.s. soluēdo legatarijs seu secundarijs creditoribus:prioribus i foro ꝯsciētie minime liberatur:nisi hoc faciat ignoranter reputās.s. hereditatē sufficere ad oia soluenda:vel nesciens hūc creditore3 esse potiorem. His āt cōcor. Hosti. ¶ Ite3

nota q ceteris paribus fuan da est regula. Qui por e tpe: prior est in iure de regu.iu.in li.vi. Ubi at sunt puilegia pa ria.s.psonar et actionu: isimt et eqliter satisfaciedu e.nisi de aliquo illorum probet q alteri pferedus sit sm lege pacti: vl scripti: vl vsus pbati. Hec at notari solet. C.d bon.au.iudi. pos.l. pro debito. Cum ergo mercator vel ali9 frägit.vel vt vulgariter dr fallit:no suffici ens satisfacere creditorib9 oi bus ex integro veniētib9 cun ctis:vt sibi satisfaciat. hic or do seruat sz Bal.in.l. pro de bito. C. de bo. aucto. iu. pos. pmo dz satisfieri dnis rerum. Verbi gra:deponētib9 si de posita erant sibi facta.vt.ff.de puil.credi.l.si.et.l.veteri. C Se cudo satis fit merciu vēdito ri.si extat merces:hoc est ipse merces restituunt tāq singu lariter pro pcio obligate. Si aut plus valerēt.id plus red dit ad comodu creditoru:vt.ff. de ac.ven.l.iulianus. Si autē ipe merces nō extant:sz vēdi te sunt:et loco eax alie subro gate:tales subrogete non red dunt loco earu:q nō sunt p precio obligate:vt. ff. de in rē ver.l.quidam. Hmoi rō.assi gnat:q pcium ex re illa reda ctu:obligatu nō erat.ergo nec ēt res:que emitur: et hr ex eo. Idē quoq in pmutationem dicēdu est:q vbi spēs in obli gatiōe est:nō succedit loco al teri9 altera:vt notat.ff. de ver bo.signi.l.labeo. C Tertio ce teris ptib9 pfertur vxor:q hy pothecā habet cēsetur.et iō p fertur ne dum ptendentib9 p sonalē obligationem: sz ēt ptē dētib9 tacitā hypothecā vt.l. assiduis.C.qui po.in pi.ha.nō tn pfertur creditoribus ante riorib9 habentib9 hypothecas expssas.et tacitas. Fiscus quo q simile habet puilegiu cum muliere.C.de puile.fisci.l.ā uis. Et de hoc ēt habes :ex d pig.c.ex lris in glo. quoniam. C Quarto post hypothecas veniūt dponētes.l.si.nō extat depositu.ff.depositi.l.si hois. §.si. Hoc.n.puilegium datur cause depositi pp frequētiam cōtractuu depositor. Tn sic in.l. pdicta pz.tali priuilegio non gaudet qui sub noie depositi mutuat ad vsurā. Hypothe ca aut est potior:q ptinet ad ipsam rē.ff.de pac.l. Reper tu. C Quinto veniunt simpli

ces priuilegiati.i.habẽtes priuilegia personalia:nõ realia. ¶Sexto & vltimo veniũt chirographarij pro rata: nõ obstenta prioritate ɔctuũ:qꝛ licitũ est dbitori pro cumulo creditoꝝ facere deteriorẽ cãz creditoꝝ poꝛum nõ habẽtiũ dominiũ nec hypothecã:nec priuilegiũ habẽtium.vt.ff.de separa.l.j.§.cõtrario. ¶Et ista est rõ:qꝛ in chirographarijs creditorib⁹ nõ attẽdit tẽpus. Hoc ille. Vez vbi lex municipalis:seu statutum ciuitatis aliter disponeret:illi est standũ:ẽt in foro conscie:si nõ sit expresse ɔtra deũ:qd non de facili iudicãdũ est:qꝛ nemo ẽ arbitrãdus immemoꝛ diuini timoris:& sue salutis.j.q.vij.c. Sancimus nisi euidẽter appareat ɔriũ. Vñ in aliquib⁹ ciuitatibus vt Floꝛẽtie: fallẽte mercatore.per sindicos institutos a cõitate sup hmõi:vbi nõ sufficiũt bona dbitoris fal lẽtis ad plene restituẽdũ omnibus satisfit vnicuiqz pro rata fm facultatẽ bonoꝝ illius: & nõ pri⁹ vni q̃ alteri:nisi aliquibus psonis puilegiatis in hoc:vt in mulierib⁹ pro dotibus rehabẽdis & hmõi quibus ad plenũ satisfit anteq̃ cuiq̃ alioꝝ. ¶Itẽ pmo nota. qꝛ hi qui tenẽtur restituere: si oio nõ pñt soluere vel restituere sufficit cõtritio & ppositũ restituẽdi:qñ commode poterũt.xiiij.q.vj.c.si res. Qd vez est cũ nota sit pauptas. Talis n.nõ debet excõicari:vt dr.ẽ. de solu.c.odoardus nec aliq pena mulctari.ẽ. de vsu.c. cũ tu. Et dr nota pauptas:quãdo cedit bonis. Ideoqz tali dz cõsulere sacerdos: si de pauptate dubitat qꝛ cedat bonis. ¶Nota tñ qꝛ nõ sufficit hec cessio(ita qꝛ nõ sit ei aliq pnia iiũgẽda)quia nec solutio nec satisfactio plenaria sufficeret. Nam licet cessio seu solutio quo ad satisfactionẽ hoi sufficiat:adhuc tñ non est ecclesie satisfactũ. Ergo iudex ecclesiasticus seu sacerdos:p vsurpatione rei aliene.iniũgat sibi pniam. In hoc offendunt plurimi peccatores delinquẽtes:q putãt sufficere qꝛ satisfaciãt.nec trãsgressionẽ quã fecerũt postmodũ confitentur. Hec Hosti.in sum.ti.de pe. & re. ¶Secũdo nota qꝛ si talis puenerit post ad pinguiorẽ fortunã:tenet satisfacere ẽt

si cesserat bonis: q per h non sunt liberati. Sed talis cessio ad hoc eis pdest ne iudicati trahētur i carcere. C. q bo. ce. pos. l. q bonis. Ubi ēt dic glo. q cessio i h ēt pdest: q postea nō poterūt 9ueniri nisi iquā tū facere pūt. r sic habeat rō ne egeat. Et ppterea conueniri nō dz. nisi tm sit id qd acqsiuit: q merito videat debere 9ueniri. Hoc in glo. Sz qui hūt restituere: si 9ueniātur ex maleficio si nō sunt soluēdo: verberādi sūt p debito. ¶ Sz si nō 9ueniūt ex maleficio: n dūt tales verberari: sz sufficit q cedāt bonis. Archi. xiiij. q. vj. si res. ¶ Nō tertio q si is q aliena abstulit pt restituer r nō restituit. nō est i statu salutis. xiiij. q. vj. c. si res. ¶ Dic āt Ray. in sum. sua q dūs alicu ius terre: tenet restituē id debite exacta a se vel a suis: directe vel indirecte glo. supra. In directe: vt qñ denegat eis iusticiā vel nō defendit eos vt dz r vt sic extorqueat aliquā. ¶ Si tali dño ex aliquib9. circūstantijs appareat multum difficile vel ipossibile talis re stitutio: satis vr q possit 9suli hmōi q in 9pēsatione: vel re mittat eis cōiter cū eorum cōsensu: r libera voluntate aliquā suituté vel ānuā pstātiā in ppetuū vel ad tps: ita q plenissime videat eis satisfactū: vel ēt faciat i remissionē peccatoz illoz quib9 tenet aliqd hospitale. vl aliqd simile opus pietatis cum consensu tamē eorundem si potest requiri. Hec ibi. ¶ Quarto nota q is qui habet aliena restituere r certis personis: si potest in totum vel in partem: sed non commode sed cum mūlta sui incommoditate tūc cōponat vel conueniat cum ipso leso: vel spoliato amicabiliter: de redditibus suis moderate (ita q victus sibi remaneat) assignādo sibi: quousqz fuerit plenarie satisfactū: vel paulatim singulis annis vel mēsibus: vel alijs tpib9 emēdet qd pōt r hoc cum voluntate illi9 cui debet satisfacere. Quia si nullā inueniret misericordiam apud eum: absque dilatione tenetur satisfacere vel bonis cedere: quia talis peccator semper est in mora. Hosti. r Ray. Sed hoc melius declarabitur in vlti. §. se. ¶ Si autē pdictus iue-

niat gratiaȝ apud creditores suos: faciẽtes sibi remissionẽ vel dilationẽ: tũc pt ea vti: ⁊ ẽ in bono statu aie: si tñ hẽt i p posito faciẽdi qđ debuisset: si nõ potuisset obtinere ipsam remissionem: vel dilationem. ¶ Quinto nota ꝙ vbi essent plures creditores alicuius. ⁊ debitori peteti dilationẽ aliq creditores volũt dare aliqui nõ. sed ꝙ cedat bonis: stabit maiori pti creditoꝝ. ⁊ intellige maiorẽ partẽ. vbi est maiꝰ ⁊ fortiꝰ debitũ ẽt si vnus ẽet cui plus ꝙ oibus debeatur. ¶ Si vero par sit debitũ: stãdũ ẽ maiori numero creditorũ. ¶ Si vero sint paria: eligẽda est clemẽtior sñia. s. dilatio dãda. ¶. de cessi. bo. l. fi. Ray. ¶ Nõ hic ꝙ io. an. sup. c. q̃ꝙ de vsu. li. vj. mouet q̃stionem. An heres vsurarij qñ hereditas nõ sufficit oibus: debeat satisfacere primo veniẽtibus. Fert se dixisse ꝙ nõ. Immo fiet eis ⁊ alijs satisfactio p rata vnũ quẽqȝ cõtingẽte: ar. supra de testa. c. relatum in fi. ¶ Sed dicit ipse Io. an. satis vi in hoc casu hñ debere ɔsideratio tẽporis: vt ille q priꝰ soluit vsuras: recipiat qđ suũ est integraliter: ⁊ sic de singulis fm regulã infra de re. iur. q prior. cũ istorũ par sit cã: vt diri ibi ⁊ i hypotheca hoc cõsideramꝰ. ¶. qui po. in pi. ha. l. Sȝ si fundus. Et bona vsurarij: videtur esse hypotheca ta de vsur. c. cuȝ tu. Multi tñ doctores tenẽt ɔriũ in h. s. ꝙ bona vsurarioꝝ sint hypotheca ta: vt Hosti. Archi. Ge. Gof. Et Ioã. an. ẽt dicit ꝙ de hac hypotheca nõ habemꝰ textũ expssuȝ. ¶ Sexto nota: ꝙ vbi aliqs istitutus. est heres: ⁊ nõ sufficit hereditas ad soluenduȝ oia legata ⁊ debita: dicit Ray. ꝙ credit in iudicio aie: ꝙ nõ teneaẽ nisi inquatũ hereditas se extẽdit vel sufficit: ẽt si nõ fecit iuẽtarium. Ideȝ Io. an. ⁊ Gede. Secꝰ in iudicio ɔtẽtioso. si non fecisset inuẽtariũ. Sȝ si fecisset: nõ tenetur nisi durante hereditate. ¶ Distinguit tñ inter legata ⁊ debita: q: debita sine diminutiõe dȝ psoluere durãte. s. adhuc hereditate. De legatis vero: si tot sunt ꝙ nõ remaneat legitima põt detraheẽ suã legitimã ⁊ iterũ q̃rtã fȝ quosdam: si fuit institutus heres. ¶ Et nõ ꝙ heres põt deduce

re ante omnia expēsas funeris: z alias necessarias q̄s fecit cā hereditatis: vt i testō z hmōi. ¶ Expēsas tū q̄s fecissz supfluas ad honorē z pōpam mūdi: nō posset cū tuta ɔsciētia trahere de ere alieno: sʒ facere itelligeret de suo. Pe. de pal. in. iiij. ¶ Si aūt sūt plures heredes ad debita vel legata: regulariter tenet q̄libet p̄ hereditaria parte. C. de here. ar. ¶ Excipiūtur. v. casus sʒ ipʒ Ray. ¶ Primus est si aliqd opus idiuiduū est in obligatione faciēdi vel nō faciēdi: tūc n. q̄libet tenet isolidū. ff. de ver. ob. in executionib⁹. §. ij. Glo. pōit hoc exēplū: vt si testator p̄misit se aliqd op⁹ facturuʒ: vel p̄misit p se vel heredē suū nō fieri quo min⁹ p fundum suuʒ tibi ire liceat: ad h q̄libet heredū erit isolidū obligatus. ¶ Secūdus casus ē: si res: q̄ dʒ restitui: ab vno isolidū possideatur. C. de acqui. vl' here. ven. l. iij. §. nemo. ¶ Tertius est in alimētis legatis q̄ p̄ voluntate defuncti vel iudicis: vl' ab vno isolidū: vel a pluribus pro ptibus designatis petunt ff. de ali. le. l. iij. ¶ Quartus ē. si testator ab vno heredū: legauerit creditori hereditario: aio cōpēsandi. Tūc. n. heres ille: vsqʒ ad q̄ttitatē legati on⁹ illi⁹ debiti sustinebit. ff. de le. ij. cū ab vno. ¶ Quito ē in expensis vxoris: que non tamē astrinxit heredes p heredita rijs portionibus: sʒ ēt vir pro portione q̄ puenit ad eum de dote vxoris sue: puta si ad eū puenerint. 100. z in hereditate sint. 200. ipse vir tenebitur pro tertia pte: z heredes p duab⁹ ptibus. ff. de reli. z sum. fune. l. quotiens: z. l. veluti. Hec oia. Hosti. ¶ Quomō debeat heri restō vxor concipiēte filiū p adulteriū: queʒ vir reputat suū de his q̄ ɔsumit ipse fili⁹ spuri⁹ de bonis p̄ris putatiui: z de hereditate tota vel parte ad eū pueniēte. ¶ Primo vidēdū est de ipsa vxore adultra quō teneatur ad qd. ¶ Secūdo de ipso filio spurio: si tenetur z quō. ¶ Tertio vero de ipso p̄re q ex adulterio talē filiū hūit: quō z ad q̄ttuʒ tenet. ¶ Similis casus videtur qui ponitur. ex. de pe. z remis. c. officij. s. de muliere supponēte sibi alienū ptuʒ: quē vir eius reputās suū nutrit: z heredē instituit. Unde idē vl' dicendū

quantum ad restitutionē de ipsa muliere:ꝛ filio supposito: ꝛ huic fraudi datib⁹ opaꝫ efficaceꝫ:ꝛ de muliere adultera. ¶ Querit pmo si debeat reuelare marito. ¶ Ad hoc dicēduꝫ:ꝙ aliqñ nō aliquādo sic. ¶ Nā vbi imineat aliqđ horū periculoꝝ:nō dꝫ reuelare marito. ¶ Primū periculuꝫ est ifamie.s.mulieris:qꝛ hec taliter reuelādo:cū esset ātea bone fame. seipsam pessime ac turpissime diffamaret: quod gdē magnū periculū est mulieri. ¶ Naꝫ qđ prouer. xxij. scriptū est:meli⁹ est bonū nomē ꝙ̄ diuitie multe:licet itelligaꝛ de viris:tñ turpi⁹ ꝛ periculosius in honestis infamie mulierib⁹ igerit notā. ¶ Secūdū est:piculū scādali.s.viri: ꝯsanguineoꝝ ꝛ amicoꝝ eius: si illis h inotesceret malū:nā nō solū apud se turbarētur ex eo:sꝫ vir ex tūc possent cuꝫ ea amiciciā ꝛ pacē ac cōcordem societateꝫ hr̄e.imo forte eam marit⁹ dimitteret:ꝛ iō nō valentes forsitā ꝯtinere: vterqꝫ adulteriū:ppetraret.ꝛ sic inumerabilia ꝛ irrecuperabilia iter eos orirētur mala. ¶ Tertiū est piculū mortis.s.ꝛ vxoris ꝛ sue spurie,plis atqꝫ adulteri sui. ¶ Nā pbabiliter timere posset ꝙ ei⁹ maritus seu gcūqꝫ alius:dū occidere aliū qreret. necaretur ꝭꝫ Sco. in iiij. ¶ Cōcurrētib⁹ pdictis piculis que vidētur valde pbabilia:ꝛ i plurib⁹ eueniētia:nō dꝫ talis mulier suo ꝯiugi reuelare:ꝛ pp bonū incertuꝫ restituendi hereditatem:talib⁹ periculis se exponere manifeste. ¶ Quartū pp periculū iprobabilitatis. Nā nec vir nec filius nec ēt public⁹ iudex:hoc mulieri reuelāti credere obligātur:nisi pbet dicta sua per infallibilia signa aut per violētas pbationes:siue per testes idoneos. Nā ex solo ei⁹ dicto nō pōt exheredare talē filiuꝫ: maxime i terris in qb⁹ primogenita ex cōsuetudine in toto vel in pte succedūt. Insup ꝭꝫ Sco. in talib⁹ terris si pater crederet vxori sue in hoc: tamen non posset a spurio auferre hereditatē.nisi in publico foro cum probaret talē. Et tunc oporteret mulierem nō tñ apud rnarituꝫ:sed apud totam patriaꝫ diffamari: ꝛ isto presupposito.s. ꝙ non debeat reuelare.ratione maloꝝ gra-

niorum exinde otingentium. ¶Quo obeat talis mulier sa tissfacere: vt ifra. Vbi tñ nó imineret aliú periculú vel malú nisi isamie spi adultere: vt mortis suc: vt q si pmoriatur viro suo. debeat áte morté ordinare cú ofessore suo vt alia psona matura: q si moriatur: postea reuelet ex pte sua viro: qñ. s. ex h pôt obuiari ne putatiu filii habeat hereditaté totá vel pté. ¶Aliqñ vero h marito vel alijs psonis eẽ ofessioné tenetur mulier reuelare videlicet si hec tria ocurrût simul. Primo si apud maritú & alios sup hoc fortis & grauis suspitio ipressa eẽt & occasio suspicádi totaliter. Secúdo si ex certis & sufficiẽtibus cáis. pt & dz vehemẽter & valde pbabiliter credi: q nihil ò primis piculis supradictis h subseqretur aut cresceret: sed potiꝰ minueretur. Tertio si similiter psumatur: q filiꝰ bonis mariti volútarie cedet. Sz si puulꝰ ẽ filius cessat ista rõ: qz mittere pt illú maritꝰ ad hospitale: cum nõ teneatur alere alienos nisi i extrema necessitate: cuz alij desunt qui puideát. His át tribꝰ ocurrentibus reuelari deberet & possz. Sz vir ista ocurrũt: & rarissime psumẽdũz est q ocurrát. ¶Insup dici possz sz Guil. q ẽt reuelare posset. si non timeret maritú: vel aliud imineret piculú. Sunt quidá viri q viri sciẽter vrorũz adulteriú sustinẽtes: vel ẽt osentientes: immo qñqz vrores suas ad hoc hortátes: vel qz ppriós filios nõ pñt habeř: vel alia qcũqz pudẽda occasione. Facta ẽt hac notificatione ante quá vir eius pro educatione talis filij expẽdat: vt de obligari a restitutione aliqua fiẽda: qz fecit qð in se fuit: vt dá nũ euitaret viri: expẽsaruz in educádo: & hereditatiõis quo ad alios: argu. eẽ de iiu. & dá. da. c. si culpa. Nec tñ dz máifestare adulteriú pp periculú psone. & infamie detrimẽtú: & odiú ad eũ euitádú. Et si áte máifestationẽ iá aliqua consumpsisset hmói putatiꝰ filius: tenebiř ipsa mater inquátũ pt satisfaceř: si aliqd vt suũ possidet. Et si magnꝰ eẽnis: qñ h notificař nollet ipe filiꝰ credere hoc: nec cedere bonis putani pris petẽs saltẽ legitimá que sine causis expssis & in-

re auferri non debet vt legiti mus fili⁹:nec ꝯriuȝ pōt ꝓbari tenebiť nihilominus ipsa mulier heredib⁹ de portione illa ablata sibi:de eo tm̄ ꝙ pt ꝛ nō plus. Extra de reg.iur.li.vi.c. nemo: ꝛ h̄ q: fuit in mora ad notificandū:qn̄ potuit ꝓuideri. ¶ Sȝ nūquid mulier talis debet reuelare crimen suū filio suo spurio:ꝛ iducere eū ad dimittendū hereditateȝ vero heredi: Ad h̄ dicendum ſm Sco. vbi supra:ꝙ aut fili⁹ crederet matri:aut nō. Si āt crederet:nō auteȝ ꝓbabile est:ꝙ propter dictū dimitteret hereditatē. Naȝ paucos reperire contingit ꝙ ita ꝑfecti sint.ꝙ propter ꝯseruandā iusticiā in foro dei dimittāt magnas possessiōes:quas retinere pñt iure exteriori:ꝛ vellent spuriū reputari. Nec hic mater presumere pōt nisi antea multū fuisset expta de bona voluntate filij sui. Nō ergo dēt se exponere periculo certo diffamationis apud filiū:ꝓpter incertā correctionē illius. Si vero nō crederet:tūc sequereť inde duplex malum. Primū: q: ipsa diffamaretur. Secūdū q: ab illo sic̄ antea hēditas possideretur. Si quis āt instet ꝙ tali filio ōbeat reuelari:ne.s. ignoranter forte copulareť per matrimoniale ꝯiugiū sue sorori: aut alteri sue ꝓpinque:seu aliqua alia faceret:que a iur̄ spurijs ꝓhibita sunt:dicendū ꝙ talis ignorātia:duȝ ꝑseuerat. oino excusat: cū sit ignorātia facti. Si qn̄ tm̄ factuȝ veniret ad lucē tale matrimoniū dirimēdum esset. Si vero queratur:an dato ꝙ talis filius ex verbis matris se spurium credat teneatur reddere bona q̄ hūit a marito matris.ceteris filijs atqȝ heredib⁹alijs ꝑdicti mariti:dicendū ꝙ si hoc indubitanter credit:ꝛ rōnem illud credendi hȝ:tenetur ſm deuȝ nō tm̄ humano iure. Si tamē nō hȝ sufficienteȝ cām:ꝛ rationē credēdi illud:tūc reddere nō tenetur:ex quo ꝑ ſcvel per alteꝝ sibi claret. ꝙ nō hēt sufficientē cām:seu ꝯdignam rationē credendi. ¶ Sunt autē inter cetera.iiij.signa:que reddunt suspectā taleȝ matrē.ita ꝙ ei de facili nō debet credi. Primū est amor.s.si ꝑdiligit aliā ꝓlem viri sui. Scōm est odium:videlȝ si ꝑsumitur ipȝ vel vxorē odire. Tertium est

stulticia: quia mulier fatua et leuis: pertinacis est sensus. Quartum est incertitudo: cum nō constet ipsam esse vel fuisse certam: q hunc cōcepit de adulterio: non de viro. Non enim hoc potest omni adultere esse certum. ¶ Sed qđ remediū tali mulieri debet adhiberi? Dicit q ei (sm Sco. vbi supra) triplex remediū dari potest. Primum est q inducat filium intrare religionē: et tamen talem q possit professionem suam seruare ne. s. incidat in syllam volens vitare caribdim. Scdm est q clericus fiat: vnde valeat tamen scdm deum ecclesiastica beneficia acceptare: et his quasi sufficiētibus merito iam contentus: dimittat hereditatem alteri fratri laico in seculo remanenti. Si tamen per nullam persuasionem honestam cor talis filij mater flectere potest vt hereditatē dimittat: nō videtur q debeat se prodere illi: cum certa nō sit q talis ab ea: impersuasibilis in alijs tam licitis et honestis. flecteret ex illo: immo forte tenacius retineret: ne spurius putaret: cum tales non tam multi caueant male nati. ¶ Tunc demū tertium remedium addendum est. s. q saluo iure humano et absqz īfamia sua pōt et dēt de sua dote cum eam habebit in potestate: vel de parafrenalibus si habet: et ceteris bonis et laboribus et sudoribus suis: indemnē facere virum et legitimā eius prolem. Obligat enim satisfacere viro de consumptis ab illegitimo filio. Sed talis filius non tenetur satisfacere que consumpsit q̄diu bone fidei fuit. De hereditate autem. mulier obligatur heredibus viri ab intestato vel heredibus scriptis: vel quibus verisimiliter creditur q reliquisset hereditatem. Q̄ si nescit: debet pauperibus erogari. Tenetur inq̄: secūdum correspondentiā iusticie. Nō enim dico q teneatur ad restituendum equiualentis hereditati: q2 vt superius dictum est plurimū quidem differt inter habere et ppe esse. Sed q2 iste legitimus heres nūq̄ hūit hereditatem: licet sm iusticiam fuerit prope: ppterea minus q̄ equiualens hereditati: sufficit sibi pro hereditate fienda. Illud aūt minus: determinetur sm arbitrium boni viri. Q̄ si

nec hoc fieri potest: pro tunc non obligat. Tenebitur tñ cũ peruenerit ad pinguiorẽ fortunaȝ. ex͂ de solu. c. Odoardus. Si vero talis mulier nunq̃ hȝ vñ possit restituere: tunc ex impotẽtia excusat. si hẽat satis faciendi ꝓpositum. xiiij. q. vi. Si res. De adultero aũt cuiꝰ est filiꝰ: dicenduȝ vr͂. si scit vel credit verisimiliter illum esse suũ: vbi mater sua satisfacere non valeat: videt̃ q̃ teneat̃ de expẽsis patri putatiuo: q: cãȝ efficacẽ dedit tali dãno. ex͂ de iniur. ꝛ dã. da. c. Si culpa: ſm tñ possibilitateȝ suã. Et si mitteret ipsa adultera ad hospitale. vel q: finxit mortuuȝ peperisse: vl' q: notificauit sine suo periculo. nõ esse filium suũ: tenebitur hospitali de nutrimẽto ꝛ aliis expẽñ. nisi notabilis paupertas excuset eam: cũ de iure naturali ad hoc tenecatur di. i. c. Jus naturale: ꝛ hospitalia ꝓpter pauperes nutriẽdos sint facta: nõ pp diuites. Sed ꝛ de hereditate vel dote si dotaret̃ a patre putatiuo: teneri videt̃ ad arbitrium boni viri attẽta sua facultate. que tñ satisfactio occulte fieri debet cũ sine periculo manifestari nõ possit: ar. ij. q. i. c. Si peccauerit. Si aũt dubitat adulter ex eo q̃ mulier leuis ẽ. ꝛ cũ aliis adulterat̃: vel ẽt q: ipsa adultera dubitat vtrum sit eiꝰ vel mariti: reliquatur iudicio dei cui oia nuda sunt ꝛ aperta: ꝛ grauari nõ vr͂ de restitutiõe. De hmõi materia. s. de muliere ꝯcipiẽte per adulteriũ: vide diffuse in sum. Hostiẽ. de peni. ꝛ re. §. Quibꝰ ꝛ qualiter ver. Quid de muli. Itẽ Sco. in. iiij. di. xv. ar. iiij. ad argumẽta. Indecẽs est. n. vt in re dubia certa det̃ snia: ait Greg. di. xxxiij. Habuisse. In nullo tñ cãu ad obuiandũ hmõi periculis vel malis: dȝ adultera vel adulter q̃rere aborsuȝ vel mortẽ puuli. xxij. q. ij. c. faciat.

¶ Capitulum octauum. s. qñ debeat fieri restitutio.

Q Uantũ ad octauũ. s. qñ dȝ fieri restitutio. dic̃ Tho. scda scdẽ. q. lxij. q̃ statiȝ: q: sicut accipe rẽ alienã est ꝯtra iustitiam: ita ꝛ detinẽ eam: q: per hoc q̃ aliquis detinet rẽ alienã inuito dño: ĩpedit eũ ab vsu rei sue. ꝛ sic facit ei iniuriã. Manifestũ est aũt q̃ nec per modicũ tp̃s licet alicui in pctõ morari: sed

quilibet tenetur statim pecca tum dimittere vel deserere. Vñ dicitur.quasi a facie colubri fuge peccatū. Et ideo qui libet tenetur statim restituere vel dilationē petere ab eo qui pōt vsum rei concedere. Et si quidē teneant de incertis(cū illud esset erogandū in pias causas cum cōsilio ecclesie.si hmōi psone hñtes restituere remaneāt ita paupes cū filijs τ familia φ nō habeāt vnde viuat)fiat dic. Ray.vt dixi in casu simili.§.in ti.de decimis Ibi aūt sic dicit. ¶ Si qs retinuit decimas lōgo tpe. τ nūc venit ad satisfactionē:τ postulat intuitu dei τ ecclie(τ maxime q2 h3 paruā substantiā) sibi remitti φ accepit tpe pterito(cū aliter oporteret cu3 sua familia mēdicare)cēsuis eccla oēs decimas posset petē.si viderit istu3 ɔtritū τ preces ei9 innitiveritati:d3 ei tanq̄3 pauperi dimittere vñ viuat. cum hoc eēt ei datura postea.x.vi. q.i.c.Quā Hoc Ray. Q̄ð in eligendū vr:vbi dant decime de more:prout est de iure cōi. Nā sec9: vbi de more nō dātur:vel valde diminute:vidētur excusari. De hoc tñ plene hēs in.ij.parte sum.ti.iiij.c.iij. Et dic ibi glo. Dul.φ illi qui resignāt in manu penitētiarij qui hoc nō facerēt nisi penitētiarij restituerēt eis pro parte vel pro toto(qñ nesciū cui sien da est restō)φ non credit eos esse in statu salutis. Dicit etiā paulopost.φ nō est necesse:φ fiat hmōi restō in manu penītentiarij:dūmodo tñ sit paratus ad arbitriu3 ei9 vel alteri9 boni viri:satisfacere. Dicit et φ in hoc casu:eps qui est dispensator pauper:pōt dilationē dare vel partē dimittē.vel etiā totu3.si viderit ei expedire ad necessariam sustentationem illius tanq̄3 alicuius alterius pauperis:ita tamen φ quātum vtilius potest. gerat negocium illius:cui facienda est restitutio:si persona ei9 esset nota:videlicet exponendo illa que erant restituenda in vsus tales:q magis ei possent pficere quo ad deū. Hec ibi Guil.sup Ray.li.ij.c.de Raptorib9. ¶ Si tenet certis psonis que nolūt dare dilationē d3 ad petitione3 ipsoꝝ absq3 dilatiōe satisfacere vel cedere bonis:q2 fur τ raptor semper sunt in mora : τ ideo semper

augent peccatum.ff.de condi. fur.l.in re furtiua vbi lesi egētes fame pereunt:ne interueniēte paululuȝ mora:inueniri nō valeant qui redimantur di.v. c.Baptizari.Semp.n.est vitanda mora vbi est periculuȝ dist.xxviij.c. De siracusane.ꝛ hoc etiam si opȝ ipsum mendicare. Unde nō dico habito respectu ne egeat.¶Nam contra hoc.notatur extra de vsur.cum tu. Tamē Uul.addit.sine culpa pōt accipere vite necessaria.scilicet extreme Ray. moderate sibi vita retenta quousqȝ plene sibi satisfaciat.¶Hosti.vero sic dicit. Sed quid si nō immineat tale periculuȝ necessitatis:ꝛ his qui tenetur restituere non potest induci ad restitutionē statim faciendam:puto ꝙ discretus sacerdos potest consciam suam informare:ex eo ꝙ intēdit vtiliter gerere negocium creditoris.Nā si videt ꝙ aliter nō potest recuperare imperpetuū:vel non ita cito: vel ita cōmode: potest(recepto iuramēto vel alia sufficiēti cautione si habere pōt)dilationē concedere:ꝛ sub hac ꝯditione si hoc ad impleuerit infra talem diem peccatorē absoluere:vt sic creditor qḋ ei debetur.recuperet: ꝛ peccator non recedat a presbytero desperatus. Hec ille. Sȝ ꝙ in fine huius.§.s.ꝙ absoluat sub ꝯditione:contrariū asserit Uul.dicens ꝙ absolutio a pctis nunquā debet fieri sub cōditione ꝛ ideo potest dici. ꝙ absoluat simpliciter si est absoluendus sed declaret ꝙ nō valebit absolutio:nisi adimpleat promissum. Uul.¶Archi. vero sup c.Si res.xiiij.q.vi. q̄rit vtruȝ habenti restituere: debeat haberi respectus ne egeat.Et dicit.videtur ꝙ sic.ff. de iniur.l. incondemnati.ff.de cessi.bo.l. is qui.Et sic notat per.B.ex̄ de solu.c. Odoardus. Et facit ad hoc qḋ habetur. xvj.q. vij.Quicūqȝ.Sed Inno.per notata in.c.cuȝ tu ex̄ de vsur. sec⁹credit scḋm canones:vbi ibi notat.Ale.B.ꝛ Hostiē.ꝙ in soliduȝ tenētur detentores vsurarū:ꝛ non solum inquantum facere pn̄t.Qui Hostiē. in sum. dicit ꝙ qui habēt restituere: paulatiȝ singulis mēsibus soluant creditoribus: si aliter nō possunt sine magno sui detrimēto prout poterunt

vel cōponant se cū expoliatis. Cō si nullam possunt inueni re misericordiā apud eos: abs qz dilatione tunc tenetur satisfacere. vel bonis cedere: qz peccator semꝑ est in mora.ff. de condi.fur.l.in.re furtiua.ex tra de simo.c.cum in ecclesie. Multi tenent dictum prece dens tanꝙ equum.s.ꝙ tenen tur soluere ꝗtum possunt re tenta sibi vita cōmoda ar.d. cō.di.v.c. discipulos extra de fur.c.si quis. Sed Archi.ꝯtra super verbo reddere eiusdem c. Et ibi dicit ꝙ statim debet reddere totū quod potest: alle gās. Tho.scda scde.q.lrij.qui dicit ꝙ statim est fienda resti tutio. Dictum tñ Tho. potest dici: non esse ꝯtra: si sane in telligat. vt infra dicet. ¶ Sed in quadam summa dicitur ꝙ qui habēt restituere vsuras ꝛ male ablata: ꝛ ꝓponunt firmi ter reddere: ꝛ nō possunt sta tim (qz nolunt cū familia ege re vel mendicare: ꝛ tñ incipi unt iuxta posse satisfacere) vtrū tales possint absolui ꝛ cōmu nicare: Respō. aut sciunt per sonas certas aut nō. Si sciūt ipsi habentes male ablata: ꝛ ipsi etiā quibus debentur hu iusmodi volunt. tutū est: ꝙ de conscientia eorū stent ad ter minum ꝛ voluntatem. Si ve ro tales nesciunt damna sibi data: ꝛ reuelatio posset esse pe riculosa illis qui volunt resti tuere: tunc non est reuelandū illis: sed presumendū ꝙ con fessor causam illorum vtiliter agat. ꝛ ꝯfitens intendat ꝛ pro mittat satisfacere ꝗ̄ cito po test (qz hic habet locum rati habitio de bono ꝛ equo) ꝛ tūc confitens absolui ꝛ cōmuni care potest: qz est in via salu tis. Si vero omnino nesciun tur persone quibus est restitu tio fienda: tūc est libere in po testate prelati vel discreti con fessoris dare. ꝛ constituere ter minum confitenti: sicut vide rit necessitatem ꝛ contritionē eius. ꝛ voluntatem promptaꝫ restituendi: ꝛ infra istum ter minum: talis potest absolui ꝛ communicari. Item. vbi ma ior est contritio: ibi maior mi sericordia ꝛ venia est fienda ꝛ remissio. Et quia totus mun dus fere ꝛ inuolutus in rapi nis: sic pro posse tuo curre ꝑ medium: ne nimia securitas vel remissio ꝑire faciat quos discreta equitas poterat reuo

care. Ite; semper iniurians: et spolians: vel complices eorum: debent humiliter postulare venia; ab eis quos offenderunt. ne illi remaneant in rancore et mala voluntate.

¶ Quid aute; debeat facere vxor et familia raptoris et vsurarij et huiusmodi: qui nō habent nisi de obligatis restitutioni. habes in secunda parte summe ti.i.c.xij.in fi. ¶ Nota q̄ Ray. et Hostiē. circa ista; materiam restitutionis dicūt Hoc notent sacerdotes et retineant: q̄ scd'm q̄ maior vel minor fuerit fraus vel dolus vel violentia maior vel minor: debet esse discretio iudicātis: et ſm hoc in vsuris que fiunt in depositis vt dictū est in. secunda parte summe. ti.i. c. de vsura: que omnino sunt restituende. Tamē quia minor est ibi violentia q̄ʒ in ceteris: poterit confessor etiam cum scitur persona cui fienda est restitutio: magis moderare tempus restituendi. retenta sibi vita commoda et familie sue. ¶ Quidā circa materiā istam dicunt et meo iudicio satis rationabilr: q̄ in certis casibus nō tenet̄ quis ad statim restituendū actualiter. etiam si hēt modu; aliquale; ad restituendu;: et ab eo cui tenetur inuenire non possit nec dilationem nec remissionē: s; subitam velit fieri sibi restitutionem: qn̄ videlicet ex restitutione statim vel statim restituendo: sequeretur inde euidēs vel probabile damnum spirituale vel tēporale notabile. ipsius restituentis: vel aliorum quod preponderaret damno eius qui debet hēre ex carentia illius rei. ¶ Potest aute; tale damnum esse triplex. scilicet periculum mortis: infamie grauis: seu scandalu; notabile: vel damnum et periculu; probabile mortalis culpe. Ratio autē huiusmodi est q̄ scilicet talis restitutio possit differri: quia secūdum Sco. in. iiij. distin. xv. ar. iiij. creditor. idest qui dbet habere: magis debet velle in huiusmodi casibus: vt maximum in commodum seu damnum eius qui habet restituere euitetur immodica restitutionis dilatione: q̄ʒ suum modicum incommodum. vel damnum: ex carētia ad tempus sue rei. ¶ Et si obijciatur q̄ resti-

tuere est actus negatiui pre-
cepti:q2 reducitur seu explica
tur per hoc quod est. non reti
nere alienum: sed preceptum
negatiuum obligat semper et
ad semper. Respōdetur fm
Sco. vbi supra q alienum in
iuste et inuito domino retine-
re simpliciter prohibetur: pro
pterea semper et ad semp isto
modo necesse est saluti alienū
non retinere. Sz quādo quis
habet voluntatem et proposi-
tum restituendi alienum pro
tempore opportuno: ex tunc
tenetur domino rei volente
idest velle debente. Vult au-
tem hoc dominus rei. et si nō
actu elicite: tamen actu debi-
to et honesto: quia velle debet
dominus q qui suum habet.
retineat quousqz poterit op
portune reddere. Et si dicas
dominus rei hoc agit inuite:
quia non vult q per quantū-
cunqz tempus: suum retinea
tur. Dicendum fm Sco. vbi
supra q domino. etiam inor-
dinate volente statim re habe
re suū: et per consequens con
tra rectam rationem nolen-
te proximum retinere suum:
tunc tenens non est detentor
iniustus. Nam et depositum
debet redditione strictissima
reddi: cum repetitur: vt. C. de
positi. l. si. tamen inuito domi
no: voluntate inordinata cuz
repetit: vt cum eo malum fa-
ciat sibi vel alteri: potest reti-
neri. Et Augu. dicit. q mul-
ta bona prestantur inuitis:
dum eorum potius vtilitati
quā voluntati consulitur. di.
lv. q. c. Et qui emēdat: et exem
plum ponit. xxiij. q. iiij. c. Ipsa
pieta. de co. scilicet qui contra
voluntatem suam extrahitur
de domo ruitura quod lauda
biliter fit. ¶ Est ergo vnus ca
sus cuz imminet ex huiusmo
di restitutione subdita pericu
lū damni incomparabiliter
preualentis damno quod in-
de habet creditor ex carentia
rei sue: puta cuz ipse creditor
impugnaret bonum commu
ne: et habendo illam rem seu
pecuniam quam quis de suo
retinet. magis possz impugna
re et preualere contra bonum
cōmune. Nam tunc scdm
Richar. in. iiij. di. xv. ar. iiij. q.
iij. ad tertium argumentū nō
tenetur illud restituere illi. sed
fideliter reseruare vt restituat
sibi vel heredib9 suis: quando
hoc fieri poterit sine piudicio

boni cōmunis: vel deposita re illud ordinādo ɿ prouidendo ꝙ tempore suo restituat. Idem vr̄ dō:cum quis male vteretur re sua rehabita:puta gladio ad occidendū se vel aliū vel hmōi. ¶ Idem vr̄ dō cuȝ ex subita restitutione: ille qui restitueret rem ablatam per furtuȝ vel aliud vitiuȝ: detegeret ɿ inde infamaret. cuȝ fama sit quid notabilius sub stantia tēporali. Vnde graui us reputat peccatum detracti onis:ꝙ furti ceteris pauperibus ꝭm Tho.ꝭa ꝭe. q. lxxiii. ar.iii.ɿ.vi.q. i.c. Deteriores. Cum ergo glibet debeat ꝓuidere ꝯseruationi fame sue: ar.xii.q.i.c.nolo.pōt talis differre restitutionē vsqȝ ad tēpus quo non deprehendat in crimine ɿ infamet.si aliter ꝓuideri nō pōt. Idē dō est cuȝ id qd̄ debet restitui nō possit restitui nisi faciēdo magnas expēsas admittēdū sibi: q2 in remotis ē creditor. Tūc.n.qd agēdū:habes hic supra ēt in eo.tractatu.c.iij. Et idem dō qñ mulier habet filiū ꝑ adulteriū nesciēte viro:vel supposuit sibi alienū partū:qui nutrit de bonis viri:vel ēt heres dimittit vt proprius filius:cū teneat mater talis. de oibus bonis que pcipit filius ille.s. putatiui patris. Nō tñ dȝ reuelare factū:qñ ex hoc sequeret vel sequi ꝓbabiliter possȝ mors sua vel prolis talis: vel etiā notabilis ifamia seu alia grauia scandala ꝭm Ray.le. ii.c.de Raptorib' ɿ Io.neapo.in quolibet.de quo habes hic supra plene eo. ibi vide. ¶ Alius casus est quando ex hmōi restitutione subita posset sequi mors spiritualis:seu peccatū mortale ꝓbabiliter i restituēte vel familia eius: puta restituēdo que habet aliena:ad tātā venit pauptatē vl̄ miseriaȝ ꝙ nō pōt viuere.vel ꝓuidere filijs suis de victu ɿ vestitu:ɿ cū sint alicuius nobilis conditionis mendicare nimis erubescunt:ab amicis ad sufficientiā nō inueniunt. laborare nesciunt vel non possunt:quia paruuli vel infirmi ɿ sic restituendo exponit peri culo ipē cū familia sua furādi vel ꝓstituēdi alias:vel despa tionis:vbi retinēdo qd̄ habet alienum cum ipso ɿ industria sua prouidet ɿ parce sibi ɿ familie sue ɿ disponitur ad sa-

tisfaciendū paulatim. ¶ Hoc sentire videt̃ Sco. in. iiij. vbi supra. Hen. in quolibet. vi. q. xxiiij. Et idē videt̃ dō cū quis habet instrumenta artis sue vnde ex labore suo gubernat se & suos: & vēdendo vel tradē do ea vt restituat suis creditorib⁹: non poterit laborare & inde lucrari: puta libros quo ad iurisperitos & medicos: ceramēta quo ad artifices. Laborādo aūt cum predictis: vltra sustentationem suam poterit in futurum paulatim satisfacere. Nec credo esse contra hoc quod dicit Tho. secū da secūde. q. lxii. s. quod statim restituendum est alienū simpliciter. ¶ Non eniʒ ita amare verba accipienda sunt dicit lex: sʒ ciuiliter. Et in sacra scriptura statim dr̃ fieri: quod in plixo tēpore: vt patet Malachi. iii. Statim veniet ad tē plū &c. & precipue cū ex cā ita vrgenti differt̃ vt dictum est. Pōt etiaʒ multipliciter capi in iure: & nō soluʒ pro potētia facti: sed iuris & cōmoditatis vt. patet. xxii. q. ii. c. faciat in gl. Hec tamen non sunt predicāda ne paret̃ via detentioni alienorum ad quod nimis p̄sone sunt inclinate: sed cū magna discretione in cōfessione & consilijs tractāda: & cū multis circonstantijs consideranda que honestent factum. Ad hoc etiā facit quod dicit Jo. neapoli. in quolibeto. viiij. q. xxij. & Rich. in. iiij. & Pet. de palu. ¶ Item potenti restitue re male ablata statim: vtrum sufficiat relinq̃re in testamento vel instrumēto ꝙ heredes restituant. Respondet ad hoc Jo. neapoli in. viiij. quolibʒ. q. xxij. ꝙ h̄ sufficit in duobus casibus tm̄. ¶ Prim⁹ est quando habens male ablata: credit vere & pro certo vel quasi pro certo: ꝙ talis retentio nō sit contra voluntatem domini. Tales enim retentio. non est iniuriosa vel iniusta. Nullus enim patitur iniusticiam volens: vt dicitur. v. ethicorū. ¶ Secundus casus est quando talis retentio rei aliene est contra voluntateʒ domini sʒ in ordinatam: puta cum non redditur gladius furioso cum repetit ipsum in furia. Hoc eniʒ iuste fit vt. xxij. q. ij. c. Ne quis & similiter hoc est quando vult rem suam statim habere: quam retinens non pōt

dare sine notabili dãno suo: et econtra ille cuius est. potest sine damno et icommodo ca rere ad tempus. Extra istos casus non sufficit ad salutem. nisi statim restituat. Ratio ẽ. quia de necessitate salutis est vitare peccatum mortale: sed non solum auferre alienum: sed etiam detentio rei aliene extra predictos casus est mor tale: quia contra iustitiam cũ faciat iniuriam proximo. Et hoc cuꝫ potest restituere. Vn de non sufficit ad salutem ta li relinquere in instrumento: vel per testamentum ꝙ here des restituant: sed de necessi tate salutis est. statim restitue re si potest. Sed si ille cuius est res vel cui obligatur. non potest illa re carere sine incõ modo suo etiam ad tempus: oportet ꝙ restituat etiam cuꝫ magno incommodo suo: nec sufficeret dimittere per testa mentum. ¶ Tertius casus ex cusans a restitutione subita est: cum ex hoc immineret pe riculum mortis corporalis. ¶ Et nota ꝫ Rica. in. iiij. di. xv. ꝙ si ille qui damnum in tulit. habet aliquid vltra neces sitatem sustentationis natu relĩquis sibi necessarium ad victum secundum decentiaꝫ sue persone restituere tenetur. ¶ Non enim licitum est de alieno viuere cuꝫ seculari ho nore. Si autem non habet ni si necessaria ad sustentationẽ nature: tunc subdistinguendũ est: quia aut iste q est passus dã num non indiget ad sustenta tionem nature: eo quod ab eo ablatum est. et tunc ille qui ab stulit potest retinere: et restitue re nõ tenetur: quia ex iure na ture. licitus est vnicuiqꝫ vsus possessionis necessarie a sustẽ tatione nature. Extrema eniꝫ necessitas facit omnia cõia. ff. ad legem rhodiam de iactu. l. ij. §. primo cum in eadem in ter. et glo. Aut indiget ad sustẽ tationem nature eo ꝙ ablatũ est: et tunc subdistinguo: quia aut primus. i. dominus ipsius rei indiget ista re ad sustenta tionem sue nature: priusꝙ fu it necessaria ad sustentationẽ nature illius qui abstulit: aut codẽ tẽpore vterqꝫ indigens factus est ista re ad sustentati onem sue nature: aut iste qui abstulit factus est indigens re ista ad sustentationem sue na ture priusꝙ iste a quo ablata

est. Primo modo et secundo: potest dici sine preiudicio: quod iste qui abstulit rem istam teneatur restituere illi a quo abstulit: quia numquam fuit res illius qui eam abstulit: sed semper remansit istius de iure. ¶ Postquam enim sum in statu in quo res mea necessaria est mihi ad sustentationem nature: non potest fieri alterius me contradicente. Si tertio modo: tunc ille qui abstulit restituere non tenetur: quia ab isto tempore quo facta est necessaria sibi ad sustentationem nature et cum tunc illi a quo ablata est non esset necessaria acquisitum fuit ius in illa re illi qui abstulit. Et ideo quamuis damnum passus: veniat postea ad statum in quo res sibi ablata, esset sibi necessaria ad sustentationem nature: non propter hoc habet maius ius in ista re quam iste qui eam abstulit. nisi iste qui eam abstulit deuenisset ad statum in quo amplius res ista non esset sibi necessaria ad sustentationem nature. ¶ Idem Pe. de pal. in. iiij. et Sco. in. iiij. di. xv. ar. iiij. ad argumenta. Ex predictis horum patet: quod tales qui habent restituere, et si retineant sibi quodammodo necessaria ad sustentationem sui et familie: ad vitandum multa pericula anime et corporis que verisimiliter sequi possent bonis suis cedendo et omnibus se expoliando pro restitutione fienda: et quod forte tutius esset restituere et in deo confidere etiam si oporteret mendicare secundum Ray. ad hoc non videtur teneri de necessitate salutis. Tamen non debent tales ita laute viuere et pompose vestiri cum familiis: et filias suas cum magnis dotibus nuptui tradere: sicut si non essent obligati restitutioni: sed parce viuere et paruas dotes tradere. Et si non possunt nobili vel mercatori nuptui dare. debent artifici et plebeo tradere: et alia superflua resecare. ¶ Cum multa ergo prudentia hoc negocium agendum est. Cum efficaciter videntur facere quod possunt. ad restituendum: et in aliis se bene habent cum timore dei: credo quod possunt absolui et omnino

nicari. ¶ Qui autem ⁊ de eo quod possunt semper procastinant: ⁊ annuatim reperiuntur promittere cōfessoribus restitutionē facere ⁊ postea nō faciunt: nō videntur absoluendi: nisi prius faciant vt disponāt efficaciter negociū vt habeat executionē. ⁊ multominus ei promitti debet cōio sumi: quantum dico spectat ad consiliū confessoris. ¶ Nam quantū ad sacerdotem qui habet cōicare: cum ille se in manifesto ad hoc ingerit: quid iuris. habes supra in. iij. parte de bonitate confessoris fo. xxxvij. eo. ¶ De vsurarijs autem manifestis quomodo agendum sit cum eis in restitutione ⁊ collatione sacramentorū habes i. ij. p. sum. ti. j. c. x. et Pe. de pa. in. iiij. di. xv. q. ij. ar. vj. de vsur. Possent etiā tales petere remissionē a creditoribus quā si sine fraude ⁊ spōte obtinēt: nō ipsis amplius obligantur: nec ēt pauperibus illa remissa eis dare tenentur. Non tū decēs esset. vt diues a paupere ⁊ indigēs pax a multū indigente peteret remissionem. ¶ Querit vtrū episcopus elapsis. xxx. vel. xl. annis possit agere contra heredes vel possessores bonoꝝ quondam illius: qui in testamento reliquit mille libras soluendas: nomine vsurarū incertarū: cum de extorsione dictarum vsurarū nō appareat nisi per ꝯfessionē dicti testatoris? Rñdet Lau. de ridol. in tractatu de vsuris post Federi. q. cū actio que cōpetit ex testamento: vel conditio que competit epō per l. Nulli ⁊ l. fi. gs ad declinandam sint personales: ⁊ spacio. xxx. annoꝝ claudanꝰ: per consequēs. C. de pscrip. xxx. vel. xl. annoꝝ: ideo cōtra heredes bona fide possidētes (que semper presumitur) non cōpetit actio ad dictas mille libras nisi probaretur heredes malā fidē habuisse: ⁊ sciuisse vitiū ⁊ crimen defuncti: quo casu debet itelligi. c. Tua nos cū si. extra de vsuris. Et idē si de extorsione appareat per aliud: quā p testamētū. ¶ Quo autē ad possessores bonorum in quos per testatorē vel eius heredem bona sunt alienata nō: est aliqđ dubiū si possederūt spatio. x. annoꝝ: quia actio psonalis nō competit contra successorē singularē vt. l. j. §.

Si heres.ff. ad trebel. Nec ob.pmo dicta.f.actiones epo cõpetẽtes durant. iiij. annis: qr itelligitur hoc de actionib9 cõpetentibus episcopatui vel ecclesijs collegiatis: sed hic ñ competit actio epo: vt epo: sz vt iconomo ⁊ aministrato ri bonorũ pauperum. ¶ Que rit vt quid si premisso gene rali edicto: qp quicunqz dede rit vsurarũ nomine aliquid ta li: veniat infra tot dies ⁊c. Si nemo veniat.nec etiam aliqs vsuras certas vsurarius assi gnauerit: infra terminum sibi ad id statutũ: lataqz est sentẽ tia per episcopum declarãs il las esse incertas: vtrum vsu rarius sit tutus si postea ap parcant psone certe: quib9 est restitutio fienda. Federi. de se nis sentit qp sic: etiã quo ad il los: qui tunc erãt extra dioce sim. Fatetur tamen qp talib9 cõpetit remediũ contra epm vel pauperes. Sed cogita di cit Lau.d Ridol.in.q. cit. an sit verum. Et cõtrariũ prati catur: qñ non est determina tũ qp oia veniãt sub nomine i certorum hoc est quãdo non sit taxatio vere ⁊ secũdũ quã titatez ad quam ascendunt: sz minor: ⁊ secundũ qp inter eos conuentum est: ⁊ de hoc iudi ci (pro cuius sententia alio nõ dato presumitur) constat legi time. An autem talis pratica sit iuris consona: tu ipse vide. Prõpti sunt tamen episcopi ad eius obseruationez: qr pro seipsis icerta i bursant: nec ad illorum volunt restitutionem venire vel teneri: sed sit certa taxatio secundũ cõuentionẽ. secundũ quod moris est que tũ an possit de iure: fieri videt duz est. ¶ Querit etiã Archi. xiiij.q.vj.c.si res qp sigs dece dens: relinquat sibi heredẽ ex testamento vel ab intestato. ⁊ ordinauit quẽdam executorẽ tantũ ad emendãduz sua fo ris facta: qui decedens tem pore mortis sue creditoribus tenebatur ⁊ iam termini solu tionis sue fluxerant. Dicit re spondendo qp iste executor de bita hmõi soluere tenet: ⁊ põt cõueniri: qr elapsis terminis solutionis defunctus cepit in iuriari creditoribus: in nõ sol uẽdo. Ex precepto autẽ domi ni: est solutio faciẽda: ar.xj.q.j. c.magnum. xxiij.q.vltima. c. Tributũ: qr peccat in termi no nõ soluẽdo: tuz qr frangit

promissuz.ex̄ de pac.c.j.r. iij. tum quia illo elapso:inuito do mino detinet alienum.ff. de excep.doli.l.ij.§.circa.Et hoc tenent quidam.s. vt nomine foris factoꝝ contineātur hoc casu debita:quorum termin⁹ solutionis:tēpore mortis elapsus erat.r ꝓ illis agi possit. Secus de debitis:quoꝝ terminus non aduenerat.Et ita notat.Spe.in rubrica: qualiter scripta in iudicio proferatur.§. Nunc vero. ¶ De eo vero demum cui datū est aliquid per errorez:dicit. Jo.de rip.in tractatu de cōtractib⁹. ꝙ in tali datione: aut est error persone.vel fortune.vel alterius conditionis appositc. Si primo modo:puta intendo dare petro r do Martino:tunc Martinus tenet acceptū restituere vel danti. vel illi cui intēdebat dare:ar.rrix. q.j.§.j.Si vero error fortune: puta intēdo tibi dare vt pauperi.r tu es diues: dicitur ꝙ sic acceptum tenetur restitue re dāti⁹vel alicui pauperi nisi recipiens iterim effectus fuisset panper. Si vero sit error alicuius alterius conditio nis puta credo te sanctū cū tu nō sis.r ideo dono tibi:vt cre do te celebraturū missas:r iō do tibi:dicit ꝙ si receptori cō stat de precisa intētione dantis.s.qr aliaſ nō daret nisi ista ꝯditio subesset talis error obligat ad restituēdum receptū: aut ad sufficiēter supplēdum per se vel per alium intētionē dātis:quoꝝ ratio est:qr cum res in istuz nō trāseat nisi eo modo quo vult dans transfer re:si nō exigat.conditio in ipsuz res nō transfertur.¶ Alij autē dicūt:ꝙ ad talem restitutionez.talis error nō obligat: nisi ipsa cōditio circa quā erratur esset causa motiua r finalis talis dationis.Quod ꝓbāt per simile. Do tibi libras centuz:quia credo te esse amicum meum dato ꝙ accipiēs nō sit amicus meus:nō obligatur ad restitutionem.¶ Si aūt amicitia sit causa ꝓpter quādo tibi centuz libras.s.si sis amicus meus:r nisi amicus fueris:obligatus es ad restitutionez.Ex his patet ꝙ q̄stores sancti Antonij:vel alij quicūqz:nullo modo possunt sibi retinere ea que illis pauperibus:vel locis pro quibus petunt dātur:quia hic est er-

ro: persone. ¶ Veruz tamen quia nullus tenetur proprijs stipendijs militare. nec causas aliorũ agere ad suas expẽsas: dico q tales possunt viuere super questus quos faciũt: et potest eis moderatũ salarium dari. Hec ille. Illa vero que dantur eis ex mendacijs eorũ questorum: videlicet qz asserunt q dicẽt multe misse pro dantibus vel habebũt talez indulgentiam: vel absoluũtur a votis eorũ vel a casibus reseruatis: vel q fient lectisternia in hospitali de huiusmodi pro quibus illi dant alias non daturi: cum nec talia fiunt: vel vera sunt: totũ est rapina et restitui debent dantibus ea: vel pauperibus erogari: ar. xiiij. q. v. c. non sane.

¶ Explicit tractatus de restitutionibus beati Antonini archiepiscopi florentini ordinis fratrum predicatorum.

¶ Incipit alique cōclusiones & decisiones in foro ɔsciētie. collecte per eundē Reuerendissimum fratrē Antoninum ordinis fratrum predicatoꝝ: quondā Archiepm flo.ad instantiam fratris dominici de Cathalonia.

r Euerēde pater: post recō mēdationem in christo yesu dño nro. Recepi litteras vestras a diu cū pluribus inquisitiōib⁹ de diuersis materijs: numero.lxix. Sꝫ infirmitate longa fatigatus graui ac multiplici occupatione:non valui rndē. Sed & multitudo tāta qōnū: tediū pigritie mec nō paꝝ ad ministrauit:vix vidēdo qñ finem attingere. Non min⁹ vero ignorātia mea nō mihi vsquequaqꝫ ignota:me retraxit In balneis vero ɔstituto:cuꝫ mihi aliqđ tpus vacaret:cura ui foliū istud implere vt satisfaciaꝫ desiderio vro. Et qz in his nulla est auctas dicēt(:illis adherete ad que rō prudētie vestre iclinat. Alia que nō placent dimittite.

¶ Utrum scolares extra suā diocesiꝫ ɔstitut⁹ tpe cōionis: possit ɔfiteri:absolui & cōicare in locis vbi se iuenit ꝑ tūc.

r Espōdēdo ergo ordi nc retrogrado:ad qsita vr̄a. Quantum ad vltimū dico. Qđ cū nulla cō suetudinc introduci possit: vt valcat quis alteri ɔfiteri & ab solui nisi a curato suo: vel de licētia sua exp̄ssa vel interpretatiua.cx̄ de pe. & remiss.li. vi. c.Omnis vtriusqꝫ sexus:idcirco opinoꝛ.qꝫ peregre cōstitut⁹nō valeat cōfiteri nec per ɔsequens hn̄s necessario ɔtenda cōicare in pasca:nisi licentiā habuerit sup hoc ab co qui darc pōt:vel ipse audiens hanc hēat potestatē: sicut qui husdā ex priuilegio cōcessum est:qꝫ ex omni diocesi audire possint aduenientes simpliciter Alijs cū limitatione.s. dūmō nō venerint ꝑcise ad illā ciuitatē vel patriā hac de cā.s.vt ɔfiteanꞇ extra suaꝫ diocesim: Quā auctoritatē sic limitata: nostri frēs habuerunt a dño Martino pp̄.v.& habēt ab eo qui nc viuit & regnat dño Eugenio. ¶ Licentiā aūt Interpretatiuā.videnꞇ hēre qui di

licentia suorum curatorū iter assumunt.sicut illi qui de licētia dñi pape vel summi penitētiarij accedūt ad sepulchꝛū dñi:quod alʼs nō possunt facere.s.ire illuc sine incursiōe excōmunicationis.Casus necessitatis:ꝛ periculi mortis propiqui: in hoc semper excusat: qꝛ tunc cuilibet sacerdoti licet audire ꝛ absoluere nō tamen cōmunicare vel extremā conferre vnctionē quo ad religiosos.Secꝰ quo ad clericos seculares:quibus nō est facta illa ꝓhibitio fulminatoria. Si tñ eēt discurrens ex ꝓposito per plures ānos vt posset iudicari vagabūdus:possꝫ vtiqꝫ talis vt vagabūdus vbiqꝫ cōfiteri ꝛ cōmunicare: nō tamē a religiosis quo ad cōmunionem.¶ Presupposito aūt de tali peregre ꝯstituto ꝙ nō possit ꝯfiteri ꝛ cōicare(si hec nō faciat in pasca qꝛ nō pōt)ideꝫ iuris est. sicut de nō habente copiaꝫ sacerdotis: qui nō peccaret illud omittendo cū non pōt.paratus supplere defectū cum pmo poterit.Sꝫ si facili ter potuit puidere talem defectum futurū sibi:tūc peccauit. Sic a simili:iste cuꝫ nō petijt licentiā ꝯfitendi ꝛ communicandi:vel licētiā itinerādi qñ potuit: nisi ꝓbabilis ignorantia eū excusaret. Presupposito aūt ꝙ talis posset confiteri vel ex licētia habita expsse super hoc:vel ex ptāte ꝯfessoris. tūc nō faceret multā difficultatē ꝙ sumeret talis cōioneꝫ: nō quidē a religiosis quibus hoc est ꝓhibitum:sꝫ a clericis secularibꝰ qui in hoc excedentes:nō incurrunt sñiaꝫ excōmunicatiōis.Hec vide in.iij. parte sum.ti.xvij.c.iij.

¶ Utrum mulier peccet ꝛ incurrat sñiaꝫ excōicatiōis percutiens clericū ipsaꝫ impetentē.

a Ad penultimū dico:ꝙ cū de iure naturali sit viꝫ vi repellere. vt di. i.Jus nāle:cuꝫ moderamine tñ in culpatel tutele ꝺm glo. si intēdit mulier hec solū defensionē sue pudicicie:ꝛ casu clericus impetēs moriat̄:puta irruens in gladiū quem illa tenet ad sui defensionē: nō incidit in sñiam:nec peccatuꝫ incurrit.Secus si fecit ob vindictaꝫ:puta post factū:vel si excessit moderamē inculpate tutele:puta cum posset clamare vel fugere vel alio modo illuꝫ

repellere: fuste vel gladio eũ impetijt: nõ euitaret mortale nec excõicationẽ: ẽt mutilãdo vel graue vuln⁹ iferẽdo. Hec in.iij.pte sum.ti.xxv.c. primo.
¶ Utrum religiosi possint in extrema necessitate secularẽs cõicare ⁊ in vngere.s.in articulo mortis quãdo alij presbyteri non sunt.

a Ꝺ.lxvij.iam rñsũ est in prima.s.q̃ nõ euitarent religiosi excõicationẽ ministrãtes in extrema necessitate eucharistiã ⁊ extremã vnctionẽ sine licẽtia curatorꝫ etiã si desit alius qui ministret: q̃ simpliciter eis ꝓhibetur in clemẽ.de delic.⁊ exces.prela.c. Religiosi. Nec illa sunt sacramẽta necessitatis vt baptism⁹ ⁊ pnia:que in his casibus pñt ab oib⁹ ministrari. ¶ Debetis tamen scire q̃ dominus noster papa: cõcessit auctoritatẽ vicarijs generalibus cõuentuũ reformatorum nũc nouiter: absoluendi subditos suos ab his sententijs: si sine malicia ⁊ certa scientia hoc facerent. Hec vide in.iij.p.sum. ti.xiiij.c.xiiij.§. v.
¶ An debeat dici offm̃ beate virginis in die animarum.

a Ꝺ.lxvi.rñdeť per declarationẽ factam in quoddaꝫ ca.generali: videlꝫ q̃ nõ dicať offm̃ beate virginis in die animaꝝ:neqꝫ in vigilia natiuitatis.
¶ Utrum aliqui excusentur a ieiunio ecclesie.

a Ꝺ.lxv.qñ qs excuseť a ieiunio:satis bñtis declaratuꝫ in sũmis. Si n.cultores terraꝝ vł artifices artiũ multi laboris nõ pñt minuere opa vel dimittẽ sine detrimẽto sui stat⁹ ⁊ familie notabilitꝛ:⁊ cũ labore quẽ opꝫ tolerare nõ pñt ieiunare sine periculo verisimilr infirmitatis corporalis:videnť sm doctores excusati tales. Hec vide in.ij.parte sum.tit.vi.c.ij.§. v.
¶ Utrum ille qui dicit se nõ posse ieiunare:quia nõ est assuetus possit absolui.

a Ꝺ.lxiiij. Si qs dicit se nõ posse ieiunaŕ. sꝫ nõ vult se ad hoc disponẽ:⁊ clare hoc dicẽ ꝯfessori:q̃vł sibi laboriosuꝫ:nõ video quõ possit absolui.cuꝫ nõ sit parat⁹ obedire mãdatis ecclesie nec per ꝯñs ꝯtritus. Sec⁹ si diceret se nõ velle ieiunare: q̃ credit se nõ posse sine icursiõe ifirmitatis

ꝛ hoc qꝛ vel est dbilis:ꝛ sic hꝫ cām dubitādi:vel nō est assuetus:ꝛ sibi.vñ ꝙ multū debeat nocere ꝯtinuare.xl. dies ꝛ huiusmodi: tales.n.nō puto oīo repellendos:sꝫ exhortādos vt experiant ꝛ incipiāt. Et si pñt bene quidē.si nō pñt:qꝛ incurrunt aliquā infirmitatē:hēant recursuꝫ ad superiorē si est timoratus:vel ad confessorē si est peritus.

¶ Utrū ornatus viroꝝ ꝛ mulierū sit mortale peccatum.

D.lxiij. Circa ornatū
a vestiū ꝛ excessum. sequestratis his tribus casib⁹:pmo cū qs vel que ornat se intēdēs inducere ad lasciuiā eē statuꝫ mřimonij.seu ad amoreꝫ turpem ꝛ si nō ad actū. Scđo cū ꝯstituit ibi fineꝫ in tali vanitate vel inani gloria ide sumpta. Tertio ꝛ si sciret inde ex tali ornatu alios scandalizari.i.trahi ad ꝯcupiscentiā sui: nō curās de salute proximi:nō vult ōmittē etiā si cōmode posset:in quib⁹ mortale arbitror. In alijs.multuꝫ hēt excusare vel minuē pctīmos patrie:nō soluꝫ de cibis ꝛ potib⁹ intelligēdū est:qđ dicꝫ Augu.di.xli.quisqs.s.ꝙ ꝯformare qs se dꝫ morib⁹ cū quib⁹ ꝯuersaꝛ:cū.s.nō sm se sunt mala vel ꝯtra sua vota vel regulam:sed ēt de vestibus. vñ nō iudicarē tales ornat⁹ excessiuos vel supfluos de se mortalia:nisi eēt nimis notabilis excessus. Nō aūt credo de facili:in hoc posse dari mēsurā. Et iō detestanda sunt ista in pdicationib⁹ ꝛ ꝯfessionibus:ꝛ qntū bono mō fieri pt: resecāda. Nō tñ illis fiēda est ꝯscia i hoc de mortali:qꝛ oē qđ ē ꝯ ꝯsciaꝫ edificat ad gehēnā.xxviij.q.i.c.oēs.§.ex dis.nē ē deneg āda absolutio:nec rigēdao promissio ad hec dimittenda. he diffuse in.ij. pte.s.t.iiij.c. v.

¶ Utruꝫ preceptū de cōione intelligatur ꝙ oino fiat in die pasce ꝛ nō ante nec post sine causa ꝛ licentia.

D.lxiij.que est duplex
a Quo ad primā partē rñdeo:ꝙ cū pceptum determin:t dic.s.pasce.i. dñice resurrectiōis sm doc.solēnes theologos ꝛ canonistas: sup illud omis vtriusqꝫ.de pe. ꝛ re.anticipare nō licet:nec ēt prolongare tps nisi de ꝯsilio ꝯfessoris per aliquos dies vł ebdomadā cōio differaꝛ.verū

qꝛ illi tres dies quo ad officiū suū simile ꝓ vno cōputātur nō facerē vim nec ꝯdēnareꝫ: qui scd̄a vel tertia feria pᵒ diē resurrectiōis cōionē ipsaꝫ reciperet. Simplices ēt qui ex doctrina suoꝝ ꝑlatoꝝ: vel predicatoꝝ: vel ꝯfessoꝝ qui periti in hoc estimātur: in cena dn̄i vel sabbō sctō vel in pasceue hoc facerēt: nō ꝯdēnarem de mortali: q̄uis mihi displiceat talis opinio: ꝛ multo magis hoc in ppl'is seminare ꝑsuaderē ꝯtriuꝫ. ꝛ p̄dicarē quo ad fiēda. Audiui tn̄ a fide dignis: dn̄m Eugeniū: nō facere difficultateꝫ sup his q̄situs: ēt in anticipādo infra ebdomadaꝫ sanctaꝫ sumēdo. Et sic faciliᵒ pōt in hoc trāsiri: cū. ſm iura eiᵒ sit interptari cuiᵒ est ꝯdere ꝛ multo magis dispēsare. hec vide in. ij. pte ti. ix. c. ix.

¶ Utrū p̄sbyter nō celebrās in die pasce peccet mortaliter Ad scd̄aꝫ ptē. nō celebrās in die resurrectiōis ex aliqua cā ꝛ si nō sufficiēti: ſꝫ die sequēti vnde mortale debeat iudicari non intelligo.

¶ Utrū clericus nō attēdēs mēte ad officium quod dicit peccet mortaliter.

a D. lxi. sciꝫ circa euagationē mētis in officio: triplicē modū dicēdi recolo me legisse. ¶ Primus est ꝙ attētio actualis in officijs sit in precepto: ſm ea que habētur de cele. missaꝝ. dolentes. vbi p̄cipit ꝙ officiū nocturnū pariter ꝛ diurnū dicat studiose ꝛ deuote. Sed qꝛ durᵒ est hic sermo: ꝛ vix aliqs pōt audire eū vt impleat: nec est vere simile ꝙ ecclesia ꝯtra dictū apostoli velit suis filijs laqueū inijcere. xxvij. q. i. viduas. ¶ Secūdus modus dicēdi cōmunioꝛ ꝛ humanioꝛ est: ꝙ p̄ceptū illius decretalis. dolentes. referat ad integritateꝫ officij seu horaꝝ canonicarū: ꝛ nō ad attentionē. Et hoc eliciunt ex modo loquēdi. s. q̄tū deus ꝯderit studiose dicatur pariter ꝛ deuote. ¶ Tertiᵒ modus dicēdi qui est theologorū btī Thome. in. iiij. di. xv. q. iiij. ar. ij. q. iiij. ꝛ. v. et alioꝝ: mediᵒ est inter p̄dictos: videlꝫ ꝙ nō requirat de necessitate actualis attētio nec suffic habitual sola quā hꝫ qui dormit: ſꝫ requirit ꝛ sufficit virtualis: que cōtinuatur ex primo ꝓposito cum. s. quis als. disponit se ad

dicendum officiũ cum intentione attẽdendi. vel saltem soluendi debitũ suũ.s.dicẽdi officiũ. Et si frequẽter infra ipm offm distrahat̃:nõ solum imperceptibiliter sed etiã ex q̃dam neglig̃etia:dum tñ 9tria intentio nõ interueniat.s.nullo mõ volendi attẽdẽ ex p̃dictis vos eliciatis 9clusionẽ de mortali. Dex.cũ quis dicẽdo offm per magnã partem ei9 occupat se aliq̃ exercitio manuali distractiuo:nõ satisfacit ecclesie precepto. Idem vr̃ dicendũ de missa:nisi q2 q2 diuinius ideo maior attentio. Hec vide in iij.pte sum.tit.xiij.c.iiij.§.viij.

¶ Utrũ iurar̃ per corp9 et sanguinẽ xp̃i:et hmõi sit mortale.

D.lx. Circa iuramẽta distinguendũ est si iurat quis iniuriose per mẽbra xp̃i et sctõx vt per culũ et vuluã:et hoc ẽt vex dicẽdo: mortaliter peccat:pp iniuriam ibi cõprehẽsam.xxij.q.i. Si qs per capillũ.Si aũt per verba vel mẽbra honesta:vt per corpus: et sanguinẽ xp̃i et sctõx et hmõi:si vex iurat.sz et leuitate q2 sine vlla necessitate non tñ ex 9temptu: venialiter peccat. Sz si iurat mẽdaciose:ad uertens de mẽdacio et de iuramẽto:mortaliter peccat q̃tumcũq3 neminem ledat: imo etiam si vtilitatẽ magnã inde procuret:fm btm Tho. scda scdẽ.q.xcviii. ar.iii.ad. iii. Et glo.Io.in decretis.xxii.q.ii.c. primo. Hec vide in.secunda parte sum.ti.x.c.iii.

¶ Utrum beneficiati teneantur diuidere fructus beneficij et quibus et quomodo.

D.lxi. De beneficiatis:q2 sermo est g̃ndis et interp̃tabilis ad dicendũ:9dicentib9 sibi inuicem dictis sanctox cũ factis bñficiatox:breuitati vacans.trib9 9clusionib9 positis:sequẽtem qõem ingrediar. ¶ Est igitur prima 9clo:q bñficiat(ex fructib9 bñficiox viuere cõgruit. nõ tñ luxuriari fm Iero. di. xliiij.§.i.Qui.n.altario deseruit:de altario dz viuere.de iure diuino et nãli. Reliquũ qd eis supfluit:pauperũ est: vt in canoñ.xvi.q.i.vel pro reparatione eccl̃ie sue cũ indiget.xii. q.ii.Quattuor.et in alijs.c.vel in ornatu moderato tñ eccl̃ie xii.q.ii.Aux et.c. Scia. ¶ Secũda 9clo est:q si 9sanguinei bñficiati: sunt indigẽtes etiam

extra necessitatē extremaz:nō erit ꝓ:s; ſm ordinez caritatis vt illis ꝓuideat ad exempluz Augu.nō tñ ita vt illos diuites faciat vt docet Ambro.di. lxxxvi.c.Non satis.Nā ſi de patrimonio crucifixi parētib⁹ ꝛ amicis ſine indigētia donat vel alijs pſonis nō laboranti bus pro eccleſia ſua: mortaľr peccat:q꞉ qđ paupeꝝ ē rapit: ꝛ in aliquo caſu tenet eccleſie illi ſatiſfacere ꝛ ipſe ſi pt ꝛ illi qui receperūt ſiñ cā rōnabili: videlz cū ſunt diſtincta depu tata ad mēſam ſuā:ſeu vitam ab his que dz vľ clericis ſuis vel repatiōni eccľie:vel paupe rib⁹ erogare.de his.n. tribus portionib⁹tenet vltra peccatū ad reſtitutionē:ꝛ qui etiam vt dictum eſt receperunt.Et idē ſi bona eccleſie ſuе ſint ſimpli citer cōmiſſa ſue diſpēſationi ſm btñ Tho.ſcđa ſecūde.q. clxxxv.ꝛ alios.¶Tertia cōclu ſio:ꝙ duo beneficia curata ſi ne diſpēſatione pape quis te nere nō poteſt de iure cōmu ni:alſs fur eſt:ꝛ latro.Et ſi plu ra curata vel ſimplicia habet et diſpenſatione: tenet facere deſeruire vbi non reſidet per ſufficientē: alſs ſibi imputan tur omnia mala que inde ſe quūtur.Hec vide in.iij.parte ſumme ti.xv.c.i.in fine ꝛ in.ſe cūda parte ti.ii.c.v.in fine. itē in.ii.pte ti.ii.de reſti.c.v. in fi. ¶Vtruz clericus vel religio ſus:comedens in.xl.anteꝗ di cat veſpas vľ nonā i ieiuniis eccleſie: peccet mortaliter.

Ingreſſus.lviii. cā expedio.ꝙ tempo re quadrageſimali veſpere dicātur an te prandiū canon inſinuat.de cōſecra.di.i. Solent plures. Sed q꞉ iſtđ loqui videtur de officiatione eccleſiarū: ideo ſi quis priuatiz veſperas dicat poſt cōmeſtionē in quadrage ſima:nō condēnarē de mor tali:quia nō reperio ſcriptum Nulli tamen cōſulerem hoc agere q꞉ videtur eſſe de com muni more timoratoruz non prandere ante veſperas dic tas. Illud etiam decretū ma gis ibi ponitur rōe temporis congrui obſeruandi in cōme ſtione ieiunij quadrageſima lis:ꝗ rōe officij. Et de nona dicēda ante prandium in ie iunijs eccleſie extra ꝗdrageſi mā multo minus:q꞉ nil ſuper hoc reperitur determinatuz

¶ Utrũ seculalaris. vel monialis:vel accolitus dicens in missa ep̃laꝫ peccet mortaliter ⁊ sit irregularis.

q Uinquagesimuꝫ septimũ est ꝺ accolitis. monialibus ⁊ laicis dicentibus in missa ep̃lam si peccant. Circa quod:occurrit mihi tal' rñsio. Dicere vł cãtare ep̃lam in missa:nõ videt̃ principal' actus subdiaconat⁹ ſꝫ ipparar̃ materia ↄsecrãdã in vasis debitis vt patet ex ordinatione. Nec tunicella videt̃ principalis vestis eius: ſꝫ manipulus. Propter qꝺ in minorib⁹ ↄstituti si dicãt. epistolã in missa sine manipulo ⁊ p̃paratione materie: ⁊ oblatione dyacono reseruẽt non credo peccare:nec irregularitate icurrer̃: ⁊ p̃cipue cũ ẽ de more p̃rie. Nõ tñ sinerẽ illꝺ agere:qñ p̃ns eẽt aliquis subdyacon⁹. Sꝫ ministrãdo cuꝫ oi ea solẽnitate ⁊ ornatu vt subdyaconus tũc mortaliter peccat:⁊ forte irregularitateꝫ icurrit. Allegationes dimitto pp̃ breuitatẽ ⁊ ne errem in quotatione cũ libros nõ habeam. Laicus simpliciter sic vt nũc imediate ministrans: multomagis. Sed ẽt sine dicta solẽnitate:nõ credo pctm̃ euadere. Monialis aũt cũ in quãtũ femina habeat irregularitatẽ p̱ papã ẽt indispẽsabilẽ:nullomõ p̃t i missa ep̃lam cãtare sic nec ministrare: al's nõ euadit pctm̃ rõne ↄsuetudinis: que in hac p̃te potius corruptela dicenda est.

¶ Utrum dicere mendaciũ in predicatione sit mortale.

i M.lvi. potius audire velleꝫ q̃ꝫ docere. Q ꝺ sentio tñ referã. Q r. q: mẽdaciũ maxie ↄriafactui p̃dicatiõis:p̱ quẽ fides in scripturis sctõꝝ fundata. gignit̃ roboratur atqꝫ dilatat̃: sic arguit Aug. di.ix. Si ad scripturas. Q ꝺ ex vno mendacio ẽt offõso qꝺ de se minimũ ẽ:si ibi fuẽit reptũ:tota nutabit nilqꝫ ea rẽanebit auctis. Si repto a fidelibus q̇ mẽdacia studiose ibi dicãt:ꝺ doctria fidei occasionẽ sumẽt:vtrũ vera sit scriptura sctã. Et iõ rõne scãdali qꝺ ide seq possꝫ. ⁊ act⁹ maxime repugnãtis : mortale existimo:si ex deliberatione.non surreptione loquele quis mẽdaciũ dicat p̃dicãdo q̃trũcũqꝫ offõsum. Decã.iij. p̃te ti.

xviij.c.iij.

¶ Utrū peccet mortalr qui dicit mēdaciū in cōfessiōe.

i M. ɔfessiōe vero venialiū cū s̄z beatum Tho.in.iiij.di.xv.q.ij.ar.ij.q.iij.z alios non sint de necessitate confitenda:nō cre do mortale.sed graue veniale z piculosuz:z multum dete stabilē.Quo āt ad ea q̄ sunt de necessitate ɔfitēda vt mortalia:Mortalia esse p se glibz aducrtēr p̄t.Et sic itelligo di cta sctōz i hac pte. In.ca.āt: cū ibi forus exerceaꝛ contētio sus:quodāmō i quo ꝑprie z p̄ncipalr circa crialia iurisdi ctio ondit̄ur:pcedēdo p viaz iquisitiōis z accusatiōis z hu iusmōi mēdaciū circa hoc.cū legitime quo fuerit iterrogatus:erit mortale ēt si nulli in feraꝛ dānū.De leuib⁹ aūt de qb⁹ ēt pr̄familias z seniores solēt corrigē:ū videꝛ mēdaciū i hoc mortale:nec videꝛ plat⁹ ad cū itēdeꝛ obligare.Et idē i iudicio seculari vl̄ eccl̄astico.

¶ Utrū cū qs pp negligētiā non facit p̄ceptum ad qđ tenetur illa negligentia sit spāle pctm̄ mortale: distinctum a transgressione precepti.

d E.lv. Interrogetis po tius speculatiu⁹ vacātes.Ego āt n̄ abscōdā ignorātiā meā:z in hac.vt do cear ipe.Sūt pleraqz ptā: q̄ māliter vl̄ large accepta:in oī actu vitioso repiūt:vt supbia. iobediētia:igratitudo.z hmōi singula tn̄ hūt suā spēz mali cie:vn̄ a ceteris distiguūt.Nec ē icōueniēs plura vicia ɔcurrere ad actū vitiosuz:sic ccon uerso plures virtutes ad actū virtuosū vna electiue.alia ipa tiue:alia suffragatur.Inter il la videꝛ negligētia:vt aliqn̄ sit circōstantia aliqn̄ spāle pctm̄ verbi grā.Scit aliqs ex p̄cepto eccl̄ie dbeꝛ ɔfiteri cōicare:audiꝛ missaz z hmōi:itēdit n̄ facere:vl̄ n̄ itēdit fuaꝛ:iobe diētiā formalr icurrit. Alius sciēs se ad hec obligatū itēdit fuaꝛ.s; adeo iplicat se negoci is secularib⁹hic aū distract⁹z siū necessitatē vrgēte:ꝙ paula tī trāsit tps aptū z sic ōmittit: iste videꝛ māliter iobediētiaz incurrere:z formalr negligētiā mortalē.In pmo aūt cāu: ē negligētia materialr de timiditate ex qua icurriꝛ pctm̄. Ex dictis vos trahatis ɔclu sionē. Nimis cito ipleā fo-

lium.hec vide in.ij.parte sum me ti.ar.c.iij.z.iiij.

¶ Utrū ars recamātium. z frappantiū vestes possit sine peccato mortali exerceri.

a Dest.liij.de poluni tarijs z frappatarijs. Cātat canon de pnia di.v.Falsas z.c.negociū:q pe nitērē opz reliqre artē q sine pctō exerceri nō pt.s. mortali fm glo. z doc.vt in pluribus Portare āt vestes polimitas z lingulatas seu varie icisas: nō video q̄re sit mortifez de se.cū nō sit multū lasciuie pro uocatiuū:sz multo magis fucus:q tū nō ponit de se a brō Tho.fa fe.q.clxix.ij.ad.ij.mō tale:vn nec p pñs iudicarē artē illā sine mortali exercerī nō posse:nec denegarē absolutio nē:sed monerez supfluitates z vanitates minuēdas.Et qz vanitati plurimū seruit:si aliam posset artē facere vnde vi ueret psuaderē.Hec in.ij.par te sum.ti.j.c.xxiij.§.xij.

¶ Utrū stipēdiarij q sequun tur capitaneos contra terras ecclesie sint excommunicati.

q Uia iuadere z occupare alienū est ꝯ ius diuinū z naturale:cu ius ignorātia neminē excusat j.q.iiij.§.vlti.Jō hñtes vsum rōnis iuadētes:detinētes:discurrētes hostilr terras eccle z dāna iferētes: nō excusarē a mōtali:nec ab icursiōe snie ex cōicatiōis:qz dāt opaz rēi de se phibite z hoc est sollo.liij.

¶ Utrū cābia sint licita.

m O do segr.liij.s.de cābijs i q̄ forte mcli⁹ est ōmitter̄ q̄z paz dicer: pcipue cū hāc materiā diffuse hēam ex alioz snijs.Et vo bis scripsi latissime i regula. pctīn.aut se i repetitis:p cui⁹ copia mittere potestis: z ego calāo pcā cū scribā nō habeā z man⁹ lasset cuz stomacho i scribendo.Uocabula tñ seu termios dclaro.Cābiū triplex ponit.¶ Primū dr̄ Minutū cū.s.aurū cābio vl̄ pmuto i monetā argētēā:vl̄ cneā:aut ecōuerso cū aliq̄ lucro cāpsoris.¶Cābiū.ij.s.p lr̄as z reale cū.s.do mercatori vl̄ trapezite.xxx.florenos:cui⁹ vt ipos faciat mihi vl̄ alteri p me dare florentie vel alio loco z de hoc pcipit aliqd emolumētū. z vtrūqz ē de se licitū:nisi addāt fraudes z excessus lucri. qd ēt i qbuscūqz ꝯctib⁹ pt cō

tingere. ¶ Cambiuz tertiū dr̄ siccū ⁊ p venetijs ēt ad libras grossoꝝ nūcupat. Et idē ē. Et fit isto mō. Indigēs pecunia florētie existēs: accipit a mercatore cētū florenos restituēdos sibi inde ad mēsem: sȝ cū illo valore quo valebūt ide ad x. dies a tpe dicte pecunie acceptē. Venetijs illi cētū floreni aliqñ valēt plus: aliqñ minus ⁊ valde raro. Hoc arbitror vsurariuz ɔctū: qꝛ hic est mutuū ⁊ sub spe lucri. quoꝛuz primū est mā scōȝ vt forma in pctō vsure. nec excusat dubiū vt i decˀ. Nauigāti. eˀ de vsu. hec vide i. i. p. s. t. i. c. vii. §. xlvij.

¶ Vtrū cū symoniaco in beneficio possit dispēsari absqꝫ renunciatione beneficij

d E bñficiatis per viā symoniacā. vtruȝ retētis bñficiis: possit licite dispēsari cū eis qð q̄ritis. li. Dico qꝫ q̄uis Ray. dicat si bñ recolo: qꝫ oȝ qꝫ priˀ rnūciet: nō derogādo nec scītati: nec auctoritati scic tāti viri i iur̄ doctissimi: cˀego vir vidi cooptu ras: mihi satis rōabile ⁊ facti bile iuste vr̄: qð q̄tidie pcticat vt. s. absqꝫ renūciatione scā in actu: dūmō cā bēat i ꝓposito si obtinē licito mō nō possȝ: si secū dispēsat cū bōa cōscia teneat: p̄supposito qꝫ i circūstāti bˀfactū. faciat dbitū suū: puta restituēdo fructˀ āteã pceptos vl̄ cōponēdo cū curia: aut remissioꝫ petēdo ⁊ obtinēdo. et si icidit i irreglaritatē vel suspēsioēȝ aū dispēsationē absti nēdo ab exec. of. suoꝝ ⁊ hmōi.

¶ Vtꝝ religiosˀ dponēs bitū vt ludat ⁊ hmōi sit excōicatˀ.

t Emeraria dimissio habitˀ q̄ sit a doctoribˀ in grite. Exīstimo. n. qꝫ religiosus dimittēs bitū ad iaciendū palū: vl̄ ludēdū ad pilas vel saltādū: vl̄ tripudiādū: vel discurrēs d nocte cū talia nō deceat religiosos agē: ⁊ siue dimissiōe bitˀ fieri pñt: iciderēt i canonē ꝓpter temerariā bitˀ dmissioꝫ. Sȝ balneās sc: vel natās: vel piscatiōi intendēs vbi sunt aq ꝓfunde cum hoc nō dedeceat religiosos: ⁊ cuȝ habitu fieri nō valeāt: nō mihi vr̄ qꝫ habitū temerarie dimittat: nec per ɔn̄s īncidat in canonē. qð ptinet ad qnq̄gesimā. Hec vide in. tertia parte sum. tit. xxv. c. iiij.

¶ Vtrum vti lineis ad carnem sit moꝛtale religiosis.

q Queritur.xlix.de religiosis vtentib⁹ lineis ad carnē: si mortē ex hoc aie incurrāt. Processus ordinatos qōnum ⁊ eax arg. pro ⁊ ɔtra vito: vt fastidiū mihi ⁊ legentib⁹ tollam. Hoc si quidē ꝓhibetur monachis ex regula sua. Et si bñ recolo.in decre.eē de sta.mon. Nobis vero ex ɔstitutionib⁹ nr̄is. Et btūs Tho.i q̄dā qōe d̄ q̄dlib; q̄lib;.i.ar.xx.q̄ ad esu; carniū dterminat mōachis ñ eē mō tale hoc:nisi fieret ex cōtēptu vel ɔtra p̄ceptū supioris. In quibus casib⁹ intelligit pena; carceris positā mōachis hoc faciētib⁹.i.c.Carnē d̄ ɔsecra. di.v.Cū igit nō sit magis stricte ꝓhibit⁹ vsus lineoꝝ q̄ carniū:s; potius ecōtra.ideo nec vsus lineoꝝ mihi mortale vr̄. nisi ꝓpter ɔtēptū vel p̄ceptū exp̄ssu;:qd̄ nullibi adhuc legi quo ad mōachos ⁊ nos. Nā de minorib⁹ taceo:quoꝝ regula plena est p̄ceptis. Dex q; ɔsuetudo: ⁊ si nō sit ipsa cōtēptus:vr̄ tñ ꝓpinqua ɔtēptui: ⁊ ad ip; disponere: iō cauere d; sibi quilibet ab his in eis permanendo.

¶ Utru; peccet mortalr̄ qui nō refert enormia vicia visitatori ñ p̄cipiēti s; simplr̄ q̄rēti.

d E visitantib⁹ ɔuētus sine formatiōe p̄cepti An visitati peccēt criminaliter.nō ei referēdo enormia ⁊ piculosa:in sequēti que ritis. Si talis distinctio sufficiēter d̄clarat dubiū vr̄m:prudētia vr̄a diiudicet. Aut.n.tal' est visitator q; credit visitatus verisimiliter ip̄m nescire mature ⁊ sine scādalo ꝓcedere in negocio: aut ēt dissimulare ⁊ nō curare de ip̄o scō:⁊ tūc nō peccabit. Aut est talis q; credit.aut h; credē visitat⁹:q; prudenter se hēbit vt bonus pr̄ ⁊ rect⁹ iudex adhibendo ɔgrua remedia:⁊ tūc occultās ex mala cōpassione vel negligētia ⁊ hmōi.⁊ p̄cipue in his que pñt hēre recidiuationē ⁊ de facili trahi in exē.aut vergi in magnū scandalū:peccat mortalr̄ q; ɔ̄ caritatē boni cōis. Et locū h; ibi regula iur.i.vi. Qui tacet consentire videtur. ⁊ di. lxxxiij. Error.

¶ Utrū eligēs ineptū ad prelationē peccet mortaliter.

q Quadragesimā septimā ꝓponitis multu; intricatā:ad quā extri

candā aliquas ꝯclusiones po
nā:residuū vobis rumināduꝫ
dimitto. ¶ Prima videlꝫ. ꝙ
qui eligit aliquē in aliqua pla
tura:vel ponit quē nouit esse
male ꝯscie. vel oino ineptum
ex negligētia vel ignorātia:ita
ꝙ dubitat vel credit religionē
sub eiꝰ cura pichtari ꝛ pati ia
cturā:vl̄ ppl̄m male regi:mor
taliter peccat. di.lxi.c. Mira-
mur ꝛ ex̄ de dā. ꝛ iniur.c.vlt.
¶ Scd̄a ꝯcl'o:ꝙ ille qui q̄rit
absolutionē alicuiꝰ p̄lati quē
reputat cōpetēter idoneū: sed
motus p̄ncipaliter ex idigna-
tione ꝯ eū.vel qꝛ secū nō dis-
pēsat vt vellet: mortal'r pecca
ret:qꝛ ꝯ iusticiā ꝛ caritatē:nisi
intēderet ꝛ speraret meliꝰ ide
posse ꝓuidere cōuentui : ꝛ ex
hoc p̄ncipaliꝰ duceret:ꝛ si se-
cūdario ex indignatiōe ꝯ illū
nō tn̄ mortifera. ¶ Tertia cō-
clusio est. Cū sit nimis diffici
le mediū tenē in regimine le-
uitatis ꝛ seueritatis ꝓut dicit̄
di.xlv.c. Disciplina. Excessus
in altero hoꝝ duoꝝ qd̄ cōiter
accidit in p̄latis:qd sit magis
expediens subditis:oibꝰ cōpu
tatis nō facile dixerim:nisi ꝙ
ex iure diuino hēmus. Iudici
um sin̄ misicordia fiet illi:qui
nō fecit misicordiā. Et qꝛ be
nignū oꝫ hoieꝫ eē ꝛ humanū
ꝛ mitē ad oēs:ꝛ qꝛ dirigit do
mus māsuetos in iudicio: pp
qd̄ primꝰ a dn̄o electus moy-
ses mitissimꝰ erat oium super
terrā. Ex iure nāli loquit̄ eps
cordubēs̄ dicēs. Meliꝰ impe
rat:qui remissius nupat. ꝛ le-
uiter castigatꝰ reuerentiā exhi
bet castiganti. Asperitas autē
nimie icrepatiōis:nec correc-
tionē recipit nec salutē. Et ci-
cero ad cesarē. Nulla de vir-
tutibꝰ eiꝰ:pietate maior ē. Ex
iure canonico.sniaꝫ que misi
cordiā vetat:nō solū tenere sꝫ
audire fugite:qꝛ misericordia
potior est cūctis holocausto-
matibꝰ di.l.pōderet. Et Chris.
Meliꝰ est reddere dn̄o rōneꝫ
de nimia mia:q̄ꝫ de nimia se
ueritate.xxvi.q.vij. Alligāt.vn̄
in hoc.nō facile est aliqs ꝯdē
nandus. Et iō si querit aliqs
absolutiōm alicuius: qꝛ v̄r ni
mis austerus(ꝛ si bonꝰ)vel cū
tractat̄ de eligēdo:q̄rit:ꝯsulit:
eligit mitiorem sibi:ꝛ al's cre
dēs bn̄ per illū gubernari cō
uentū sm̄ deū ꝛ meliꝰ q̄ꝫ per
alium austeriorē:q̄uis in qui
busdā videat aliū excellere:tn̄
oibꝰ cōputatis mitiorē putat

mel⁹ se hrē: de mortali nō arguerē sed nec de veniali: nisi passio indignatiōis in hoc se misceret ꝛ liuoris ꝛvidicte.
¶ Utrū accipere certum numerum missarū sit peccatū.
D pmā ptē .xlvi. dico q̄ si constitutio ponit istō amittat̄ siñ d: clare loq̄t.f.q̄ nō amittat̄ nūer⁹ missaꝝ q̄ ibi statuūt dici sb certo nūero ānuatiꝫ i cōi ꝛ i pticulari. Si vero admittāt scriptū sit cū d. vt cōiter repit̄: licet aliq̄ itelligāt ō missis quot tidianis ppetuis. ego simpl'r itelligo q̄ missē nō sumāt̄ sub nūero puta .xxx. vel .xl. vl' cētū vl' mille vt petūt̄ q̄tidie a laicis: ꝛ tūc dicet̄ opꝫ: q̄ derogatū ē illi ꝯstitutiōi p ꝯrā ꝯsuetudinē q̄̄ gnālē: saltē i ytalia. De aliis ptib⁹ nescio sic ꝛ de vna cāpana solū: ꝛ de calice ñ sublcuādo post ꝯsecratiōnē: ꝛ de ecclesiis curatis. nō suscipiēdis: ꝛ al's hoc derogatū ē. Et q̄ ad hoc q̄ ꝯsuetudo tollat ius ēt gnāle: reqrit̄ q̄ fit rōnabilis. ꝛ pscripta. ex. de cō suetudine. c. vlt. D ō pscripta sit h ꝯsuetudo ō se patet. D ō sit rōnabilis q̄ ad moderataꝫ acceptionē piam ꝛ vsitatissimā. s. missas gregorianas vel īpositas p peccatis: ꝛ hoc satis vdcī ñ additū supstitiōib⁹. Accipe āt cētum vel. cc. p vice sīn vrgētissima cā: idiscretū vl': idiscrctissimū nulle. ¶ Ad tertiā ptē rñdeo. D ō cū valor misse sit finitus: q̄uis de⁹ in sacro sit virtutis infinite: finite tñ opat̄ q̄ ad effectū sacri ex itētiōe celebrātis: vl' sui supioris. Valor ille applicet̄ ad hūc vel illū: si tñ capax ē. ꝛ finitū i plura distributū min⁹ fit ad singula. Fides vero i licitis. i. obuiatio, pmissoꝝ obseruāda sit. xxiij. q. j. c. Noli. ꝛ. xxij. q. v. Iuramēti. Hic arbitror euꝫ q̄ pmittit simpl'r vl' acceptat missas gregorianas dicēdas p aliq̄: vl' alias missas plures vl' pauciores, p vno acceptas: nō dēbere ad alios simul cū illa valorē pncipal' sacrificij extēdere: al's vr̄ ifideliter agere. Quo āt ad orōnes q̄ ibi dn̄r: cū eccl'a itēdat, p oib⁹ viuis ꝛ defūctis orare: hoc auferre ñ dꝫ nec pt̄ ꝛ simil'r q̄ ad orōnes puatas q̄ i silētijs iterpolatis ad placitū dn̄r i missa: lib' est gl'ꝫ q̄ ad oēs. Si āt solū dic̄ illi q̄ faciat p eo orari i. xxx. vl' cētū missis vl' pticipē fieri: tūc

puto ꝑ pluribꝰ simul posse offerri ꝛ si sigillatī fuerit ꝑmissum .s. de orando. Hec vide in .j. pte sum. ti. x. c. ij. §. iiij. v.

¶ Utrum diebus dominicis. dicere vel audire missam que non est illiꝰ diei sit pctm̄.

Circa .xlv. Quãuis ex c de celebra. mis. c. Qui dã: rephendantur qui audire missas ad q̃s hn̄t deuotionē: puta beate virginis vl' sancti michael: ꝛ hoc dimissis ꝓprijs occurrētibꝰ. ꝛ per ꝯñs ꝛ qui eas dicunt vel cantãt: nõ tñ credo illud p̄ceptorie positū. Certo .n. certiꝰ est: nõ esse sub p̄cepto omne qḋ in iure canonico habet. Quãdo āt p̄ceptoria sit ordinatio aliqua: nõ ē p̄ñtis rñsalis edisceere. Unde ex iusta ꝛ vrgēte cã ꝓpriã missam dimittere: puta est in loco vbi nõ est scripta in missali missa ꝓpria: vel est p̄ñs funus in festo: vel in dñica: vbi in patria cõsuetuȝ est ꝑ illo celebrari: ꝛ hoc in nullo credo peccare. Sȝ sine cã vrgēte puta ob deuotionē (vtinã nõ fatuã) alicuius persone: vel ad seruãduȝ morem alicuius societatis. qui volūt missam ꝑ mortuis sꝫ in dñicis. ꝛ hoc puto non euadere pctm̄: ita leuiter dimittere rõnabiles ordinationes ecclesie vel ordinis. Hec vide in .ii. pte sum. ti. ix. c. x. §. i.

¶ Utrum habens votuȝ de artiori religione: ꝛ sine dispensatione ingreditur religionem lariorem peccet ꝛ teneatur exire.

Habens votū de igressu ad religionē artiorē: si ingreditur lariorem sine dispensatione p̄p: si hoc agit intēdens ante ꝑfessionẽ petere dispēsationem: ꝛ estimans obtinere: al's patus ad artiorē vt vouit itrare: nõ videtur peccare. Si auteȝ intrat cum proposito profitendi ibi absq3 dispēsatione: vel actu profiteatur non habita dispensatione: puto vt voti transgressorem de mortali iudicandum: nisi ita simplex sit q ignorantia iuris videatur euȝ excusare: credens hoc licite posse facere. ꝛ precipue super hoc consulens ab his. qui in hoc periti credebãtur.

¶ Uerum post professionem emissam in lariori: ibi debet remanere nec ãplius indiget dispēsatione: sȝ pnis de

voti trāsgressione ex̄ de vo. ⁊ vo.re.li.vj. Et sic expedit.xliiij

¶ Utrū magr̄ ordinis possit dispēsare cū monialib⁹ nostri ordinis in pena quā incurrūt itrādo mōasteriū symoniace.

d E pena quā incurrit ingrediēs monasterium symōiace.f.q dēt expelli ⁊ ad aliud transferri.ex̄ de symo.c. Qm̄ symōiaca qs valeat dispensare gratis. xliij. vbi qdā scintilla rōnis ⁊ equitatis:talē suggerit r̄nsionem. Cum eandē videanẽ hēre auctoritatē in absoluēdo ⁊ dispēsando plati ordinis: erga subditos suos.s̄m p̄uilegia ordinis ipsi⁹: quā hn̄t diocesani i sibi subiectis.⁊ magr̄ ordinis ⁊ p̄uincialis hēant ptātē in mōasterijs monialiū in sp̄ūalib⁹:p̄cipue equalē in fratrib⁹ ⁊ p̄uentib⁹sic ep̄os:credo posse cū monialibus in illa pena dispēsare in monasterijs sibi subditis:ita magrm generalē ⁊ forte p̄uincialez in nr̄is. Et qz p̄p̄ scit ⁊ tollerat hmōi corruptelas:poti⁹ q̄s consuetudines:de dotib⁹ que danẽ ⁊c.iō quo ad illā penā ēt puto posse per trāsiri. Secus de pctō. hec vide in.ij.p.s.ti.i.c.v.§.xx.

¶ Utrū cū quis vult aliq̄ legare alteri si ali⁹ impedit ne fiat:teneatur ad restituendū.

f Equitur.xlij. In qua ōmissa ingstiōis nr̄e exp̄ssione:vt in pluribus alijs:dico:q̄ si aliqs aliū volentē mihi legare centū vel ecclesie:inducit vt det sibi vel alteri ecclesie vel laico:si hoc agit intēdēs illi meli⁹ psulere s̄m deū:i nullo tenet nec peccat. Si autē hoc facit intēdēs nō illi⁹ damnū principalr̄ sed poti⁹ sui vtilitatē.vel alterius amici:cū adhuc illi nō sit aliqd ius acqsitū:nō credo tenē illi:p̄cipue si eget. Si autē ab odiū illius mouet: intendens principalr̄ dānū illius:⁊ mortaliter peccaret. ⁊ tenet ad arbitriū boni viri. Hec vide in scd̄a pte sum.ti.ij.c.ij.§.vi.itez ti.i.c.xij.§. penultimo.

¶ Utrū existēs in sacris nō hn̄s aliqd beneficiū teneatur dicere officium.

e Xistens in sacris quicūqz: ⁊ si nō sit bn̄ficiatus:tenet ad horas: als peccat mortalr̄. Nec duz reperi p̄riū dicentē. In minorib⁹ aūt p̄stituti:si nō sunt bn̄ficiati:nec de iure cōi: nec de

consuetudine generali:tenent ad aliqd officiū vel ps. Sz si sint būficiati ēt simplici būficio τ tenuissimo:teneť ad oēs horas:alš peccāt mortalr: vt notāt cōiter doc. sup dolētes de cele.mis. Et hoc suffic pro solutione.xli. Hec vide in.iij. pte ti.xiij.c.iiij.§.i.

¶ Vtrū nō dicēs offm̄ beate virginis peccet mortaliter.

p Er saltū subdo.xxxij. pter idēptitatē materie:que mltiplex est Dimittēs horas de btā virgine qn̄ dici dbēt:peccat mortaliter: qz τ hoc est de pcepto eccłie. Franc.de za. Hec vide in.iij.pte.t.ti.xiij.c.iiij.§.ij.

¶ Vtrū nō dicens totū officium mortuoꝝ cum dici debet:peccet mortaliter.

d Imittēs nouē lectiōes seu totū officiū defunctoꝝ cū dici dz infra ebdomadas:peccat mortalr: hoc intelligēdo: qn̄ ex negligentia vel aduertēter. Nec in hoc excusat ignorantia iuris. Hec in.tertia vbi supra.

¶ Vtrū cleric⁹ pfessus nō ordinar⁹ teneať dicē offm̄.

c Lericus professus fm Pe.de palu.in.iiij. di. xv.q.i.ar.i. τ Ber. dimittens offm̄.mortaliter peccat. Que opinio:τ si ex iure non trahať tn̄ ex rōe:q mihi plz:hec vbi.s.

¶ Vtrum monialis professa teneatur dicere officiuz.

m Onialem pfessaz firr puto obligari τ eadē ratione:quam ob breuitatem dimitto.

¶ Vtrum nouicij teneantur ad officiuz.

n Ouicium obligari ad hoc:duz mihi videtur dicere:vł credē:nec mēs mea huic acqescit ēt si aliqs dicat.

¶ Vtrū conuersus professus teneatur ad officium.

c Onuersus pfessus tenerivř ad dicē d offm̄. Sz i x̄riū eē vř: qz p tpalib⁹ assumūtur:τ exercitijs corpalib⁹ vescūť pane suo.hec vide i.iij. p.t.t.xiij.c.iiij.§.i.i fi.

¶ Vtrū ad tres lectiōes mortuoꝝ teneatur qs ex pcepto.

t Res lectiones defunctorū dicere: q ad clericos seculares cū de feria faciūt pceptū est. Fratri b⁹aūt nr̄is notatis per tablaz ad hoc.s.ministerijs altaris:τ qui hz missaz pro dfunctis.debitū est dicere cū in choro dī

Utrum autē ex precepto dubiū ē mihi. Et meliꝰ ē pic dubitarē: ꝛ tutiorē viā i ſuadō illud tenē: q̄ȝ temere diffinire. Dec i.iij.p.ſ.ti.xiij.c.iiij.§.iij.

¶ Utruȝ liceat habere plura beneficia cum diſpenſatione.

d E habētibꝰ plura beneficia: qd iuris quo ad peccatuȝ ꝛ quo ad reſtitutionē q̄ritis ꝯñr. Pro liritate indiget mā iſta: cuȝ tñ ad finē eiꝰ ꝛ aliaꝝ q̄onuȝ ſeſtinē. Si ſine diſpēſatione ꝯtra iura quis tenet bñficia: vnum vel plura: dubiuȝ nō eſt quin mortaliter peccet. ꝛ ad reſtitutionē fructuū tenet deductis expēſis factis in vtilitatē bñficioꝝ illoꝝ. Si aūt cū diſpēſatione tenet plura bñficia vltra ꝯuenientiā ſui ſtatꝰ: ꝛ ſi in foro ꝯtentioſo eēt excuſatus: tñ in foro ꝯſcie ꝛ dei: nō puto ipſum tutū de ſalute ſua. Si vero cū diſpenſatione ꝛ ſine exceſſu ſue ꝯditionis: nec fac̄ illis eccleſijs ad ſufficiētiaȝ per aliū deſeruire: vbi ipſe pſonaliter nō pōt: ſi ſecurꝰ hinc erit. ego nō ſum ſecurus. Sȝ ſi faciat per alios deſuire: ꝑſuppoſita ēt diſpenſatione. ꝛ ablato exceſſu multitudinis bñficioꝝ ſi de fructibꝰ bñficij ſumptis ide ꝯgruis expēſ: d ſupfluo ꝓdige ſpgit: puta i aleis ꝯuiuijſ egtaturis vl̄ donādo amicis vl̄ ꝯſanguineis vl̄ tirānis ſiñ i digētia rōnabili: neſcirē a mō tali excuſare: cuȝ paupibꝰ ſua ſubtrahat. Nō.n. dñi inſtituti ſūt: i pſimonio crucifixi. Dic iā querit vt fidelis qs iueniat.

¶ De reſtitutiōe āt qūo tales teneāt iā ſupra bitū ē in. q.lv.

¶ Utrum reſtitui debeat pecunia data ſymoniace.

i In manibꝰ. xxxviij. tenemꝰ: qua querit̄ qd de pecūia data ſymoniace. ſ. renūciāti bñficio vt renūciet. Ad qō dicūt doc. btūſ Tho. ſcda ſecūde. q.c. ar. vi. ad iiij. ꝛ Ray. ꝛ alij: q nec ſibi recipiēs retinere dȝ: nec dāti reſtituere. pp turpitudinē vtriuſqȝ in ipſa datiōe: ſȝ dȝ paupibꝰ erogari: vel illi eccl̄ie applicari in cuiꝰ iniuriaȝ data eſt. ſ. circa quā cōmiſſa eſt talis ſymonia (ita tñ q non reportet aliqs illoruȝ cōmodū) puta in aliquā reparationeȝ tal̄ eccl̄ie ſi indiget: vel oꝛnatū neceſſariū ꝛ decētē ꝛ hmōi. Sic aūt accipiēs bñficiū ſymoniace: vt dictuȝ eſt. š.q.li. retinere nō pōt.

Hec in.ij.p.sum.t.i.c.v.§.vij.
¶ Utrū dicere missam ante primam sit peccatum.

Expediēs.xxxvij. dico
c q̄ cū dicere primā añ
misse celebrationē nō repiat statutū i iure.neq₃ generali ɔsuetudine introductū qd̄ eādē vim ligaminis h₃:iō celebrās añ primā dictā(nisi in sua regula vel eccl̄a sit p̄cēptū)nō credo petm̄ aliqd̄ ppetrare.Nā de ɔsuetudine pticulari:difficile est iudicare vel ipsas cognoscē.Et tñ cuilibet suaderē(nisi vrgēs necessitas imineret)primā pri⁹ dicer:qd̄ sp facere conat⁹sum.Hec in iij.p.t.ri.xiij.c.iiij.§.iiij.in fine.
¶ Utrum homicidiū sit casus pape reseruatus.

Onsequēti q̄oni Rñ
c dco.s.de homicidio v₃
q̄ in corpe iuris nūq̄ adhuc repi:n₃ in ex̄uagātibus q̄s vidi:homicidiū ēt notoriū aut aliqd̄ aliud enorme(q̄ ad petm̄)p̄cise pape reseruatu₃.Et s̄m regulā canonistar̄ cōiorē qd̄ nō repit pape reseruatū:itelligit ep̄is ɔcessu₃.ex̄ de sen.ex.c.Nup.Hec ē:q̄ pp honorē facti:ɔsueuerūt ep̄i homicidas mittere ad curiā:si ire pñt Ca sus.n.vt nostis:est vn⁹ex reseruatis.Ex quo ēt p₃:q̄ ipsi pñt absolueē:al's frustra diceret eis reseruari.Quo ad excōicatiōe₃ vel irregularitatē:aliō ē:s₃ de his nō est inq̄stio vr̄a.A q̄dā iurispito:a diu recepi sub cōmodato ɔstōnes q̄sdā ɔstātie factas sub Martino.v.⁊ p legēdo.⁊ aliq̄s vtiliores trāscribēdo nihil ō hac mā ibi iuēi.
¶ Utrū symōiaci sint excōi.

Emōbo cācroso symo
d nie agit.xxxv.Eqdē in corpe iuris ñ credo alicubi hēri:q̄ excōicatio icurratur pp aliq̄ symoniā.Nā q̄ i.q.i.c.qcūq₃ a gre.dr̄ anathēa dātis:anathēa recipiētis.i.symoniace:exponit a doctorib⁹ sic:fiat.i.q̄ tal' d₃ excōicari.s.cū ɔuicit.Et tal' expō hēt di.xxx.p totū.Qd̄ aūt dic Amb.in.c.repiūtur.i.q.i.exponit de suspēsiōe quo ad aliquā symoniā.In ex̄uagātib⁹ vero secus est.Nā p̄.ex honefacina qua₃ allegāt Jo.an.⁊ Jo.de li.In lecturis suis.excōicam⁹ q̄ ad symōias q̄ cōmittūt in curia romana ɔ dātes:vel accipiētes pro aliq̄ gr̄a vel iustitia vł ecclastica vł bñficio obtinēdo:ex̄ordinarie intelligātis.nō de

ratis ꝛ alijs hmõi. Et pape reseruatur absolutio taliũ. Qui dã tñ dicũt illaȝ reuocatã fuisse. ¶ Per vrbanũ vero fuit lata snĩa excõicationis ꝯ dãtes aliqd: vel accipiẽtes pro igressu monasterij. In extrauaganti Ne in vinea: audiui q̧ papa Martin⁹ dixit q̧ nolebat illã ligari. ¶ Per martinianã vero extrauagantẽ ꝯtra oẽs symoniã occultã vel manifestã terribile fulgur in terrã cecidit ꝛ sibi reseruauit absoł'o: ȝ paulo añ mortẽ martini: per euȝ reuocata est: vt audiui ex ore cardinalis bononieñ. cũ sup hac mã aliqd a dñatiõe sua q̃rerẽ ¶ Cõstitutio aũt ꝯcilij ꝯstantieñ. ꝯtinet vtiq̧ꝫ: ꝛ ifert excõicatione ꝯ symoniacos in ordine. Sȝ mihi dubiuȝ erat si etiaȝ reuocata fuerit: qḋ ꝛ ille Cardinal' videbat' dicẽ. Nec adhuc mihi clare ꝯstat: quãti robor sint ꝯstitutiones facte in dicto ꝯcilio. ¶ Demũ qui nunc est Eugenius: reuocauit martinianã supradictã de mã symo. modicum añq̃ꝫ de vrbe discederet. Et cũ florẽtie q̃dã inde surgẽtia dubia peterẽ declarari: r̃ndit mihi ex parte seu cõnissione ipsi⁹ Eugenij: eps triuisinus. s. dñs io. bñdicti de venetis ordi. no. fr̃ q̧ dñs nr̃ intẽdebat solũ de symonijs q̃ cõmittunt' in curia sua. Hec vide in. tertia parte. s. ti. xxv. c. lxv. lxvi. ꝛ. lxvij.

d E suspẽsione que incurrit' q̧ aliq̃s symonias. de hoc q: nõ q̃ris nihil dico. Tamẽ si vultis vidẽ. hẽtis i. iij. p. s. t. xxviij. c. ii. ¶ Vtrũ ille a quo cõitas vel dñs accepit aliqd ꝛ d'tinet vel dãnificauit iiuste possit de bonis illorũ accipere.

Euerende in xp̃o pr̃: post recõmẽdationeȝ.

r Circa q̃sitũ vestrũ in littera positũ fr̃i gaspari directa: absq̧ꝫ reuolutione librorũ ex his q̃ aliq̃n legi: talis mihi occurrit r̃nsio. Cũ q̃ritis vtrũ ille a quo cõitas. dñs. vel ali⁹ quicũq̧ꝫ: accepit aliqd. vł' detinet iniuste. vł' dãnificauit: possit de bonis p̄dictor accipere vel cũ ad manus suas veniũt retinere sine pctõ ꝛ restõne: Dicẽduȝ q̧ talis qui aufert a p̄dictis dicto mõ: aut est certus q̧ cõitas: vel dñs: vel ali⁹ hẽat tãtũdẽ de suo: aut nõ est certus ȝ dubitat: seu suspicat' siue credit: si nõ est certus: nõ

excusatur a mortali.cũʒ expo-
nat se piculo furti:nec excusat
a restõne.Si aũt est cert⁹:tũc
aut illud põt in iudicio reperẽ
in quo administraret sibi iusti-
tia:aut nõ põt: ꝛ in pmo casu
peccat mortalr:qꝛ vsurpat si-
bi iudiciũ qḋ spectat ad iudi-
cem: ꝛ fm iura deberet illud
amittere. Si tñ nõ pccdatur
ꝯtra eũ: nec ex inde dãnũ al-
teri seqtur:nõ credo teneri ad
restõnẽ.In scḋo casu.s.cũ de
ficiũt ei pbationes:vel nõ ad
ministrat ei iustitia pp poten
tiã alteri⁹: tũc aut de bonis il
lius detinẽtis sua.accipit per
modũ quo oriẽ scandaluʒ: vel
dãnũ alijs: vt qꝛ hẽtur suspi-
cio vehemẽs ꝙ alter abstule-
rit:vel accepit ab eo qui hẽat
in deposito vel cõmodato: ꝛ
hmõi:ꝛ tunc nõ lꝫ: qꝛ nemini
licet locupletari cũ dãno alte
ri⁹: aut sine scãdalo vel dãno
cuiusꝗ accepit:vl vẽit ad ma
nus ei⁹ de bõis illi⁹:ꝛ tũc abs
qꝫ pctõ põt accipere: nec resti
tuere tenetur vsqꝫ ad tantũdẽ
qḋ ille habebat ḋ suo. Dex si
illi est notum se pdicto obliga
tum(ne cõtingat bis fieri re-
stitutio) significet aliquo mo-
do coopto:ꝙ illi remittit ꝛ hu
iusmõi.valete ꝛ orate pro me
in festinãtia in festo innocẽtũ
Anno dñi.1438. frater An-
thoninus de flo. vicarius ꝛc.
De hmõi materia vide in.ij.
parte sum.ti.ii.c.iiij.§.iij. Jteꝫ
hic superius in tac.de resti.fo.
cxxvij.§.de tutoribus.

¶Sequũtur.xxi.dubia decla
rata per Reuerẽdissimũ fra-
trem Anthoninũ de florẽ. ar
chiepiscopũ florẽtinũ ordinis
fratrum predicatorum.

¶ Vtrum liceat tenere Co-
lumbaria.

r Euerẽdissime pr placeat rñdere ad dubia sequẽtia.pmo si pt qs
hrẽ colũbaria i comitatu: vel
tenet restituẽ ꝛ destruẽ.Scḋꝫ
Pe.de pal.i.iiij.di.xv.q.ii.ar.
ii.in fi.tenetur de damno.Ad
hũc casum rñdetur: ꝙ si dñs
columborũ: ipsos sufficienter
pascat eo tẽpore quo solent fa
me compulsi legumina ꝛ alia
grana seminata cõedere: esso
dere:ꝛ destruere:absolui pote
rit sine lesione ꝯscientie: qꝫꝗꝫ
tutius foret talia colũbaria ad
terrã deijcere ꝛ in alios vtili-
ores vsus cõuertere. Hec in
secunda parte summe tit.pri-
mo.c.xii.in fine.

¶ Utrū daciarij possint emere quedam dacia.

Secūdo. si daciarij pñt saluari: qꝛ dacia in bil partib⁹ sunt triplicata qꝛ si dñs nō pōt vendere nec ipsi emere nec exigeṙ Rñdeo hec dubitatio q̄ꝫuis scipaꝫ soluere videaẗ: qꝛ dñs nō pt ꝛc. tñ in hoc resoluenda videẗ: an videlꝫ dñs possit talia dacia siue gabellas duplicare vł triplicare. Quia igiẗ dubiū non est quin dñs possit tallias imponere subditis suis ꝛ exactiōes pecuniaꝝ in ipos facere: iusta causa regrente: puta ad expugnandū inimicos siue ad defensionē patrie ꝛ ꝯseruationē subditoꝝ ꝛ hmōi: poterit etiā per viā indirectā exigere: puta dacia duplicādo ꝛ huiusmōi. Emēs igitur tales exactiōes siue poti⁹ taliū exactionū executionē: peccare nō vł alio nō obstāte. Et q̄ꝛq̄ꝫ vt frequēti⁹: dñi ex cupiditate improba ista regrāt: videtur tñ tales ementes posse excusari rōe dubij: sicut dicim⁹ de subditis bellantibus ad mandatum dñoꝝ.

¶ De venditione rez alteri⁹.

Tertio dedistis mihi librū vł vestē vt vēdereꝫ p x. vēdidi p. xij. an possiꝫ teneṙ duo vł dbeo vobis vł ēptori reddeṙ. ¶ Itē vultis mihi librū vēdere p. x. ꝛ ego ñ itēdo emere nisi pri⁹ inueniam qui emat a me pro. xij. ꝛ postq̄ꝫ vēdidi alteri emo a vobis. do vobis. x. ꝛ ego teneo duo: an possim. vł cui teneoꝛ: vel qd si primo volebā emere. ¶ Ad primū dicitur q̄ vēdēti sufficere dꝫ lucrū qd̄ inde ꝯsegtur: puta tātū pro libra ꝛ hmōi. Unde iste medi⁹ vēdēs: cū puruꝫ ministerium gerat primi tradētis qui sibi ꝯstituit certam mercedē p exercitio: quicqd supuēdat rē sibi traditaꝫ: vt librū vestē ꝛ hmōi: totū tradeṙ siue restituere dꝫ pmo vēdēti ꝛ nō emēti: nisi forte plus iusto precio vēdidisset: quoniaꝫ tūc restituere tenētur emptori: ꝛ nō pmo vēditori. ¶ Ad secūdū. Rñdeo qꝛ iustū pciū rerū nō cōsistit in idiuisibili: sꝫ in quadā latitudine ꝯsistit: iō si emēs librū p. x. eundē vendat p. xij. iusto tñ pcio vt quottidie ꝯtingit: nō videtur cōdēnādus. Quinimo si alias nō erat empturus nisi pmo certificatus de lucrādo duo fuissꝫ: dūmō vt iā dictū est iustū pre

ciū nō excedat: de idustria vī laudādus: ñ d vicio ꝯdēnād⁹.

¶ Utrum famuli stipendariorum teneātur quāde nihil ad eos deuenit.

q Uarto famulus stipēdiarij de mandato dñi sui generali: vel speciali: vel de ꝯsuetudine q̄ sic alij saccomāni faciūt: capit boies: ꝑdat i iiusto vel dubio bello nihil ad eū tñ deuenit s̄ ad dominū: an famul⁹ teneatur. Similiter d̄ famulis mercatoꝝ: qui fraudant alios in numero: pondere: ⁊ mensura ⁊ nihil ad eos deuenit. Rñsio de famulis mercatoꝝ qui defraudāt ⁊c. Et stipēdiarijs siue saccomānis ⁊c. vt prefertur: nō est dubium quin insolidum teneātur defraudatis: siue dānificatis: vbi domini eoꝝ mercatores ⁊ huiusmodi. ad quos lucrū ꝯuenit: resti tuere nō velint vel nō possint.

¶ Utruꝫ bona facta in mortali: reuiuiscant

q Uinto dicit beatus Tho. in. iij. parte q. lxxxix. ar. vj. in. c. ꝙ bona facta in mortali non reuiuiscant per pniam sequenteꝫ. Et tñ. in. iiij. di. xv. q. j. ar. ij. q. iij. ad. iij. dicit ꝙ ieiunia ⁊ elemosine iniuncta in cōfessione ⁊ expleta in mortali valēt ⁊ nō dñt iterari: ratione effectus qui manet: ergo eadē rōne quelibꝫ alia bona que spō te quis facit in mortali: quorum aliquis effectus manet. Ad hoc dicendum est: quod non videtur negari quin bona que quis facit i pctō mortali absqꝫ iniunctione sacerdotis: valeant ratione effect⁹ remanentis post peccatū mortale. Alia tamen ratione valent ista ⁊ illa: que fiunt ex iniunctione sacerdotis. Nam illa que fiunt propria sponte: eo modo valent quo dicimus valere alia inflicta a deo vel hominibus. Naꝫ scd̄ꝫ Tho. in. iiij. di. xv. q. j. ar. iij. q. ij. valent ista inquantum fiunt patienter: puta eis patienter vtē do ⁊c. Ibi videatis illa vero que fiunt ex iniunctione sacerdotis: valent etiam ratione sacramenti penitentie.

¶ Utrum ante. xxj. annū teneat̄ qs ad aliquod ieiuniū.

s Exto an qs teneat̄ ex ꝑcepto ad aliqđ ieiuniū eccl̄e añ. xxj. ānū: puta semel vl̄ bis i ebdomada

in.xl. vel hmoi: cum sit. xii. x v. vel xx. annorum et hmoi rnsio. Circa hoc varie sunt opiniones doctorum. Nam Pe. de pal. in. iiii. di. xv. q. iii. ar. i. dic hoc esse hoc relinquendum arbitrio boni sacerdotis: quando quis et quantum ieiunare teneatur: cum lex ecclesiastica annos etatis non prefigat. Sanior tamen doctrina et communior opinio est illa scti Tho. secunda secunde. q. cxlvii. ar. iiii. videlicet quod nemo obligetur ex precepto ecclesie. infra tertium septennium ieiunare.

¶ Utrum sit mortale in festis legere et studere in legibus et artibus et huiusmodi.

Septimo si peccant mortaliter qui legunt in trivio vel quadruuio: vel leges vel canones diebus festiuis: pro precio siue sine precio vel causa exercitij vel ocii vitandi in se vel in alijs et similiter: de his qui legunt dantes in predictis diebus et an liceat studere his diebus festiuis. Rndeo studere diebus festiuis in lege ciuili vel sacris canonibus de se illicitum esse non videtur. Eodem modo legere dantes. cum moralis poeta extiterit. Legere vero artes: aut leges pro pecunia diebus festiuis: non videtur usquequaque licitum. Si tamen fieret cum dispensatione epi: satis de facili possit pertransiri.

¶ Utrum dno alicuius ciuitatis possit mutare mensuras.

Octauo. Si dns potest antiquas mensuras mutare ad libitum. Rndeo: dicendum quod dns potest antiquas mensuras mutare: minuere vel accrescere: dummodo hoc faciat. propter bonum commune. Si vero secus faceret: puta vt sue cupiditati consuleret: vtique peccaret plus et minus secundum sue cupiditatis ronem.

¶ Utrum pignora perdita apud vsurarios possint emi.

Nono si licet emere ab vsurario: libros: vestes. et hmoi que perduntur et dimittuntur apud eos: et quando in vsura transit dominium. Rndeo an in vsura transferatur dominium: varie sunt opiniones doctorum. Nam plures tam theologi. quam iuriste. predicatores et minores dicunt in vsuram dominium non transferri. Sanctus thomas quem plures alij theologi et iuriste sequuntur: dicit quod transfertur dominium in vsura. Quid autem sit dominium transferri in vsura potest per oppositum videri: videlicet per furtum et rapinam. in quibus dominium non transfertur. fur namque siue raptor: non

solū tenetur dānificato satis- facere:imo si dānificatus petit rē i specie restituere obligatur. Et q2 qd suū nō ē:nō pōt qs iuste i aliū trāsferre. hinc ē q2 raptor z fur:rē raptam siue furatā:alienat ñ pt:puta vēdēdo: donādo.z hmōi:qnimmo de māu ei9 recipiēs p viā ēptionis:donatiōis:z hmōi: restituere obligat vt raptor z fur. Usurari9 aūt supposito q2 in vsura dominiū trāsferat:q̄zq̄z ei a q̄ extorsit vsuras satissacere teneat:tn̄ ei rē i specie:puta librū:vestē:z hmōi acqsita p vsuras:restituere nō tenetur. Ratio aūt differētie ē: q2 in furto z rapina z si qua sūt similia:i volūtariū oīo cōcurrit. In vsura vero:volūtariūz mixtū. Uult.n.poti9 accipiēs mutuū sub vsuris:vestē pdere:q̄z mutuo carere. Ex quo patet qd sit dicēdū ad pncipale q̄sitū. Nā fm opinionē illoz qui dicūt dominiū in vsura nō trāsferri:nō licebit emere libros:vestes:z hmōi que pdūtur vt pmittitur. Secūdū vero ɔ̄riaz opinionem licebit. Sufficit.n.q2 vsurari9 ex hoc ipotēs nō sit:ad soluēdū vsuras. Hec vide in.ii.pte sum. ti.i.c.viii.§.xxi.

¶ Utruz quis possit soluere debitū alteri9:accipiens furtiz de bonis eius.

d Ecimo. vos debetis mihi decez:nō vultis soluere:nec ministratur iusticia: alius aufert a vobis clam.x.z dat mihi:vtrum peccet:an teneat restituere vobis. Et vr̄ q2 nō:q2 soluit debituz vestrū:z vtiliter egit negociū vestrū. Rñdeo dicēdū q2 ñ videt hū posse excusari iste terti9 auferēs:nō dico a pctō(q2 certū ē q2 peccat)sz a restitutione. Nā q̄uis forte excusetur rapiēs ab eo q sibi dz:non tn̄ ita excusandus ē:qui nō hz actionē i eū quē nō dānificauit. Iste quoqz pri9 creditur quī suscepit debituz suum a non suo dbitore:restituet ei a quo suscepit z ita res redibit i gradū pristinū Credo tn̄ q2 possent se mutuo absoluer: ita q2 non teneretur ad restitutionē ille de quo querebat.

¶ Utrum mercator possit lucrari de re empta: quaz in nullo meliorauit.

x Ndecimo. Mercator emit aliquid pro x. In eadē ciuitate vl

domo absqz vlla traiectione merciū vel modica τ sine aliqua melioratiōe rei empte τ hmōi vēdit .p.rij.an hoc liceat. Rñsio dicēdū ē φ sic dūmodo iustū pciū nō excedat.

¶ De bōis certis restituēdis.

d Uodecimo. Si cōfitēs dic se hře bōa certa restituēda. τ dic se velle restituere an possit absolui añ φ̄ restituat vel cōponat cū vēditore. Itē si i veritate cū effectu vult restituere ad libitū creditor. τ tñ creditor ex corde sibi remittit nō timore nūφ̄ habēdi an sit debitor absolut⁹ aut opz vt dicūt qdā φ pmo sibi det pecūias vel oñdat Ad pdicta: aliter ñ rñdet φ̄ dictum est in tractatu de restitutionibus.c.vj.quez al's papie scribi fecistis.

¶ Utrū ō lnia pape possit qs audire diuina τ suscipere sacramenta a scismaticis.

t Ertiodecimo. Si de lnia pape: pt qs audire diuina τ suscipere sacramenta: celebrare τ hmōi a scismaticis: excōicatis: hereticis: τ hoc i terris eoȝ. Rñsio dicēdū φ nūφ̄ lniam daret p dicta faciēdi. Si tñ daret: nō est dubium qnin audiri diuina ab eis possent. De suscepti one vero sacroȝ: distinguēdū est: qꝛ recipere sacrm baptismi τ eucharistie. marie tēpore generalis siue pascalis cōionis: nō videt aliqd pıudiciū suscipiēti: cum lnia gñali. Sacramētū vero ordinis: ad huc cū lnia pape posset ab hereticis. scismaticis: τ hmōi suscipi. Nā φ̄uis executionem ordinū nō ɔferāt tales: sacramētū tñ verū τ integrū ɔferunt. vt habet tn decretis.i.q.i.per totū. Cōcurrēte ât lnia pape: ecclesiasticū illud impedimētū tolli videt. Aō vero qs ɔfitētur scismatico τ hmōi: vt a peccatis absoluātur: papa cōcedere nō possit cū ei auctoritas absoluendi a xpo deriuetur: in sacerdotez per papam. Qua auctoritate queso absolueret a capite ecclie pcisus?

¶ Utrū tēpore scismatis possit quis esse neutralis.

q Uartodecimo. Si tēpore scismatis pōt qs esse neutralis. τ qd de beneficiatis in obediētia pseu do pape. qui nō adhererēt mente: tñ exterius in multis parēt vel saltē soluūt τc. an incurrāt

aliquam censuram. Vel qd si in beneficio loco sui: alius seruit ꝛ obedit scismatico. Ad hoc dubiū trifulcatū respondeo. Pro primo mēbro: dicitur ꝙ articulus iste.s.esse neutralē tempore scismatis: alias fuit disputatus: ꝛ cōclusuꝫ est ꝙ talis neutralitas heresim sapit. Nā sic credere: est quodāmodo ecclesiam sine capite estimare: quod erroneū est. Simplices vero qui credunt pseudo papam esse verum papam: ꝛ per hostium intrasse: quo ad deum excusant. Quo ad secundaꝫ. Tales omnino: scismatici cēsentur. Corde eni creditur ꝛc. ꝛ sententiam excōmunicationis incurrūt ipso facto. Quo ad tertium dicendum ꝙ male agit qui loco sui illum ponit: quem nouit pseudo pape obedire paratum. Prebet.n.ei incentiuum peccandi: cum ratione bñficij ꝛc. de huiusmōi materia vide in ij.parte.sum.ti.iij.c.xj.

¶ Utrum possim facere fructus meos de possessione ipi gnorata sub specie vēditiōis.

Vitodecimo. Suscepi in pignore sub specie vēdiniōis ꝛ empti onis aliquā possessioneꝫ: ego sumo fruct⁹: ali⁹ vtit meis pecunijs: ductus ꝯscia volo sibi dare possessionē ꝛ peto pciuꝫ datū intēdēs fructus cōputare in sorteꝫ: vel cū eo pacisci: ali⁹ ñ vuolt nec curat: an ego possim isto medio facere fructus meos. Ad istum casuꝫ q̄ ꝙtidie ꝯtingit dicitur: ꝙ iste debet detegere vsurā p signa: vt per diminutioneꝫ ad possessionē: ꝛ hmōi: ꝛ suffragium curie spiritualis inuocare vt huiusmōi vēdicio fraudulēta rescindat. Qˀ si nullo modo possit se iuuare: sibi imputet: ꝛ fructus deinceps nō pcipipiet nisi forte in sortē cōputādo. Ex q̄dā tñ nāli eqtate posset dici ꝙ vbi nullo mō pt se iuuaꝛ puta q̄ mutuauit cōitati: vt ianue ꝛ saone sepe ꝯtigit ꝛ hmōi: posset aliquid vltra sortē recipere rōne interesse.

¶ Utrū teneatur quis recedere ab illa psona cui cohabitando vix pt vitare mortale

Extodecimo. Non potest quis vitare peccatum mortale propter fragilitateꝫ suā habitando cum marito vel vxore vel patre: vel matre: vel filio: vel

filia: an teneatur recedere ab illa persona: vel pōt de domo eiicere sine pctō. Dicēdū q̄ q̄z q̄z iste casus de facili ptinger nō possit: tn̄ vbi ptingeret nul li dubiū q̄ a tali psona ob cu ius p̄sentiā a mortali abstinē nō pōt: discedēdū esset. Et in hoc casu multa dicēda forēt: puta q̄ si ab vxore marit⁹ di scederet quo ad thori piūctio nē eā pascat τ hmōi. Que di scretioni vestre ac prudentie considerāda relinquo.

¶ Utrū bn̄ficiat⁹ teneatur dicere officiū qn̄ alius seruit pro eo in beneficio.

Decimo septimo. bn̄ficia tus per aliū fuit bn̄ficio ponēs aliquē qui loco sui di cat officiū diuinū: an ipse etiā teneatur dicere offm̄. vr̄ q̄ nō q̄z per aliū fuit τ dici fac̄ Rn̄ deo bn̄ficiat⁹ in sacris: siue ha beat bn̄ficiū siue nō: siue fru ctus bn̄ficij ipe pcipiat siue al teri pro se ecclesiā officiāti eos dē assignet: nō absoluitur ab onere dicēdi horas canonicas nisi infirmitate vrgēte. Si ve ro non hz breuiariū vel clare nō videat τ hmōi: dicat horas suas put pōt: supplendo psal mis τ oratione dn̄ica: qd̄ in li bro dicere nō. Ualet Cleric⁹ vero simplex beneficiat⁹: siue bn̄ficiū sibi retineat. siue alte ri pro se officiāti fruct⁹ oēs re signet: tenet dicere officiū. nec valet si dicatur: q̄z bn̄ficiū da tur ppter officiū: τ hic dic̄ offi ciū ergo τc̄. Nā isto mō cleri cus simplex bn̄ficiat⁹ nō hn̄s beneficiū pro sufficiēti susten tatiōe sui: nō teneretur dicere officiū: qd̄ tn̄ falsuz est: q̄z q̄ttū cūqz sit beneficiū modicū: te netur cleric⁹ qui illud hz in ti tulum dicere officiū. ſm doc tores. Hec in. iii. parte sum. t. xiij. c. iiij. §. primo.

¶ Utrum gener possit acci pere a socero tātum pro cen tum quādo non dat sibi do tem nec pignus.

d Decimooctauo. Socer nō dat dotem genero sustinenti onera matri monij: nec possessionē pro pi gnore: an possit ab eo aliquid recipere pro cētenario: puta. x. vel a quolibet alio habēte do tem vel si possessionē pigno ratā sibi: pōt genero tradere pro certo fictu ānuo. ſm Jo. an. dicendū est q̄ nō. Paul. vero de Marijs dicit q̄ sic. Istū casuz videre potestis in

secūda.p.sum.t.i.c.vij.§.xxvij.
¶ Utrum donatio nō libere facta valeat.

Decimonono. Creditori meo feci publicam donationē.x. florenorum: q2 nihil inde sperabā habere: vel ne icurrerē damnū: utrum post hāc donationem possim aliud de bonis ei9 inuentis vel ab alio oblatis accipere. Et si accepi an tenear eidem restituere. Dicēdū est φ sic: φ possit accipe. De ratione enim donationis: est liberalis & voluntaria translatio donantis: qḋ non ↄtingit in casu posito. & ideo sibi licebit satisfacere de bonis illius inuentis: quēadmodum licet alijs damnificatis. quasi non donasset.

Vicesimo. Emo pro iusto precio cētum florenorum possessionem: & inuestio vēditorem pro sex saccis frumenti: vel intendo emere fictum sex saccorū pro centū florenis: emendo & locādo aliquā possessionē ei a quo emi. Ad istum casum pro prima parte fui dicēdū est. φ casus est honestissimus dūmodo ibi pensio iusta sive fictū statuatur: qḋ quandoq3 non cōtingit. Nam vt plurimum tales venditiones cū locatione sequēti eidem vendenti facta: ob paupertatē fieri solet. Quod aduertētes emptores: granant conductores iniusta pensione. ¶ Quātū ad secundam partem dubij: dicēdum s̄m Inno. φ si redditus p̄dictorum saccoꝝ frumēti sit cōstitutus ante cōtractum: ↄtractus erit licitus. Si vero cōtractus cōstituatur de nouo: dicit idem Inno. cūctis fidelibus esse cōsulendum φ a tali cōtractu se abstineāt. & Io. an. dicit φ est illicit9: & vix videt quomō talis contractus possit sine fraude fieri. Iste cōtractus multū practicatur in quibusdā partib9 lombardie: & vt frequētius fit in fraudē vsurarum: q2 nec ille intendit proprie emere: nec iste libera liter vēdere: vnde & sit pactū de rescindēdo cōtractū. Puto φ practica istius casus: satis sit vobis nota. Ut refert tñ Inno. aliqui dicūt talē ↄtctū esse licitum. Et Hostiens. expresse dicit casum esse licitū & verā venditionē: dūmodo non fiat in fraudē vsurarum.

¶ Utrum medicis liceat uti mortuoꝝ ossibus:ad sanitatē.

Vicesimo primo. qrit v vtrum medicis liceat vti mortuorū ossibus ad sanitatē viuorū procurandam:prout realis medicine disciplina requirit: scilicet semotis quibuscūq; superstitiosis obseruātijs. Ad hoc frater Pe. de arimino ⁊ fr̄ Anthoninus de florētia interrogati respōderunt dicentes.ꝙ nunq̄ potuerunt reperire aliquem tertū vel doctores hoc prohibentem. vel illicitū affirmantem:⁊ ideo cōcludunt ꝙ licitu; est medicis vti ossibus mortuoꝝ ad sanitatem viuentium hominū prout natura ⁊ simplex disciplina medicine requirit.

¶ Notent hic cōfessores:qđ btūs Tho.dicit in questionibus de quolib;:quolibet.ix.q. vij.ad.ij.in.c.Qđ omnis questio in qua de peccato mortali queritur:nisi expsse veritas habeatur: periculose determinatur: q2 error quo nō creditur esse peccatu; mortale qđ est peccatū mortale:conscientia; nō excusat a toto licet forte a tāto. Error vero quo creditur esse mortale qđ non est mortale:ex cōscientia ligat ad peccatu; mortale. Precipue autē periculosum est:vbi veritas ambigua est. Hec Tho. vbi supra. S; illud primū(s; Archiepm flo.)videtur sane intelligendum:quādo.s.erraret ex grassa ignorantia. Secus si ex probabili:puta q2 cōsuluit peritos in tali materia: a quibus sibi dicitur illud tale non esse mortale.

Laus Deo

¶ Incipit tabula materiarum principalium que in hoc libro continentur.

Tractatus de confessore qui hic prio ponit: diuiditur in tres partes quarū prima est de ptāte seu auctate ꝯfessoris: et habet .xv. capitula.

¶ Incipit tabula huius scđe partis: que erit de scientia cōfessoris et habet. §. v. fol. xvi.

¶Explicit tabula secūde partis interrogatorij.

¶Incipit tabula tertie partis interrogatorij:que est de statib⁹ diuersarū personarū & cōtinet capitula.xvij. fol.lxxiij.

FINIS.

Explicit vtilissima cōfessionalis summula: um tractatu de Restitutionbus: necnon quibusda quetionib⁹ in foro conscientie. Reuerendissimi dni Antonini Archiepiscopi florentini ordinis pdicatoru. ⁊ ibi versus decem precepto ruz ac septēpctōru mortaliu. Venetijs per Petrum Jo. de quarengijs Bergomēsem die .xxix. Nouemb. 1497.

¶ Versus decem preceptorum.
¶ Primum preceptum.
¶ Qui colit extra deum: vel sanctos: quodqz creatuz:
Articulos fidei negans: si spemqz relinquit
Voti transgressor: vel qui mortalia vouit:
Et tardans nimium: spernens implere promissum
Fine malo vouens: ac per se vota refringens:
Incantans: faciens fieri breuia & malefactor:
Inuenit atqz docens: adiscens: medius errans:
Aut orans obseruat somnia: fortibus vtens.
Blassemansqz deum: qui murmurat: vel maledicit
Vel non posse refert: sed despicit: accipit ipse:
Cibās vt faciat mala: prauus preterit iste
Vnū cole deum: si sic mortaliter egit:
¶ Secundum preceptum.
¶ Qui cantans: fabulans: truffans vel turpia dicens
Despiciendo deum nominat sanctos sacra spnens.
Iudicio iurans mendax: inductor ad illud:
Periurans: dubium iurans: mortalia iurans
Iurans cunqz tamen nolit seruare promissum
Per crucem: atqz fidem: sanctos: animamqz: deūqz
Adiurans: dicens mendaciter: atqz iocose
Et per membra dei: sanctorum euangeliorum.
Inducens falsum iurantem quisqz scienter
Aduertens frangit: Ne iures vana per ipsum.
¶ Tertium preceptum.
¶ Qui non confessus dimittens & sacramentum.
In festis missam sine culpa: inductor ad illud.
Qui manuale facit: vendens: emens non edenda:
Ieiunium frangit. qui tertia comedit hora.
Impletum in festo peccatum: grauius errat.
Assumens crisma: sacramentum: vel mulierem
Si peccator erat mortali fune ligatus
Ecclesie vetito qui contradicit tempore sacro

Corizans:ludens:veneri mortaliter egit
Sabbata sanctifices:violat reus atq3 superbus
¶Quartum preceptum.
¶Qui precepta dei:contēnit iussaq3 legis.
Vel qui noluerit parere parentibus atq3
Alere si possit miseros:inopes & egenos.
Irridensq3 patrē vel matrem vel maledicens
Verberat:opprobriās:blassemans : aspere turbans
Moritur aspernēs habeas in honore parētes.
¶Quintum preceptum.
¶Occisor verbo:facto:vel corde:suasor
Incitat & causans:cupiēsq3:procurat aborsum.
Verberat & mandans faciens vel torneamēta
Si iudex ceperit ex sacro limite prauum:
Sacrilegus factus ac ledens:vel mutilator:
Non sis occisor frangens:mortaliter egit.
¶Sextum preceptum.
¶Quisquis non nuptus miscebitur: ac poluetur
Per se:mollis erit: si nuptus fiet adulter.
Atq3 solutus fornicator erit:sodomita.
Incestumq3 parens: & cum virgine stuprum:
Cum moniali:scelus magnum & sacrilegus extat.
Erigit in sacro:qui semine polluit illud.
Vi rapiens raptor:cum brutis bestia fiet.
Qui clam cōtraxit:vel sponsam preuenit actu:
Spondens contrahere mendax:vt misceat illi
Et qui contraxit maiori fune ligatus.
Quinque modis peccat vxore maritus abutēs.
Actibus illicitis sequitur cum semen:& extra
Vas operans:prolem deuitans:semen emittens
Exercens aliam cupit:arcens firmo petentem:
Inuitans:tangens:inductor:medius extans:
Lubrica verba refert:iactans se:mechus habetur.

¶ Septimum preceptum.

¶ Si quis furatur:raptor:vel participator
Jussio:consilium:consensus:palpo:recursus:
Participans:mutus:non obstans: non manifestãs:
Reddere cuncta debet:qui ni sint officiales
Atq; non in causa primus pro parte tenetur.
Fortune lusor:cupiens spoliare sodalem
Ac fraudans ludum:retinens inductor ad illum
Hic dare perdenti censebitur:si non:egenti.
Justa etiam fraudans pedagia:siue gabellas.
Ledens monetas:mensuras:fur malus extat.

¶ Octauum preceptum.

¶ Qui mendax fuerit in damnum proximitatis:
Vel mala qui dicit bona :narrans vel bona praua.
Accusans falso:iurans:est testis iniquus.
Detractor odio:mẽdaxq; relator occulti
Vel diffamator: diuulgans & manifesta.
Cedula si fiat detractrix:cantio ledens:
Secretũ:ratumq; sigillo:littera clausa
Proditor:& laudans:inducens ad mala supra.
Jlla reportari gaudens:est testis iniquus.

¶ Nonum preceptum.

¶ Qui cupit alterius sponsam:noscatur adulter
Affines etiam desiderat & moniales
Jncestum scelus simul:& cum virgine stuprum
Et cupiens:marem sodomitaq; bestia bruta
Et quotiẽs cupit:aut etiam si sit filocaptus.
Qui delectatur cogitando lubrica:vel qui
Se somno poluit causans:vel postea gaudens.
Vt placeat multis ornatur:sic gloriatur
Absq; viro proprio:cui facit vt sic ametur.
Vel si ruinam perpendat:vel prouocando.
Alterius sponsam cupiens:moritur lubricando.

¶ Decimum preceptum

¶ Qui cupit alterius rem in damnuz proximitatis:
Si per vim raptor:per ocultum fur malus extat.
Si per auaritiam cupiat:dicetur auarus.
In rapiendo male vel fallere quęqz paratus.
Hic cupiens contra:mandata cetera: frangit
Denum mandatum: Nec rem cupies alienam.

¶ Expliciunt versus decem preceptorum.

¶ Incipiunt versus septem peccatorum mortalium.

¶ Superbia

¶ Ambit superbus:ridet: presumptio:iudet.
Curius:ingratus:blanditur:scandala reddit.
Blassemat:dubius:non fidus: scisma prophanus.
Inanis iactat:contemptio:non obedire.
Ipocrisis:discors:durus:se diligit:audax.

¶ Inuidia

¶ Inuidus affligitur bonis:letatur inique.
Detrahit:exaltat:susurrat:murmurat:odit.

¶ Ira

¶ Iratus tumet:clamat:conuicia:rixat.
Blassemat:prelium parat indignatio surgit.

¶ Accidia

¶ Tristis maliciā parit:blassemat ꝛ odit.
Desperat:torpet:piger:ꝛ pusilanimis extat.
Undiqz vagatur: pertractans molia mente.

¶ Auaricia

¶ Auarus fallit:perquirit turpia lucra.
Usuras torquet:proditio vel simonia.
Periurus:sequitur furtum:nec mense quiescit.

¶ Gula

¶ Gula nimis laute:prepropere:vel studiose.
Leta nimis:ꝛ inepte loquat:scurilia fouet.
Ebrietas:ebes mentis:pollutio feda.

¶ Luxuria

¶ Luxuriam sequitur fornifluprum:raptor:adulter.
Incestus:sacrum mollit:ſodo:contra iumenta.
Eſt cecus:eſt audax nimium:inconſtans ⁊ amator.
Incautus:preceps:contemnit iuſſa diuina.
Atqꝫ ſimul ventura bona:preſentia prefert.
His qui ſeruierint perpetua damna ſubibunt.
Et qui ſuppeditant celeſtia regna triumphant.

Regiſtrum Operis

a	f	l	q	x
pria vacat	ſonis:rebꝰ	omni	duo vel	ↄſuetudīe
¶ Incipit	vbi dicta	nit ⁊ tenet	in ſua	Nec in
Sciendū	tio epālis	cauſa	tes pro	excuſatur
abſoluere:	nis:	¶ Si ne-	¶ Non	cium non
b	g	m	r	y
auctōitatē	¶ De ad-	eē mortale	dari	Forma
faciant	ſaīn diebꝰ	le tractauit	ſitate	ſpeciebus
¶ Primꝰ	ne miſſe:	q̄tidianas	fuiſſe	tibus
cetera: vel	ſionem:	ſunt	cum dant	te cautiōez
c	h	n	s	
ſcientiam	c.ſicut	vel bn̄ficiū	uiſſe: ⁊ tūc	Finis
ſit licitum	me tit.ij.c.	ctus in	bellū ↄtra	
querat	Si autem	lentium:	torum:	
Vna ex	di eſt de	qui non	iuſte debet	
d	i	o	t	
ip̄i pctōref	liter peccat	tritus.⁊	ſtulticia:qꝛ	
Ad decla-	Si habuit	torem: niſi	quilibet	
illius pcti	recundia:	illud qcqd	vel	
ipſuꝫ qd̄	gentiam ⁊	ctis. In	tuere eſt	
e	k	p	v	
nomine	¶ Incipit	niſi per	¶ Incipit	
videtur	monium	eccl'iaſticū	repellere:	
deꝰ magis	eſt de his	detegēdo	qꝛ illi tres	
xxi.q.vbi	volūtarie:	corporales	extra	

[illegible]
[illegible]